

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง

พัฒนาการของนิทานจรรววงศ์ฯ ผู้ภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีในสังคมไทย

(The Evolution of Fairy Tales to Fantasy Films in Thai Society)

ผู้วิจัย นางสาวน้ำมนต์ อยู่อินทร์

รับทุนอุดหนุนการทำวิจัยด้านภาพยนตร์ ประจำปี ๒๕๕๖

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖

คำนำ

งานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยตั้งใจที่จะพยายามรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลพัฒนาการนิทานจักรวาลวงศ์ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในสังคมไทย แต่ด้วยเวลาอันจำกัดจึงอาจทำให้การรวบรวมยังไม่ครบถ้วนนัก แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พยายามเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้อ่านได้มองเห็นพัฒนาการของนิทานจักรวาลวงศ์มาสู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีได้ชัดเจนขึ้น

ในงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาเป็น ๖ บท ได้แก่ บทที่ ๑ บทนำ กล่าวถึงความสำคัญในการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ บทที่ ๒ พัฒนาการของนิทานจักรวาลวงศ์ ในบทนี้ผู้วิจัยได้จำแนกให้เห็นพัฒนาการของนิทานจักรวาลวงศ์ที่ปรากฏในรูปแบบของวรรณกรรมและรูปแบบของการแสดง บทที่ ๓ การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างนิทานจักรวาลวงศ์กับภาพยนตร์แนวแฟนตาซี เป็นการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างเชิงโครงสร้างของเรื่องเล่าที่เป็นนิทานและภาพยนตร์ บทที่ ๔ ภาพสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี เป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรมไทยที่ผู้สร้างแทรกไว้ในภาพยนตร์ บทที่ ๕ ค่านิยมของคนไทยในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีไทย และบทที่ ๖ บทสรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยเรื่องนี้จะประโยชน์ต่อผู้สนใจในแวดวงภาพยนตร์ศึกษา แวดวงคติชนวิทยาและแวดวงวิชาการอื่นๆ ต่อไป

ข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องใดๆในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียวและหากมีโอกาสผู้วิจัยก็ยินดีที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวในโอกาสต่อไป

ปณญา อนุปุปาโท จลจิตการ

น้ามนต์ อยู่อินทร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พฤศจิกายน ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยเรื่อง"พัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆคู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในสังคมไทย" ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์จากนิทานจักรๆวงๆ ที่ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์แฟนตาซีจำนวน ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาเกิ ไกรทอง พระรถเมรีหรือนางสิบสอง พระอภัยมณีและ โสนน้อยเรืองาม

จากการศึกษาพบว่าพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆทั้ง ๕ เรื่องนี้เริ่มแรกปรากฏในรูปแบบของนิทานมุขปาฐะที่ใช้อ่านหรือใช้สวด สมัยต่อมานิทานเหล่านี้ได้ถูกนำมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ในสมุดไทยหรือใบลาน ต้นฉบับตัวเขียนที่พบนั้นส่วนใหญ่เป็นกลอนอ่านหรือกลอนสวด ในยุคสมัยต่อมาในช่วงราวปลายรัชกาลที่ ๔ ต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ เทคโนโลยีการพิมพ์เจริญรุ่งเรืองขึ้นในประเทศไทย เจ้าของโรงพิมพ์ต่างๆ จึงได้นำนิทานจักรๆวงๆ ที่เป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะและที่บันทึกไว้ในสมุดไทยนำมาพิมพ์เป็นเล่มอย่างแพร่หลาย

ในส่วนของพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆ ที่ปรากฏในรูปแบบของการแสดงนี้พบว่าการพัฒนาไปตามการแสดงที่ปรากฏในสังคมไทย จำแนกได้เป็นการแสดงพื้นบ้านภาคกลางและสื่อสมัยใหม่ ในส่วนของการแสดงพื้นบ้านภาคกลางมีตามลำดับดังนี้ คือ ละครชาตรี ละครนอก หุ่นกระบอก ลิเก เพลงทรงเครื่อง และหนังตะลุง นอกจากนี้ยังปรากฏในรูปแบบของการแสดงพื้นบ้านในภาคต่างๆ ด้วย เช่น หมอลำ ของภาคอีสาน และ โนราของภาคใต้ เป็นต้น สำหรับการแสดงที่เป็นสื่อสมัยใหม่ พบว่ามีสื่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ จากการศึกษพบว่าผู้สร้างภาพยนตร์นำนิทานจักรๆวงๆมาสร้างหลายเรื่อง โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๕๒๘ และมีการนำมาสร้างอีกในยุคหลัง ราว พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้นมา สำหรับสื่อโทรทัศน์พบว่าสถานีโทรทัศน์ที่นำเสนอละครพื้นบ้าน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๓ ช่อง ๕ และช่อง ๗ โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ เป็นสถานีที่ผลิตนิทานพื้นบ้านที่นำเนื้อหามาจากเรื่องจักรๆวงๆมากที่สุดและยังดำเนินงานและนำเสนอในเรื่องดังกล่าวจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาโครงสร้างของนิทานจักรๆวงๆ กับภาพยนตร์แฟนตาซี ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยมในการดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในสังคมไทย ดังรายละเอียดในงานวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้ว

จากการศึกษาพัฒนาการและความแพร่หลายของนิทานจักรๆวงๆ พบว่าทั้ง ๕ เรื่องนี้น่าจะเป็นเรื่องที่ถูกคนชื่นชอบและมีความโดดเด่น จึงได้มีการนำมาผลิตซ้ำหรือนำมาสร้างสรรค้อย่างต่อเนื่อง สิ่งนี้น่าจะมาจากเสน่ห์ของนิทานจักรๆวงๆ ที่มีเนื้อเรื่องสนุกสนานชวนติดตามและน่าจะเป็นเพราะเรื่องดังกล่าวมี "รส" หรือลักษณะบางอย่างที่ดูใจคนไทยนั่นเอง

Abstract

This research concerns the study of the Development of Thai Narrative Folks which occurred primarily as an oral tradition and have been expanded in other forms of entertainments in Thai society. This study is based on five Thai fantasy films: Kaki, Kraithong, Phra Rot – Meri or Nang Sipsong (Twelve Princesses), Phra Aphaimani and Sano Noi Ruean Ngam (Beautiful Sano).

The study shows that all Thai folk tales originated as an oral tradition of situations or events used for reading and reciting. And then they were written in the traditional Thai book (*nangsue samut thai*) or latanier leaves books (*nangsue bai laan*). During the reign of King Rama IV and the beginning of the reign of King Rama V, publishing houses were established in Thai society, and thus some famous Thai folktales further developed and were recorded via this new invention. As a consequence, many printed books of many folktales were launched. Thai folk narratives soon followed in many other forms of entertainment including different kinds of traditional Thai performances like *lakorn chattri*, *lakorn nook*, *hun krabook*, *like*, *phleng song kruang*, *nang talung* of the Central part of Thailand, *molam* of the Northeast and *nora* of the South. And when the new media from the Western society, movie and theatre reached Thailand, again these folk stories were reproduced not only on the big screen but also as a television film or series. The former that were once active during 2478-2528 BE have been reproduced since 2544 BE. In the same way, the latter have gained its place on the television screen since its first appearance until now. At the time when Thai television had only three or four channels, they all aired at least a program on Thai fantastic series or films. However, only channel 7 has unflinching produced and broadcast such series or films.

In addition, the researcher also studied the structure of Thai narrative folks comparing to its film structure, the Thai society and culture reflected in the stories and the Thai people's values on watching Thai fantastic films.

The analysis also reveals that the five folk stories employed in this study have proved to be the most appreciated stories of all, thanks to their unique stories. And their reputation for uniqueness has led to many reproductions time and again. This may be due to the fact that their storylines are rich and amusing and that their charm fits the taste of the Thai people.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของนิทานจักรวาลต่างๆผู้ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในสังคมไทย" นี้เกิดขึ้นและสำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยทุนอุดหนุนการทำวิจัยด้านภาพยนตร์ ประจำปี ๒๕๕๖ ของหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ที่เล็งเห็นความสำคัญของงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารและคณะกรรมการทุกท่านที่พิจารณาอนุมัติให้ทุนสนับสนุนการวิจัยเรื่องนี้และทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยต้องขอกราบของพระคุณ "ครู" รองศาสตราจารย์กัญญารัตน์ เวชชาศาสตร์ ครูผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยอีกทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยได้พัฒนาตนเองในด้านวิชาการ และขอกราบขอบพระคุณ ดร.ภัทธยา ยิมเรวัต ผู้เป็นแรงผลักดัน รวมทั้งสนับสนุนและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัยในการดำเนินงานวิจัยเรื่องนี้ อีกทั้งยังสละเวลาอ่านและวิจารณ์ต้นฉบับในส่วนต่างๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขในส่วนที่บกพร่องจนกระทั่งทำให้งานวิจัยเรื่องนี้เสร็จสมบูรณ์ลงด้วยดี

ขอบคุณอาจารย์ณรงค์ศักดิ์ สอนใจ สำหรับคำแนะนำ ข้อถกเถียงและข้อโต้แย้งที่ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้เป็นรูปเป็นร่างและเสร็จสมบูรณ์ในที่สุด

ขอบคุณคุณศุภดิตรัตน์ ทิพย์รัตน์ คุณน้ำตาล เกษภรณ์ และคุณสุเมธ ศรีโมอ่อน ที่ช่วยเก็บข้อมูลแบบสอบถาม และเรียบเรียงข้อมูลดังกล่าว

ขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีได้เอ่ยนามที่ทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ปณญา อนุปาทา จลจิตการ

น้ามนต์ อยู่อินทร์

สารบัญ

หน้า

คำนำ	I
บทคัดย่อภาษาไทย	II
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	III
กิตติกรรมประกาศ	IV
สารบัญ	VI
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๓ นิยามศัพท์	๘
๑.๔ ประเด็นปัญหาการวิจัย	๘
๑.๕ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	๙
๑.๖ กรอบแนวคิดของการวิจัย	๙
๑.๗ ระเบียบวิธีวิจัย	๙
๑.๘ ขอบเขตการวิจัย	๑๐
๑.๙ สถานที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐
๑.๑๐ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๑๑
บทที่ ๒ พัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ	๑๒
๒.๑ ความหมายของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ	๑๒
๒.๒ รูปแบบพัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ในสังคมไทย	๑๓
๒.๒.๑ นิทานมุขปาฐะ	๑๓
๒.๒.๒ นิทานลายลักษณ์	๑๖
๒.๒.๒.๑ ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวเขียน	๑๖
๒.๒.๒.๑.๑ กลอนอ่านหรือกลอนสวด	๑๗
๒.๒.๒.๑.๒ กลอนบทละคร	๑๕
๒.๒.๒.๑.๒ เบ็ดเตล็ด	๒๒

สารบัญ

หน้า

๒.๒.๒.๒	ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวพิมพ์	๒๒
๒.๒.๒.๒.๑	ร้อยกรอง	๒๓
	๑) กลอนอ่านหรือกลอนสวด	๒๓
	๒) กลอนบทละคร	๓๒
	๓) เบ็ดเตล็ด	๓๔
๒.๒.๒.๒.๑	ร้อยแก้ว	๓๖
	๑) นิทาน	๓๖
	๑) การ์ตูน	๓๘
๒.๒.๓	การแสดงพื้นบ้านภาคกลาง	๔๒
๒.๒.๓.๑	ละครชาตรี	๔๔
๒.๒.๓.๒	ละครนอก	๔๕
๒.๒.๓.๓	หุ่นกระบอก	๔๘
๒.๒.๓.๔	ลิเก	๕๑
๒.๒.๓.๕	เพลงทรงเครื่อง	๕๔
๒.๒.๓.๖	หนังตะลุง	๕๕
๒.๒.๔	สื่อสมัยใหม่	๕๕
๒.๒.๔.๑	ภาพยนตร์	๕๕
๒.๒.๔.๒	ละครโทรทัศน์	๖๑
บทที่ ๓	การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างนิทานจรรจวงศ์กับ ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี	๖๖
๓.๑	โครงสร้างนิทานจรรจวงศ์	๗๔
๓.๒	โครงสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซี	๗๘
๓.๓	การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างนิทานจรรจวงศ์กับภาพยนตร์แนวแฟนตาซี	๘๗

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๔	ภาพสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี	๕๕
	๔.๑ การแต่งกาย	๕๖
	๔.๒ สถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง	๑๐๐
	๔.๓ ยานพาหนะ	๑๐๓
	๔.๔ หัตถกรรมพื้นบ้าน	๑๐๔
	๔.๕ งานฝีมืออื่นๆ	๑๐๔
	๔.๖ ข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้าน	๑๐๕
	๔.๗ อาชีพและการทำมาหากิน	๑๐๕
	๔.๘ ประเพณี	๑๐๗
	๔.๙ พิธีกรรม	๑๐๘
	๔.๑๐ ความเชื่อ	๑๐๙
	๔.๑๑ การละเล่นพื้นบ้าน	๑๑๒
	๔.๑๒ กีฬาพื้นบ้าน	๑๑๒
	๔.๑๓ เพลงพื้นบ้าน	๑๑๓
บทที่ ๕	ค่านิยมของคนไทยในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีไทย	๑๒๐
	๕.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๒๐
	๕.๒ ค่านิยมในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีไทย	๑๒๔
	๕.๓ ความเห็นเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี	๑๓๖
	๕.๔ ข้อเสนอแนะ	๑๔๐
บทที่ ๖	บทสรุปและอภิปรายผล	๑๔๕
	๖.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๔๕
	๖.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๕๒
บรรณานุกรม		๑๖๐
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก	๑๖๗
	ภาคผนวก ข	๑๘๒
	ภาคผนวก ค	๑๙๘

CINEMA ENLIGHTENS

ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเล่าและการฟังนิทานนี้มีอยู่ในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในอดีตนั้นคนไทยนิยมเล่านิทานสู่กันฟังในยามที่ว่างจากการทำงาน ปู่ย่าตายายมักจะนำนิทานเรื่องต่างๆ มาเล่าให้ลูกหลานฟัง เรื่องที่นำมาเล่านั้นมีหลากหลายประเภท เช่น นิทานผี นิทานมุขตลก และนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะนิทานจักรๆวงศ์ๆ ที่มีเนื้อเรื่องสนุกสนาน ตื่นเต้นชวนติดตามนั้นได้รับการสืบทอดและเล่าสู่กันฟังมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากการฟังนิทานแล้วคนในสังคมยังรับรู้นิทานจักรๆวงศ์ๆ ผ่านการแสดงประเภทต่างๆ ซึ่งปรากฏมาอย่างยาวนานเช่นกัน เช่น หุ่นกระบอกละครนอก ลิเก และหนังตะลุง เป็นต้น ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมทางการเขียนเจริญขึ้น จึงได้มีการนำเรื่องเล่าต่างๆ นั้นมาถ่ายทอดให้คนในสังคมอ่านแทนการฟัง และในยุคต่อมาการพิมพ์เจริญรุ่งเรืองขึ้น จึงได้นำเรื่องเล่าต่างๆ มาพิมพ์เผยแพร่ จึงทำให้เรื่องต่างๆ เผยแพร่ไปอย่างรวดเร็วและทำให้คนในสังคมได้อ่านหนังสือกันอย่างกว้างขวางขึ้น หนังสือจึงกลายมาเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงแก่คนในสังคมไทย ในยุคต่อมาสังคมไทยเริ่มมีสิ่งบันเทิงใหม่ที่เรียกว่าภาพยนตร์ ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่นิทาน โดยเฉพาะนิทานจักรๆวงศ์ๆ ให้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางขึ้น

ภาพยนตร์นับว่าเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจเพราะมีทั้งภาพแสงสีและเสียงประกอบ ภาพยนตร์มีจุดเริ่มต้นครั้งแรกในราวปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ซึ่งมีการฉายภาพยนตร์ที่เก็บค่าเข้าชมจากผู้ชมเป็นครั้งแรกที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ^๑ และได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ จนกระทั่งมีภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ออกฉายในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ คือเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ผู้สร้างคือบริษัทยูนิเวอร์ซัล ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ผู้แสดงทั้งหมดเป็นคนไทย

ถ้านับจำนวนภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นและนำออกฉายตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๕๕๕ มีภาพยนตร์ประมาณ ๔,๒๒๕ เรื่อง^๒ เนื้อหาหรือแนวในการสร้างภาพยนตร์นั้นมีหลากหลายแนว ได้แก่ แนวประวัติศาสตร์ แนวตลก แนวผจญภัย แนวชีวิต เป็นต้น ภาพยนตร์แนวหนึ่งที่น่าสนใจ

^๑ โคม สุวงศ์, สยามภาพยนตร์, (นครปฐม: หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๕), หน้า ๓๑.

^๒ ข้อมูลรายชื่อภาพยนตร์ (ออนไลน์), ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: www.thaifilmdb.com และ

คือภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ซึ่งเป็นภาพยนตร์ในโลกแห่งจินตนาการ ที่ไม่ต้องการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น ตัวละครเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นตัวละครพระเอกหรือผู้ร้าย ตัวละครต้องต่อสู้กับความชั่วร้ายหรือภัยคุกคามต่างๆ และมักจะมีตัวละครที่เป็นบุคคลที่มีพลังพิเศษ ทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแก่ตัวเอกที่อาจจะเป็นมนุษย์ธรรมดา^๓ ซึ่งเนื้อหาส่วนหนึ่งของภาพยนตร์แนวนี้ก็มักจะนำมาจากเรื่องเล่าหรือนิทานพื้นบ้านที่เป็นเรื่องแนวจักรๆวงศ์ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันดีในสังคมไทย เช่น ไกรทอง ปลาบู่ทอง นางสิบสอง เป็นต้น

นิทานพื้นบ้านแนวจักรๆวงศ์ๆ หรือ นิทานจักรๆวงศ์ๆ หมายถึงนิทานที่ตัวเอกของเรื่องส่วนใหญ่มักมีชื่อลงท้ายด้วยคำว่า จักร หรือ วงศ์ เช่น จักรแก้ว ลักษณะวงศ์ พระวรวงษ์ และสุริยวงษ์ พรหมเมศ เป็นต้น ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่ตัวละครเอกไม่มีชื่อลงท้ายว่าจักรหรือวงศ์ หากมีโครงเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์ โอรสกษัตริย์ หรือพระเอกเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าก็สามารถอนุมานว่าเป็นเรื่องจักรๆวงศ์ๆ ด้วย เรื่องราวของนิทานจักรๆวงศ์ๆ มักจะเป็นเรื่องราวการผจญภัยของตัวเอก เริ่มต้นตัวเอกมักได้รับความลำบาก หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นกาลีบ้านกาลีเมือง ต่อมาถูกเนรเทศ ได้เรียนวิชา ได้อาวุธวิเศษ ได้คู่ครอง พลัดพรากจากคู่ครอง แต่ในท้ายที่สุดเรื่องจะจบลงอย่างมีความสุข การดำเนินเรื่องมักจะกล่าวถึงความมหัศจรรย์หรือเหตุการณ์ประหลาดต่างๆ เช่น ของวิเศษ อาวุธวิเศษ ความสามารถพิเศษ การแปลงกาย มีตัวละครที่มีอำนาจวิเศษ เช่น ยักษ์ เทวดา นาค ฤๅษี ฯลฯ แต่เดิมนั้นเรื่องราวดังกล่าวนี้เป็นนิทานที่ชาวบ้านนิยมนำมาเล่าสู่กันฟัง และได้พัฒนาเป็นรูปแบบต่างๆ ตามยุคสมัย และจนในยุคที่ภาพยนตร์เจริญรุ่งเรือง ผู้สร้างกลุ่มหนึ่งจึงได้นำเนื้อหาจากนิทานจักรๆวงศ์ๆ เหล่านี้มาสร้างเป็นภาพยนตร์ด้วย

จากการสำรวจข้อมูลจากฐานข้อมูลภาพยนตร์ไทยตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๕๕๕ พบว่า มีนิทานแนวจักรๆ วงศ์ๆ ที่นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ จำนวน ๑๒ เรื่อง ได้แก่ เรื่องจันทโครพ กากี ไกรทอง หรือชาละวัน ปลาบู่ทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง ธนูทอง เจ้าหญิงนกระจาบ พระอภัยมณี โสนน้อยเรือนงาม ผ่นสามฤดู บัวแก้วบัวทอง และเจ้าหญิงแดงอ่อน บางเรื่องก็มีการนำมาสร้างหลายครั้งด้วย ดังรายละเอียดปี พ.ศ. ที่มีการสร้าง ดังนี้

ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ เรื่องจันทโครพ

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เรื่องกากี (ฉบับดั้งเดิม)

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เรื่องจันทโครพ

ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เรื่องไกรทอง

^๓ สรุปความจาก กฤษดา เกิดดี, ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์การศึกษาว่าด้วย ๑๐ ตระกูลสำคัญ, (พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒-๒๓.

- ปี พ.ศ.๒๕๐๘ เรื่องปลาบู่ทอง
 ปี พ.ศ.๒๕๐๘ เรื่องพระรถ-เมรี
 ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เรื่องธนูทอง
 ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เรื่องเจ้าหญิงนกระจาบ
 ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เรื่องพระอภัยมณี
 ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เรื่องโสนน้อยเรือนงาม
 ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เรื่องทลละวัน
 ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เรื่องฝนสามฤดู
 ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เรื่องปลาบู่ทอง
 ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เรื่องนางสิบสอง
 ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ภาพยนตร์อนิเมชันเรื่องสุดสาคร
 ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เรื่องไกรทอง
 ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เรื่องบัวแก้วบัวทอง
 ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เรื่องกาگی
 ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เรื่องเจ้าหญิงแดงอ่อน
 ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เรื่องพระรถเมรี
 ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เรื่องไกรทอง ภาค ๒
 ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เรื่องปลาบู่ทอง
 ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เรื่องไกรทองอนุப்புาโท จลจิตการ
 ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เรื่องพระอภัยมณี
 ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เรื่องสุดสาคร

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเรื่องที่ได้รับการนำมาสร้างใหม่หลายต่อหลายครั้ง ได้แก่ เรื่อง *ไกรทอง* และ *พระอภัยมณี* โดยเฉพาะเรื่อง *พระอภัยมณี* มีการตัดเพียงบางตอนมาสร้างเป็น ภาพยนตร์เรื่อง *สุดสาคร* ด้วย

พัฒนาการของเรื่องเล่าที่เป็นนิทานจักรวาลต่างๆ ที่แต่เดิมนั้นมีการเล่าต่อกันฟัง และมีการ พัฒนารูปแบบไปตามยุคสมัยจนกระทั่งเมื่อสื่อภาพยนตร์ได้รับความนิยมในสังคมไทย ที่ผู้สร้าง ภาพยนตร์ก็ได้นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ด้วย ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาศึกษาวิเคราะห์ ว่าพัฒนาการจากนิทานจักรวาลต่างๆ มาสู่ภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีนั้นมีความเป็นมาอย่างไร และ

เมื่อนิทานจรรจวงค์ๆ ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ด้วยภาพยนตร์และด้วยนิทานจรรจวงค์ๆ มีโครงสร้างของเรื่องเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร อีกทั้งลักษณะโครงสร้างของเรื่องแนวนี้ สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนในสังคมไทยอย่างไร นอกจากนี้ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีนี้ได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างไร

๑.๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review Literature)

๑.๒.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพยนตร์มีปรากฏค่อนข้างมาก เช่น ชูษณะ จันอ่อน ศึกษาเรื่องพงศาวดารภาพยนตร์ไทย (๒๕๔๘) จันท์ทิพย์ แก้วประกอบ ศึกษาเรื่องวาทกรรมจากภาพยนตร์ไทยอิงประวัติศาสตร์เรื่องบางระจัน สุริโยทัย และตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (๒๕๕๓) ชลธิชา ทุมกานนท์ ศึกษาเรื่องภาพยนตร์ไทย: ภาพสะท้อนทางสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๕๕๐ (๒๕๕๑) อัญวี คอทอง ศึกษาเรื่องภาพตัวแทนความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่นำเสนอผ่านภาพยนตร์ (๒๕๕๒) มาโนช ชุมเมืองปัก ศึกษาเรื่องการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ตลกไทยยอดนิยมชุด “บุญชู” กับการสร้างสรรค์ของผู้กำกับภาพยนตร์ เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ที่ศึกษาในแนวโครงสร้าง เช่น เขมิกา จินดาวงศ์ ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ของอภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล โดยศึกษาจากภาพยนตร์จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ ดอกฟ้าในมือมาร สุดเสน่หา สัตว์ประหลาด และแสงศตวรรษ ใช้แนวคิดด้านโครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสารเพื่ออธิบายอิทธิพลของแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ที่มีผลต่อการสร้างงานภาพยนตร์ของอภิชาติพงศ์ อีกเรื่องหนึ่งของ สิทธิชัย แก้วจินดา เรื่อง การวิเคราะห์ประเภทและโครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ไทยในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ (๒๕๔๕) โดยศึกษาจากภาพยนตร์จำนวน ๑๕ เรื่อง ได้แก่ บางระจัน ข้างหลังภาพ มือปืน/โลก/พระ/จัน โกลกลับ เกมล้มโต๊ะ ๘ พระกุ่มครอง สุริโยไท จัน ดารา ขวัญเรียม ๑๔ ตุลา สงครามประชาชน เซอร์ แอน ไกรทอง ปอบ หัวใจสอง ผีสามบาท และมนตร์รักทรานซิสเตอร์ ซึ่งพบว่าภาพยนตร์เหล่านี้มีการเล่าเรื่องที่หลากหลาย มีทั้งการเล่าเรื่องแบบสลับเหตุการณ์และการเล่าเรื่องแบบเรียงลำดับเหตุการณ์จากต้นจนจบ เป็นต้น

งานวิจัยภาพยนตร์ต่างประเทศที่ศึกษาโดยการใช้ทฤษฎีแนวโครงสร้างของวลาดิเมียร์ พรอฟฟ์ มาศึกษา เช่น Structure of narratives: Applying Propp's folktale morphology to entertainment-education films ของ Divya Sreenivas โดยศึกษาจากภาพยนตร์ ๔ เรื่อง ได้แก่ Longtime Companion, All About My Mother, Yesterday and Mirugam in English, Spanish, Zulu and Tamil respectively

นอกจากนี้ยังมีบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประชา สุวิธานนท์ ในหนังสือเรื่อง “แต่เนื้อเถื่อนหนัง” ซึ่งประชา สุวิธานนท์ใช้ทฤษฎีเรื่องเล่า (Narratology) ในการวิเคราะห์และวิจารณ์ภาพยนตร์ในฐานะที่ภาพยนตร์เป็นเรื่องเล่าประเภทหนึ่ง เช่น เรื่องเชอร์ล็อก โฮล์มส์ ในยุคกลาง (The Name of the Rose) มนตราของยาพิษ (Kiss of the Spider Woman) ชุมชนในจินตนาการ (Short Cuts) เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวมานี้ยังไม่มีผู้ใดที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเนื้อเรื่องมาจากนิทานจรรๆวงศ์ฯ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจภาพยนตร์แนวแฟนตาซีนั้นมีโครงสร้างอย่างไร และมีการพัฒนาอย่างไรจากนิทานจรรๆวงศ์ฯ มาสู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑.๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทานจรรๆวงศ์ฯ ดังนี้

ในกลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทานจรรๆวงศ์ฯ นั้นมีผู้สนใจและศึกษาไว้ค่อนข้างมาก เช่น เตือนใจ สินทะเกิด^๔ ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “วรรณคดีชาวบ้านจาก ‘วัดเกาะ’” เรื่องที่นำมาศึกษามีอยู่ ๖ เรื่อง คือ ไกรทอง ปลาบู่ทอง โสนน้อยเรือนงาม พระรถเมรี พระสุธน -มะโนราห์และนางอุทัย โดยศึกษาลักษณะทั่วไป ๓ ด้าน คือ ด้านที่มาของเรื่อง จุดมุ่งหมายในการแต่งและรูปแบบศึกษาเนื้อหาวรรณคดีชาวบ้านจากวัดเกาะด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก และทัศนยะของผู้แต่ง ศึกษากลวิธีการเขียนโดยพิจารณาแก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างฉาก และสำนวนภาษา และศึกษาถึงคุณค่าและอิทธิพลของวรรณคดีวัดเกาะ

น้ามน อยู่อินทร์^๕ ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมชาวบ้านจากวัดเกาะ” โดยมุ่งวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนิทานวัดเกาะที่ใช้ชื่อตัวละครเอกฝ่ายหญิงมาตั้งเป็นชื่อเรื่องจำนวน ๑๐ เรื่อง ได้แก่ เรื่องแก้วหน้าม้า โคมทอง จำปาแก้วจำปาทอง แดงอ่อน บัวแก้วบัวทอง ปังกะชา พวงมาลัยทอง พิกลทอง ยอดพระกลั่นและศรนรินทร์ ผลการศึกษาพบว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องส่วนใหญ่ผู้แต่งสร้างให้ตัวละครเหล่านั้นมีรูปโฉมงดงาม แต่ปรากฏว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงบางตัวมิได้มีหน้าตางดงามเสมอไป เช่น นางแก้วหน้าม้า ในเรื่องแก้วหน้าม้า ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้แต่งมิได้มุ่งเน้นที่ความงดงามของตัวละคร แต่มุ่งเน้นที่การสร้างให้ตัวละครหญิงมีวิชาความรู้ ความสามารถ และมีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและสามารถช่วยเหลือตัวเองให้รอดพ้นจากอันตรายต่างๆ ได้ในยามคับขัน

^๔ เตือนใจ สินทะเกิด, วรรณคดีชาวบ้านจากวัดเกาะ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐).

^๕ น้ามน อยู่อินทร์, วิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมชาวบ้านจากวัดเกาะ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕).

น้ำมนต์ อยู่อินทร์^๖ ได้เสนอบทความเรื่อง “บทอศักรรย์: ปฏิภาณกวีชาวบ้านในนิทานวัดเกาะ” พบว่าลักษณะบทอศักรรย์ของนิทานวัดเกาะมีลักษณะทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างจากวรรณคดีราชสำนัก ส่วนที่แตกต่างกันเป็นเรื่องของลีลาการเขียนของกวีและสัญลักษณ์ที่ใช้แตกต่างกัน สัญลักษณ์ที่กวีชาวบ้านใช้จะเป็นภาพที่ชาวบ้านเข้าใจได้ทันที เป็นการใช้สิ่งแวดล้อมที่พบเห็นในชีวิตประจำวันมากแล้วเมื่อจะกล่าวถึงบทอศักรรย์ เช่น กล่าวถึงเรื่องการล่าสัตว์ การออกเรือหาปลา หรือกล่าวถึงพฤติกรรมของสัตว์ เช่น ช้างตกมัน ภาพปลาตัวเล็กออกหาอาหาร หรืออาจกล่าวถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้อ่าน เช่น บานประตูที่สร้างใหม่ หรือกล่าวเปรียบเทียบการกินของหวาน เป็นต้น

เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร^๗ (๒๕๒๘) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก” โดยผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์แบบเรื่อง และอนุภาคในปัญญาสชาดก แล้วเปรียบเทียบกับอนุภาคในคัมภีร์นิทานพื้นเมือง (Motif Index)

วรรณ บางเสน^๘ (๒๕๓๔) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาโครงเรื่องและอนุภาคในวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทาน จากฉบับตัวเขียนที่มีในหอสมุดแห่งชาติ” ผู้เขียนวิทยานิพนธ์นำวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทานฉบับตัวเขียนที่บันทึกไว้ในสมุดไทยที่เก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติมาศึกษาลักษณะโครงเรื่องและอนุภาค โดยนำวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทานมาใช้ในการศึกษาจำนวน ๑๒ เรื่อง เป็นต้นว่า เรื่องจินตาสุริวงศ์ เรื่องทิพสังวาล เรื่องพระสมุทร เรื่องวัฒนวงศ์

ขนิษฐา ตันติพิมล^๙ (๒๕๓๕) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเหลือเชื่อในนิทานคำกลอนของสุนทรภู่” โดยศึกษาจากข้อมูลนิทานคำกลอนของสุนทรภู่จำนวน ๔ เรื่อง คือ โคนบุตร ลักษณะวงศ์ สิงห์ไกรภพ และพระอภัยมณี ผลการศึกษาพบว่ามีความเหลือเชื่อที่ปรากฏในนิทานคำ

^๖ น้ำมนต์ อยู่อินทร์, บทอศักรรย์: ปฏิภาณกวีชาวบ้านในนิทานวัดเกาะ” วารสารภาษาและหนังสือ ฉบับครบรอบ ๔๕ ปี สมาคมภาษาและหนังสือ ปีที่ ๓๔ (๒๕๔๖) หน้า ๕๘-๖๔.

^๗ เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร, การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘).

^๘ วรรณ บางเสน, การศึกษาโครงเรื่องและอนุภาคในวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทาน จากฉบับตัวเขียนที่มีในหอสมุดแห่งชาติ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๔).

^๙ ขนิษฐา ตันติพิมล, วิเคราะห์ความเหลือเชื่อในนิทานคำกลอนของสุนทรภู่, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๕).

กลอนของสุนทรภู่ ๓ ประเด็น ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับตัวละคร ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งของวิเศษ และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์

สุถาวรณ ยี่บุญยงค์^{๑๐} (๒๕๔๘) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บทบาทของของวิเศษในบทละครนอก” โดยศึกษาจากวรรณคดีบทละครนอกจำนวน ๘ เรื่อง ได้แก่ สังข์ทอง ไชยเชษฐ ไกรทอง คาวี มณีพิชัยตอนต้น มณีพิชัย สังข์ศิลป์ชัย แก้วหน้าม้า และวงศ์เทวราช

ฉีรนุช แมลงภู^{๑๑} (๒๕๔๙) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อนุภาคของวิเศษในบทละครนอก พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย” โดยศึกษาข้อมูลจากบทละครนอกจำนวน ๖ เรื่อง ได้แก่ สังข์ทอง ไกรทอง มณีพิชัย ไชยเชษฐ สังข์ศิลป์ชัย และคาวี ผลการศึกษาพบว่าอนุภาคของวิเศษที่ปรากฏในบทละครนอกทั้ง ๖ เรื่องส่วนมากตรงกับอนุภาคในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นเมือง โดยตรงกันทั้งในแง่ของชนิดของของวิเศษ การได้ของวิเศษมาครอบครอง การสูญเสียของวิเศษ และอนุภาพของของวิเศษ ซึ่งแสดงให้เห็นความเป็นสากลทางความคิดบางประการร่วมกันของมนุษย์แม้ว่าจะอาศัยอยู่ในถิ่นที่แตกต่างกันต่างวัฒนธรรมก็ตาม

๑.๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างของวลาดิเมียร์ พรอฟฟ์

งานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาดิเมียร์ พรอฟฟ์ ที่นำมาใช้ในการศึกษานิทานที่ปรากฏในหนังสือ *ไวยากรณ์ของนิทาน: การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง*^{๑๒} มีงานวิจัย ๔ เรื่อง ได้แก่ พิษณานิ เริงศิริ ศึกษาโครงสร้างนิทานจักรๆ วงศ์ๆ โดยศึกษาข้อมูลนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของภาคต่างๆ จำนวน ๖๑ เรื่อง นิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของภาคกลาง เช่น จำปาสีตัน ดาวเรือง สังข์ทอง คาวี โมงป่า ฯลฯ นิทานจักรๆ วงศ์ๆ ภาคใต้ เช่น สีนุราช พระรถเสน การะเกด ปองครกคำกาพย์ ฯลฯ นิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ท้าวหมาหุย ท้าวเต่าคำ นางแดงอ่อน ฯลฯ ประมินทร์ จารูร ศึกษาโครงสร้างนิทานชาดกพื้นบ้านของไทยจีน โดยใช้ข้อมูลจากวรรณกรรมไทยเงินของอนาโตล เป็ลติเยร์ จำนวน ๘๕ เรื่อง เช่น ควายสามเขา แพะคำ กล้วยพันกอก หมาเก้าหาง ก้ากาคำ นางหมากพินคำ เป็นต้น วีรวัฒน์ อินทรพร ศึกษาโครงสร้างนิทานเชียงใหม่ป็นณาสชาดก โดยศึกษาจากหนังสือเชียงใหม่ป็นณาสชาดก จำนวน ๕๐ เรื่อง เช่น สุกมิตร์ชาดก สมุทรโฆสชาดก สุชนกุมารชาดก เป็นต้น พิสิทธิ์ กอบบุญญ ศึกษาโครงสร้างนิทานกำพร้าว้งของไทย-ลาว โดยศึกษา

^{๑๐} สุถาวรณ ยี่บุญยงค์, วิเคราะห์บทบาทของของวิเศษในบทละครนอก, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘).

^{๑๑} ฉีรนุช แมลงภู, อนุภาคของวิเศษในบทละครนอก พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, (สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙).

^{๑๒} ศิราพร ณ ถลาง (บรรณาธิการ), *ไวยากรณ์ของนิทาน: การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์คดีชนวิทยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

ข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง “นิทานกำพร้าว้า: ภาพสะท้อนชีวิตผู้ด้อยโอกาสและชาติพันธุ์สัมพันธ์ในเขต อุดมการณ์ตอนกลาง” มีนิทานกำพร้าว้าจำนวน ๔๗ เรื่อง เช่น กำพร้าว้ากับบักชาน กำพร้าว้าพาชื่อ กำพร้าว้า ต่อไก่ เป็นต้น และวาสนา ศรีรักษ์ ศึกษาโครงสร้างนิทานจีน โดยศึกษาจากนิทานจำนวน ๑๒ เรื่อง เช่น นางพญาขาว พญามังกร ลูกสาวชาวนา ลูกสาวหาย ฯลฯ

ผลงานการศึกษาวิจัยโดยใช้ทฤษฎีแนวโครงสร้างนิทานของวลาดิเมียร์ พรอพพ์ มาศึกษา ข้อมูลนิทานต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้ทำให้เห็นว่า นิทานแต่ละประเภทมีโครงสร้างนิทานที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ความแตกต่างของนิทานยังสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของเจ้าของนิทานด้วย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่ายังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาโครงสร้าง ของนิทานจักรวาลต่างๆ และบทภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่ามีลักษณะที่ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และโครงสร้างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนใน สังคมไทยอย่างไร

๑.๓ นิยามศัพท์

นิทานจักรวาลต่างๆ หมายถึง นิทานที่เป็นเรื่องราวการผจญภัยของตัวเอก ได้เรียนวิชา ได้ อาวุธวิเศษ ได้คู่ครอง พลัดพรากจากคู่ครอง แต่ในท้ายที่สุดเรื่องจะจบลงอย่างมีความสุข เนื้อเรื่อง กล่าวถึงความมหัศจรรย์หรือเหตุการณ์ประหลาดที่ปรากฏในเรื่อง เช่น ของวิเศษ อาวุธวิเศษ ความสามารถพิเศษ การแปลงกาย มีตัวละครที่มีอำนาจวิเศษ เช่น ยักษ์ เทวดา นาค ฤๅษี ฯลฯ

ภาพยนตร์แฟนตาซี หมายถึง ภาพยนตร์ที่นำตัวบทจากเรื่องแนวจักรวาลต่างๆ มาสร้างเป็น ภาพยนตร์ เป็นเรื่องใน โลกจินตนาการ ตัวละครมีพลังอำนาจพิเศษ ฯลฯ

๑.๔ ประเด็นปัญหาการวิจัย

ประเด็นปัญหาการวิจัยในครั้งนี้คือ พัฒนาการของนิทานจักรวาลต่างๆมาสู่ภาพยนตร์เป็น อย่างไร เมื่อนิทานจักรวาลต่างๆถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซี บทภาพยนตร์แนวแฟนตา ซีมี่โครงสร้างที่เหมือนหรือแตกต่างจากโครงสร้างของนิทานจักรวาลต่างๆอย่างไร โครงสร้างเหล่านี้ แสดงให้เห็นวัฒนธรรมของคนในสังคมไทยอย่างไร และภาพยนตร์แนวแฟนตาซีนี้อาจได้รับความ นิยมจากผู้ชมหรือไม่อย่างไร

๑.๕ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- ๑.๕.๑ เพื่อศึกษาพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆมาเป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซี
- ๑.๕.๒ เพื่อศึกษาโครงสร้างของบทภาพยนตร์แนวแฟนตาซีและนิทานจักรๆวงๆ
- ๑.๕.๓ เพื่อศึกษาภาพสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี
- ๑.๕.๔ เพื่อศึกษาค่านิยมของคนไทยในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑.๖ กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาทางด้านวรรณคดี ด้านคติชนวิทยาและด้านมานุษยวิทยาผสมผสานกัน ด้านวรรณคดี ผู้วิจัยจะใช้ความรู้ทางด้านนี้ศึกษาและวิเคราะห์ให้เห็นองค์ประกอบของนิทานจักรๆวงๆ และใช้ทฤษฎีโครงสร้างของวลาดิเมียร์ พรอฟฟ์ ในการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างของบทภาพยนตร์แนวแฟนตาซีและนิทานจักรๆวงๆ

ส่วนในด้านมานุษยวิทยานั้นผู้วิจัยจะใช้ความรู้ทางด้านนี้ศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมของคนไทยที่แสดงออกผ่านโครงสร้างของบทภาพยนตร์แนวแฟนตาซีและนิทานจักรๆวงๆ และศึกษาค่านิยมของคนไทยในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑.๗ ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑.๗.๑ ขั้นเตรียมการ เป็นการสำรวจภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่สร้างมาจากนิทานจักรๆวงๆ ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่หาได้ ศึกษาพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆมาสู่ภาพยนตร์ วิเคราะห์โครงสร้างของเรื่องในแต่ละเรื่อง ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางวรรณคดีและคติชนวิทยาเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล และศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างดังกล่าวนั้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยอย่างไร โดยทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเอกสารตามความมุ่งหมายในการวิจัย และสำรวจค่านิยมของคนไทยในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑.๗.๓ ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัยและการเผยแพร่ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเขียนและเรียบเรียงรายงานการวิจัยในลักษณะรายงานเชิงพรรณนา โดยแบ่งรายงานการวิจัยเป็นบทๆ ตามหลักการเขียนรายงานการวิจัย รวมทั้งสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๘ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆคู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาพยนตร์ที่นำเค้าเรื่องมาจากนิทานจักรๆ วงๆ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลจากฐานข้อมูลภาพยนตร์ไทยตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๕๕ พบว่ามีนิทานจักรๆ วงๆ ที่นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ จำนวน ๑๒ เรื่อง ได้แก่ เรื่องจันทโครพ กากิ ไกรทอง หรือชาละวัน ปลาบู่ทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง ธนูทอง เจ้าหญิงนกระจาบ พระอภัยมณี โสนน้อยเรือนงาม ผ่นสามฤดู บัวแก้วบัวทอง และเจ้าหญิงแดงอ่อน

จากจำนวนทั้ง ๑๒ เรื่องนี้ ผู้วิจัยสามารถค้นหาต้นฉบับภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำมาใช้ศึกษาได้จำนวน ๕ เรื่อง และใช้ทั้ง ๕ เลื่อนี้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

นิทานจักรๆวงๆ

๑. กากิ
๒. ไกรทอง
๓. พระรถเมรี หรือนางสิบสอง
๔. พระอภัยมณี
๕. โสนน้อยเรือนงาม

ภาพยนตร์

๑. ภาพยนตร์เรื่อง กากิ (พ.ศ. ๒๕๒๓)
๒. ภาพยนตร์เรื่อง ไกรทอง (พ.ศ. ๒๕๒๓) ไกรทอง ภาค ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๘) ไกรทอง (พ.ศ. ๒๕๔๔)
๓. ภาพยนตร์เรื่อง พระรถ-เมรี (พ.ศ. ๒๕๒๔)
๔. ภาพยนตร์เรื่อง พระอภัยมณี (๒๕๐๕) พระอภัยมณี (พ.ศ. ๒๕๔๕) และ สุดสาคร (พ.ศ. ๒๕๔๕) และ ภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง สุดสาคร (๒๕๒๒)
๕. ภาพยนตร์เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕)

๑.๙ สถานที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยข้อมูลภาพยนตร์เก่า ผู้วิจัยต้องติดต่อขอยืมภาพยนตร์จากห้องสมุดหอภาพยนตร์ เพื่อนำมาพิมพ์ศึกษาวิเคราะห์ แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- ๑.๙.๑ ห้องสมุดหอภาพยนตร์
- ๑.๙.๒ ศูนย์วิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑.๕.๓ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๑.๕.๔ หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

๑.๑๐ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๑๐.๑ ทำให้ทราบพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆมาสู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑.๑๐.๒ ทำให้ทราบโครงสร้างของบทภาพยนตร์แนวแฟนตาซีและนิทานจักรๆวงๆ

๑.๑๐.๓ ทำให้ทราบวัฒนธรรมของคนไทยที่แสดงออกผ่าน โครงสร้างของภาพยนตร์แนวแฟนตาซีและนิทานจักรๆวงๆ

๑.๑๐.๔ ทำให้ทราบค่านิยมของคนไทยในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑.๑๐.๕ ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์และสามารถนำไปปรับใช้ได้กับการศึกษาภาพยนตร์ในแนวอื่นๆ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษานิทานไทยและผู้สนใจทั่วไปอีกด้วย

ปณญา อนุปุปาโท จลจิตการ

บทที่ ๒

พัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ

ในบทที่ ๒ พัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มข้อมูลนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่ได้รับการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์จำนวน ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *กาเกี ไกรทอง พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง พระอภัยมณี* และ *โสนน้อยเรือนงาม* พบว่านิทานจักรๆ วงศ์ๆ เหล่านี้มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องกันมาตลอดและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งเดิมเป็นเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดกันด้วยมุขปาฐะ และต่อมาเป็นลายลักษณ์ นอกจากนี้ยังมีปรากฏในสื่อการแสดงพื้นบ้านของภาคกลางในรูปแบบต่างๆ เช่น ละครนอก ลิเก เป็นต้น และมีปรากฏในสื่อสมัยใหม่ เช่น ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ เป็นต้น รายละเอียดของพัฒนาการดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

๒.๑ ความหมายของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ

ก่อนที่จะกล่าวถึงพัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงนิยามและลักษณะของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานและทำความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการกล่าวถึงพัฒนาการในลำดับต่อไป นิทานจักรๆ วงศ์ๆ หมายถึงนิทานที่ตัวเอกของเรื่องส่วนใหญ่ก็มีชื่อลงท้ายด้วยคำว่า จักร หรือ วงศ์ เช่น *จักรแก้ว จักรนารายณ์ วงษ์สวรรค์ ลักษณะวงศ์ พระวรวงษ์ ปลาหูสุริยวงศ์ และพระทิมวงศ์* เป็นต้น ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่ตัวละครเอกไม่มีชื่อลงท้ายว่าจักรหรือวงศ์ หากมีโครงเรื่องเกี่ยวกับบักขีตรีย์ โอรสขีตรีย์ หรือพระเอกเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าก็สามารถอนุมานว่าเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ด้วย เรื่องราวของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ มักจะเป็นเรื่องราวการผจญภัยของตัวเอก เริ่มต้นตัวเอกมักได้รับความลำบาก หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นกาลีบ้านกาลีเมือง เป็นเหตุให้ต้องถูกเนรเทศเมื่อออกเดินทางก็ได้เรียนวิชา ได้อาวุธวิเศษ ได้คู่ครอง ต่อมาพลัดพรากจากคู่ครอง แต่ในท้ายที่สุดเรื่องจะจบลงอย่างมีความสุข การดำเนินเรื่องมักจะกล่าวถึงความมหัศจรรย์หรือเหตุการณ์ประหลาดต่างๆ เช่น ของวิเศษ อาวุธวิเศษ ความสามารถพิเศษ การแปลงกาย มีตัวละครที่มีอำนาจวิเศษ เช่น ยักษ์ เทวดา นาค ฤๅษี ฯลฯ

นิทานจักรๆ วงศ์ๆ เหล่านี้ได้พัฒนามาตามยุคสมัย กล่าวคือเดิมเป็นเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดกันปากต่อมากหรือเป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะ และเมื่อสังคมเจริญมากขึ้นมีการผลิตกระดาษหรือวัสดุที่สามารถบันทึกได้ จึงได้นำเรื่องเล่าเหล่านั้นมาบันทึก และเมื่อเข้าสู่ยุคของการพิมพ์จึงได้นำเรื่องดังกล่าวมาพิมพ์ไว้ นอกจากนี้ยังปรากฏเป็นตัวบทประกอบการแสดง ซึ่งมีพัฒนาการตามลำดับของการแสดงและตามยุคสมัยเช่นเดียวกัน ดังจะได้กล่าวต่อไป

๒.๒ รูปแบบพัฒนาการของนิทานจักรๆวงค์ๆ ในสังคมไทย

พัฒนาการของนิทานจักรๆ วงค์ๆ ในสังคมไทยที่จะกล่าวต่อไปนี้ ผู้วิจัยจำแนกเป็นนิทานมุขปาฐะซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของนิทานจักรๆ วงค์ๆ หลังจากนั้นได้พัฒนามาเป็นข้อมูลลายลักษณ์ และในขณะเดียวกันนั้นก็ได้มีการนำนิทานเหล่านี้ไปเป็นตัวบทประกอบการแสดง ซึ่งมีทั้งการแสดงพื้นบ้าน และสื่อสมัยใหม่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑ นิทานมุขปาฐะ

การเล่านิทานและการฟังนิทานเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมทุกแห่งนับตั้งแต่สมัยโบราณ การเล่านิทานเป็นการสืบทอดนิทานอย่างหนึ่งในสังคม ถ้านิทานเรื่องใดไม่ได้ถูกนำมาเล่าต่อก็จะสูญหายไปโดยปริยาย ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกัน คนไทยนิยมเล่านิทานสู่กันฟังในยามที่ว่างจากการทำงาน การเล่าและการฟังนิทานนี้มีอยู่ในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลานาน ดังที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้กล่าวไว้ในตำนานเสภา ว่าการเล่านิทานเป็นประเพณีเก่าแก่และถือว่าเป็นมหรสพอย่างหนึ่งของไทยที่เจ้าภาพจะว่าจ้างผู้เล่านิทานไปเล่าในงานต่างๆ เช่น งาน โคนจุก หลังจากที่พระสวดมนต์แล้ว^๑

การเล่านิทานที่แต่เดิมเล่าเป็นร้อยแก้ว แต่ต่อมามีคำประพันธ์ประเภทกลอน ก็นำกลอนเข้ามาเล่าผสมด้วย เรียกว่านิทานสุภาพหรือนิทานทรงเครื่อง ต่อมาจึงเล่าเป็นกลอนทั้งเรื่องด้วยการด้นกลอนสด ถ้าผู้เล่าด้นกลอนสดไม่ได้ก็จำวรรคกรรมนั้นๆ มาเล่าอีกครั้งหนึ่ง เรื่องที่นำมาเล่าที่ปรากฏว่าเป็นที่นิยมของคนทั่วไปคือเรื่องขุนช้างขุนแผน^๒

การเล่านิทานในสมัยก่อนถือว่าเป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ของชาวบ้าน การเล่านิทานส่วนมากนิยมเล่ากันในตอนกลางคืน เพราะเชื่อกันว่าถ้าเล่าในตอนกลางวันเทวดาจะแข่งซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเทวดาก็ชอบฟังนิทานเหมือนมนุษย์เรา ในตอนกลางวันเทวดาท่านต้องมีกิจธุระในการเฝ้าพระอิศวรหรือพระผู้เป็นเจ้าองค์อื่นๆ ถ้ามนุษย์เล่าในตอนกลางวันท่านก็ไม่ได้ฟังท่านจึงสาปแข่ง^๓

^๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, "ตำนานเสภา" ใน เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑, (กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๔), หน้า (๑).

^๒ วิวัฒนาการเสภา, ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาดุริยางค์ศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒, หน้า ๒๕.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

ในสมัยก่อนชาวไทยส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออก มีคนที่เล่าเรียนและอ่านออกเขียนได้ไม่มาก ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงรับรู้วรรณกรรมพื้นบ้านด้วยการฟังนิทาน การฟังจากการอ่านหนังสือบ้าง การดูการแสดงพื้นบ้านบ้าง รวมทั้งการฟังเทศน์นิทานชาดก นิทานคติธรรม^๔

การเล่านิทานนั้นมีการเล่าสู่กันฟังในครอบครัวและการเล่านิทานในที่ประชุมชน เช่น ในภาคเหนือมีการเล่านิทานในงานศพ เรียกว่า "เล่าเจื้อย" ส่วนภาคอีสานมีการเล่านิทานพื้นบ้านในบุญงันเฮือนดี (งานศพ) อ่านเป็นทำนองเสนาะเรียกว่า "ลำ" คือการขับทำนองคล้ายกับหมอลำที่เรียกว่า "ลำเรื่องหรือลำพื้น" ส่วนในภาคกลางนิยมเล่าในงานกุศลต่างๆ ภายหลังผู้เล่านิทานได้มีการขับหรือทำนองแหล่ ในที่สุดก็เกิดการขับเสภา เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นต้น^๕

คนในภาคกลางรับรู้นิทานผ่าน การสวด การขับเสภา การสวดเป็นการอ่านหนังสือประเภทกลอนสวดภาคกลาง โดยใช้วรรณกรรมที่แต่งด้วยกาพย์ยานี กาพย์ฉบัง และกาพย์สุรางคนางค์ งานประเภทนี้จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อว่า "กลอนสวด" เช่น กาพย์พระไชยสุริยา กาพย์เรื่องพระสุบิน เป็นต้น คนไทยภาคกลางสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นิยมนำหนังสือกาพย์เรื่องพระมาลัยมาสวด หลังจากพระภิกษุสวดมนต์จบแล้ว สำหรับการขับนั้นเป็นการอ่านทำนองขับลำวรรณกรรมแบบหนึ่ง เรื่องที่นิยมนำมาอ่านหรือขับคือเรื่องขุนช้างขุนแผน มักขับในงานมงคล เช่น บวชนาค แต่งงาน ทอดกฐิน ฯลฯ เพื่อให้คนที่มาร่วมงานได้ฟัง เหมือนเป็นมหรสพอย่างหนึ่ง ภายหลังมีการปรับปรุงใช้คนขับหลายคน และการฟ้อนรำตามเนื้อเรื่อง เรียกว่า "เสภาทรงเครื่อง"^๖

ชาวบ้านภาคกลางเชื่อนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เป็นนิทานคติธรรม และยอมรับว่าเป็นการสอนหลักธรรมและจริยธรรมต่อสังคม ในอดีตชาวบ้านจึงนิยมสร้างหนังสือประเภทกลอนสวดถวายเป็นสมบัติของวัดโดยเชื่อว่าจะได้กุศล มีปัญญาเฉลียวฉลาดเมื่อเกิดชาติหน้า^๗

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่านิทานจักรๆ วงศ์ๆ ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวไทยมาช้านาน นับตั้งแต่อดีตที่มีการเล่าสู่กันฟัง ถ่ายทอด รับรู้ ผ่านการอ่าน การสวด การขับ จึงทำให้คนไทยยังคงจดจำเรื่องเหล่านี้ได้

จากการสำรวจพบว่านิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่นำมาเล่าสืบต่อกันมานั้นพบหลายสำนวนในท้องถิ่นต่างๆ ดังนี้

^๔ ธวัช ปุณโณทก, "การนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาใช้ในศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน" ใน หน่วยที่ ๕ วรรณกรรมพื้นบ้านกับศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย, (พิมพ์ครั้งที่ ๑ นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๔๘๖.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘๖.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๙๐.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐๔.

๒.๒.๑.๑ เรื่อง ไกรทอง

นิทานเรื่องไกรทองเป็นนิทานพื้นบ้านประจำถิ่นของจังหวัดพิจิตรที่มีการเล่าสืบต่อกันมา ปัจจุบันยังคงมีสถานที่จริงในจังหวัดพิจิตร คือ มีสถานที่ชื่อ "ดงเศรษฐี" "เกาะวิมาลา" และ "ถ้ำชาละวัน" และที่จังหวัดนนทบุรีมีตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย มีวัดชื่อวัดบางนายไกรนอก^๔ นิทานเรื่องไกรทองมีการเล่าสืบต่อกันมาหลายสำนวน เช่น นิทาน เรื่อง *ไกรทอง* จากบ้านในจังหวัดชลบุรี (๒๕๑๑) เป็นต้น

๒.๒.๑.๒ เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง

เรื่องพระรถเมรีเป็นเรื่องที่รู้จักกันดี บริเวณจังหวัดชลบุรีเล่าเรื่องนี้เป็นนิทานประจำถิ่นและเชื่อว่าเมืองชลบุรีเป็นเมืองพระรถ อยู่ในเขตอำเภอพนัสนิคม หัวถนนสายชลบุรี-ระยองทางหลัก กิโลเมตรที่ ๒๗ กล่าวกันว่า บิดาพระรถอยู่บ้านหนองบัว มารดาอยู่บ้านหมอนนาง ซึ่งมี “หมอนนางสิบสอง” ลักษณะเป็นศิลาสิบสองก้อนคล้ายหมอน ปัจจุบันเหลือเพียงก้อนเดียว ห้างออกไปมี “ถ้ำนางสิบสอง” เป็นถ้ำดิน ปัจจุบันไม่มีแล้ว ห้างออกไปอีกประมาณ ๑๐๐ ตารางวา เป็น “ลานชนไก่ของพระรถ” ถัดไปเป็นสระน้ำติดต่อกับถนนสายทุ่งเหียง-พนัสนิคม เรียกว่า “สระให้น้ำไก่พระรถ” หรือ “สระเลี้ยงไก่พระรถ” ใกล้บ้านมารดาพระรถมีวัดชื่อวัด ไกรทองหรือวัดในเมือง ต่อไปเป็น “บ้านสระหนองไผ่” ของนายโจรอำมาตย์เอกของพระรถ ซึ่งเป็นผู้่านางยักษ์ชื่อหลนทมานหรือล้นทมาน หลังโบสถ์วัดเนินหลังเต่า กล่าวกันว่าเลือดของนางยักษ์ไหลท่วมบริเวณนั้นจึงเรียกบริเวณนั้นว่า “บ้านโลกดินแดง” ต่อมาพระรถย้ายเมืองมาสร้างที่ตำบลหน้าพระธาตุและพระรถเคยไปทำพนันไก่เจ้าเมืองอุทงอุไทย ทางตำบลลงน้อย มีถนนสร้างจากเมืองพระรถไปปราจีนบุรี ด้านทางของถนนสายนี้เรียก “เมืองหัวถนน”^๕ นิทานพื้นบ้านเรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสองปรากฏอยู่ทั่วประเทศไทย มี ๑๘ สำนวน^๖ เช่น เรื่อง *นางสิบสอง* จังหวัดนนทบุรี เรื่อง *พระรถ-เมรี* ของ นายสว มิ่งขวัญ ตำบลบ้านใน จังหวัดชลบุรี เรื่อง *พระรถเมรี* ของ นายต่วน น้อยคำ บ้านเลขที่ ๓๕ หมู่ ๒ บ้านเนินประคู้ ตำบลศรีศิริมาศ จังหวัดสุโขทัย นิทานคนเมือง เรื่อง *นางสิบสอง* ผู้เล่า ท่านสุข วัดปรงก อำเภอกวาง จังหวัดลำปาง เรื่อง *นางสิบสอง* ของ นางสาวรรเทา วิเศษชัย ตำบลขามธาตุ จังหวัดขอนแก่น เรื่อง *นางสิบสอง* ของ นางคลี่ แคล้วอาวุธ อายุ ๗๔ ปี หมู่ ๕ ตำบลภูซุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นต้น

^๔ สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม ๑, กก, พิษ-ไกลบ้าน, พระราชนิพนธ์, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐๑.

^๕ นันทพร พวงแก้ว, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องพระรถเมรีฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๒๕-๓๐.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

ทั้ง ๑๘ จำนวนนี้มีโครงเรื่องเหมือนกันแตกต่างกันในรายละเอียด คือ สามภรรยาเสียใจพาลูก ๑๒ คนไปปล่อยในป่า นางยักษ์มาพบเข้าจึงนำไปเลี้ยงไว้ แต่เมื่อนางสิบสองรู้ว่านางเป็นยักษ์ก็พากันหนี และได้ไปเป็นนมเหสีของพระราชามือหนึ่ง เมื่อนางยักษ์รู้ก็ตามไปแก้แค้นโดยแปลงเป็นหญิงสาวสวยทำให้พระราชาลงรักและตั้งเป็นนมเหสีเอก และทำอุบายควักลูกตาของนางทั้งสิบสองคนแล้วนำนางไปขังคุก นางสิบสองคลอดลูกออกมาแต่ก็ต้องฆ่าลูกตัวเองกินเพราะความหิว ยกเว้นนางคนสุดท้ายที่แอบเลี้ยงลูกไว้จนโต นางยักษ์รู้จึงหาทางฆ่าโดยส่งไปเมืองลูกสาวพร้อมฝากสารลับไปด้วย ระหว่างทางพระฤๅษีช่วยแปลงสารให้และได้แต่งงานกับลูกสาวยักษ์ กุมารถามความลับและขโมยของที่ต้องการและดวงตานางสิบสองไป นางตามมาแต่กุมารไม่ยอมกลับ นางจึงหัวใจแตกตาย^{๑๑}

จากนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาเกี ไกรทอง พระรถเมรีหรือนางสิบสอง พระอภัยมณีและ โสนน้อยเรือนงาม พบว่าเรื่องที่เป็นเรื่องเล่ามาตั้งแต่อดีตนั้นมี ๓ เรื่อง ได้แก่ เรื่อง ไกรทอง พระรถเมรีหรือนางสิบสอง และ โสนน้อยเรือนงาม ส่วนอีก ๒ เรื่อง คือ เรื่องกาเกี เดิมเป็นนิทานชาดก ต่อมาเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ที่นำเรื่องนี้มาแต่งขึ้นใหม่ และทำให้เรื่องนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ส่วนเรื่องพระอภัยมณี เป็นเรื่องที่สุนทรภู่ เป็นผู้แต่งขึ้นแต่ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ได้รับคามนิยมและแพร่หลายอย่างมาก

นอกจากเรื่องแนวจักรๆ วงศ์ๆ จะปรากฏในรูปแบบมุขปาฐะแล้ว เมื่อมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น คนไทยสามารถผลิตกระดาษหรือวัสดุที่สามารถบันทึกเรื่องราวต่างๆ ได้จึงได้นำนิทานแนวจักรๆ วงศ์ๆ มาบันทึกไว้ในสมุดไทยหรือใบลานด้วย

ปณฺญา อณฺุปาโท จลจิตการ

๒.๒.๒ นิทานลายลักษณ์

ข้อมูลลายลักษณ์ของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เหล่านี้มีปรากฏตามลำดับของความเจริญและเทคโนโลยีที่เข้ามาสู่ประเทศไทย จากเดิมที่เป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะ เมื่อคนไทยรู้จักการทำกระดาษจึงได้นำนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เหล่านี้มาบันทึกไว้ และเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางการพิมพ์จึงได้นำเรื่องเล่ามุขปาฐะและที่เขียนบันทึกไว้มาพิมพ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๒.๑ ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวเขียน

วัฒนธรรมการเล่าเรื่องแบบมุขปาฐะดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อยุคหนึ่งมนุษย์สามารถคิดค้นวัสดุที่สามารถบันทึกได้ มนุษย์จึงได้นำเรื่องเล่าเหล่านั้นมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ในประเทศไทยเรานับที่เรื่องราวต่างๆ ลงบนสมุดไทย ใบลาน พับสา ฯลฯ ในภาคกลางตัว

^{๑๑} นันทพร พวงแก้ว, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องพระรถเมรีฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๓๒.

เล่มนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่พบได้รับการบันทึกลงในสมุดไทยหรือสมุดข่อย สมุดข่อย มี ๒ สี คือ สีดำ และสีขาว เรียกว่าสมุดไทยดำ สมุดไทยขาว ทางภาคใต้เรียกสมุดข่อยหรือสมุดไทยว่า “บุค” หนังสือบุคมี ๒ ชนิด คือ บุคขาวและบุคดำ ในยุคสมัยต่อมาเมื่อหมอบรัดเลย์นำเครื่องพิมพ์เข้ามาตั้งโรงพิมพ์ในประเทศไทยและพิมพ์หนังสือออกจำหน่ายนั้น ได้มีการเย็บเล่มหนังสือแบบฝรั่ง จึงเกิดคำใหม่ คือ สมุดฝรั่ง คู่กับ สมุดไทย^{๑๒}

นิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่นำมาบันทึกไว้ในสมุดข่อยส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในรูปของกลอนสวด แผล่ กลอนบทละคร ฯลฯ ในส่วนของกลอนสวดนั้น จากการสำรวจและศึกษาของ ศรีศิลป์ บุญขจร กล่าวว่าต้นฉบับตัวเขียนส่วนใหญ่จะคัดลอกในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในระหว่างรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๔ ซึ่งประเพณีการคัดลอกต้นฉบับตัวเขียนซึ่งผู้คัดลอกมักประเมินค่าตัดเดิมเสริมแต่งต้นฉบับตัวเขียนเดิมตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสมถูกต้อง จึงทำให้ต้นฉบับตัวเขียนแต่ละฉบับมีความหลายหลากแตกต่างกัน ไปถึงแม้ว่าจะเป็นสำนวนเดียวกัน กลอนสวดเรื่องใดได้รับความนิยมมากก็อาจมีการแต่งสำนวนใหม่ขึ้น โดยอาจตัดแปลงจากสำนวนเดิม จำนวนของสำนวนในแต่ละเรื่องจึงแสดงถึงความนิยมกลอนสวดเรื่องนั้นสืบต่อกันมาข้ามยุคข้ามสมัย^{๑๓}

วรรณกรรมประเภทกลอนสวดหรือกลอนวัด หรือ กลอนอ่านสำหรับสวดเป็นวรรณกรรมที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ชนิดต่างๆ นิยมแต่งกันมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัชกาลที่ ๓ และยังคงนิยมต่อมาจนถึงรัชกาลที่ ๕^{๑๔}

ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวเขียนจำแนกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ กลอนอ่านหรือกลอนสวด กลอนบทละครและเบ็ดเตล็ด รายละเอียดดังนี้

๒.๒.๒.๑.๑ กลอนอ่านหรือกลอนสวด

๑) เรื่องกาพย์

เรื่องกาพย์มีที่มาจากนิทานชาดก ซึ่งนิทานชาดกส่วนใหญ่เป็นนิทานเก่าแก่ซึ่งเล่าสืบต่อกันมาช้านาน เมื่อพระพุทธเจ้าหรือพระสาวกต้องการสั่งสอนข้อธรรมะให้เข้าใจชัดเจน จึงนำนิทานมาดัดแปลงให้เข้ากับข้อธรรมะที่ต้องการสอน^{๑๕} เรื่องกาพย์เป็นที่รู้จักในหมู่คนไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรี

^{๑๒} วัลลภ สวัสดิวัลลภ, หนังสือและการพิมพ์, (ลพบุรี: ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยเทพสตรี ลพบุรี, ๒๕๒๗).

^{๑๓} ศรีศิลป์ บุญขจร, กลอนสวดภาคกลาง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์, (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๔๕๔-๔๕๖.

^{๑๔} พระวรวงศ์วิจิตร, หน้า ๘๐ อ้างในศรีศิลป์ บุญขจร, วรรณกรรมประเภทกลอนสวดภาคกลาง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า (๕).

^{๑๕} จีราวรรณ คงจิตต์, การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องกาพย์ฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๖.

อยุธยาตอนปลาย เมื่อเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร (กุ้ง) ได้นำเรื่องราวบางตอนมาแต่งเป็นภาพยนตร์เหวี่ยง ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ซึ่งเป็นกวีเอกในสมัยนั้นก็ได้นำเรื่องนี้มาแต่งใหม่โดยใช้กลอนสุภาพ คนทั่วไปมักจะรู้จักสำนวนของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มากกว่าสำนวนอื่นๆ เรื่อง กากี้มีปรากฏทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ทั้งมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ เช่น กากี้กลอนอ่าน ฉบับตัวเขียน จำนวนที่ ๑ มีจำนวน ๑๗ เล่มสมุดไทย ได้แก่ เลขที่ ๑,๓-๑๔,๑๕,๒๐/๑ และ ๒๐/๓ ผู้ ๑๑๕ ชั้น ๕/๕ มัดที่ ๑ และ ๒ ดำเนินเรื่องตามกากกตติชาดกและสุสันธิชาดก แต่มีรายละเอียดมากกว่า เริ่มตั้งแต่พญาครุฑแปลงกายเป็นมนุษย์มาเล่นสกากับพระเจ้าพรหมทัต แล้วลอบลักนาง กากี้ไปสู่วิมานฉิมพลี จนถึงพญาครุฑนำนางกากี้มาส่งคืนและพระเจ้าพรหมทัตสั่งให้ลอยแพนางไป^{๑๖}

นอกจากนี้ยังมีกาศำนวนอื่นๆ เช่น กากี้กลอนอ่านสำนวนที่ได้จากจังหวัดเพชรบุรี ต้นฉบับเรื่องกาศำนวนนี้เป็นสมุดไทยขาว เขียนด้วยอักษรไทย เส้นหมึก อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูเพชรบุรี กากี้กลอนอ่านที่ได้จากภาคใต้ ต้นฉบับจากสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เป็นสำเนาที่นายสุจินต์ อ้อยคำ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา คัดลอกไว้จากต้นฉบับที่เป็นหนังสือบุคขาวจากอำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช^{๑๗} และกากี้กลอนสวด ฉบับตัวเขียน คุณหญิงประทุมราชวินิจฉัย มอบให้หอสมุดแห่งชาติเมื่อ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นต้น

๒) เรื่อง ไกรทอง

เรื่อง ไกรทองเป็นเรื่องที่พบต้นฉบับตัวเขียนอย่างหลากหลายเช่นกัน เช่น เรื่องชาลวันคำ ภาพยนตร์ ใน "วรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก" กล่าวว่า เป็นผลงานของตาเกิด นายเอี่ยม เป็นผู้สร้างไว้ ต้นฉบับเรื่องนี้ได้จากนางถวิล เกษตรสุนทร อยู่ที่ตำบลกระดังงา อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา เนื้อเรื่องเริ่มที่ท้าวรำไพมีลูกชื่อโคจรได้ข่าวภักดิ์และน้องชายออกอาละวาดกักกินผู้คน จึงต่อสู้กันและตายไปทั้งสามตัว นางจะเข้ปลาทกรรยาของท้าวโคจรคลอดลูกออกมาและได้ฝากไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และนางก็ออกตามหาสามีต่อไป ลูกของนางถูกวิญญูณของท้าวโคจรผู้เป็นพ่อเข้าสิงและกลายเป็นจะเข้คูร้าย ชาวบ้านเรียกว่า "ชาลวัน" วันหนึ่งชาลวันคาบนางตะเกาทองที่กำลังพายเรือเก็บดอกไม้ไปเป็นภรรยา เศรษฐีประกาศหาคนปราบจะเข้ ไกรทองมารับอาสาและฆ่าชาลวันตาย ไกรทองได้นางตะเกาแก้ว แล้วไปรับนางตะเกาทองกลับมา แต่นางตะเกาทอง

^{๑๖} จีราวรรณ คงจิตต์, การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องกาศำนวนต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๕.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒-๑๓.

พูดไม่ได้เพราะถูกของชาละวัน แล้วนางก็กลืนใจตาย พ่อแม่ของนางก็กลืนใจตายตาม ต่อมาพ่อแม่ของไกรทองก็ตาย ไกรทองจึงจัดพิธีศพให้อย่างดี และครองคู่อยู่กับนางตะเภาแก้ว^{๘๔}

นอกจากนี้ยังมีเรื่องชาละวัน เป็นสมบัติของ ถวิล เกษตรสุนทร อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลา ในพินิจวรรณกรรมภาคใต้ (๒๕๔๖) เป็นต้น

๓) เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง

เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสองพบว่ามีหลายสำนวน พบต้นฉบับตัวเขียน มี ๒๑ เล่มสมุดไทย เช่น *กลอนอ่านเรื่องกาگی* เล่มที่ ๑-๕ เลขที่ ๑-๖ ตู้ ๑๑๕ ชั้น ๑/๒ มัด ๓๘ เจ้าจอมบุญ ในรัชกาลที่ ๕ ถวายหอพระสมุด พ.ศ. ๒๔๙๒ *กลอนอ่านเรื่องกาگی* เล่มที่ ๕ ชื่อ พระรถเส้น ๔ (พลัด) ตู้ ๑๑๕ ชั้น ๑/๒ มัด ๓๘ ฉบับนี้หอพระสมุดซื้อเมื่อ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๑ กاپยเรื่องพระรถ เลขที่ ๔๑ ตู้ ๑๑๕ ชั้น ๕/๓ มัด ๓๖ เป็นฉบับที่พระยาเพชรปณิ (ตรี) มอบให้หอสมุดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ เรื่อง *พระรถเสน* หรือ *นางสิบสองคำกาศ* ต้นฉบับนี้นายพิทยา บุษรรัตน์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นต้น เนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่กำเนิดนางสิบสองว่าเป็นลูกสาวเศรษฐีหิรัญกับนางกาญจนิ จนถึงพระรถฆ่านางยักษ์ตาย พระรถลี้หนีกับนางสิบสอง แล้วพระรถทูลลาไปรับนางเมรีซึ่งรออยู่ เมื่อนางต่อว่าพระรถแล้วนางก็กลืนใจตาย พระรถเศร้าโศกเสียใจยิ่งนัก

๒.๒.๒.๑.๒ กลอนบทละคร

๑) เรื่องกาگی

กลอนบทละครในที่นี้หมายถึงตัวบทที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดง มีหลายสำนวน เช่น *กลอนบทละครเรื่องกาگی* เล่ม ๑ เลขที่ ๔๑ ตู้ ๑๑๔ ชั้น ๕/๒ มัดที่ ๒ ได้จากกองการสังคีต เมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ เนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่พญาครุฑแปลงกายเป็นมาณพรูปงามมาเล่นสกากับพระเจ้าพรหมทัตและมีจิตปฏิพัทธ์นางกาگی จึงลอบลักนางกาگیไปสมสู่ที่วิมานนิมพิล คนธรรพออกติดตามจนพบได้นางเป็นภรรยา จนถึงคนธรรพตัดพินขับเพลงชมโฉมนางกาگیเยาะเย้ยเสียดสีพญาครุฑ^{๘๕}

กลอนบทละครสำนวนที่ ๒ ได้แก่ *กลอนบทละครเรื่องกาگی* เล่ม ๑ เลขที่ ๔๒ ตู้ ๑๑๔ ชั้น ๕/๒ มัดที่ ๒ ได้จากกองการสังคีตเมื่อ เมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ เนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่พระเจ้าพรหมทัตสั่งให้ป้าวประกาศหาคนมาเล่นสกาด้วย พญาครุฑแปลงกายเป็นมนุษย์มาเล่นสกาและได้

^{๘๔} อุดม หนูทอง, *วรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก*, (ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ม.ป.ป.), หน้า ๔๑-๔๒.

^{๘๕} จีรวรรณ คงจิตต์, *การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องกาگی ฉบับต่างๆ*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๖.

ลอบลักพานางกาเก๋ไปสู่มุขที่วิมานนิมพลี คนธรรพรีบอาสาออกติดตามและได้นางเป็นภรรยา จนถึง พญาครุฑได้รู้ความจริงจึงนำนางมาส่งคืนและพระเจ้าพรหมทัตบริภาษนาง^{๒๐}

กลอนบทละครสำนวนที่ ๓ ได้แก่ *กลอนบทละครเรื่องกาเก๋* เล่ม ๑ เลขที่ ๔๓ ผู้ ๑๑๔ ชั้น ๕/๒ มัดที่ ๒ พระองค์เจ้าสุดาสวรรค์ประทางหอสมุดแห่งชาติ ศักราช ๑๓๑ เนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่พระเจ้าพรหมทัตสั่งให้ป่าวประกาศหาคนมาเล่นสกา พญาครุฑแปลงกายมาเล่นสกาด้วย แล้วลอบลักนางกาเก๋ไปสู่มุข วิมานนิมพลี จนถึงพระเจ้าพรหมทัตคร่ำครวญถึงนางกาเก๋และโกรธเกรี้ยวขับไล่เหล่านางสนมกำนัลวุ่นวาย^{๒๑}

๒) เรื่อง *ไกรทอง*

กลอนบทละครเรื่อง *ไกรทอง* เช่น บทละครครั้งกรุงศรีอยุธยาเรื่อง *ไกรทอง* ส่วนที่ ๑ เริ่มเรื่องในเมืองพิศตรมีถ้ำจระเข้ขุดน้ำ ในถ้ำมีแก้ววิเศษทำให้จระเข้กลายเป็นมนุษย์ ทำวราไพมบุตรชื่อท้าวโคจร ต่อมาไปวิวาทกับท้าวแสนตาและพญาพันวัง ต่อสู้กันจนตายทั้งสามตัว ลูกของท้าวโคจรคือชาละวัน ชาละวันมีเมียสองคนคือนางวิมาลาและเลื่อมไโลวรรณ ส่วนที่ ๒ เป็นบทละครสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ไม่ทราบผู้แต่ง มี ๓ ตอน คือ ชาละวันได้นางตะเกาทอง ตอนที่ ๒ ไกรทองรบกับชาละวัน และตอนที่ ๓ ไกรทองได้นางตะเกาแก้วตะเกาทองและวิมาลา และส่วนที่ ๓ เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มี ๒ ตอน คือ ตอนนางวิมาลาตามไกรทองมาจากถ้ำ ซึ่งนิยมเรียกว่าตอนพ้อบน และตอนไกรทองตามนางวิมาลากลับไปถ้ำ นิยมเรียกว่าตอนพ้อต่าง^{๒๒} นอกจากนี้มีพระนิพนธ์บทละครเรื่อง *ไกรทอง* ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ กลอนบทละครเหล่านี้จะมีการบันทึกไว้เป็นต้นฉบับตัวเขียนก่อนที่จะนำมาพิมพ์ในยุคที่การพิมพ์เจริญรุ่งเรือง *อนุปาโท จลจิตการ*

๓) เรื่อง *พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง*

เรื่อง *พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง* พบหลายสำนวน เช่น บทละครเรื่อง *พระรถเมรี* การแสดงที่นิยมนำเรื่อง *พระรถเมรี* ไปแสดงคือละครชาตรี เป็นการแสดงที่เก่าแก่ที่สุดของไทย มีฉบับตัวเขียน ๕ สำนวน ได้แก่ สำนวนที่ ๑ เป็นกลอนบทละครเรื่อง *พระรถ-เมรี* เล่ม ๑ เลขที่ ๑ ผู้ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัด ๔๓ เป็นฉบับที่พระครูชุตยาคม (อิม) วัดเทพศิรินทราวายเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ สำนวนที่ ๒ เป็นกลอนบทละครเรื่อง *พระรถเมรี* เลขที่ ๓ ผู้ ๑๑๔ ชั้น ๑/๒ มัด ๔๓ เป็น

^{๒๐} จีรวรรณ คงจิตต์, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องกาเก๋ ฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๖.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๒๒} เสาวณิต วิงวอน, *วรรณคดีการแสดง*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘๔.

ฉบับเดิมของหอสมุดวชิรญาณ ลำานวนที่ ๓ เป็นกลอนบทละคร เรื่องพระรถเมรี เลขที่ ๔ คู่ ๑๑๔
ชั้น ๑/๒ มัด ๔๓ เป็นฉบับเดิมของหอสมุดวชิรญาณ และลำานวนที่ ๔^{๒๓} กลอนบทละครเรื่องพระ
รถเมรี เล่ม ๘ เลขที่ ๑ และกลอนบทละครเรื่องพระรถเมรี เล่ม ๑๐ เลขที่ ๕ เป็นเล่มที่พระยา
เพชรปาดิถวาฯ เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้น

๔) เรื่องพระอภัยมณี

เรื่องพระอภัยมณีเป็นผลงานชิ้นสำคัญของสุนทรภู่ กวีเอกในสมัยรัตนโกสินทร์ เรื่องนี้
สุนทรภู่แต่งเป็นนิทานคำกลอนที่มีความยาวมากถึง ๕๔ เล่มสมุดไทย ระยะเวลาในการประพันธ์
เรื่องนี้ไม่มีระบุไว้อย่างแน่ชัดแต่สันนิษฐานว่าสุนทรภู่เริ่มแต่งเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๓๖๔-๒๓๖๖ มี
ผู้สำรวจต้นฉบับกลอนอ่านในส่วนงานหนังสือโบราณของหอสมุดแห่งชาติ พบว่าเรื่องพระอภัยมณี
เป็นเรื่องที่มีจำนวนเล่มสมุดไทยและสำเนาซ้ำมากที่สุด มีจำนวนถึง ๒๕๒ เล่มสมุดไทย^{๒๔}

๕) เรื่องโสนน้อยเรือนงาม

เรื่องโสนน้อยเรือนงามพบว่ามีหลายลำานวน เช่น เรื่องโสนน้อยคำภักย์ ใน "วรรณกรรม
ท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก" หนังสือเล่มนี้ได้มาจากที่ใดไม่ปรากฏ นางสาวอำไพ
จันทร์สกุล เป็นผู้มอบให้ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ สภาพของหนังสือขาดส่วนต้น
และตอนปลาย เหลือส่วนตรงกลาง บางตอนเดือนหายไป ไม่ปรากฏผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์ที่
พบในเรื่องคือแต่งด้วยกาพย์ยานี ๑๑ ฉบับ ๑๖ และสุรางคนาง ๒๘ เนื้อเรื่องกล่าวว่ามีท้าวหัสไชยและ
นางเกศนิมิตดาชื่อนางโสนน้อย โหรทำนายว่าพระบิดาจะได้อุครองเป็นคนตาย นางโสนน้อยกลัว
จะทำให้พระบิดาและมารดาเสื่อมเสีย นางจึงหนีออกจากเมือง พระอินทร์มาขอเครื่องทรงวิเศษให้
ต่อมานางมาพบนางกุลาจึงชุบชีวิตแล้วเดินทางไปด้วยกัน นางทั้งสองเดินทางมาถึงเมืองนพรัตน์
ทราบว่ามีพระพิจิตรสิ้นพระชนม์ นางโสนน้อยอาสารักษา ในช่วงที่นางไปสรงน้ำ นางกุลาขโมย
เครื่องทรงและแอบอ้างว่านางคือนางโสนน้อยที่รักษาพระพิจิตร ต่อมาพระพิจิตรเดินทางเที่ยวทะเล
แต่ถูกพายุพัดจนไปถึงเมืองโรมวิสัยและได้เรือนงามมา ต่อมาพระพิจิตรทราบความจริงทั้งหมด นาง
กุลาถูกลงโทษให้เป็นทาสอยู่ประจำอุทยาน พระพิจิตรมีสำสนไปถึงท้าวหัสไชย เล่าเรื่องทั้งหมดให้
ฟัง เรื่องจบเพียงเท่านี้^{๒๕}

^{๒๓} จีรวรรณ คงจิตต์, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องกาลี ฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๔๔.

^{๒๔} ทิพวัน บุญวิระ, การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องอิทธิพลกลอนอ่านในนิทานคำกลอนสุนทรภู่
(กรุงเทพฯ: กองเผยแพร่วรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^{๒๕} อุดม หนูทอง, วรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก, (ภาควิชาภาษาไทยและภาษา
ตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ม.ป.ป.), หน้า ๑๖๐.

นอกจากนี้ยังมี *โสนน้อย* เป็นสมบัติของ อำไพ จันทรสกุล *โสนน้อยคำกาพย์* คัดลอกโดย นำ ชัยศรี และ *โสนน้อยเรือนงาม* ได้มาจากสุราษฎร์ธานี ในพินิจวรรณกรรมภาคใต้ (๒๕๔๖)

๒.๒.๒.๑.๒ เบ็ดเตล็ด

ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวเขียนเรื่อง *กาگی* ยังปรากฏในรูปแบบอื่นๆ เช่น *กลอนสักวาเรื่องกาگی* ฉบับตัวเขียน เลขที่ ๓๒ คู่ ๑๑๓ ชั้น ๕/๔ มัดที่ ๒ หอสมุดแห่งชาติซื้อเมื่อ ๕ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๕ ไม่ปรากฏผู้แต่ง *บทมโหรีเรื่องกาگی* ฉบับตัวเขียน เลขที่ ๒๐ คู่ ๑๑๕ ชั้น ๕/๕ มัดที่ ๒ พระองค์เจ้าฉายรัชมีประทานหอสมุดแห่งชาติเมื่อ ร.ศ. ๑๒๖ ผู้แต่งคือเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แห่เครื่องเล่นมหาชาติ *แห่บายศรีกาگی* ฉบับตัวเขียน เลขที่ ๔๑ คู่ ๑๑๓ ชั้น ๕/๕ มัดที่ ๓ หอสมุดแห่งชาติ ซื้อ พ.ศ. ๒๔๖๐ *กาพย์เห่เรือเรื่องกาگی* ฉบับตัวเขียนจำนวนที่ ๑ มี ๑๒ เล่มสมุดไทย ผู้แต่งคือ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร (กุ้ง) ใช้เป็นบทเห่เฉพาะเวลาทรงเรือประพาสตามลำน้ำพระองค์เอง เป็นต้น

CINEMA ENLIGHTENS

๒.๒.๒.๒ ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวพิมพ์

การพิมพ์ในประเทศไทยน่าจะมีมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา การพิมพ์ของไทยยุคแรก คือ การพิมพ์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. ๒๓๗๘ การพิมพ์ในยุคนี้เป็นการพิมพ์จากแม่พิมพ์ที่แกะจากบล็อกไม้เป็นหน้าๆ เป็นยุคที่ตัวเรียงภาษาไทยยังไม่เข้ามาถึงเมืองไทย เชื่อกันว่าการพิมพ์ของไทยเริ่มมีขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๕ (ค.ศ. ๑๖๖๒) โดยพวกมิชชันนารีฝรั่งเศสได้พิมพ์หนังสือคำสอนทางคริสต์ศาสนาขึ้นเป็นภาษาไทย ๒๖ เล่ม ไวยากรณ์ไทยและบาลี ๑ เล่ม และพจนานุกรมไทย ๑ เล่ม เมื่อโกษาปานเป็นราชทูตเดินทางไปเจริญทางพระราชไมตรีกับฝรั่งเศสก็ได้ดูงานโรงพิมพ์หลวงที่นั่นทุกชั้นตอน ทั้งยังได้ทดลองพิมพ์ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นยุคที่ฝรั่งใช้ตัวเรียงแล้ว^{๒๖}

ในยุคต่อมาจากหลักฐานที่ปรากฏพบว่าการพิมพ์ในเมืองไทยมีครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพราะหนังสือ “คำสอนคริสตัง” ที่พบนั้นพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๗๕๖ หรือ พ.ศ. ๒๓๓๕ สถานที่พิมพ์คือวัดชานตาครุส ตำบลกุฎีจีน จังหวัดธนบุรี

การพิมพ์ในสมัยนั้นเป็นการพิมพ์ในเมืองไทย มิใช่การพิมพ์หนังสือไทยเพราะเป็นการนำเอาอักษรโรมันมาพิมพ์ให้อ่านออกเสียงเป็นคำไทยเท่านั้นเอง หนังสือนี้จึงเหมาะสำหรับพวกมิชชันนารีเอง การพิมพ์ในยุคนี้จึงเป็นการพิมพ์เพื่อเผยแพร่ศาสนาคริสต์เท่านั้น มิได้เป็นธุรกิจ

ส่วนการพิมพ์ของไทยในยุคหลัง เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๘ ซึ่งตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ เป็นต้นมา ในยุคนี้เป็นยุคที่เรียงภาษาไทย เริ่มเข้าสู่ยุคการพิมพ์แบบใหม่อย่างตะวันตก ผู้ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการพิมพ์แบบใหม่ของไทย คือ หมอแคน บีช

^{๒๖} วัลลภ สวัสดิวัลลภ, *หนังสือและการพิมพ์*, (ลพบุรี: ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยเทพสตรี ลพบุรี, ๒๕๒๗).

บริดเลย์ (Dr. Dan Beach Bradley) เป็นหมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน ได้นำแท่นพิมพ์และตัวพิมพ์ภาษาไทยเข้ามาจากสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ (ค.ศ. ๑๘๓๕)

โรงพิมพ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคนี้มีหลายโรงพิมพ์ เช่น โรงพิมพ์หมอบริดเลย์ โรงพิมพ์หมอสมิท โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ หรือโรงพิมพ์วัดเกาะ โรงพิมพ์ห้างสมุด เป็นต้น โรงพิมพ์ที่มีบทบาทอย่างมากในการพิมพ์หนังสือนิตานัจกรๆ วงศ์ๆ ได้แก่ โรงพิมพ์หมอสมิท และโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ

โรงพิมพ์ครุสมิทตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑ ที่ตำบลบางคอกแหลมเจ้าของคือหมอสมิท หมอสมิทหรือแซมมวล จอห์น สมิท (Samuel John Smith) เขามักเรียกตัวเองว่าครุสมิท เพราะว่าเขารับสอนหนังสือด้วย ดังนั้นชื่อโรงพิมพ์จึงตีพิมพ์เป็น “โรงพิมพ์ครุสมิท”

โรงพิมพ์หมอสมิทพิมพ์หนังสือประเภทร้อยกรองหรือหนังสือประโลมโลกจำพวกจักรๆ วงศ์ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เข้าช้อนกับหมอบริดเลย์ หนังสือเรื่องพระอภัยมณีเป็นหนังสือที่ทำกำไรให้แก่หมอสมิทอย่างมาก จนสามารถสร้างตึกได้หลังหนึ่ง หมอสมิทนำเรื่องพระอภัยมณีมาพิมพ์เป็นตอนๆ ขนาด ๑๖ หน้ายก หนาประมาณ ๒-๓ ยก ประมาณ ๔๐-๔๘ หน้า ขายในราคาเล่มละ ๑ สลึง ปรากฏว่าขายดีมากเป็นที่นิยมอ่านกันในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น คาวี อุณรุท อิเหนา รามเกียรติ์ สังข์ทอง ฯลฯ

หมอสมิทมีร้านที่รับหนังสือไปจำหน่ายหลายแห่ง เช่น ตึกแม่แพที่เสาชิงช้า ห้างนายยิ้มวัดเกาะ นานสินอยุธยาสำเพ็ง แพนายเทพ ตรงปากคลองบางหลวง และที่ต่างจังหวัด เช่น ตึกนายเทียนเหลียงอยู่กลางตลาดเมืองจันทบุรี

ในขณะที่กิจการการพิมพ์ของหมอสมิทกำลังเจริญรุ่งเรือง แต่ก็มีพวกฝรั่งมาฟ้องหมอสมิทว่าพิมพ์หนังสือไม่เป็นศีลธรรมจำหน่ายประโยชน์ โจทก์อ้างพวกมิชชันนารีอเมริกันที่รู้ภาษาไทยเป็นพยาน และขอให้แปลหนังสือบทกลอนที่หมอสมิทพิมพ์บางแห่ง เช่น บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนเข้าห้องสังวาสเป็นภาษาอังกฤษ ศาลตัดสินให้หมอสมิทแพ้ ห้ามมิให้พิมพ์หนังสืออย่างนั้นออกจำหน่ายอีกต่อไป หมอสมิทต้องเลิกกิจการอยู่ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๓๐-๒๔๓๓ นายเทพเป็นผู้ซื้อกิจการการพิมพ์จากหมอสมิทต่อมา และพิมพ์หนังสือเล่มแรกในปี พ.ศ. ๒๔๓๓

โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ โรงพิมพ์วัดเกาะหรือโรงพิมพ์นายสิน หรือที่มีชื่อจริงอย่างเป็นทางการว่า “โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ” ตั้งอยู่ใกล้กับวัดเกาะ (วัดสัมพันธวงศ์) ย่านสำเพ็ง กรุงเทพฯ โรงพิมพ์วัดเกาะก่อตั้งโดยนายสิน เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕๓ เป็นชาวสิงห์บุรี ในวัยหนุ่มได้เดินทางมาทำมาหากินอยู่ที่กรุงเทพฯ ที่ร้านขายเครื่องแก้วของแม่ทองอยู่ เมื่อแม่ทองอยู่เสียชีวิตได้ยกกิจการให้นายสิน ต่อมาอีกสองสามปี นายสินได้เริ่มกิจการขายหนังสือด้วยการรับหนังสือจาก โรงพิมพ์

ครูสมิทมาวางขายที่ร้ายขายเครื่องแก้ว นายสินมองเห็นว่ากิจการค้าหนังสือและการพิมพ์หนังสือ น่าจะสร้างกำไรให้ได้อย่างงาม ใน ร.ศ. ๑๐๘ (๒๔๓๒) ตอนนั้นนายสินอายุได้ ๓๕ ปี จึงก่อตั้งโรงพิมพ์ขึ้น

โรงพิมพ์วัดเกาะเป็นโรงพิมพ์ที่มีส่วนสำคัญในการนำเรื่องนิทานจักรๆวงๆ มาพิมพ์เผยแพร่ จนกระทั่งเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ “หนังสือวัดเกาะ” เรื่องที่นำมาพิมพ์นั้นมีทั้งเรื่องที่นำมาจากสมุดไทย และเรื่องที่นักเขียนประจำโรงพิมพ์เป็นผู้แต่งขึ้น ซึ่งเรื่องที่แต่งขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งผู้แต่งนำเค้าเรื่องมาจากนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องแก้วหน้าม้า ไกรทอง ปลาบู่ทอง นางสิบสองหรือพระรถเมรี เป็นต้น และจากการสำรวจพบว่าทั้ง ๕ เรื่องที่ผู้วิจัยใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เรื่องกาก็ ไกรทอง พระรถเมรีหรือนางสิบสอง พระอภัยมณีและ โสนน้อยเรือนงาม นั้นล้วนเป็น เรื่องที่โรงพิมพ์วัดเกาะได้พิมพ์ทั้งหมดทุกเรื่อง หนังสือวัดเกาะที่พิมพ์จำหน่ายนั้นมีลักษณะเป็นหนังสือคำกลอน แต่งต่อกันไปหลายสิบเล่มจบ ขายราคาเล่มละ ๑ สลึง

ในวิทยานิพนธ์เรื่องพัฒนาการของหนังสือปกอ่อนในประเทศไทย^{๒๗} ของ ชุศรี กาลวันตวานิช (๒๕๑๘) ได้กล่าวถึงรายชื่อหนังสือนิทานจักรๆวงๆ ที่ได้รับการตีพิมพ์โดยโรงพิมพ์ต่างๆ ที่ร่วมสมัยกับโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ ดังนี้

โรงพิมพ์ครูสมิท	โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ	โรงพิมพ์นายสิน	โรงพิมพ์นายเทพ	โรงพิมพ์พานิช สรรพอุดม
กาก็คำกลอน		กาก็	กาก็คำกลอน	
อุณรุท		อุณรุท	อุณรุท	
ดาหลัง		ดาหลัง	ดาหลัง	
พระสมุท	พระสมุทโคดม	พระสมุท	พระสมุท	
เสภา	เสภาตลก	เสภา	เสภา	
วงษ์เทวราช		วงษ์เทวราช	วงษ์เทวราช	
สังข์ทอง	สังข์ทอง	สังข์ทอง	สังข์ทอง	
เบ็ญจมาศทอง	เบ็ญจมาศทอง	เบ็ญจมาศทอง	เบ็ญจมาศทอง	
รามเกียรติ์	รามเกียรติ์	รามเกียรติ์	รามเกียรติ์	
พระอะไภยมณี	พระอะไภ	พระอะไภยมณี	พระอะไภยมณี	

^{๒๗} ชุศรี กาลวันตวานิช, พัฒนาการของหนังสือปกอ่อนในประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๖๑-๖๕.

โรงพิมพ์ครุสมิท	โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ	โรงพิมพ์นายสิน	โรงพิมพ์นายเทพ	โรงพิมพ์พานิช สรรพอุดม
ลักษณะวงษ์	ลักษณะวงษ์	ลักษณะวงษ์	ลักษณะวงษ์	
	ไกรทอง			ไกรทอง
			คาวี	คาวี
จันทะ โครบ	จันทะ โครบ		จันทะ โครบ	
	ขุนช้างขุนแผน			ขุนช้างขุนแผน ตอนปลาย
พระยาคัตหันต์	พระยาคัตหันต์		พระยาคัตหันต์	
พระสี่เส้า			พระสี่เส้า	
อิเหนา	อิเหนา	อิเหนา	อิเหนา	
วงษ์สวรรค์	วงษ์สวรรค์	วงษ์สวรรค์	วงษ์สวรรค์	
สิงห์ไกรภพ	สิงห์ไกรภพ	สิงห์ไกรภพ	สิงห์ไกรภพ	
ปลาบู่ทอง	ปลาบู่ทอง		ปลาบู่ทอง	ปลาบู่ทอง
ทิพสังวาล		ทิพสังวาล	ทิพสังวาล	
นกกกระจาบ	นกกกระจาบ		นกกกระจาบ	
สิบสองเหลี่ยม		สิบสองเหลี่ยม		
อุไท			อุไท	
สุบินทกุมาร	สุบินทกุมาร		สุบินทกุมาร	
บุญทนางวงษ์			บุญทนางวงษ์	
สุวรรณเศียร		สุวรรณเศียร	สุวรรณเศียร	
เพชรมงกุฎ	พระยาสุรราช		มะณีฉาย	สุวรรณหงษ์
ตราขูทอง	พระสุทนต์		พระมะณีนพรัตน์	นางแสนกล
	พระประทุมสุริยวงษ์		สายสุวรรณ	พระร่วง
	ยศเศียร		สุริยวงค์	พระนาคเสน
	หัตถนาม		จำปาลีตัน	พระยาช้างเผือก
	สามฤดู		สุวรรณวาส	พระยาแกรก
	ไชยมงคล			นางมะเตือทอง
	สุวรรณลอยล่อง			เมฆอะรุณ

โรงพิมพ์ครุสมิท	โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ	โรงพิมพ์นายสิน	โรงพิมพ์นายเทพ	โรงพิมพ์พานิช สรรพอุดม
	ลีนทอง			โกมินทร์
	ดาวเรือง			นางเบ็ญเดียว
	พระสมุทเลขา			พระนารายณ์
	พระสมุทมงกุฎทอง			พระยาภัง
	ศรีทนนไชย			พระยาพาน
	โคมทอง			พระยามูสิน
	พระรศ			การะเกษ
	ขอพระกลิ้ง			พระยาปักแคว
	โคบุตร			ตะเพียนทอง
	มะโสด			
	พระพิมพ์พานิช			
	กายนคร			
	แก้วหน้าม้า			
	สโนว์เรืองาม			
	แดงอ่อน			
	มาลัยทอง			
	สรนรินทร์			
	กระตางทอง			
	จักรแก้ว			
	สังวาลเพชร			

วรรณกรรมประเภทกลอนนิทานเป็นที่แพร่หลายมากในสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงรัชกาลที่ ๖ เพราะเป็นยุคที่การพิมพ์เจริญรุ่งเรือง อีกทั้งประชาชนสามารถอ่านหนังสือด้วยเองได้มากขึ้น เนื่องจากการศึกษาในระบบโรงเรียน คนไทยนิยมซื้อหนังสือกลอนนิทานมาอ่านสู่กันฟังในครัวเรือน เปลี่ยนจากการเล่าสู่กันฟังมาเป็นการอ่านเอง โรงพิมพ์ที่พิมพ์หนังสือจำหน่ายจึงได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีพอสมควร โรงพิมพ์ที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นคือ โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ หรือโรง

พิมพ์วัดเกาะ สำหรับเรื่องที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ *โสนน้อยเรือนงาม ปลายุ้งนาง สิบสอง (พระรถ-เมรี) จันทโครพ โมงป่า พิศุลทอง ฯลฯ*^{๒๘}

ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวพิมพ์จำนวนมากได้เป็นร้อยกรองและร้อยแก้ว ส่วนที่เป็นร้อยกรอง ได้แก่ กลอนอ่านหรือกลอนสวด กลอนบทละครและเบ็ดเตล็ด ส่วนร้อยแก้ว ได้แก่ นิทานและการ์ตูน รายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๒.๒.๑ ร้อยกรอง

นิทานจักรวาลต่างๆ ที่นำมาตีพิมพ์ในยุคเริ่มแรกนั้น ส่วนใหญ่เป็นงานเขียนที่เป็นร้อยกรอง นิทานจักรวาลๆ เล่มแรกๆ ที่ได้รับการตีพิมพ์และมีการซื้อลิขสิทธิ์คือเรื่อง *พระอภัยมณี* พิมพ์ที่โรงพิมพ์ของหมอสุมิต หลังจากนั้นจึงได้มีการตีพิมพ์เรื่องอื่นๆ ตามมา ดังนี้

๑) กลอนอ่านหรือกลอนสวด

CINEMA ENLIGHTENS ๑.๑) เรื่องกาگی

เรื่องกาگیที่พิมพ์เป็นสำนวนกลอนอ่านมีหลายสำนวน เช่น *กาگیคำกลอน* ซึ่งกองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรได้มอบให้หริต เรืองฤทธิ์ ตรวจสอบชำระวรรณคดีเรื่องนี้กับฉบับสมุดไทยที่เก็บรักษาไว้ ณ หอสมุดแห่งชาติ และอนุญาตให้ผู้สนใจจัดพิมพ์เผยแพร่ ผู้แต่งคือเจ้าพระยาพระคลัง (หน)^{๒๙} *กาگیฉบับตัวพิมพ์* สำนวน นายโชติ มณีนรัตน์ สำนวนนี้นายตำรา ณ เมืองใต้ นำมาจัดพิมพ์เป็นเล่มเพื่อเผยแพร่ร่วมกับกาگیกลอนอ่านสำนวนที่ ๑ และสำนวนของนายตำรา ณ เมืองใต้ โดยใช้ชื่อว่า *กาگی (สามโวหาร) กาگیคำกลอน* ของ นายตำรา ณ เมืองใต้ ในกาگی (สามโวหาร) มีการดำเนินเรื่องเหมือนกาگیกลอนสุภาพของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) กาگی ภาค ๒ ของนายตำรา ณ เมืองใต้ มีเนื้อหาตรงกับกาگیคำกลอน ของ โชติ มณีนรัตน์ และกาگی ของ โรงพิมพ์ครูสมิต เป็นต้น

๑.๒) เรื่องไกรทอง

เรื่อง *ไกรทอง* ฉบับที่เป็นร้อยกรองมีหลายสำนวน เช่น เรื่อง *ไกรทอง* ของ นายบุษย์ (สำนวนวัดเกาะ) ไม่ปรากฏปี พ.ศ. ที่พิมพ์ครั้งแรก แต่เรื่องนี้ได้รับการพิมพ์หลายครั้ง เช่น องค์การค้าของคุรุสภาจัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๒๑ และองค์การค้าของ สกสค จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีจำนวน ๗ เล่มจบ

เริ่มเรื่องที่ท้าวโคจรจะเข้าฝ้ายเหนือ จำแลงกายเป็นมนุษย์อาศัยเรือสองตายายไปต่อสู้อับจะเข้าฝ้ายได้คือท้าวพันตาและพญาพันวัง ท้าวโคจรชนะ จะเข้าฝ้ายได้ไม่มีใครปกครองจึงส่งค้าง

^{๒๘} ตรีศิลป์ บุญจรรยา, *กลอนสวดภาคกลาง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์*, (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๐๕.

^{๒๙} จีรวรรณ คงจิตต์, *การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องกาگی ฉบับต่างๆ*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๐.

เกษียณมาปกครอง จระเข้พากันอาละวาด ขุนไกรออกปราบจระเข้และถูกจระเข้กัดตาย ขุนไกรมีลูกชื่อไกรทอง

วันหนึ่งชาละวันหลานของท้าวโคจรขึ้นมาอาละวาดและคาบนางตะเกาทองไปเป็นภรรยา พระพิจิตรจึงประกาศหาคนปราบจระเข้ ไกรทองมารับอาสาและสามารถปราบชาละวันได้ ต่อมาได้แต่งงานกับนางตะเกาแก้วตะเกาทอง ไกรทองคิดถึงนางวิมาลาจึงลงไปหานางและได้นางเป็นภรรยา ต่อมาได้นางเลื่อมลายวรรณเป็นภรรยาด้วย เรื่องไกรทองสำนวนนายบุญย์ดำเนินเรื่องไปถึงรุ่นลูกของไกรทอง นางตะเกาแก้วมีลูกชื่อไกรแก้ว นางตะเกาทองมีลูกชื่อไกรดา นางวิมาลา มีลูกชื่อไกรวงศ์ ส่วนนางเลื่อมลายวรรณมีลูกชื่อไกรเวช ในรุ่นนี้มีการแย่งชิงต่อสู้กันระหว่างฝ่ายลูกของนางตะเกาแก้วตะเกาทองกับลูกของวิมาลาและเลื่อมลายวรรณ ตอนท้ายจบลงที่ไกรวงศ์และไกรดาได้ครองเมืองคนละเมือง^{๓๐}

๑.๓) เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง

เรื่องพระรถเมรีมีปรากฏอยู่หลายสำนวน เช่น ฉบับพิมพ์ เรื่อง *กำสรวลพระรถ* ของ วิชาชูพันธ์ เป็นสำนวนใหม่ที่สุด ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เนื้อเรื่องเป็นบทละคราวุธของพระรถที่ต้องทิ้งนางเมรีมาก็เพราะความกตัญญู เป็นบทอาลัยอาวรณ์ถึงนางเมรี พระรถจะตายตามนางไป เกิดชาติใหม่ก็ขอให้ได้อยู่ด้วยกัน กลอนอ่านฉบับพิมพ์ คือ เรื่อง *พระรถเมรีกลอนสุภาพ* ของ ส. เลี้ยงถนอม รวบรวมและเรียบเรียงใหม่ ตีพิมพ์ในหนังสือชื่อ นิทานคำกลอน (ชุดส่งเสริมประสบการณ์ภาษาไทย) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ เนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่กำเนิดนางสิบสอง กล่าวถึงเศรษฐีนนท์ที่ไม่มีลูก จึงไปขอลูกจากเทวดาจนถึงพระรถกลับเมือง พอนางยักษ์เห็นพระรถก็กระอักเลือดตาย พระรถรักษาตาของแม่และป้าจนหายดีดังเดิม นางสิบสองกลับมามีความสุข และ พระรถสำนวนนายบุญย์ โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ พ.ศ. ๒๕๕๒ เริ่มเรื่องที่เศรษฐีพรหมจรรย์และนางพรหมณีมีลูกสาวสิบสองคน ขากจนมากพ่อแม่จึงพาไปปล่อยป่า นางยักษ์สารตราเข้าไปเลี้ยงไว้ ต่อมานางสิบสองหนีและได้เป็นชายของท้าวยาลิทธิ ในรุ่นลูกของนางสิบสองคือพระรถเสน นางยักษ์สารตราส่งไปเมืองยักษ์ ฤาษีช่วยแปลงสารให้จึงได้แต่งงานกับนางเมรี ต่อมาพระรถหนีนางเมรีรักษาดวงตาแม่และป้า และกลับไปหานางเมรีคร่ำครวญจนตายตามนางไป

๑.๔) เรื่องพระอภัยมณี

เรื่อง *พระอภัยมณี* เป็นนิทานคำกลอน สุนทรภู่เป็นผู้แต่งเรื่องนี้ แต่งด้วยกลอนสุภาพจำนวน ๑๒,๓๐๖ บท ความยาวจำนวน ๕๕ เล่มสมุดไทย แบ่งออกเป็น ๖๔ ตอน ดังนี้

^{๓๐} นายบุญย์, ไกรทอง, (พระนคร: โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ, ๒๕๕๕).

- ตอนที่ ๑ พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณเรียนวิชา
 ตอนที่ ๒ นางผีเสื้อลักพระอภัยมณี
 ตอนที่ ๓ ศรีสุวรรณเข้าเมืองรมจักร
 ตอนที่ ๔ ศรีสุวรรณพบนางเกษรา
 ตอนที่ ๕ ศรีสุวรรณเกี้ยวนางเกษรา
 ตอนที่ ๖ ศรีสุวรรณรบกับท้าวอุเทน
 ตอนที่ ๗ ศรีสุวรรณพยาบาลนางเกษรา
 ตอนที่ ๘ อภิเษกศรีสุวรรณ
 ตอนที่ ๙ พระอภัยหนีนางผีเสื้อ
 ตอนที่ ๑๐ พระอภัยมณีได้นางเงือก
 ตอนที่ ๑๑ นางสาววรรณมาลีไปเที่ยวทะเล
 ตอนที่ ๑๒ พระอภัยมณีพบนางสุวรรณมาลี
 ตอนที่ ๑๓ พระอภัยมณีโดยสารเรือนางสุวรรณมาลี
 ตอนที่ ๑๔ พระอภัยมณีเรือแตก
 ตอนที่ ๑๕ สิ้นสมุทโดยสารเรือโจรสลัด
 ตอนที่ ๑๖ สิ้นสมุทพบศรีสุวรรณ
 ตอนที่ ๑๗ ศรีสุวรรณกับสิ้นสมุทตามพระอภัยมณี
 ตอนที่ ๑๘ พระอภัยมณีโดยสารเรืออุสุเรน
 ตอนที่ ๑๙ พระอภัยมณีพบศรีสุวรรณกับสิ้นสมุท
 ตอนที่ ๒๐ สิ้นสมุทรบกับอุสุเรน
 ตอนที่ ๒๑ พระอภัยมณีเกี้ยวนางสุวรรณมาลี
 ตอนที่ ๒๒ พระอภัยมณีครองเมืองผลึก
 ตอนที่ ๒๓ พระอภัยมณีอภิเษกกับนางสุวรรณมาลี
 ตอนที่ ๒๔ กำเนิดศุคสาคร
 ตอนที่ ๒๕ ศุคสาครเข้าเมืองการะเวก
 ตอนที่ ๒๖ อุสุเรนตีเมืองผลึก
 ตอนที่ ๒๗ เจ้าละมานตีเมืองผลึก
 ตอนที่ ๒๘ ศุคสาครตามพระอภัยมณี
 ตอนที่ ๒๙ สึกเกล้าทัพตีเมืองผลึก
 ตอนที่ ๓๐ พระอภัยมณีตีเมืองใหม่
 ตอนที่ ๓๑ พระอภัยมณีพบนางละเวง
 ตอนที่ ๓๒ ศรีสุวรรณอาสาตีค่านคงตาล
 ตอนที่ ๓๓ ย่องตอดสะกดทัพ
 ตอนที่ ๓๔ นางละเวงคิดหย่าทัพ
 ตอนที่ ๓๕ พระอภัยมณีติดท้ายรถ
 ตอนที่ ๓๖ พระอภัยมณีทำผูกคอตายได้นางละเวง
 ตอนที่ ๓๗ ศรีสุวรรณกับสิ้นสมุทถูกทำเสน่ห์
 ตอนที่ ๓๘ นางสาววรรณมาลีข้ามไปตีเมืองลังกา
 ตอนที่ ๓๙ นางสาววรรณมาลีมีสารตัดพ้อ
 ตอนที่ ๔๐ ศุคสาครถูกเสน่ห์
 ตอนที่ ๔๑ นางสาววรรณมาลีหึงหน้าป้อม
 ตอนที่ ๔๒ หัสไชยแก้เสน่ห์
 ตอนที่ ๔๓ นางเสาวคนธ์ยังแค้น
 ตอนที่ ๔๔ กษัตริย์สามัคคี
 ตอนที่ ๔๕ นางเสาวคนธ์ขุดโคตรเพชร
 ตอนที่ ๔๖ พระอภัยมณีกลับเมือง
 ตอนที่ ๔๗ อภิเษกสิ้นสมุท
 ตอนที่ ๔๘ นางเสาวคนธ์หนี
 ตอนที่ ๔๙ นางเสาวคนธ์แปลงเป็นฤาษี
 ตอนที่ ๕๐ นางเสาวคนธ์ได้เมืองวาหุโลม
 ตอนที่ ๕๑ ศุคสาครตามนางเสาวคนธ์
 ตอนที่ ๕๒ พระอภัยมณีทำศพท้าวสุทัศน์
 ตอนที่ ๕๓ มังคลาครองเมืองลังกา
 ตอนที่ ๕๔ มังคลาชิงโคตรเพชร

ตอนที่ ๕๕ มังคลาจับนางสุวรรณมาลีและท้าว

ทศวงศ์

ตอนที่ ๕๖ หัสไชยตีด่านเมืองลังกา

ตอนที่ ๕๗ สูดสาครรบกับมังคลา

ตอนที่ ๕๘ นางละเวงช่วยนางสุวรรณมาลีและ

ท้าวทศวงศ์

ตอนที่ ๕๙ พระอภัยมณี ศรีสุวรรณไปเมืองลังกา

ตอนที่ ๖๐ พระอภัยมณีรบกับมังคลา

ตอนที่ ๖๑ สังฆราชบาทหลวงเผาเมืองลังกา

ตอนที่ ๖๒ พระอภัยมณีเข้าเมืองลังกา

ตอนที่ ๖๓ อภิเษกหัสไชย

ตอนที่ ๖๔ พระอภัยมณีออกบวช

CINEMA ENLIGHTENS

ปัญญา อนุปปาโท จลจิตการ

เริ่มตั้งแต่ตอนที่ ๑ พระอภัยมณีศรีสุวรรณเรียนวิชา จนถึงตอนที่ ๖๔ พระอภัยมณีออกบวช สันนิษฐานว่าสุนทรภู่แต่งเรื่องนี้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และน่าจะแต่งจบ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๓๘๘^{๑๑}

เรื่องนี้ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกโดยโรงพิมพ์หมอสมีท ในปี พ.ศ. ๒๔๑๓ ในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พิมพ์ครั้งแรกเล่มสมุดไทย ราคาเล่มละ ๒๕ สตางค์ ต่อมา ราชบัณฑิตยสถานสอบชำระและได้ตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ในงานพระราชทาน เพลิงศพพลเรือเอกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ใน ครั้งนี้พิมพ์สองเล่ม คือ เล่ม ๑ ตอนที่ ๑-๒๖ และตอนที่ ๒ คือ ตอนที่ ๒๗-๔๖ ต่อมาในปีเดียวกัน ได้พิมพ์เล่ม ๓ ตอนที่ ๔๗-๖๔ เนื่องในงานบำเพ็ญพระราชกุศลพระชนม์ครบรอบปีของสมเด็จพระเจ้า ฟ้ามาลินีนพดาราสิรินภาพรรณวดี กรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกัญญา^{๑๒}

นอกจากนี้เรื่องพระอภัยมณียังได้รับการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง คือ พิมพ์ครั้งที่ ๒ สำนักงาน ไทยบรรณาการพิมพ์จำหน่าย จำนวน ๓ เล่มจบ พ.ศ. ๒๔๘๓ พิมพ์ครั้งที่ ๓ สำนักพิมพ์อุดมพิมพ์ จำหน่าย มีภาพประกอบภายในเล่ม จำนวน ๑ เล่มจบ พ.ศ. ๒๔๘๖ พิมพ์ครั้งที่ ๔ องค์การค้าของคุรุ สภาเป็นผู้พิมพ์จำหน่าย มีจำนวน ๓๘ เล่มจบ พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๔๙๓ พิมพ์ครั้งที่ ๕ องค์การค้าของคุรุ สภาพิมพ์จำหน่าย จำนวน ๑ เล่ม จบ พ.ศ. ๒๔๙๕ พิมพ์ครั้งที่ ๖ สำนักพิมพ์คลังวิทยาพิมพ์ จำหน่าย จำนวน ๒ เล่มจบ พ.ศ. ๒๕๐๖ พิมพ์ครั้งที่ ๗ สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ พิมพ์จำหน่าย จำนวน ๑ เล่ม จบ พ.ศ. ๒๕๐๗ พิมพ์ครั้งที่ ๘ สำนักพิมพ์ก้าวหน้าพิมพ์จำหน่าย จำนวน ๔ เล่มจบ ภาคต้น เล่ม ๑-๒ (ตอนที่ ๑-๖๔) พ.ศ. ๒๕๐๘ สำนักพิมพ์ก้าวหน้าขออนุญาตพิมพ์ภาคจบบริบูรณ์ เล่ม ๓-๔ (ตอนที่ ๖๕-๑๓๒ กรมศิลปากรชำระเพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๐๙ พิมพ์ครั้งที่ ๙ สำนักพิมพ์ ศิลปบรรณาการ พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. ๒๕๐๙ พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ พิมพ์ จำหน่าย ๑ เล่มจบ พ.ศ. ๒๕๑๑ พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ สำนักพิมพ์บรรณาการ พิมพ์จำหน่าย ๑ เล่มจบ พ.ศ. ๒๕๑๓ พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ สำนักพิมพ์แพร่พิทยพิมพ์จำหน่าย ภาคต้นตอนที่ ๑-๖๔ และภาคปลายตอน ที่ ๖๕-๑๓๒ มี ๔ เล่มจบ พ.ศ. ๒๕๑๓ พิมพ์ครั้งที่ ๑๓ สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ พิมพ์จำหน่าย มี ๑ เล่มจบ พ.ศ. ๒๕๑๕ พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ สำนักพิมพ์บรรณาการ พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. ๒๕๑๗^{๑๓} และ ฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดคือ ครั้งที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๕๓ จัดพิมพ์โดยองค์การค้าของ สกสค

^{๑๑} นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ ๑ ชื่อวรรณคดี, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗๐-๓๗๑.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗๐-๓๗๑.

^{๑๓} พระอภัยมณีภาคต้น ตอนที่ ๑-๖๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาการ, ๒๕๑๗), หน้าคำนำ.

๑.๕) เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม

เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม สำนวนคำกลอน เช่น โสนน้อยเรือนงาม สำนวนนายบุษย์ พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ (วัดเกาะ) พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๕๓ มีจำนวน ๒๐ เล่มจบ เป็นนิทานคำ กาพย์ เนื้อเรื่องกล่าวถึงท้าวกาลศึกแห่งกรุงนพรัตน์ มีมเหสีชื่อนางประไพ และมีโอรสนามว่าวิจิตร จินดา เมื่ออายุได้ ๑๕ ปี พระวิจิตรจินดาบิดามารดาไปเที่ยวป่าและถูกพิษของพญานาคที่มากาย พิษทั้งไว้บนแท่นหินแล้วสลบไปแก้ไขอย่างไรก็ไม่ฟื้น โอรทำนายว่าอีกเจ็ดปีจะมีเนื้อคู่มารักษาให้ หาย

กล่าวถึงเมืองโรมวิสัยมีพระราชานามว่าท้าวหัสวีไชย มีมเหสีนามว่านางเกศสะณี และ พระธิดาชื่อ โสนน้อยเรือนงาม เนื่องจากเมื่อนางเกิดมามีเรือน้อยเป็นของคู่บุญคิดมาด้วย เมื่อนาง โสนน้อยอายุได้ ๑๔ ปี โอรทำนายว่านางมีกรรมจะต้องออกจากเมืองไป แล้วจะพบเนื้อคู่ แต่ถ้าหาก นางอยู่ในเมืองต่อไปท้าวหัสวีไชยและนางเกศสะณีจะสิ้นพระชนม์ นางโสนน้อยจึงออกเดินป่า พระอินทร์สงสารจึงนำเอายาวิเศษที่สามารถชุบคนตายให้ฟื้นได้

นางโสนน้อยมาพบนางกุลาที่ถูกงูกัดตาย นางจึงใช้ยาชุบชีวิตนางกุลาไว้ นางกุลาขอ ติดตามไปด้วย ทั้งสองเดินทางมาจนถึงเมืองของพระวิจิตรและช่วยชุบชีวิตพระวิจิตรจนฟื้น นาง กุลาสวมรอยเป็นนางโสนน้อย ต่อมาความจริงถูกเปิดเผย นางกุลาถูกลงโทษ แต่เรื่องนี้ยังดำเนิน ต่อไปอีกยี่สิบเจ็ดปีจนถึงรุ่งนุกของนางโสนน้อยเรือนงาม และเรื่องจบลงอย่างมีความสุข

๒) กลอนบทละคร

๒.๑) เรื่อง กากี

กลอนบทละครเรื่อง กากี มีหลายสำนวน เช่น กลอนบทละครเรื่อง กากี ได้จากกองการสังคิต เมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕ กลอนบทละครเรื่อง กากี เลขที่ ๔๑ หอสมุดแห่งชาติได้จากกองการสังคิต เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๕ กลอนบทละครเรื่อง กากี เลขที่ ๔๒ หอสมุดแห่งชาติได้จาก กองการสังคิต เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๕ กลอนบทละครเรื่อง กากี เลขที่ ๔๓ พระองค์เจ้า สุธาสวรรค์ประทานหอสมุดแห่งชาติ สก ๑๓๑ (พ.ศ. ๒๔๕๕) บทละครเสภาเรื่อง กากี ของ เสรี หวังในธรรม แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ เพื่อใช้ในการแสดงแบบสาธิต บทละครเสภาเรื่อง กากี ของ ปัญญา นิตยสุวรรณ แต่งขึ้นเพื่อใช้จัดแสดง ณ โรงละครแห่งชาติ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ บท ละครพูดคำกลอนเรื่อง กากี ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ แต่งเป็นบทละครพูดคำกลอน เพื่อนำไปจัด แสดง ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในงานวิชาการว่าด้วยลัทธิสัตว์ ลัทธิมนุษยชน และ ลัทธิสตรี พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นต้น

๒.๒) เรื่อง *ไกรทอง*

บทละครนอกเรื่อง *ไกรทอง* พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มี ๒ ตอน คือ ตอนวิมาลาตามไกรทองมาจากถ้ำ และตอนไกรทองตามนางวิมาลากลับไปถ้ำ^{๔๔}

บทละครเรื่อง *ไกรทอง* ได้รับการพิมพ์หลายครั้งและหลายโรงพิมพ์ เช่น โรงพิมพ์เฉลิมมณี พ.ศ. ๒๔๗๕ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากรจัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๒ พ.ศ. ๒๔๗๓ จัดพิมพ์โดยสถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ไทย พ.ศ. ๒๕๗๓ นอกจากนี้ยังพิมพ์รวมเล่มกับเรื่องอื่นๆอีก เช่น จัดพิมพ์ร่วมกับเรื่อง *ควา* จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์คุรุสภา พ.ศ. ๒๕๑๑ จัดพิมพ์ร่วมกับเรื่อง *มณีพิชัย* โดยโรงพิมพ์ไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ จัดพิมพ์ร่วมกับ *ไชยเชษฐ* *มณีพิชัย* โดยองค์การค้าของคุรุสภา พ.ศ. ๒๕๑๑ พ.ศ. ๒๕๑๒ พ.ศ. ๒๕๑๘ จัดพิมพ์ร่วมกับ *สังข์ทอง* *ไชยเชษฐ* *มณีพิชัย* *ควา* และ *สังข์ศิลป์ชัย* จัดพิมพ์โดยบรรณาการ พ.ศ. ๒๕๔๐

นอกจากบทละครแล้วยังมีบทละครเสภาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ได้รับการตีพิมพ์เช่นกัน เช่น กรมศิลปากร จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๑ พ.ศ. ๒๔๕๕ จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ศิวนร พ.ศ. ๒๕๑๗

๒.๓) เรื่อง *พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง*

บทละครเรื่อง *พระรถเมรี* มีหลายตำนาน เช่น *กลอนบทละครเรื่องพระรถเมรี* ของนายบุศย์ฉับโรงพิมพ์วัดเกาะ เวลาที่แต่งและปีที่พิมพ์ครั้งแรกไม่ปรากฏ เนื้อความเริ่มแต่งตั้งแต่กำเนิดนางสิบสองที่เป็นลูกของเศรษฐีพรหมจรรย์กับนางพราหมณี ได้เป็นนมเสลของพระราชอา จนนางยักษ์ตามมาแก้แค้นถึงพระรถกลับจากเมืองนางเมรี นำดวงตามาใส่ให้แม่และป้า นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถและถูกพระรถฆ่าตาย นางสิบสองคืนดีกับพระราชอา พระรถถูกล่าไปจัดการศพนางเมรี และด้วยความอาลัยรักพระรถคร่ำครวญจนตายตามนางไป ท้าวยาสีหิธีและนางสิบสองทราบเรื่องก็เสว้าโศกและสิ้นพระชนม์ตามไป เรื่องจบเพียงเท่านี้^{๔๕} *บทละครเรื่องพระรถเมรี* กรมศิลปากรสร้างบทใหม่โดยนำเรื่องพระรถเมรีมาสร้างเป็นบทละครและแสดง ณ โรงละครศิลปากรเมื่อราวเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ผู้แต่งมี ๖ คน คือ มন্ত্রী ตราโมท แต่งฉากที่ ๑ หม่อมแก้ว สนิทวงษ์ เสนี แต่งฉากที่ ๒ ประเวศ กุมุท แต่งฉากที่ ๓ พนิดา สิทธิวรรณ แต่งฉากที่ ๔ เสรี หวังในธรรม แต่งฉากที่ ๕ ประทีน พวงสาดี แต่งฉากที่ ๖ พนิดา สิทธิวรรณ แต่งฉากที่ ๗ ทั้ง ๖ แก่นั้นนับตั้งแต่ท้าวยาสีหิธีได้รับสาส์นทำพันทนชนไก่เอาบ้านเอาเมือง พระรถรับอาสาจนถึงพระรถหลอกถามความลับต่างๆจากนางเมรี

^{๔๔} นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ ๑ ชื่อวรรณคดี, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๕๐), หน้า ๕๔.

^{๔๕} นันทพร พวงแก้ว, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องพระรถเมรีฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๕๐.

แล้วหนีไป นางเมรีตื่นขึ้นมาไม่พบก็เสร์ราโศกและรีบติดตามไปทันที จนถึงนางเมรีกลั้นใจตาย^{๖๖}
วรรณกรรมกลอนอ่านฉบับพิมพ์ เรื่อง *พระรถ-เมรี กลอนสุภาพ* ของ ส.เลียงถนอม รวบรวมและ
เรียบเรียงใหม่ ตีพิมพ์ในหนังสือ ชื่อ นิทานคำกลอน (ชุดส่งเสริมประสบการณ์ภาษาไทย) เมื่อ พ.ศ.
๒๕๑๒

๓) เบ็ดเตล็ด

๓.๑) เรื่องกาگی

เรื่องกาگیมีปรากฏอีกอย่างหลากหลาย เช่น บทมโหรี เรื่อง*กาگی* ฉบับตัวพิมพ์ มี ๒ ฉบับ
ฉบับแรกเป็นกระดาษฝรั่ง เส้นพิมพ์ดีด เลขที่ ๑๑ ผู้ ๑๑๔ มัดที่ ๗๗/๑ ซึ่งคัดจากฉบับตัวเขียนเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๖๗ แหล่งเครื่องเล่นมหาชาติ *บายศรีกาگی* มี ๒ ฉบับ ฉบับแรก เลขที่ ๒ กระดาษฝรั่ง เส้น
พิมพ์ดีด ผู้ ๑๑๓ มัดที่ ๓๔ หอสมุดแห่งชาติคัดลอกจากฉบับตัวเขียน ฉบับที่ ๒ *บายศรีกาگی* (เครื่อง
เล่นมหาสาร) ซึ่งนายหริศ เรื่องฤทธิ์ ได้ตรวจสอบชำระแล้วพิมพ์รวมเล่มเผยแพร่พร้อมกับแหล่ง
เครื่องเล่นมหาชาติอื่นๆ ใช้ชื่อหนังสือว่า "ประชุมแห่งเครื่องเล่นมหาชาติ"^{๖๗} ภาพยนตร์เรื่อง*กาگی*
ฉบับตัวพิมพ์ มี ๒ ฉบับ ฉบับแรกเลขที่ ๑๒ กระดาษฝรั่ง เส้นพิมพ์ดีดอยู่ในหมวกภาพยนตร์ห่อโคลง ผู้
๑๑๔ มัดที่ ๗๗/๑ เป็นสมบัติของหอสมุดแห่งชาติ และฉบับที่ ๒ นายธนิต อยู่โพธิ์ นายยิ้ม บัณฑ
ยางกูร และนายหริศ เรื่องฤทธิ์ ได้ช่วยกันชำระและตรวจสอบกับฉบับสมุดไทยที่มีอยู่ในหอสมุด
แห่งชาติ แล้วจัดพิมพ์เป็นเล่มเผยแพร่ร่วมกับพระราชนิพนธ์เรื่องอื่นๆ ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
(กึ่ง)^{๖๘} บทเท่กล่อมเรื่อง*กาگی* ตอนครุฑอุ้มกาگیชมทวีป ฉบับตัวพิมพ์ ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ
ชีวิตและผลงานของสุนทรภู่ เนื้อความตอนพญาครุฑอุ้มนางกาگیชมภูมิประเทศในป่าหิมพานต์
บริเวณเขาพระสุเมรุ แล้วกลับไปวิมาน^{๖๙} *กาگیคำฉันท์* ฉบับตัวพิมพ์ เป็นฉบับที่พิมพ์ในการ
พระราชทานเพลิงศพ รองเสวกโท ขุนพิศาลหิรัญกิจ ที่วัดจักรวรรดิราชาวาส ณ วันที่ ๑๗ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๗^{๗๐}

^{๖๖} นันทพร พวงแก้ว, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องพระรถเมรีฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๕๑-๕๓.

^{๖๗} จีรวรรณ คงจิตต์, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องกาگی ฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๒๐.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๒๘.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

๓.๒) เรื่องไกรทอง

เรื่องไกรทองปรากฏในรูปแบบเพลงน้อยเรื่องไกรทอง เล่ม ๕ ใน "เครื่องเล่นมหาพน แห่ต่าง ๆ รวม ๓๖ แห่" โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญจัดพิมพ์จำหน่าย (ศก ๑๐๘) เนื้อความตอนพระพิจิตรประกาศหาคนมาปราบจระเข้และจะยกลูกสาวให้ ไกรทองมารับอาสา ไกรทองต่อสู้กับชาละวัน และสามารถปราบชาละวันได้ ไกรทองพานางตะเกาทองขึ้นมาได้แต่นางตะเกาทองพุดไม่ได้^{๕๐}

๓.๓) เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง

เรื่องพระรถเมรีมีปรากฏในรูปแบบอื่นๆ เช่น บทมโหรี เรื่องพระรถเสนเชื่อว่า เป็นบทมโหรีครั้งอยุธยาเพราะสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมราชาสถาปนาพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาทไว้ แต่ไม่มีหลักฐานยืนยัน^{๕๑} บทโนรา เรื่องพระรถ-เมรี บทลิเก ในการแสดงลิเกจะมีการแสดงชุดหนึ่งเรียกว่า “ลิเกสิบสองภาษา” ที่เล่นร้องรำตามสำเนียงภาษาต่างๆ เช่น ลาว มอญ เขมร แขก ฝรั่งเศส ญวน ตลุง ฯลฯ ตอนที่เล่น “เข้าเมืองตลุง” จะว่าเป็นชาตรี เล่นเรื่องพระรถเมรีและมี “ลิเกลำตัด” บทชาตรีที่อยู่ในลิเกเป็นเรื่องพระรถ-เมรี ตอนเมรีพาพระรถไปชมสวน แล้วมอมเหล้านางเมรีแล้วหนีไป^{๕๒} บายศรีพระรถ (เครื่องเล่นมหาราช) ในประชุมแหล่งเครื่องเล่นมहाชาติ เล่ม ๑ ของหริศ เรื่องฤทธิ์ (พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๗) แหล่งฤทัยเปล่งสาร (เครื่องเล่นมหาพน) ในประชุมแหล่งเครื่องเล่นมहाชาติ เล่ม ๑ ของหริศ เรื่องฤทธิ์ (พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๗) เนื้อความตอนพระรถถูกนางสังฆมารใช้ให้ไปเมืองทานตะวัน ฤทัยช่วยเปล่งสาร พระรถให้นายด่านนำสารไปให้นางเมรี^{๕๓} เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระรถเมรีคำกาพย์ และ พระเมรีคำกาพย์ ในหนังสือวรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมพิณิจ (๒๕๔๗) คำสรวลพระรถ ของ วิทยา ชูพันธ์ ตีพิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. ๒๕๒๔ และคำวกรรมเรื่องพระรถ-เมรี วิจารณ์ จ.ศ.๑๒๓๕ (๒๕๓๐) อนุปาโท จลจิตการ

๓.๔) เรื่องพระอภัยมณี

เรื่องพระอภัยมณีมีหลายสำนวน เช่น เหน่เรื่องพระอภัยมณี ของสุนทรภู่ เพลงน้อยพระอภัยมณี เล่ม ๑๒ ใน "เครื่องเล่นมหาพน แห่ต่าง ๆ รวม ๓๖ แห่" จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ

^{๕๐} ประชุมเพลงทรงเครื่อง สืบสานตำนานเพลงพื้นบ้านจากโรงพิมพ์วัดเกาะ, (กรุงเทพฯ: หจก.สามลดา, ๒๕๕๕), หน้า ๔๒๔-๔๖๗.

^{๕๑} นันทพร พวงแก้ว, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องพระรถเมรีฉบับต่างๆ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๕๔.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗.

^{๕๓} หริศ เรื่องฤทธิ์, ประชุมแหล่งเครื่องเล่นมहाชาติ เล่ม ๒, (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๐๑), หน้า ๔๕๒-๔๕๕.

(ศก ๑๐๘) *บายศรีเรื่องพระอภัย* ในประชุมแหล่งเครื่องเล่นมหาชาติ เล่ม ๑ ของหรีด เรื่องฤทธิ์ (พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๓)^{๔๕} เป็นต้น

๒.๒.๒.๒.๒ ร้อยแก้ว

ในสำนวนร้อยแก้วมีทั้งนิทานและการ์ตูน รายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) นิทาน

๑.๑) เรื่องกาگی

นิทานเรื่องกาگیมีหลายสำนวน เช่น เรื่องกาگی ของพงษ์จันทร์ ตีพิมพ์พ.ศ. ๒๕๒๔ กาگی ของบ้านเด็ก ตีพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ กาگی ของ สุพรรณิการ์ ตีพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ *เล่าเรื่องกาگی* ของวิเชียร เกษประทุม ตีพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ กาگی ของ อุทัย ไชยานนท์ เรื่องกาگی ของ ลำจวน เป็นฉบับที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ กาگی ใน นางในวรรณคดี ของ มาลัย ในหนังสือเล่มนั้นมีทั้งนางวรรณคดีไทยและวรรณคดีต่างประเทศ นางกาگیที่กล่าวถึงในเรื่องนี้เรียบเรียงมาจากกาگیกลอนสุภาพของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และ *กาگیคำกลอน* ของ โชติ มณีรัตน์ ผู้แต่งแทรกกลอนจากกาگیกลอนสุภาพเอาไว้ด้วย^{๔๖} กาگی ในนิทานพื้นบ้านชวนอ่านของไทย ของ ลำจวน (ธนพล) กาگی ในนิทานพูดได้ เนื้อเรื่องดำเนินเรื่องคล้ายกาگیกลอนสุภาพของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และ *กาگیคำกลอน* ของ โชติ มณีรัตน์ แต่ตัดรายละเอียดออกไป เช่น ไม่ได้กล่าวถึงชื่อพระเจ้าพรหมทัต แต่บอกว่าเป็นพระราชากรองเมืองทางใต้^{๔๗} *สมุดภาพฝึกระบายสี นิทานวรรณคดีไทยเรื่องกาگی* ภาพประกอบโดยมัลลิกา^{๔๘} ของบริษัทหนังสือสายน้ำจำกัด และ *นิทานจากวรรณคดี เรื่องกาگی* เรียบเรียงโดยแพงขวัญ^{๔๙} ภาพประกอบโดยประเวศน์ หนูจีน ของสำนักพิมพ์ชมรมเด็ก เป็นต้น

๑.๒) เรื่องไกรทอง

นิทานเรื่องไกรทองมีปรากฏอยู่หลายสำนวน เช่น *ไกรทอง* ในหมวดนิทาน ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่มที่ ๑ เรื่อง *ไกรทอง* ในหนังสือ “นิทานไทย” ของ ส.พลายน้อย *ไกรทอง* ฉบับพิมพ์ร้อยแก้ว ของ ลำจวน สำนักพิมพ์อานวยศาสน์ *ไกรทอง* ของ เสรี เปรมฤทัย ไม่ปรากฏปี

^{๔๕} หรีด เรื่องฤทธิ์, *ประชุมแหล่งเครื่องเล่นมหาชาติ เล่ม ๑*, (พระนคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๐๑), หน้า ๒๐-๒๕.

^{๔๖} อาทิตย์ ตรีชัยธร, การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมการแสดงเรื่องกาگی, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓-๒๔.

^{๔๘} มัลลิกา, *สมุดภาพฝึกระบายสี นิทานวรรณคดีไทย เรื่องกาگی*, (นนทบุรี: บริษัทหนังสือสายน้ำจำกัด, มปป.).

^{๔๙} แพงขวัญ, *นิทานจากวรรณคดีเรื่องกาگی*, (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๒).

ที่พิมพ์ สำนักพิมพ์บัวหลวง จัดจำหน่าย เรื่อง *ไกรทอง* ในหนังสือ “นิทานพื้นบ้านไทย” เรื่องนี้เป็นนิทานพื้นบ้านของเมืองพิจิตร นิทานไทยเรื่อง *ไกรทอง* เล่าเรื่องโดยน้านกฮูก วาดภาพโดยนรินทร์ เชี่ยวพิบูลย์กิจ ของสำนักพิมพ์ แสบปีศาจ พิมพ์จำหน่ายเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๗ เริ่มเรื่องที่เมืองพิจิตร *วรรณคดีก่อนนอนเรื่องไกรทอง*^{๕๐} เล่าเรื่องโดยพี่เชียวรีแลนด์ ภาพประกอบโดย ชานู บุญกลาง พิมพ์ครั้งแรก เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ครั้งที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ และครั้งที่ ๓ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าเรื่อง *ไกรทอง* มีผู้นำมาพิมพ์เป็นนิทาน ๒ ภาษา คือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น นิทานนานาชาติ ๒ ภาษา เรื่อง *ไกรทอง* ของ บจก.หนอนแก้ว ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หนังสือ ๒ ภาษา (ไทย-อังกฤษ) ชุด นิทานไทย เรื่อง *ไกรทอง* เขียนเรื่องโดยศราวุฒิจิต รัศมัญญาและณพัชร์ ปิ่นสุวรรณ ภาพประกอบโดย Chabadang บรรณาธิการ โดย พรสวรรค์ สีป้อ และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ ของบริษัท นึก พอยท์ จำกัด ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการนำนิทานเรื่อง *ไกรทอง* ที่นำมาทำเป็นสมุดภาพระบายสีสำหรับเด็ก มีทั้งภาพประกอบและเรื่องราวอย่างย่อ เช่น สนุกกับระบายสี นิทานพื้นบ้านไทย เรื่อง *ไกรทอง*^{๕๑} ของสำนักพิมพ์คลังศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐ สมุดภาพระบายสีนิทานพื้นบ้าน *ไกรทอง* ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ไพลินเด็กเก่ง สมุดภาพระบายสี ชุด นิทานพื้นบ้านแสนสนุกเรื่อง *ไกรทอง ผู้พิชิตชาละวัน*^{๕๒} เรื่องและภาพโดย KONHOY GRAPHIC TEAM ของสำนักพิมพ์ไพลินเด็กเก่ง

ปญญล ๑.๓) เรื่องพระรถเมรีจัดการ

นิทานเรื่อง *พระรถเมรี* เป็นนิทานเก่าแก่ของไทย มีปรากฏในชาดก เรื่อง *รถเสนชาดก* เป็นชาดกลำดับที่ ๔๗ ในปัญญาสชาดก และมีการนำมาเรียบเรียงเป็นสำนวนร้อยแล้วสำนวนต่างๆ อีกมากมาย เช่น *นิทานร้อยแก้วเรื่องพระรถเสน* ของหลวงศรีอมรญาณ เป็นผู้รวบรวมและเรียบเรียงตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ เรื่อง *พระรถเมรี* ของ พงศ์จัน ศรีทธา รวบรวมและพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ในหนังสือชุด นิทานไทย ที่รวบรวมนิทานไทยจากวรรณคดีชาดกและนิทานปรัมปราหลายๆ เรื่องเข้าด้วยกัน *นิทานเรื่องนางสิบสอง* ของ แปลก สนธิรักษ์ รวบรวมพิมพ์อยู่ในหนังสือชุดนิทานไทยที่แปลก สนธิรักษ์ เรียบเรียงขึ้นใหม่ *พระรถเสน-นางเมรี* ของ ทวีศักดิ์ ณาณ

^{๕๐} วรรณคดีก่อนนอนเรื่อง *ไกรทอง*, (ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์, ๒๕๕๔)

^{๕๑} สนุกกับระบายสี นิทานพื้นบ้านไทยเรื่อง *ไกรทอง*, (กรุงเทพฯ: คลังศึกษา, ๒๕๕๐).

^{๕๒} สมุดภาพระบายสี ชุด นิทานพื้นบ้านแสนสนุกเรื่อง *ไกรทอง ผู้พิชิตชาละวัน*, (กรุงเทพฯ: ไพลินเด็กเก่ง, มปป).

ประทีป เป็นเรื่องที่เรียบเรียงขึ้นใหม่เพื่อเป็นหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนวิชานิทานวรรณคดีของ มหาวิทยาลัยรามคำแหง นางกักริ ของ ส.พลายน้อย รวบรวมและพิมพ์ในหนังสือชื่อ นิทานไทย ฉบับสมบูรณ์ บอกไว้ว่าเป็นเรื่องของทางภาคเหนือ นางสิบสอง ของ ส.พลายน้อย ในหนังสือ นิทานไทย ฉบับสมบูรณ์ บอกว่าเป็นเรื่องของภาคกลาง นิทานเรื่อง *ทำไม่ปลิงจึงชอบกินเลือดมนุษย์และสัตว์* ของ พยัคฆ์ รวมพิมพ์ในหนังสือ นิทานเล่าเรื่องจริง ชุดที่ ๑ แจ้งว่าเขาเล่าเรื่องมาจากหนังสือเก่าบ้าง เรื่องที่เล่ากันมา จากวรรณคดีบ้าง *พระรถ-เมรี* ของ เกรียงศักดิ์ พิทยานะ เรียบเรียงใหม่อยู่ในหนังสือชื่อ ยอดนิทานไทย เรื่อง *พระรถ-เมรี* ของลำจวน มงคลรัตน์ เรียบเรียงขึ้นใหม่เป็นสำนวนร้อยแก้ว *พระรถ-นางเมรี* ของ สงวน โชติสุขรัตน์ เรียบเรียงไว้ในหนังสือนิทานโบราณคดีชุดที่ ๒ *นิทานทรงเครื่อง เรื่องนางสิบสอง* ในหนังสือโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย นิทานไทยไซ่ง (พิมพ์ ๒๕๔๕) *เรื่องนางสิบสอง* ใน "นิทานพื้นบ้านภาคกลาง" ของ ผงวาด กมลเสวีรัตน์และคณะ พ.ศ. ๒๕๔๓ จัดจำหน่ายโดย "ชมรมเด็ก" *เรื่องนางสิบสอง* ในหมวดนิทาน ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม ๗ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้นำเรื่อง *พระรถเมรี* มาพิมพ์เป็นหนังสือภาพวาดระบายสีเรื่อง *นางสิบสอง* เป็นหนังสือภาพวาดระบายสี นิทานพื้นบ้านไทย ชุดที่ ๒ อีกด้วย

๑.๔) เรื่อง *พระอภัยมณี*

นิทานเรื่อง *พระอภัยมณี* เป็นเรื่องหนึ่งที่ได้ได้รับความนิยมและนำมาจัดพิมพ์เป็นนิทานอย่างแพร่หลาย เช่น *วรรณคดีก่อนนอนเรื่องพระอภัยมณี* พิมพ์ครั้งที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒ เล่าเรื่องโดยพี่เชียวรีแลนด์ ของบริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด *วรรณคดีไทยสำหรับเยาวชน เรื่องพระอภัยมณี* เรียบเรียงโดยกู่เกียรติ มานพ ภาพประกอบโดย อุ่มชู ทิม พิมพ์ครั้งที่ ๑ ไม่บอกปีที่พิมพ์ ของบริษัทมิติคิดส์ จำกัด และเรื่อง *พระอภัยมณี* ของ ลำจวน (๒๕๓๕)

ผู้วิจัยพบกลุ่มข้อมูลที่น่านิทานเรื่อง *พระอภัยมณี* มาจัดพิมพ์เป็นสมุดภาพระบายสีสำหรับเด็ก โดยแบ่งออกเป็นตอนๆ เนื่องจากเรื่อง *พระอภัยมณี* เป็นนิทานเรื่องยาว เช่น *สมุดภาพฝึกระบายสี นิทานวรรณคดีไทย เรื่องพระอภัยมณีตอน กำเนิดพระอภัยมณี* (๒๕๕๒) ภาพประกอบโดย มัลลิกา *สมุดภาพฝึกระบายสี นิทานวรรณคดีไทย พระอภัยมณี ตอนศรีสุวรรณตามหาพระอภัย* ของบริษัทหนังสือสายน้ำ จำกัด *สมุดภาพฝึกระบายสี นิทานวรรณคดีไทย เรื่องพระอภัยมณี ตอนศึกนางละเวง* ภาพประกอบโดยมัลลิกา

นอกจากนี้ยังพบกลุ่มนิทานเรื่อง *สุตสาคร* ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ตัดตอนมาจากเรื่อง *พระอภัยมณี* อีกหลายสำนวน เช่น *นิทานไทยเรื่องสุตสาคร* ภาพประกอบโดยตรีโรจน์ รุ่งโรจน์ศิริวัช ของสำนักพิมพ์ห้องเรียน จำกัด *นิทานเรื่องสุตสาคร* จากเรื่อง *พระอภัยมณี* ของสุนทรภู่ ภาพประกอบโดย นรินทร์ เชียวพิบูลย์กิจ จัดทำโดยสำนักพิมพ์เก่าแก่ม พิมพ์ครั้งแรก พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เป็นต้น

๑.๕) เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม

นิทานเรื่อง โสนน้อยเรือนงามมีปรากฏเป็นนิทานที่พิมพ์เป็นเล่มหลายสำนวน เช่น โสนน้อยเรือนงาม ของ เสรี เปรมฤทัย ของสำนักพิมพ์บัวหลวง นิยายวรรณคดีเรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ของ ลำจวน ของสำนักพิมพ์บันดาศาสน์ เป็นผู้จัดพิมพ์หน้าย พ.ศ.๒๕๑๕ เรื่อง โสนน้อยเรือนงามของแม่พลอยจันทร์^{๕๓} วาดภาพประกอบโดย ทิพย์สิริน ภาพสีสวยงาม ของสำนักพิมพ์ซันไชน์ด ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดนิทานพื้นบ้านเรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ภายในเล่มมีภาพประกอบสีสวยงาม เรียบเรียงเรื่องโดยครูนก ภาพประกอบโดยกลุ่มทำมือ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เพื่อนเรียน พ.ศ. ๒๕๓๗ วรรณคดีก่อนนอนเรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ของบริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด พ.ศ. ๒๕๕๔ เล่าเรื่องโดย จันทร์เจ้า

นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมก่อนนอน เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ของ จันทร์เจ้า (๒๕๕๔) เล่าเรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ของ วิเชียร เกษประทุม (๒๕๕๑) และ โสนน้อยเรือนงาม หนังสือภาพส่งเสริมการอ่านในชั้นประถมศึกษา ภาพโดย พันัส สุวรรณบุญย์ (๒๕๐๖) เป็นต้น

๒) การ์ตูน

การ์ตูนเป็นต้นฉบับตัวพิมพ์ประเภทหนึ่งที่พบว่ามีกานำนิทานจักรๆวงค์ๆมาพิมพ์เป็นการ์ตูนหลายสำนวน หนังสือการ์ตูนส่วนมากเป็นเรื่องยาวหลายเล่มจบ มีทั้งแบบการ์ตูนและนิยายภาพ ในสมัยก่อนเรียกว่า ภาพวิจิตร เรื่องราวมีทั้งประเภทจักรๆ วงค์ๆ เจ้าหญิงเจ้าชาย นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก รวมทั้งที่ดัดแปลงจาก comic book ของฝรั่ง ประเภท ซูเปอร์ฮีโร่ คาวบอย ผจญภัย ตื่นเต้น^{๕๔}

การ์ตูนมีความเป็นมาในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๖๐ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงสนพระทัยในเรื่องศิลปะการเขียนภาพล้อ และโปรดพระราชทานคำว่า cartoon เป็นภาษาไทยว่า “ภาพล้อ”^{๕๕} เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มออกวารสารดุสิตสมิต ที่มีการตีพิมพ์ภาพล้อบุคคลอื่นๆ จากฝีพระหัตถ์ของพระองค์ทำให้หนังสือพิมพ์อื่นๆ ในยุคสมัยเดียวกันนี้ได้เริ่มมีการนำภาพการ์ตูนล้อการเมืองมาตีพิมพ์มากขึ้น และมีการ์ตูนนิสต์ไทยคนแรก คือ เป่ล่ง ไตรปิ่น และยังเป็นผู้นำเทคโนโลยีการพิมพ์จากต่างประเทศเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยอีกด้วย^{๕๖}

^{๕๓} แม่พลอยจันทร์, โสนน้อยเรือนงาม, (กรุงเทพฯ: ซันไชน์ด, มปป.)

^{๕๔} จุลศักดิ์ อมรเวช, ตำนานการ์ตูน, (กรุงเทพฯ: แสงดาว, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๕๖} นิรวาณ คุระทอง, ประวัติย่อการ์ตูนไทย, (กรุงเทพฯ: เล็ด คอมีก, ๒๕๕๓).

นักเขียนการ์ตูนซึ่งเป็นผู้บุกเบิกการเขียนการ์ตูนเรื่องยาวในเมืองไทย คือ สวัสดิ์ จุฑะรพ เขียนทั้งเรื่องจักรๆวงค์ๆ เช่น *พระสมุท สังข์ทอง ไกรทอง สังข์ศิลป์ชัย พระอภัยมณี* ฯลฯ เรื่องชาดก เช่น ชูชก เรื่องแต่งเอง เช่น *เมืองแม่หม้าย* ฯลฯ^{๕๓} ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ประยูร จรรย์วางศ์ ได้เขียนการ์ตูนเรื่องจันทโครพ ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษประชามิตร ในคอลัมน์ “สัปดาห์วันละนิคจิตแจ่มใส”^{๕๔}

การ์ตูนไทยสมัยก่อนมีบทบาทกระตุ้นการอ่านโดยมีภาพเป็นสื่อ นำ มีรสชาติดทางวรรณกรรม ได้นำวรรณกรรมชั้นเอก ทั้งนิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน มาดัดแปลงเป็นภาพที่คนอ่านหนังสือไม่แตกก็อาศัยการ์ตูนเป็นบทเรียน การ์ตูนเรื่องยาวมักเดินเรื่องด้วยกลอนลิลิต ซึ่งมีเสน่ห์ และแสดงความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน^{๕๕}

จากการศึกษาข้อมูลทั้ง ๕ เรื่องที่ผู้วิจัยใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ เรื่อง *กาگی ไกรทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง พระอภัยมณี และ โสนน้อยเรือนงาม* พบว่ามีปรากฏในรูปแบบการ์ตูนหลากหลายจำนวน ดังนี้

๒.๑) เรื่องกาگی

หนังสือการ์ตูนเรื่องกาگیมีปรากฏอยู่หลายเล่ม เช่น หนังสือการ์ตูน เรื่องกาگی ของ แพงขวัญ (๒๕๕๒) และ *กาگی* เล่าเรื่องและภาพโดย ตาโปน (๒๕๕๐)

๒.๒) เรื่องไกรทอง

หนังสือการ์ตูนเรื่อง *ไกรทอง* เป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมนิยมและพบอย่างหลากหลาย เช่น *การ์ตูนไทยเพื่อเด็ก เรื่องไกรทอง* เล่าเรื่องโดย โควินทะ ภาพประกอบโดย เจ็ด มหาเกตุ เล่าเรื่องด้วยภาพและคำพูดของตัวละครพิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๖ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด *ไกรทอง*^{๕๖} เป็นการ์ตูนสี่สี จัดจำหน่ายโดยชมรมเด็ก เล่าเรื่องโดย คำคี วาดภาพประกอบโดย วิชัย ตระกูลพัฒนกร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๒ *การ์ตูนชุด Thai Heroes ลำดับที่ ๒ เรื่องไกรทอง*^{๕๗} เล่าเรื่องโดย ชนะ แสงจันทร์ วาดภาพโดย ชนะ แสงจันทร์ ของอมรินทร์คอม

^{๕๓} จุลศักดิ์ อมรเวช, *ตำนานการ์ตูน*, (กรุงเทพฯ: แสงดาว, ๒๕๔๔), หน้า ๔๐.

^{๕๔} ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, *ชีวประวัตินักเขียนและนักวาดภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๒๗), หน้า ๗๑.

^{๕๕} จุลศักดิ์ อมรเวช, *ตำนานการ์ตูน*, (กรุงเทพฯ : แสงดาว, ๒๕๔๔), หน้า ๔๒.

^{๕๖} คำคี, *ไกรทอง*, (กรุงเทพฯ: สิริวิยาศาสตร์, ๒๕๔๒)

^{๕๗} ชนะ แสงจันทร์, *ไกรทอง*, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์คอมมิกส์, ๒๕๕๗).

มิกส์ ไกรทอง ฉบับการ์ตูน^{๖๒} ของบริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด เล่าเรื่องโดย ชลดา ชะบางบอน ภาพประกอบโดย ชานู บุญกลาง พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๘ พิมพ์ครั้งที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๘ นอกจากนี้ยังมีหนังสือการ์ตูน เรื่อง ไกรทอง ของ น้านกฮูก (๒๕๔๗) หนังสือการ์ตูน เรื่อง ไกรทอง ของ ลุงทอง (๒๕๕๐) หนังสือการ์ตูน เรื่อง ไกรทอง ของ อมรินทร์คอมมิกส์ (๒๕๕๓) และ ไกรทอง the crocodile crisis ของ ตาโปน เป็นต้น

๒.๓) เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง

หนังสือการ์ตูนเรื่องพระรถเมรีมีปรากฏอยู่หลายเล่ม เช่น พระรถเมรี (นางสิบสอง) ของ สำนักพิมพ์คลังศึกษา (๒๕๔๗) นางสิบสอง ของ ลาวัลย์ โกถิวาร เรียบเรียง (๒๕๕๒) หนังสือการ์ตูน เรื่องนางสิบสอง ของ ชลดา ชะบางบอน สำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ (๒๕๕๐)

๒.๔) เรื่องโสนน้อยเรือนงาม

หนังสือการ์ตูนเรื่องโสนน้อยเรือนงามมีปรากฏอยู่หลากหลายเช่นเดียวกัน เช่น การ์ตูนเรื่องโสนน้อยเรือนงาม ของ ตะวัน (๒๕๑๑) และหนังสือการ์ตูน เรื่องโสนน้อยเรือนงาม ของ เพื่อนเรียน (๒๕๕๕) เป็นต้น

๒.๕) เรื่องพระอภัยมณี

นิทานเรื่องพระอภัยมณีเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้ได้รับความนิยมนำมาทำเป็นหนังสือการ์ตูนอย่างแพร่หลาย และปรากฏอยู่หลายเล่ม ซึ่งส่วนมากจะนำมาสร้างเป็นการ์ตูนเป็นตอนๆ เช่น หนังสือภาพและการ์ตูนชุดอมตะ อันดับที่ ๑ เรื่องพระอภัยมณี โดย สวัสดิ์ จุฑะรพ รวมเล่มพิมพ์ครั้งแรก โดยองค์การคำของคุรุสภา เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ เริ่มเรื่องที่พระอภัยมณีและศรีสุวรรณถูกขับออกจากเมือง พระอภัยมณีถูกนางผีเสื้อสมุทรลักพาไป จบที่ตอนที่ ๑๕ คือ นางละเวงต้องการระงับศึก จึงขอให้พระอภัยมณีชักจูงศรีสุวรรณและสินสมุทร การ์ตูนประกอบการเรียนชุดวรรณคดี นำเรื่องพระอภัยมณีตอน การผจญภัยของสุคนธา^{๖๓} ของบริษัทสกายบุ๊กส์ พระอภัยมณี^{๖๔} ของ คำที สีและรูปโดยประสพสุข พันธุ์ลีลา ของชมเด็ก เป็นการ์ตูนนิทานพื้นบ้านไทยสี่สีทั้งเล่ม จัดพิมพ์เรื่องพระอภัยมณีแบ่งเป็นตอนๆ เช่น ตอนเรียนวิชา (ตอนพระอภัยมณีและศรีสุวรรณไปเรียนวิชา) (๒๕๔๖) ตอนผีเสื้อสมุทร (๒๕๔๗) ตอนลี้ภัยเมียบ (๒๕๔๗) ตอนกำเนิดสินสมุทร (๒๕๔๗) ตอนกำเนิดสุคนธา (๒๕๔๗) ตอนสุคนธาผจญทัพผิวดิบ (๒๕๔๘) ตอนสุคนธาผจญชีเปลือยกำมะลอ (๒๕๔๘) ตอนสุคนธาบุกเมืองการเวก (๒๕๕๒) เป็นต้น และการ์ตูนเรื่องพระ

^{๖๒} ชลดา ชะบางบอน, ไกรทอง ฉบับการ์ตูน, (กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์, ๒๕๔๘).

^{๖๓} การ์ตูนประกอบการเรียนชุดวรรณคดี นำเรื่องพระอภัยมณีตอน การผจญภัยของสุคนธา, (ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๕๑).

^{๖๔} คำที, พระอภัยมณี, (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จัดพิมพ์, ๒๕๔๗).

อภัยมณี^{๖๕} ฉบับการ์ตูนสี่สี เล่าเรื่องโดยสุภฤกษ์ บุญทอง ภาพประกอบโดย กาย เบญจวรรณ

นอกจากนี้ยังพบว่านิทานเรื่องพระอภัยมณียังถูกนำมาสร้างเป็นการ์ตูนที่ดัดแปลงไปจากเรื่องเดิมโดยใช้ชื่อว่า *อภัยมณีซาก้า* ของบริษัทเนชั่นเ็ดคยูเทนเมนท์ จำกัด พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๘ จำนวน ๑๗ เล่ม เรื่องนี้เป็นการดัดแปลงเนื้อเรื่องพระอภัยผลงานของสุนทรภู่ เริ่มเปิดเรื่องที่คุศสมุทรา โคร่งเรื่องหลักเหมือนพระอภัยมณีของสุนทรภู่ ละครสำคัญๆ ในเรื่องยังคงอยู่ เช่น พระอภัยมณี ศรีสุวรรณรณ เกษรา พราหมณ์ทั้ง ๓ ผีเสื้อสมุทร ลินสมุทรา ฯลฯ แต่ก็มีมีการแทรกตัวละครอื่นๆที่ไม่ได้ปรากฏในสำนวนของสุนทรภู่ เช่น กิรี กัปตันจอห์น มาลี ไมร่า ฯลฯ เรื่องราวเป็นแนวการผจญภัย และมีการแต่งเติมเพิ่มต่อ ใน ๑ เล่ม แบ่งเป็นตอนๆ เช่น อภัยมณีซาก้า เล่ม ๑ แบ่งเป็น ๘ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ รุ่งอรุณแห่งโจรสลัด ตอนที่ ๒ กู้ชีวิต ตอนที่ ๓ คือ ในท้อง ตอนที่ ๔ คือ คินดี ตอนที่ ๕ คือ อุบัติเหตุ ตอนที่ ๖ คือ กองเรือ ตอนที่ ๗ คือ จอมโจรสลัดหรั่ง และ ตอนที่ ๘ คือ อังกุหร่า

นอกจากนี้ยังมีการตัดตอนเรื่อง *พระอภัยมณี* มาสร้างเป็นหนังสือการ์ตูน เรื่อง *สุดสักร* โดย pyplot เงามระจ่าง และคณะ บรรณาธิการ โดยเครือรัตน์ เรื่องแก้ว และวัชรพล พงษ์ไพศาล พิมพ์ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๒ จัดพิมพ์และจำหน่ายโดยองค์การค้ำของ สกสค เป็นภาพจากภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง *สุดสักร* ของ pyplot เงามระจ่าง เริ่มเรื่องที่ท้องทะเลแห่งหนึ่ง ผุ่ณางเงือกกำลังจับระบำนางเงือกตลอดดึกตั้งชื่อว่า *สุดสักร* ต่อมา *สุดสักร* ออกติดตามหาบิดา พบซีเปลือย เข้าเมืองกาละเวก ต่อสู้กับผีเสื้อค้ำกาว และได้แก้วตาของผีเสื้อ จึงมอบให้นางเสาวคนธ์และหัสวิไชยคนละครวด *สุดสักร* ออกเดินทางติดตามหาพระอภัยมณีต่อไป

๒.๒.๓ การแสดงพื้นบ้านภาคกลาง

ถ้ากล่าวถึงศิลปะการแสดงของไทยนั้นมีความเป็นมาที่ยาวนาน เท่าที่สามารถสืบค้นหลักฐานทางโบราณคดีได้ คือ หลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่อ้างคำว่า “รำบำ รำ และเต้น”^{๖๖} และได้พัฒนาอย่างเต็มที่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (ค.ศ. ๑๗๓๒-๑๗๕๘)^{๖๗} และต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สนับสนุนงานด้านนาฏศิลป์ ด้านดนตรี ละคร และวรรณกรรมบทละครมาโดยตลอด^{๖๘}

^{๖๕} *การ์ตูนพระอภัยมณี*, (กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์, ๒๕๔๗).

^{๖๖} มาลินี ดิลกวนิช, *ระบำและละครในเอเชีย*, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๑.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๑.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๔.

ในส่วนของการแสดงนั้นเท่าที่ปรากฏหลักฐานในสมัยสุโขทัยไม่ปรากฏหลักฐานเรื่องการแสดงละคร หรือเรื่องที่ใช้แสดงอย่างชัดเจน เท่าที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๘ หรือจารึกเขาสุมนกูฏ ความว่า “*ย่อมเรียงชั้นหมากชั้นพลูบูชาพิลมะระบำ-เดินเล่นทุกนั้น...ด้วยเสียงอันสาธุการบูชา อีกครุฑพาทย์พิมษ์น้องกลองเสียงดังลิพอดังดินจ๊กหล่มอัน ไชร์*”^{๖๕} ดังที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกนี้ไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ามีการแสดงอย่างเป็นเรื่องราว ในสมัยอยุธยาปรากฏหลักฐานว่ามีการแสดงเป็นเรื่องราว ๔ ประเภท ได้แก่ หุ่น หนังใหญ่ โขน และละคร ดังปรากฏในคำพากย์ของเก่ามีการเอ่ยอ้างถึงการละครไทยในสมัยอยุธยา^{๖๖}

สำหรับในช่วงสมัยธนบุรี (พ.ศ.๒๓๑๐-๒๓๒๕) ในช่วงหลังจากที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่า ศิลปะต่างๆ ถูกทำลายเป็นอันมากโดยเฉพาะการเสียครุฑที่มีความสามารถทางการละครของหลวง เนื่องจากถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยศึก^{๖๗} ในช่วงต้นรัชกาลกรุงธนบุรีต้องเผชิญกับปัญหาสภาพบ้านเมืองและเศรษฐกิจ^{๖๘} แต่ในหัวเมืองต่างๆ เช่น เมืองพิมาย เมืองตาก และเมืองนครศรีธรรมราชยังมีคณะละครของเจ้าเมืองหรือขุนนางอยู่ด้วยไม่ถูกทำลายด้วยสงคราม ทำให้การแสดงของไทยไม่สูญหาย^{๖๙} สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสนพระทัยในนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างมาก ในสมัยนี้พระองค์โปรดให้รวบรวมและชำระบทละครนอกที่เสียหายไปเมื่อครั้งเสียกรุงเสียใหม่ เรื่องต่างๆ เหล่านั้น คือ *คาวี ไชยทัต พิกุลทอง พิมพ์สวรรค์ พิมสุริยวงศ์ มโนห์รา มังป้า มณีพิชัย สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย สุวรรณศิลป์ สุวรรณหงษ์ โสวัต ไกรทอง ไชยเชษฐ พระรถ ศิลป์สุริยวงศ์* นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครสำหรับการแสดงละครหลวง คือ *เรื่องรามเกียรติ์* ตอนหนุมานเข้าห้องนางวานริน วิรุฬจำบังส้ม ท้าวมาลีวราชว่าความ ทศกัณฐ์ตั้งพิธีเผา รูปเทวดา พุงหอกกบิลพัสดุ์ หนุมานผูกผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ ปล่อยม้าอุปการและบุตรลพ^{๗๐}

จากหลักฐานปรากฏว่าละครในหรือละครหลวงนิยมแสดงเรื่อง *อุณรุฑ อิเหนา และรามเกียรติ์* ในสมัยนี้มีการแสดงละครนอก ละครผู้ชาย ละครใน ละครผู้หญิง มีการละเล่นของหลวง เช่น มงครุฑ กุลาตีไม้ ข้าราชการผู้ใหญ่จะมีโขน หนัง ละคร และเพลงพื้นบ้านเป็นของตนเอง^{๗๑}

^{๖๕} ประชุมจารึกภาคที่ ๑: ๒๕๒๑ หน้า ๑๑๕.

^{๖๖} ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล, *การละครไทย*, (กรุงเทพฯ: บุรพาสาน, มปป), หน้า ๔๓.

^{๖๗} สุรพล วิรุฬกรักษ์, *วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๕.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

^{๗๑} สุรพล วิรุฬกรักษ์, *วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

จากการสำรวจพบว่านิทานจักรวาลต่างๆ ทั้ง ๕ เรื่องที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ได้แก่ เรื่องกาเกี ไกรทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง พระอภัยมณี และ โสนน้อยเรือนงาม ได้ถูกนำมาใช้เป็นตัวบทประกอบการแสดงประเภทต่างๆ ได้แก่ ละครชาตรี ละครนอก หุ่นกระบอก ลิเก เพลงทรงเครื่อง หนังสติ๊ก ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ดังนี้

๒.๒.๓.๑ ละครชาตรี

นักปราชญ์และผู้รู้ด้านนาฏศิลป์ไทยหลายท่านมีความเห็น ไปในทำนองเดียวกันว่า “ละครชาตรี” เป็นละครที่อาจจะเก่าแก่ที่สุดและน่าจะเป็นต้นแบบของละครร้อง-รำทั้งหมดของไทย รวมทั้งยังเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ระหว่างละครภาคกลางและการแสดงโนราภาคใต้ได้ด้วย

ละครชาตรีได้แพร่หลายเป็นที่นิยมอยู่ในจังหวัดภาคใต้ของไทยก่อน จากนั้นจึงเข้าสู่กรุงเทพฯ ๓ ครั้งด้วยกัน คือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๒ เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เสด็จกรีธาทัพไปปราบเจ้านครศรีธรรมราชและกวาดต้อน ผู้คนมาเมืองหลวงพร้อมด้วยพวกละคร ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๓ ในการฉลองพระแก้วมรกต โปรดให้ละครของ เจ้านครฯ ขึ้นมาแสดงและได้แสดงประชันกับละครผู้หญิงของ หลวงด้วย และครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) สมัยที่ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าพระยาพระคลัง ได้กรีธาทัพลงไป ปราบปรามระงับเหตุการณ์ทางหัวเมืองภาคใต้ ขากลับกรุงเทพฯ มีผู้ที่มีความสามารถในการแสดงละครชาตรีหรืออพยพติดตาม กลับมาด้วย และได้รวบรวมกันตั้งเป็นคณะละครรับเหมา แสดงในงานต่างๆ ต่อมาจนเป็นที่ขึ้นชื่อ และฝึกหัดสืบต่อกันมา จนถึงทุกวันนี้^{๑๖}

เรื่องที่นิยมเล่นละครชาตรี เช่น เรื่องนางมโนहरา พระรถเมรี ลักษณะวงศ์ โคบุตร คาราวงศ์ พระอภัยมณี สังข์ทอง จันทโครพ สีนราช สังข์ศิลป์ชัย นางยมกลืน และนายไกรกับชาละวัน^{๑๗} นอกจากนี้มีเรื่องโกมินทร์^{๑๘}

^{๑๖} มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ละครชาตรี” (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://ich.culture.go.th>.

^{๑๗} ภิญญ จิตต์ธรรม (ผู้รวบรวม) “มโนहरา” (พระนคร: โรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา ม.ป.ป. หน้า ๔๕) อ้างใน สุพรรณ อรพินท์. วรรณกรรมการแสดง (รามคำแหง) หน้า ๒๐.

^{๑๘} หนังสือวรรณกรรมประกอบการเล่นละครชาตรี โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย อ้างใน สุพรรณ อรพินท์ หน้า ๒๘ และ โมงป่า (โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย. กระทรวงศึกษาธิการ. วรรณกรรมประกอบการเล่นละครชาตรี ๒๕๒๓ หน้า ๒๘๖-๒๘๒).

๒.๒.๓.๒ ละครนอก

ละครนอก เป็นละครแบบชาวบ้านที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมายาวนาน ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยโบราณตัวแสดงเป็นชายล้วน เพิ่งมีผู้หญิงแสดงในปลายสมัยรัชกาลที่ ๔ การแสดงมีคนบอกบท มีต้นเสียงและลูกคู่สำหรับร้อง จังหวะของการร้องและการบรรเลงดนตรีค่อนข้างเร็ว มักเล่นตลกสอดแทรก ไม่เคร่งครัดในการใช้ถ้อยคำ และไม่คำนึงถึงการดำเนินเรื่อง เรื่องที่ละครนอกแสดงได้ทุกเรื่อง ยกเว้น ๑ เรื่องที่ใช้แสดงละครใน ได้แก่ *รามเกียรติ์ อีเหินา* และ *อุณรุฑ* ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้นำวิธีการแสดงละครนอกแบบชาวบ้านมาประยุกต์เพื่อใช้แสดงในราชสำนักเรียกว่าละครนอกแบบหลวง โดยปรับปรุงสำนวนภาษาดนตรีเพลงร้อง กระบวนท่ารำ และการแต่งกาย โดยนำลักษณะของละครในบางส่วนเข้ามาผสมผสานด้วย^{๑๕}

ต้นฉบับบทละครนอกของเก่าในหอพระสมุดวชิรญาณทั้ง ๑๕ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชฯ ทรงให้ความเห็นว่าเป็นบทละครนอกสมัยกรุงศรีอยุธยาจริงๆ ๑๔ เรื่อง คือ *การะเกด คาวี ไชยทัต พิกุลทอง พิมสุวรรณ พิณสุริวงค์ มโนหรรษา โมงป่า มณีพิไชย สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย สุวรรณศิลป์ สุวรรณหงส์ โสวัตร์* ส่วนอีก ๕ เรื่อง คือ *ไกรทอง โคบุตร ไชยเชษฐา พระรถเสน และศิลป์สุริวงค์* พระองค์ทรงสันนิษฐานว่าเป็นบทละครสำนวนเก่าก่อนสมัยรัชกาลที่ ๒ แต่ยังไม่ปรากฏชัดว่าในเป็นสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือไม่^{๑๖}

ในจำนวนเรื่องเล่าพื้นบ้านแนวจักรๆ วงศ์ๆ ที่ปรากฏหลักฐานในสมัยรัชกาลที่ ๒ ที่มีการทำแต่งเป็นกลอนบทละครเรื่อง *ไกรทอง* พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และในสมัยรัชกาลที่ ๓ กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพ พระราชนิพนธ์เรื่อง *กาเกี*^{๑๗} ตอนครุฑลักพานางกาเกี กรมหลวงภูวนศรณรินทรฤทธิ พระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่อง *นางแก้วหน้าม้า*^{๑๘}

สมัย รัชกาลที่ ๒ มีบทละครนอกที่ทรงพระราชนิพนธ์ ๕ เรื่อง ได้แก่ *ไชยเชษฐา มณีพิชัย คาวี สังข์ทอง ไกรทอง* ในสมัยรัชกาลที่ ๓ บทพระนิพนธ์ของกรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพ วังหน้า มี ๓ เรื่อง คือ *กาเกี* ตอนครุฑลักพานางกาเกี เรื่อง *พระลอ* ตอนพระลอลั้ง เรื่อง *ขุนช้างขุนแผน* ตอนลาวทองลงมาพบกับวันทอง ตอนลาวทองลงมาพบกับวันทอง ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง และตอนนางวันทองห้ามทัพ กรมหลวงภูวนศรณรินทรฤทธิ มี ๓ เรื่อง คือ เรื่อง *สุวรรณหงส์ นางแก้วหน้าม้า* และ *นางกุลา*

^{๑๕} มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ละครนอก” (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://ich.culture.go.th>

^{๑๖} ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล, *การละครไทย*, (กรุงเทพฯ: บุรพาสาน, มปป), หน้า ๔๔.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๙

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ บทละครในในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเกล้าอยู่หัว คือ พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ตอนพระรามเดินดง เรื่องอิเหนา ตอนอุณากรรณแปลง สุนทรภู่ แต่เรื่องอภิชาตนิราศ มณีพิชัยตอนต้น ของกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ เรื่องสุวรรณหงส์ ของกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ เรื่องทิพย์สังวาล เรื่องโสภณลักนางเทพลีลา คัดเรื่องจากหนังสืออ่านมาแปลงเป็นบทละคร เช่น เรื่องพระอภัยมณี ลักษณวงศ์ จันทโครบ พระสมุทร

สุกัญญา สัจฉายา กล่าวว่าเรื่องที่นิยมนำมาแสดงละครนอกส่วนใหญ่แล้วเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เช่น แก้วหน้าม้า คาวี สังข์ทอง จันทโครบ มโหราห์ โม่งป่า ฯลฯ ตอนที่เลือกมาแสดงนิยมตอนที่แสดงการหึงหวง ซึ่งรักหักสวาท มีบทที่สามารถแสดงการด่าทอกันได้เต็มที่และมีช่องทางให้แสดงตลกได้มาก^{๘๓}

ละครนอก เรื่องไกรทอง ตอน นางวิมาลาตามไกรทอง (พ็อบน) โดยคณะ ชัยสงคราม นาฏศิลป์ ที่ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) วันศุกร์ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘^{๘๔}

สำหรับเรื่องที่ใช้เล่นละครนั้น เจ้าของคณะละครจะเป็นผู้เลือกหรือผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้เลือกก็แล้วจะตกลงกัน ดังที่ พลอย หอพระสมุด ได้กล่าวไว้ ดังนี้

"ส่วนเรื่องที่จะเล่น ก็ต้องเลือกแล้วแต่ความพอใจของคนดูและเจ้าของละครจะตกลงกัน ถ้าเล่นเรื่องใหญ่เช่นพระราชนิพนธ์อิเหนา และพระอภัยมณีของท่านสุนทรภู่ เป็นต้น ก็ต้องใช้คนมาก และราคาก็ต้องแพงขึ้น แต่ที่เขาเล่นเหมือนกันตามโรงบ่อนเบี้ยนั้นเขามักใช้เล่นเรื่องเล็กๆ เช่น เรื่องแก้วหน้าม้า และไชยเชษฐ ไชยทัต สังข์ทอง พิภพทอง คาวี ไกรทอง ลิ่นทอง ไชยมงคล เสภา เป็นต้น แต่ทุกวันนี้เขามักจะหาเรื่องแปลกๆ ที่เป็นเรื่องคิดขึ้นใหม่ๆ เล่น เช่น สามระดู และจักรแก้ว กายเพชร เป็นต้น ให้เป็นที่พอใจแก่คนดูเพราะคนดูทั้งปวงย่อมมีความใคร่ในเรื่องต่างๆ ที่ไม่เคยเห็นเคยรู้เรื่อง ที่เคยเห็นเคยรู้แล้วก็ย่อมจะจืดจางไป แต่การนี้จะถือเป็นการแน่นอนเช่นนี้ที่เดียวก็ยังไม่ได้ แล้วแต่ละละครจะสามารถเล่นพลิกแพลงให้ดีขึ้น แม้ละครดีแล้ว ถึงจะเอาเรื่องเก่าแก่ดึกดำบรรพ์อย่างไรมาเล่น ก็คงจะไม่เว้นความพอใจของคนเป็นอันมากได้อยู่เอง เช่นละครที่ปากคลองตลาดและโรงห้วยนั้น ไม่เลือกว่าเรื่องอะไรถ้าเล่นแล้วก็มักเป็นที่พอใจแก่คนดูทุกอย่าง ที่สุดจนเรื่อง

^{๘๓} สุกัญญา สัจฉายา, วรรณคดีท้องถิ่น: พินิจเชิงสังคม, (ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า ๑๓.

^{๘๔} ละครนอกเรื่องไกรทอง (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

ไกรทองที่กล่าวๆ กันอยู่ว่าพานจะจืด ถ้าละคร ๒ โรงนี้เล่นขึ้นเมื่อใดก็กลับเป็นที่นิยมยินดีในพวกที่มาดูเท่ากับเรื่องอื่นๆ เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเรื่องละครต่างๆ เป็นอันมาก จะนับเรื่องอะไรที่เป็นเรื่องดีที่สุดให้ชาวประชุมชนพึงใจทั่วไป ก็เป็นอันยากที่จะกำหนดได้ เพราะต่างจิตต์ก็ต่างใจ แล้วแต่ความชอบความปรารถนาของคนตามหมู่ตามพวก"^{๔๕}

พลอย หอพระสมุด ได้รวบรวมเรื่องที่นิยมนำมาเล่นละครในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ไว้ และพบว่าโรงละคร ๑๖ โรง ดังนี้

- ๑) โรงละครพระองค์เจ้าโตเล็ก
- ๒) โรงละครพระองค์เจ้าวัชรวิงษ์
- ๓) โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ
- ๔) โรงละครพระยาเทเวศร
- ๕) โรงละครพระยาประสิทธิศุภการ
- ๖) โรงละครเจ้าหมื่นสรรเพ็ชร
- ๗) โรงละครหลวงพิบูลสมบัติ
- ๘) โรงละครหลวงพัสดึกกลาง
- ๙) โรงละครทรัพย์ภรรยาพระวรวงศ์เธอ
- ๑๐) โรงละครขุนพิศาล
- ๑๑) โรงละครพิมพ์เจ้าของ อนุปุปาโท จลจิตการ
- ๑๒) โรงละครนายทองดีเจ้าของ
- ๑๓) โรงละครปลื้มเจ้าของ
- ๑๔) โรงละครซ้อยเจ้าของ
- ๑๕) โรงละครเอมเจ้าของ
- ๑๖) โรงละครนายหนอมเจ้าของ

เรื่องที่นิยมนำมาเล่นของโลกละครต่างๆ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ดังตารางต่อไปนี้

^{๔๕} พลอย หอพระสมุด, "เรื่องเล่นละคร" ใน เบิกโรง ข้อพิจารณาอนุกรมในสังคมไทย, (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๔๑.

จากตารางแสดงให้เห็นว่าเรื่องพระอภัยมณีและไกรทองเป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมนิยมและโรงละครคณะต่างๆ ได้นำเรื่องนี้ไปแสดงด้วย

๒.๒.๓.๓ หุ่นกระบอก^{๘๖}

หุ่นกระบอก เป็นศิลปะการแสดงประเภทหนึ่งของไทย เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยเลียนแบบมาจากหุ่นจีนไหหลำ ดังปรากฏในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ บันทึกว่าหุ่นชนิดนี้เกิดในแถบเมืองเหนือคือ สุโขทัย อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ โดยนายหนั่งเมืองสุโขทัยได้เห็นหุ่นจีนไหหลำ จึงคิดประดิษฐ์หุ่นเป็นแบบไทยเล่นทั่วไป จนเป็นที่นิยมในแถบนั้นเมื่อสมเด็จพระยาดำรงฯ เสด็จตรวจราชการที่สุโขทัย พระยาสุโขทัย ได้หาหุ่นนายหนั่งมาแสดงให้ทอดพระเนตร เมื่อเสด็จกลับกรุงเทพฯ หม่อมราชวงศ์เกาะ พยัคฆเสนา ซึ่งได้ดูการแสดงหุ่นในครั้งนั้น ได้ทูลขยี้มเงินสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ สร้างหุ่นกระบอกขึ้นครั้งแรกในกรุงเทพฯ และได้แสดงจนเป็นที่นิยม โดยเรียกกันเมื่อแรกว่า หุ่นเลียนอย่างเมืองเหนือ หรือเรียกว่า หุ่นคุณเกาะ ต่อมาภายหลังจึงเรียก หุ่นกระบอก ตามลักษณะที่ใช้กระบอกไม้ไผ่เป็นแกนตัวหุ่น

ลักษณะของหุ่นกระบอก เป็นหุ่นครึ่งตัว มีส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ ศิระษะหุ่น ซึ่งทำเป็นตัวละครต่างๆ เช่น พระ นาง ยักษ์ ลิง ตลก สัตว์ มือหุ่น เป็นลักษณะของมือที่ตั้งวงจำเหมือนมือละครรำ ถ้าเป็นตัวพระ ยักษ์ ตลก มักทำมือขวาในลักษณะกำสำหรับถืออาวุธ มือซ้ายตั้งวงจำ ส่วนตัวนาง มักนิยมทำทำตั้งวงทั้งสองข้าง มือหุ่นจะต่อไม้ยาวลงมาเรียกว่า ไม้ตะเกียบ สำหรับจับเชิดหุ่นให้ร้ายรำลำตัวของหุ่นจะทำด้วยกระบอกไม้ไผ่หรือวัสดุอื่น ไหล่หุ่น ทำด้วยไม้หรือวัสดุอื่น เสื่อหุ่น ทำเป็นถุงคลุมจากไหล่หุ่นปิดลงมาครึ่งตัว และมีการปักเย็บเสื่อหุ่นในหิ้งดงามตามลักษณะของตัวละคร ตัวพระมีอินทรธนู กรองคอ ตัวนางมีผ้าห่มนาง กรองคอ ตัวตลกและตัวอื่นๆ มักเป็นถุงผ้าที่มีสีสันตามตัวละครที่เห็นว่างดงาม

วิธีการแสดงหุ่นกระบอก ปรับปรุงมาจากการแสดงละครรำแต่ดัดแปลงทำทางให้หุ่นร้ายรำเพื่อเลียนแบบคน และเป็นท่าร้ายรำทางหุ่นโดยเฉพาะ ทำรำเบื้องต้นในการแสดงหุ่น ได้แก่ การกล่อมหน้า กระทบจังหวะ แทงมือ ตีบท และรำเพลง ซึ่งผู้เชิดหุ่นในหิ้งดงามต้องฝึกทำพื้นฐานเหล่านี้ให้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ ผู้เชิดหุ่นต้องเป็นผู้ที่พูดเจรจาแทนหุ่นด้วยและตัวละครที่สำคัญคือ ตัวตลกซึ่งจะเป็นผู้ดำเนิน เรื่องให้รวดเร็ว สนุกสนาน

^{๘๖} มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “หุ่นกระบอก” (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

ดนตรีประกอบการแสดง มักใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า มีเครื่องดนตรีสำคัญคือ ซออู้ สีประกอบการร้องดำเนินเรื่องที่เรียกว่า เพลงหุ่นเกล้าซอ หรือเพลงหุ่นกระบอก ที่ปรับปรุงมาจากเพลงขอทานของตาสังขารา เรื่องที่นิยมเล่นหุ่นกระบอกคือ เรื่องที่นำมาจากบทละครนอก เช่น ลักษณวงศ์ สังข์ทอง ไกรทอง แก้วหน้าม้า สุวรรณหงส์ เป็นต้น แต่ที่นิยมที่สุดคือเรื่อง พระอภัยมณี จาริ ตสำคัญ ของ การแสดง หุ่นกระบอกคือ ก่อนการแสดงทุกครั้งจะมีการเชิดหุ่นตัวนายโรง ออกมารำไหว้ครูในเพลงซ้ำปี และป็นตลิ่งนอก ต่อด้วยเพลงหน้าพาทย์รัวสามลา การแสดงหุ่นกระบอกจะมีการสร้างโรง และฉากหุ่นเพื่อปิดบังผู้เชิด ที่ทำหน้าที่เชิดและเจรจาแทนตัวหุ่น รวมทั้งปิดบังนักแสดงและนักร้อง ฉากหุ่นมักจะเป็นภาพวาดที่ออกแบบตามความนิยมของแต่ละคณะ และมีซุ้มประตูสองข้างเพื่อให้ตัวหุ่นรำเข้าออก และมีบังมือด้านล่างเพื่อบังมือของผู้เชิด ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา เริ่มมีคณะหุ่นกระบอกที่มีชื่อเสียงเกิดขึ้นหลายคณะ อาทิ หุ่นพระองค์เจ้าสุทนต์ฯ หุ่นพระองค์เจ้าอนุสรฯ หุ่นจางวางต่อ หุ่นจางวางทั่ว หุ่นนายวิง หุ่นนายเปี้ยก โดยเฉพาะหุ่นนายเปี้ยก ที่สืบทอดมาสู่ทายาทคือ ครูชื่น สกุลแก้ว ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งได้ถ่ายทอดการแสดงหุ่น ให้กับผู้ที่มิไจรัก

เรื่องที่นิยมนำมาเล่นหุ่นกระบอก^{๔๗} มีดังนี้

- ๑) พระอภัยมณี นิยมเล่นตอนหนีผีเสื้อ คีกรเจ้าละมาน คีกรเก้าทัพ และหลงรูปนางละเวง
- ๒) ลักษณวงศ์ นิยมเล่นตอนประหารลักษณวงศ์กับนางสุวรรณอำภา ยุชันทพพราหมณ์เข้าเฝ้าถวายตัว และตอนที่ยี่สุนขึ้นหึง-ฆ่าพราหมณ์
- ๓) คาวี นิยมเล่นตอนสันนุราชชุบตัว-คันธมาลีขึ้นหึง
- ๔) สุวรรณหงส์ นิยมเล่นตอนกุมภภรณ์ถวายม้า และชมเขาเพชร
- ๕) ไชยเชษฐ นิยมเล่นตอนจับนางสุวิญชาและนางแมวย้ายซุ้ม
- ๖) ไกรทอง นิยมเล่นตอนชาละวันสั่งถ้ำ (เมื่อชาละวันคาบนางตะเกาทองลงน้ำและไกรทองจุดเทียนชวนลงไปปราบชาละวัน) และตอนพ้อถ้ำ พ้อบน (ตะเกาแก้วตะเกาทองขึ้นหึงนางวิมาลา)
- ๗) ขุนช้างขุนแผน นิยมเล่นตอนวันทองห้ามทัพพระไวย (พระไวยแตกทัพ) จับเถรวาดและจับเสน่หส์ร้อยฟ้า
- ๘) วงศ์สวรรค์-จันทवास นิยมเล่นตอนตรีสุริยา-จินดาสมุทร ที่น่องรบกันและตอนจินดาสมุทรหนีแม่

^{๔๗} นงคฺนุช ไพโรพินุลยกิจ, หุ่นกระบอก, (กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์, ๒๕๔๑) อ้างใน อริยา อิมประคอง ศิลป์, การศึกษาหุ่นกระบอกไทยและการใช้ภาษาในบทร้องหุ่นกระบอก, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), หน้า ๕๒-๕๓.

๕) พระปิ่นทอง (แก้วหน้าม้า) นิยมเล่นตอนแก้วหน้าม้าถวายลูกและตอนลูกแก้วหน้าม้า นอกจากนี้ก็มีเรื่องจรรจาต่างๆ ที่โรงพิมพ์วัดเกาะพิมพ์จำหน่าย เช่น เรื่องสรนรินทร์ สุริยัน ลิ่นทอง มาลัยทอง โกมินทร์ ฯลฯ วรรณคดีบทละครในที่นิยมนำมาเล่นหุ่น คือเรื่องอิเหนา อุณรุทและรามเกียรติ์

เรื่องรามเกียรติ์ตอนที่นำมาแสดง คือ

๑) สามทหารยก (พระรามใช้ให้ชมพูพาน หนุมาน องคต สิบมรรคาไปลงกา)

๒) นางลอย

๓) ท้าวมาลีวราชว่าความ

๔) สีดาหาย-พระรามตามกวาง

๕) จองถนน

CINEMA ENLIGHTENS

การแสดง "หุ่นกระบอก" เรื่องพระรถ-เมรี (นางสิบสอง) ตอนพระรถเข้าเมือง ถึง นางเมรีตาม โดย คณะหุ่นคุณรัตน์ ที่หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๗^{๘๘}

๒.๒.๓.๔ ลิเก

ลิเก หรือ ยี่เก เป็นมหรสพระดับชาวบ้านที่เป็นที่นิยมกันมากทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดในภาคกลาง นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา^{๘๙} และพัฒนาการเล่นไปตามยุคสมัย

ต้นกำเนิดของลิเกมาจากพิธีสวดบูชาพระผู้เป็นเจ้าของชาวฮีบรู เรียกว่า ซากูสร ชาวมุสลิมรับมาใช้เพื่อการแสดงในเชิงศาสนา ในพิธีนังสวดศมาชิสรเสริฐพระอัลล่าห์ในสุเหร่า มักมีกลองรำมะนาดีประกอบเพลงด้วย เรียกว่า ซิกู หรือ ซิกิร แต่ต่อมากลายเป็นความบันเทิงเพียงอย่างเดียว ไม่มีศาสนาเกี่ยวข้องกับ และใช้ภัตตาคารร้านอาหารทั่วไปเป็นสถานที่แสดง^{๙๐}

ซิกิร เพี้ยนไปเป็น ดอิกร เมื่อเข้ามาในประเทศอินเดียในสมัยราชวงศ์โมกุล ต่อมา ดอิกร ถูกเปลี่ยนเป็น ดอิกร เมื่อเข้ามาในเกาะสุมาตรา เกาะชวา และแหลมมลายู นานเข้าคนพื้นเมืองก็เรียกเพี้ยนเป็น ดจิกิร ท้ายสุดก็เข้ามาในทางภาคใต้ของไทยในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ

^{๘๘} หุ่นกระบอก, (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

http://www.sac.or.th/main/activities_detail.php?lecture_id=๕๕&category_id=๗

^{๘๙} ฝะอบ โปษะกฤษณะและสุวรรณณี อุดมผล, วรรณกรรมประกอบการเล่นลิเก, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.), หน้า ๑๖๔.

^{๙๐} อัจฉราวดี ม่วงสนิท, “ลิเก ศิลปะติดดิน ศิลปินชาวบ้าน, ใน สารคดี ๘ (ตุลาคม ๒๕๓๔): ๕๑.

สตูล เปลี่ยนเสียงเรียกไปตามภาษาหมายเลขถิ่นๆ ดิจเก เมื่อมากรุงเทพฯ คนกรุงเทพฯ ก็เรียกตามสบายปาก เป็น ยิก และเป็นอีเก ลิก ในที่สุด^{๕๑}

เมื่อถึงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไทยในสมัยนั้น ได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมทางศิลปกรรมเกี่ยวกับการแสดงละครใน พ.ศ. ๒๔๕๘

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ กล่าวไว้ในหนังสือ “ลิกเก” ^{๕๒}ว่า ลิกเกเป็นการแสดงที่แพร่หลายมาจากภาคใต้โดยชาวไทยมุสลิมซึ่งนิยมการแสดงชนิดนี้มากนานก่อน พ.ศ. ๒๔๒๓ อันเป็น หลักฐานทางเอกสารเก่าที่สุดที่ลิกเกแสดงในกรุงเทพฯ ลิกเกสมัยนั้นเป็นการแสดงเชิงศาสนาอิสลามประกอบดนตรีเพื่อความบันเทิงสรีรมงคล ต่อมาลิกเกแยกตัวออกไปเป็น ละกูเยา หรือลำตัดสายหนึ่ง และมาเป็น ฮันดาเลาะ หรือละครชุดสั้นๆ อีกสายหนึ่ง ฮันดาเลาะนี้เจริญมาเป็น ลิกเกบันตน ลิกเกที่เล่นเป็นเรื่องราวอย่างละครสั้นๆ และเน้นตลกเป็นสำคัญ เครื่องดนตรียังคงใช้รำมะนา เครื่องแต่งกายและสำเนียงเจรจายังเลียนแบบชาวมุสลิม และมีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงด้วย จากนั้นก็ค่อยๆ กลายมาเป็น ลิกเกลูกบท โดยได้รับอิทธิพลจากปี่พาทย์คือ เป็นลิกเกที่ใช้ปี่พาทย์บรรเลงเพลงประกอบแทนการใช้ลูกคู่ร้องประกอบรำมะนาอย่างลิกเกบันตนกับลิกเกลูกบท แล้วขยายการเล่นให้มีแบบแผนคล้ายละครรำ ปฏิรูปการแต่งกายใหม่โดยมีการสวมหมวกที่เรียกว่าบันจูหรือจอยอด สวมเสื้อเชิยรบบนุ่งผ้ายก สวมถุงเท้าขาว ประดับนพรัตน์ราชวสุราภรณ์กำมะลอ ซึ่งเป็นการเลียนแบบขุนนางสมัยรัชกาลที่ ๕

ต่อมาลิกเกก็เปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงต่อไปไม่หยุดยั้ง โดยนำการแสดงที่กำลังนิยมในยุคนั้นมาดัดแปลงให้เข้ากับการแสดงของคนเพื่อยังชีวิตคั้งที่ลิกเกพยายามนำเพลงลูกทุ่งที่กำลังนิยมอยู่ในปัจจุบัน ไปใช้ในการแสดงของตนบ้าง นอกจากนี้เมื่อลิกเกไปแพร่หลายในถิ่นใดก็นำเอาศิลปะการแสดงที่นิยมในท้องถิ่นนั้นมาผสมผสาน ทำให้ลิกเกกลายรูปไปเป็น หมอลำหมู่ หรือ ลิกเกลาว ในอีสาน หรือลิกเกเขมรในอีสานใต้^{๕๓}

ลิกเกเป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมอย่างมากในอดีต^{๕๔} ดังนี้

"ในสมัยก่อนมหรสพที่ชาวบ้านจะมีโอกาสได้ดูได้ชมมีน้อย ส่วนมากก็จะไปดูตามงานต่างๆ ที่มีผู้จัดขึ้น เช่น งานบวชนาค โคนจุก งานฉลองอะไรต่างๆ หรืองานศพ ฯลฯ เมื่อละครนอกหมดไป มีลิกเกขึ้นมาแทนที่ ผู้แสดงหน้าตาดี เครื่องแต่งสวยแบบ

^{๕๑} อัจฉราวดี ม่วงสนิท, “ลิกเก ศิลปะติดดิน ศิลปินชาวบ้าน, ใน สารคดี ๘ (ตุลาคม ๒๕๓๔): ๕๑.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒.

^{๕๓} อัจฉราวดี ม่วงสนิท, “ลิกเก ศิลปะติดดิน ศิลปินชาวบ้าน, ใน สารคดี ๘ (ตุลาคม ๒๕๓๔): ๕๒.

^{๕๔} ละเอียด โปษะกฤษณะและสุวรรณณี อุคผล, *วรรณกรรมประกอบการเล่นลิกเก*, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.), หน้า ๓๓.

แปลกไปจากละคร ทำรำก็ยังคงงาม แสดงบทบาทได้รวดเร็ว ทันใจ มีบทบาทซับซ้อน แทรก และยังใช้ความสามารถที่จะสังเกตคนดูในขณะนั้นว่า ชอบสิ่งใดก็สอดแทรก ให้เป็นที่ต้องใจผู้ดูผู้ชม ผู้ชมส่วนมากเป็นหญิงที่มีอายุและเด็ก เพราะประเพณีไทย ไม่ให้หญิงสาวไปไหนในเวลาค่ำคืน เมื่อมีการตั้งโรงแสดงถาวรที่กำแพงเมือง ตรงข้ามกับเฉลิมไทย เรียกกันว่า วิกพระยาเพชรปानीและต่อมาก็มีผู้คิดตั้งโรงเล็กอีกหลายแห่ง เรียกกันว่าวิก (คงจะเป็นเพราะการแสดงสัปดาห์ละครจึงนำคำภาษาอังกฤษว่า week มาใช้) วิกที่มีชื่อเสียงก็ได้แก่ วิกหลวงสรฯ ที่สะพานหัน วิเมรุปุ่น ที่วัดสระเกษ วิกวัดพระพิเรนทร์ ที่สี่แยกวรจักรฯ วิกบางลำพู ที่ตลาดยอด ผู้ชมที่เป็นขาประจำส่วนมากก็เป็นหญิงมีอายุ ผู้ชมติดใจผู้แสดงตัวใดก็ให้รางวัลเป็นพวงมาลัยบ้าง เป็นพวงมาลัยที่มีเงินสอดไว้บ้าง โดยให้ผู้รับรางวัลมาขึ้นหน้าเวทีรับของรางวัลเหล่านั้น บางคนถึงกับรับเป็นผู้อุปถัมภ์ผู้แสดงคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะก็มี ผู้อุปถัมภ์นี้มักเรียกกันว่า "แม่ยก"

ในสมัยก่อนเรื่องที่เล่นก็ยังนำมาจากบทละครเป็นส่วนมาก ทั้งๆ ที่รู้เรื่องอยู่แล้ว แต่ผู้ชมชอบดู ท่วงท่า คำร้องซึ่งเป็นกลอนสดที่ด้นไปอย่างคมคายตามใจผู้ดู ความตลกขบขันที่เป็นบทแทรกแม้ในสมัยที่แต่งเรื่องขึ้นเอง จะเป็นเรื่องไหนก็ตาม ก็ยังคงลักษณะที่เรียกกันตามภาษาถิ่นกว่า รัชชกษัตริย์ ลักนาง ซึ่งจะขาดเสียมิได้

ต่อมามีละครลิเกที่ออกไปเล่นในต่างจังหวัด บางที่ก็เรียกกันว่า "ลิเกเร่" คือยกคณะไปเล่นตามจังหวัดต่างๆ ทั้งผู้แสดงและอุปกรณ์การแสดง เช่น เครื่องเป่าพาทย์ เครื่องแต่งตัว ฉากและที่สำคัญ คือ เครื่องครัว สมัยก่อนการเดินทางยังไม่สะดวกเหมือนสมัยนี้ จากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่งลำบากมาก บางที่ก็ต้องกินเวลาหลายวัน (ต้องไปค้างเป็นแรมเดือน) ฉะนั้นคณะลิเกมักจะเดินทางโดยทางเรือเพราะขนสัมภาระได้สะดวกด้วย ลิเกที่ออกไปเล่นต่างจังหวัดจึงเป็นลิเกทรงเครื่องย่อหรือลูกบท เรื่องที่เล่นก็แปรไปเป็นเรื่องนิทานชาวบ้านบ้าง ชีวิตคนธรรมดาบ้าง แต่ก็ยังมีตัวเจ้าหรือพระมหากษัตริย์อยู่แม้ไม่ใช่ตัวเอก คนนิยมลิเกมากจนถึงถือเป็นอาชีพได้ ต่อมาชาวพื้นเมืองจึงตั้งคณะของตนเอง ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ลิเกเป็นที่นิยมกันมาก จนลิเกเป็นมหรสพหรือการเล่นที่ออกหน้าออกตาของจังหวัดต่างๆ ในภาคกลางถึงกับจัดถวายพระเจ้าแผ่นดินทอดพระเนตรแทบทุกแห่งเมื่อเสด็จจัดหัว

เรื่องที่นิยมนำมาแสดงลิเกนั้น เช่น บทละครใน เรื่องอิเหนา บทละครนอกเรื่องมณีพิชัย ภาววิ ไกรทอง ฯลฯ บทละครแบบจักรๆ วงศ์ๆ เช่น ทินวงศ์ โกมินทร์ วงษ์สุวรรณค์จันทวาท ลักษณะ วงศ์ กายเพชกยสุวรรณ ฯลฯ บทละครพันทาง เรื่องราชาธิราช สามก๊ก ลีป้อมิน ฯลฯ เรื่องที่นำมา จากนิทานหรือชาดก เช่น มหาชาติ เสือโค ไตรภูมิ ปลาย่างทอง โสนน้อยเรือนงาม พระอภัยมณี ฯลฯ นอกจากนี้เป็นบทลิเกที่แต่งขึ้นใหม่แบบละครนอกหรือละครพันทาง เรื่องที่ดัดแปลงมาจากหนังสือ ภาพยนตร์ เพื่อให้คนดูติดใจและติดตามเรื่อง เช่น พันท้ายนรสิงห์ ขุนศึก ผู้ชนะสิบทิศ รุ่งฟ้าดอย สิงห์ พระนางศุภยลัต (จาก "พม่าเสียเมือง") ฯลฯ^{๕๕}

การแสดงลิเกทรงเครื่อง เรื่องพระอภัยมณี ตอน “หลงรูปนางละเวง” โดยคณะ “กรณัฏญจน รัตน์” ที่หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) วันศุกร์ที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘^{๕๖}

CINEMA ENLIGHTENS

๒.๒.๓.๕ เพลงทรงเครื่อง

เพลงทรงเครื่องหรือเพลงต่งเครื่อง เป็นการเล่นเพลงน้อยที่เล่นเป็นเรื่องมีบีบัพทัยบรรเลง ประกอบ เป็นพัฒนาการของการเล่นเพลงพื้นบ้านที่มีการเล่นเป็นเรื่องผสมกับละครรำ มีการร้อง และการรำที่กระชับกระเฉง คนตรีไปเพราะ ผู้แสดงแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายอย่างละครรำหรือลิเก เพลงทรงเครื่องเป็นการละเล่นที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ นิยมเล่นกันแถวกรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ราชบุรี และนครนายก แต่ในปัจจุบันไม่สามารถรวมคณะแสดงได้แล้ว เรื่องที่นิยมนำมาแสดงเพลงทรงเครื่องคือเรื่องที่มีครบทุกรส ทั้งรัก โศก ตลก รบ ได้แก่ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี แก้วหน้าม้า โกมินทร์ ลักษณะวงศ์ จันทโครบ^{๕๗}

เพลงทรงเครื่องจะเล่นเป็นเรื่องราว มีการดำเนินเรื่องโดยใช้ตัวละคร เรื่องที่ใช้แสดงมักจะ นำมาจากวรรณคดีไทยแล้วนำมาแต่งเป็นกลอนเพลงพื้นบ้าน คือ กลอนหัวเดียว ใช้เพลงน้อยร้อง

^{๕๕} ผะอบ โปษะกฤษณะและสุวรรณณี อุดมผล, วรรณกรรมประกอบการเล่นลิเก, (กรุงเทพฯ: โครงการ เผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.), หน้า ๔๐.

^{๕๖} การแสดงลิเกทรงเครื่องเรื่องพระอภัยมณี, (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: http://www.sac.or.th/main/activities_detail.php?lecture_id=๑๐๘&category_id=๗

^{๕๗} สุกัญญา สุจฉายา, วรรณคดีที่ท่องลิเก: พิณเชิงสังคัม, (ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า ๑๕-๑๖.

เป็นหลัก นอกจากนี้ก็ใช้เพลงสองไม้ เพลงเทพทอง เพลงปรบไก่ หรือเพลงสองชั้น ใช้ปี่พาทย์ เครื่องห้าบรรเลงประกอบการแสดง^{๕๔}

๒.๒.๓.๖ หนังตะลุง

หนังตะลุง หรือที่ชาวใต้เรียกว่า “หนัง” หรือ “หนังลุง” หรือ “หนังควน” เป็นการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมของชาวภาคใต้ เป็นศิลปะการเชิดหนังบนจอผ้า โดยให้แสงไฟส่องผ่านมาจากด้านหลังของตัวหนัง และทำให้เกิดภาพบนจอทางด้านผู้ชม

หนังตะลุงเป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในยุคที่สังคมไทยยังไม่มีไฟฟ้าใช้ หนังตะลุงมักจะมีให้ชมในงานบุญ งานศพ งานเฉลิมฉลองที่สำคัญ และงานวัด เป็นต้น^{๕๕}

หนังตะลุงเป็นมหรสพอย่างหนึ่งที่แพร่หลายเข้ามาสู่ภาคกลางในสมัยรัชกาลที่ ๕^{๕๖} มีปรากฏในหลายจังหวัดในภาคกลาง เช่น ราชบุรี เพชรบุรี อัญญา อ่างทอง เป็นต้น แรกเริ่มนั้นเรื่องที่นิยมนำมาแสดงหนังตะลุงคือเรื่องรามเกียรติ์ แต่ในยุคต่อมาเริ่มมีการนำวรรณคดีนิทานเรื่องอื่นๆ มาแสดงด้วย เช่น เรื่องไกรทอง แก้วหน้าม้า วรวงศ์ อิเหนา พระอภัยมณี นางสิบสอง แก้วหน้าม้า สุวรรณหงส์ ลักษณวงศ์ ฯลฯ

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปสังคมไทยมีสื่อบันเทิงชนิดอื่นๆ หนังตะลุงก็ได้รับความนิยมน้อยลง หนังตะลุงกลายเป็นเรื่องยุ่งยากและราคาแพงเมื่อเปรียบเทียบกับภาพยนตร์ เพราะการจ้างหนังตะลุงมาแสดง เจ้าภาพต้องทำโรงหนังเตรียมไว้ การแสดงหนังตะลุงก็ต้องใช้แรงงานคนมากกว่าการฉายภาพยนตร์ ค่าจ้างต่อคืนจึงแพงกว่า ดังนั้นในยุคที่การฉายภาพยนตร์เฟื่องฟู หนังตะลุงและการแสดงอื่นๆ ก็ซบเซาลง^{๕๗}

๒.๒.๔ สื่อสมัยใหม่

๒.๒.๔.๑ ภาพยนตร์

ภาพยนตร์เป็นสื่อสมัยใหม่ที่ปรากฏในสังคมไทยเมื่อราวร้อยกว่าปีมาแล้ว ความหมายของ "ภาพยนตร์" ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายคำนี้ไว้ว่า เป็นภาพฉายด้วยเครื่องที่ทำให้เห็นเป็นภาพเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะใช้ฟิล์มชนิดเนกาทิฟ

^{๕๔} สุกัญญา สุจฉายา, การละเล่นพื้นเมือง สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม ๑๐, (กรุงเทพฯ: สยามเพรส, ๒๕๔๒).

^{๕๕} หนังตะลุง, (ออนไลน์) เข้าถึง ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki>

^{๕๖} เอนก นาวิกมูล, หนังตะลุง-หนังใหญ่, (กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ, ๒๕๔๖), หน้า ๘๘.

^{๕๗} หนังตะลุง, (ออนไลน์) เข้าถึง ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki>

(negative) หรือ โพซิทีฟ (positive) ซึ่งใช้ถ่ายอัดหรือกระทำด้วยวิธีการใดๆ ก็ตามให้ปรากฏรูปหรือเสียง หรือทั้งรูปทั้งเสียง อาจจะเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์หรือข้อความที่ถ่ายทอดด้วยเครื่องฉายภาพยนตร์หรือเครื่องอย่างอื่นในทำนองเดียวกัน^{๑๐๒}

ภาพยนตร์นับว่าเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจ ภาพยนตร์มีจุดเริ่มต้นครั้งแรกในราวปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ซึ่งมีการฉายภาพยนตร์ที่เก็บค่าเข้าชมจากผู้ชมเป็นครั้งแรกที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ^{๑๐๓} และสื่อภาพยนตร์นี้ก็ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับจนกระทั่งมีภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ออกฉายในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ คือเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ผู้สร้างคือบริษัทยูนิเวอร์ซัล ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ผู้แสดงทั้งหมดเป็นคนไทย และในยุคต่อมา ภาพยนตร์ก็เจริญรุ่งเรืองอย่างมากในสังคมไทย

เนื้อหาของภาพยนตร์นั้นมีหลากหลายแนว ดังที่นักวิชาการทางด้านภาพยนตร์ได้จัดแบ่งประเภทของภาพยนตร์แตกต่างกันไป แนวทางในการแบ่งประเภทของภาพยนตร์ของนักวิชาการท่านหนึ่ง คือ กฤษดา เกิดดี ได้จัดแบ่งภาพยนตร์ไว้เป็น ๑๐ ประเภท ในหนังสือ *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ การศึกษาว่าด้วย ๑๐ ตระกูลสำคัญ* ดังนี้ ภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์และจินตนาการ ภาพยนตร์สยองขวัญ ภาพยนตร์ผจญภัย ภาพยนตร์บุกเบิกตะวันตก ภาพยนตร์แก๊งสเตอร์ ภาพยนตร์ฟิล์มสั้น ภาพยนตร์เพลง ภาพยนตร์ตลก ภาพยนตร์ศิลปะและภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม หรือบางท่านอาจจัดแบ่งประเภทภาพยนตร์เป็นภาพยนตร์แนวประวัติศาสตร์ แนวตลก แนวผจญภัย แนวชีวิต เป็นต้น

จากการจัดแบ่งประเภทของภาพยนตร์ตามแนวของกฤษดา เกิดดี ได้มีการให้ความหมายของภาพยนตร์จินตนาการหรือ fantasy film ว่าเป็นภาพยนตร์ในโลกแห่งจินตนาการ ที่ไม่ต้องการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น ตัวละครเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นตัวละครพระเอกหรือผู้ร้าย ตัวละครต้องต่อสู้กับความชั่วร้ายหรือภัยคุกคามต่างๆ และมักจะมีตัวละครที่เป็นบุคคลที่มีพลังพิเศษทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแก่ตัวเองที่อาจจะเป็นมนุษย์ธรรมดา^{๑๐๔} การให้ความหมายดังกล่าวนี้น่าจะมีความใกล้เคียงกับนิทานจักรๆวงๆ มากที่สุด กล่าวคือ นิทานจักรๆ วงๆ เป็นเรื่องราวที่มักจะกล่าวถึงความมหัศจรรย์หรือเหตุการณ์ประหลาดที่ปรากฏในเรื่อง เช่น ของวิเศษ อาวุธวิเศษ ความสามารถพิเศษ การแปลงกาย มีตัวละครที่มีอำนาจวิเศษ เช่น ยักษ์ เทวดา นาค ฤๅษี ฯลฯ ดังนั้น

^{๑๐๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, (พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕).

^{๑๐๓} โคม สุขวงค์, *สยามภาพยนตร์*. (นครปฐม: หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๕), หน้า ๓๑.

^{๑๐๔} สรุปความจาก กฤษดา เกิดดี, *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์การศึกษาว่าด้วย ๑๐ ตระกูลสำคัญ*, (พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒-๒๓.

เมื่อผู้สร้างภาพยนตร์นำนิทานจักรๆวงค์ๆ เหล่านี้มาสร้างเป็นภาพยนตร์ จึงน่าจะเรียกภาพยนตร์แนวนี้ว่า "ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี" ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในความหมายดังกล่าวนี้

จากการศึกษาพบว่าจำนวนภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นและนำออกฉายตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๕๕๕ มีภาพยนตร์ประมาณ ๔,๒๒๕ เรื่อง^{๑๑๕} เนื้อหาหรือแนวในการสร้างภาพยนตร์นั้นมีหลากหลายแนว ได้แก่ แนวประวัติศาสตร์ แนวตลก แนวผจญภัย แนวชีวิต เป็นต้น ภาพยนตร์แนวหนึ่งที่น่าสนใจคือภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ซึ่งเนื้อหาของภาพยนตร์แนวนี้ได้นำมาจากเรื่องเล่าหรือนิทานพื้นบ้านที่เป็นเรื่องแนวจักรๆวงค์ๆ ที่เป็นที่ยึดกันดีในสังคมไทย เช่น *ไกรทอง* *ปลาบู่ทอง* *นางสิบสอง* เป็นต้น

จากการสำรวจข้อมูลจากฐานข้อมูลภาพยนตร์ไทย พบว่ามีนิทานจักรๆ วงค์ๆ ที่นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๕๕ จำนวน ๑๒ เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *จันทโครพ* *กาเกี* *ไกรทอง* หรือ *ชาละวัน* *ปลาบู่ทอง* *พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง* *ธนูทอง* *เจ้าหญิงนกกกระจาบ* *พระอภัยมณี* *โสนน้อยเรือนงาม* *ฝนสามฤดู* *บัวแก้วบัวทอง* และ *เจ้าหญิงแดงอ่อน* รายละเอียดดังนี้

ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ สร้างเรื่อง *จันทโครพ*

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ สร้างเรื่อง *กาเกี* (ฉบับดั้งเดิม)

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ สร้างเรื่อง *จันทโครพ*

ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ สร้างเรื่อง *ไกรทอง* นำแสดงโดย ชนะ ศรีอุบล อดุลย์ ดุลยรัตน์ สวลี ผกาพันธ์ ประภาพรรณ นาททอง วงทอง ผลานุสนธ์ และแจไข สุริยา

ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ สร้างเรื่อง *ปลาบู่ทอง* ผู้กำกับ คือ เนรมิต นำแสดงโดย ไชยา สุริยัน ภาวนา ชนะจิต ปรีชา รุ่งเรือง วิไลวรรณ วัฒนพานิช สมควร กระจ่างศาสตร์ สุคนธ์ คิ้วเหลี่ยม

ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ สร้างเรื่อง *พระรถ-เมรี* ผู้กำกับ คือ เสน่ห์ โกมารชุน นำแสดงโดย ไชยา สุริยัน เพชรา เขวราชฤทธิ์ เอี่ยมเดือน อัญญา ปรีชา รุ่งเรือง เขวเรศ นิสากร และ บุษกร สาครรัตน์

ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ สร้างเรื่อง *ธนูทอง* ผู้กำกับ คือ มารุต นำแสดงโดย ไชยา สุริยัน พิศมัย วิไลศักดิ์ และเรื่อง *ธนูทอง* นี้เป็นเรื่องที่ไชยา สุริยัน ได้รับรางวัลตุ๊กตาทอง ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๐๗ เล่นคู่กับพิศมัย วิไลศักดิ์^{๑๑๖}

ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ สร้างเรื่อง *เจ้าหญิงนกกกระจาบ* ผู้กำกับ คือ มารุต นำแสดงโดย มิตร ชัยบัญชา กรุณา ยุวกร ประจวบ ฤกษ์ยามดี

^{๑๑๕} รายชื่อภาพยนตร์ (ออนไลน์), ๑๕ มกราคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: www.thaifilmdb.com และ www.th.wikipedia.org

^{๑๑๖} ธนูทอง, (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org>

ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ สร้างเรื่อง*พระอภัยมณี* ผู้กำกับ คือ รังสี ทัศนพยัคฆ์ นำแสดงโดย มิตร ชัยบัญชา เพชรา เขวราญญ์ มาณี มณีวรรณ ล้อต๊อก กิ่งดาว ดารณี อคินันท์ สิงห์หิรัญ

ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ สร้างเรื่อง*โสนน้อยเรือนงาม* ผู้กำกับ คือ เนรมิต นำแสดงโดย ไชยา สุริยันเพชรา เขวราญญ์

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ สร้างเรื่อง*ชาละวัน* เป็นภาพยนตร์เรื่องแรกของบริษัทไชโย กำกับการแสดงโดยสมโภชน์ แสงเดือนฉาย นักแสดง คือ ปรีดา จุลมณฑล แสดงเป็น ไกรทอง ดามพ์ ด้สกร แสดงเป็น ชาละวัน

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ สร้างเรื่อง*ฝนสามฤดู* นำแสดงโดยเยาวเรศ นิสากร ชัย ราชพงษ์ วาสนา ชลากร สมชาย ศรีภูมิ อคินันท์ สิงห์หิรัญ ท้วม ทรวง นรา นพนิรันดร์ ถวัลย์ ศิริวัฒน์ วิจิต ไวงาน เข้าฉายเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่โรงหนังเคปิตอล^{๑๑๑}

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ สร้างเรื่อง*ปลาบู่ทอง* เป็นเรื่องที่ขยายฟิล์มเป็น ๓๕ มม. จากต้นฉบับหนังทีวีชุดปลาบู่ทอง^{๑๑๒} นางเอก คือ เยาวเรศ นิสากร

ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ สร้างเรื่อง*นางสิบสอง* นางเอก คือ เยาวเรศ นิสากร

ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ สร้างเรื่อง*บัวแก้วบัวทอง* นำแสดงโดย จตุพล ภู่อภิรมย์ รัชนู บุญชูดวง เยาวเรศ นิสากร ศรีดา ประเสริฐกันย์

ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ สร้างเรื่อง*ภากี* ของ ไชโยภาพยนตร์ เขียนบทและกำกับการแสดงโดย เนรมิต อำนวยการสร้างโดย สมโพธิ แสงเดือนฉาย นำแสดงโดย ส.อาสนจินดา สรพงษ์ ชาตรี ฑูน หิรัญทรัพย์ และ อำภา ภูษิต

ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ สร้างเรื่อง*ไกรทอง ภาค ๑* ของ ไชโยภาพยนตร์ เขียนบทโดย ประยูร จรรย์ยาวงษ์ และกำกับการแสดงโดยเนรมิต อำนวยการสร้างโดย อำนาจ แสงเดือนฉาย นำแสดงโดย สรพงศ์ ชาตรี สมบัติ มเทศนี อรัญญา นามวงษ์ สุพรรณษา เนื่องภิรมย์ อำภา ภูษิต และดวงชีวัน โกมลเสน

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ สร้างเรื่อง*เจ้าหญิงแดงอ่อน* ผู้กำกับ คือ สุริยน ดวงทองดี นำแสดงโดย จตุพล ภู่อภิรมย์ สุพรรณษา เนื่องภิรมย์ สมภพ เบญจาธิกุล วิยะดา อุมรินทร์ สมจินต์ ธรรมทัต รัตนาภรณ์ อินทรกำแหง

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ สร้างเรื่อง*พระรถเมรี* ผู้กำกับ คือ เนรมิต นำแสดงโดย ฑูน หิรัญทรัพย์ สุพรรณษา เนื่องภิรมย์ อำภา ภูษิต ดามพ์ ด้สกร รณ ฤทธิชัย ดวงชีวัน โกมลเสน

^{๑๑๑} ฝนสามฤดู, (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://www.thaicine.org/board/index.php?topic+๔๓๐๒.๑๐;wap๒>

^{๑๑๒} ปลาบู่ทอง, (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org>

ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ สร้างเรื่อง *ไกรทอง ภาค ๒* ผู้กำกับ คือ เนรมิต ร่วมกับ ฉลวย ศรีรัตนา นำแสดงโดย สรพงศ์ ชาตรี วิรุทธ รัสโอชา ปาหนัน ณ พัทลุง นุจรี ประสงค์ธรรม มานพ อัสวเทพ ฐิติวิบูลย์นันท์

ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ สร้างเรื่อง *ปลาบู่ทอง* นำแสดงโดย สรพงศ์ ชาตรี ขวัญภิรมย์ หลิน เกรียงไกรมาก นวพร อินทรวิมล ปาลีรัฐ ศศิธร ทักษิณา สิงห์วิบูลย์

ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ สร้างเรื่อง *ไกรทอง* กำกับโดยสุทัศน์ อินทรานุกุลกรณ์ นำแสดงโดย วินัย ไกรบุตร วรรณษา ทองวิเศษ ปรายฟ้า สิริวิชา แซมเปญ เอ็กซ์ ชุตติมา เอเวอร์รี่ เจ็ด ผดุงธรรม ออกฉายเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔

ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ สร้างเรื่อง *พระอภัยมณี* ผลิตโดย ซอฟต์แวร์ ซัพพลายส์ อินเตอร์เนชั่นแนล กำกับโดย ชลัท ศรีวรรณ จับความตั้งแต่เริ่มเรื่อง ไปจนถึงตอน นางเงือกพาพระอภัยมณีหนีจากนางผีเสื้อสมุทร และพระอภัยมณีเป่าปี่สังหารนาง

ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ สร้างเรื่อง *สุดสาคร* นำเนื้อหามาจากเรื่องพระอภัยมณี ของโมโนฟิล์ม เนื้อหาตั้งแต่กำเนิดสุดสาคร จนถึงสุดที่การเดินทางออกจากเมืองการะเวกเพื่อติดตามหาพระอภัยมณี

ภาพยนตร์ที่ปรากฏในสังคมไทยมีทั้งภาพยนตร์ที่ใช้ผู้แสดงเป็นคนและภาพยนตร์ที่ใช้เป็นภาพเคลื่อนไหวหรือที่เรียกว่า ภาพยนตร์การ์ตูน (animation) ภาพยนตร์การ์ตูนอนิเมชันของไทยเกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๖๐ ปีที่แล้ว ตัวการ์ตูนอนิเมชันในโทรทัศน์ เช่น หนูหูล๋อของยาหม่องปริบูรณ์ ปาล์ม ของ สรรพสิริ วิริยสิริ ซึ่งเป็นผู้สร้างอนิเมชันคนแรกของไทย และยังมีหมิ่นน้อย จากนมตราหมี แม่แมคกับสโนไวท์ของเป็งน้ำควินน้ำ^{๑๑๕} ในปีต่อมา ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ปยุต เงากระจ่าง ก็ทำสำเร็จจนได้จากเรื่อง *เหตุมหัศจรรย์* ที่ใช้ประกอบภาพยนตร์ *ทูลบุรุษทูล* ของ ส.อาสนจินดา หลังจากนั้นก็มีโครงการอนิเมชัน หนูมาน การ์ตูนต่อต้านคอมมิวนิสต์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากอเมริกาแต่ก็ล้มเหลว เพราะเหมือนจะไปเสียดสี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้นำในสมัยนั้นซึ่งเกิดปีวอก ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ปยุต เงากระจ่างได้สร้างเรื่อง “*สุดสาคร*” ซึ่งเป็นภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องยาวเรื่องแรกของไทย และประสบความสำเร็จมากพอสมควรในยุคนั้น ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีอนิเมชันเรื่องแรกที่เป็นฝีมือคนไทยคือเรื่อง *ผีเสื้อแสนรัก* ต่อมาก็มีเรื่อง *เด็กชายคำแพง หนูน้อยเนรมิต เทพธิดา*

^{๑๑๕} ประวัติความเป็นมาของการ์ตูน (ออนไลน์), ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

ตะวันตก จำกัด โส้ เนื่องจากการทำอนิเมชันนั้นต้องใช้ต้นทุนค่อนข้างสูง ก็เลยทำให้ออนิเมชันในเมืองไทยนั้นต้องปิดตัวลง^{๑๑๑}

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๒ อนิเมชันในเมืองไทยกลับมาฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง จากความพยายามของบริษัทบรอดคาสต์ไทย เทเลวิชั่น ที่ได้้นำการ์ตูนที่ดัดแปลงจากวรรณคดีฝีมือคนไทย ทั้ง ปลาบู่ทอง สังข์ทอง เงาะป่า และ โลกนิทาน และได้รับการตอบรับอย่างดี จนในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ น่าจะเรียกว่าเป็นปีทองของอนิเมชัน ๓ มิติของคนไทย โดยเฉพาะ บังปอนด์ ดิ อนิเมชัน และ สูดสาคร ซึ่งทั้ง ๒ เรื่องก็สร้างปรากฏการณ์ในแง่ของการขายคาเร็กเตอร์ที่ใช้ประกอบสินค้า และ เพลงประกอบ จำมะจ๊ะ ทิงจา^{๑๑๒}

การ์ตูนอนิเมชันหรือภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นจากนิทานจักรวาลต่างๆ มีหลายเรื่องและหลายบริษัท ดังนี้

๑) เรื่อง *ไกรทอง* เช่น เรื่อง *ไกรทอง* ของ บอร์ดแคสไทย (๒๕๕๐) เรื่อง *ไกรทองจอมขมังเวทย์* ของ จีเอ็มตูน (๒๕๕๑) และเรื่อง *ไกรทอง* ของ โรสมีเดียร์ (๒๕๕๑) เป็นต้น

๒) เรื่อง *พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง* เช่น ภาพยนตร์การ์ตูน เรื่อง *นางสิบสอง* ของ บริษัท ไร่บิฮอร์น (๒๕๕๐) ภาพยนตร์การ์ตูน เรื่อง *นางสิบสอง ตอนผจญภัยนางยักษ์สารตรา* ของ จีเอ็มตูน (๒๕๕๑) ภาพยนตร์การ์ตูน เรื่อง *พระรถเมรี* ของ บริษัท ไร่บิฮอร์น (๒๕๕๑)

๓) เรื่อง *พระอภัยมณี*

ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง *พระอภัยมณี* มีการผลิตออกมาอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเรื่อง *พระอภัยมณี* เป็นเรื่องยาว ดังนั้นจึงพบว่ามีคนนำมาสร้างโดยตัดเป็นตอนสั้นๆ เช่น เรื่อง *สุดสาคร* ของ ปยุต เงากระจ่าง (๒๕๒๒) การ์ตูนภาพเคลื่อนไหวเรื่อง *สุดสาคร* ใช้เวลาสร้างประมาณ ๒ ปี และขาดทุน เพราะมีรายได้เพียงแปดแสนบาทเท่านั้น แต่ลงทุนไปกว่าห้าล้านบาท^{๑๑๓} เรื่อง *สุดสาคร* ของ แฟนซีทาวน์ (๒๕๕๑) การ์ตูนภาพเคลื่อนไหวเรื่อง *สุดสาคร* (๒๕๔๖) เรื่อง *สุดสาคร ตอนผจญภัยหัว*

^{๑๑๑} ประวัติความเป็นมาของการ์ตูน (ออนไลน์), ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://www.kartoon-discovery.com/history/history๑.html#ixzz๒Zmd๘๘ScY>

^{๑๑๒} ประวัติความเป็นมาของการ์ตูน (ออนไลน์), ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://www.kartoon-discovery.com/history/history๑.html#ixzz๒Zmd๘๘ScY>

^{๑๑๓} เปรม สวนสมุทร, ผู้สพกับการดัดแปลงเนื้อหาและตัวละครเรื่อง *พระอภัยมณี* ในวัฒนธรรมประชานิยม ในช่วงปีพุทธศักราช ๒๕๔๕-๒๕๔๖, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๘.

กะโหลก ของบริษัท ไช้ก้า เอ็นเตอร์เทนเม้นท์ จำกัด (๒๕๕๐) เรื่อง *พระอภัยมณี* ตอนกำเนิดสุดสาคร ของบริษัท ไรท์ บิยอนด์ จำกัด (๒๕๔๕) เรื่อง *พระอภัยมณี* ตอนศึกนางละเวง ของบริษัท ไรท์ บิยอนด์ จำกัด (๒๕๕๐) เรื่อง *พระอภัยมณี* ตอน สิ้นสมุทรผจญภัย ของบริษัท ไรท์ บิยอนด์ จำกัด (๒๕๕๐) และวิดีโอเรื่อง *พระอภัยมณี* ตอนหนีนางผีเสื้อสมุทร ของ บริษัทธารปัญญา (๒๕๔๑) เป็นต้น

๒.๒.๔.๒ ละครโทรทัศน์

โทรทัศน์ไทยเป็นสถาบันทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สำหรับกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๔ คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล แต่ต่อมาถูกระงับไป เนื่องจากปัญหางบประมาณ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘ มีการเปิดสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศไทย คือ สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ ต่อมาสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ก็ได้เริ่มดำเนินการต่อมาตามลำดับ คือ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ (๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๑) สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ (๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐) สถานีไทยทีวีสีช่อง ๕ (๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐) สถานีโทรทัศน์องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) ช่อง ๓ (๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๓) สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ (๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๑) สถานีโทรทัศน์ ไอทีวี (๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕) และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑)^{๑๑๑}

รายการโทรทัศน์มีหลายรูปแบบ ทั้งรายการข่าว เกมโชว์ และละคร หนึ่งในรายการเหล่านี้ ละครจักรๆวงๆ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ มีนโยบายสนับสนุนละครจักรๆวงๆ ไพรัช สว่างวิบุตย์ เจ้าของบริษัทสยามฟิล์ม ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องแรกเรื่อง ปลาบู่ทอง ในยุคแรกๆ ละครจักรๆวงๆ ได้เวลาออกอากาศหลังข่าว ได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างมาก นิทานจักรๆวงๆ ที่นิยมนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ได้แก่ *ลักษณวงศ์* *ทินวงศ์* *โกมินทร์* เป็นต้น นอกจากนี้ สถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ก็มีการผลิตละครพื้นบ้านเช่นกัน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ และช่อง ๕ เริ่มผลิตละครพื้นบ้านบ้าง ต่อมา พ.ศ. ๒๕๓๒ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ ก็เริ่มแพร่

^{๑๑๑} ฉัฐพร ไข่มุก, ตัวละครผู้ช่วยเหลือในละครนิทานโทรทัศน์ร่วมสมัย: กรณีศึกษานิทานจักรๆวงๆ เรื่อง ตึกตาทอง, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๖.

ภาพ และผลิตเรื่องปลาบู่ทอง แต่ในที่สุดบริษัทที่ผลิตละครพื้นบ้านให้แก่สถานีดังกล่าวก็ยกเลิกละครแนวนี้ไป^{๑๑๔}

ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ละครพื้นบ้านกลับมาได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น^{๑๑๕} ดังเห็นได้จากการเพิ่มปริมาณการออกอากาศของละครประเภทนี้ บริษัทสามเศียรจำกัด นำเทปละครพื้นบ้านที่ได้ ออกอากาศไปแล้วกลับมาเผยแพร่อีกครั้งทางช่อง ๗ เวลาประมาณ ๑๗.๓๐-๑๘.๓๐ ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ โดยบริษัททีวี สแควร์ ผลิตละครพื้นบ้านขึ้นใหม่ โดยเริ่มแพร่ภาพตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ช่วงเวลาประมาณ ๑๗.๐๐-๑๗.๓๐ น. ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์^{๑๑๖} ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓ สถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ ได้หยุดออกอากาศละครพื้นบ้านเนื่องจากผู้ผลิตไม่สามารถผลิตได้ทันกับการออกอากาศ

ละครพื้นบ้านที่นำมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์นิยมนำนิทานที่เป็นที่รู้จักกันดีมาสร้าง ในปัจจุบันมีผู้จัดเพียงบริษัทสามเศียรเพียงผู้เดียวที่ผลิตละครพื้นบ้านออกฉายทางโทรทัศน์ ซึ่งมีอยู่หลายเรื่อง เช่น พิกลทอง แก้วหน้าม้า สังข์ทอง อุทัยเทวี ฯลฯ ในที่นี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลนิทานจักรๆวงๆต่างๆ ที่นำมาศึกษา ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาگی ไกรทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง พระอภัยมณี และ โสนน้อยเรือนงาม จากการสำรวจพบว่านิทานจักรๆวงๆต่างๆ ทั้ง ๕ เรื่องที่นำมาสร้างเป็นละครพื้นบ้านออกจากทางโทรทัศน์ตั้งแต่เริ่มแรกทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ มีดังนี้

ละครพื้นบ้านที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๓ ได้แก่ เรื่องกาگی (๒๕๓๕) เรื่องพระอภัยมณี มีการนำมาสร้าง ๓ ครั้ง คือ ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ และครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๐ และครั้งที่ ๓ คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เรื่องสุดสาคร (๒๕๓๕) เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม (๒๕๓๕) และเรื่องพระรถเมรี (๒๕๔๕)

^{๑๑๔} ธีรพร ไข่มุก, ตัวละครผู้ช่วยเหลือในละครนิทานโทรทัศน์ร่วมสมัย: กรณีศึกษานิทานจักรๆวงๆต่างๆ เรื่องตุ๊กตาทอง, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓๖.

^{๑๑๕} ศิราพร จูตะฐาน ณ ถลาง, ละครนิทานจักรๆวงๆๆ ในโทรทัศน์: กระจัดสะท้อนความสืบเนื่องและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น: การศึกษาคติชนวิทยาในบริบททางสังคมไทย ๑๕๗-๒๒๕ (กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๓๗), หน้า ๒๐๕.

^{๑๑๖} ธีรพร ไข่มุก, ตัวละครผู้ช่วยเหลือในละครนิทานโทรทัศน์ร่วมสมัย: กรณีศึกษานิทานจักรๆวงๆต่างๆ เรื่องตุ๊กตาทอง, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓๖.-๓๗

ละครพื้นบ้านที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๗ ได้แก่ เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๓๘) เรื่อง *พระอภัยมณี* (๒๕๒๘-๒๕๓๐) เรื่อง *โสนน้อยเรือนงาม* ถูกนำมาสร้าง ๒ ครั้ง ครั้งแรก ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ และครั้งที่ ๒ สร้างขึ้นอีกครั้งโดยใช้ชื่อว่า *กุลาแสนสวย* ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๔๙

ละครพื้นบ้านที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๕ ได้แก่ เรื่อง *เจ้าหญิงแดงอ่อน* (๒๕๓๔) และเรื่อง *นางสิบสอง* (๒๕๔๒)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่านิทานจักรๆ วงศ์ๆ มีพัฒนาการมาโดยตลอด คือ จากเริ่มแรกเป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะ ต่อมาเมื่อคนไทยรู้วิธีผลิตกระดาษใช้ที่เรียกว่า "สมุดไทย" หรือวัสดุอย่างอื่นที่สามารถบันทึกได้ เช่น ใบลาน จึงได้นำนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่เป็นมุขปาฐะมาเขียนบันทึกไว้ลายลักษณ์ ด้นฉบับตัวเขียนส่วนใหญ่อยู่ในรูปของกลอนสวด ซึ่งคัดลอกต้นฉบับกันในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือในช่วงรัชกาลที่ ๑ ถึง รัชกาลที่ ๔ ถ้านิทานจักรๆ วงศ์ๆ เรื่องใดเรื่องหนึ่งได้รับความนิยมนอกจากผู้อ่านเป็นจำนวนมากก็จะพบว่ามีคัดลอกต้นฉบับสืบต่อกันมานั้นค่อนข้างมาก เช่น เรื่องพระอภัยมณีมีการคัดลอกมากที่สุดถึง ๒๕๒ เล่มสมุดไทย เป็นต้น ด้นฉบับตัวเขียนดังกล่าวพบ ๓ รูปแบบ คือ กลอนอ่านหรือกลอนสวด กลอนบทละคร และเบ็ดเตล็ด

ในยุคสมัยต่อมาเทคโนโลยีการพิมพ์เจริญรุ่งเรืองขึ้นในประเทศไทยอยู่ในช่วงราวปลายรัชกาลที่ ๔ ต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ โรงพิมพ์ต่างๆ จึงได้นำนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่เป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะ และที่บันทึกไว้ในสมุดไทย นำมาพิมพ์เป็นเล่ม โรงพิมพ์ที่มีส่วนช่วยเผยแพร่นิทานจักรๆ วงศ์ๆ ให้เป็นที่รู้จักในหมู่นักอ่านและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น คือโรงพิมพ์ราษฎร์เจริญหรือโรงพิมพ์วัดเกาะ โรงพิมพ์แห่งนี้ได้พิมพ์ข้อมูลทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่เรื่อง *กาเกิ ไกรทอง พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง พระอภัยมณี* และ *โสนน้อยเรือนงาม* ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาทั้งหมด ด้นฉบับนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่เป็นฉบับพิมพ์นี้พบทั้งที่เป็นร้อยกรองและร้อยแก้ว ในส่วนที่เป็นร้อยกรองพบว่ามี ๓ ประเภท คือประเภทแรกเป็นกลอนอ่านหรือกลอนสวด ประเภทที่สองเป็นกลอนบทละคร และประเภทที่ ๓ เป็นฉบับตัวพิมพ์เบ็ดเตล็ด ส่วนที่เป็นร้อยแก้ว จำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบคือเป็นนิทานและการ์ตูน ในส่วนนิทานมีปรากฏในหลากหลายรูปแบบมีทั้งหนังสือนิทาน นิทานที่อยู่ในสมุดวาดภาพพระบายสี นิทานสองภาษา

ข้อมูลต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า นิทานเรื่องเหล่านี้ย่อมเป็นที่รู้จักของคนในทุุกวัย และอย่างแพร่หลาย และน่าจะเป็นเรื่องที่ผู้คนชื่นชอบและมีความโดดเด่น จึงมักจะได้รับการเลือกมาผลิตซ้ำในรูปแบบต่างๆ ทั้งนิทาน นิทานก่อนนอน นิทาน ๒ ภาษา และสมุดภาพพระบายสี และปรากฏในรูปแบบที่หลากหลายในยุคปัจจุบันนี้

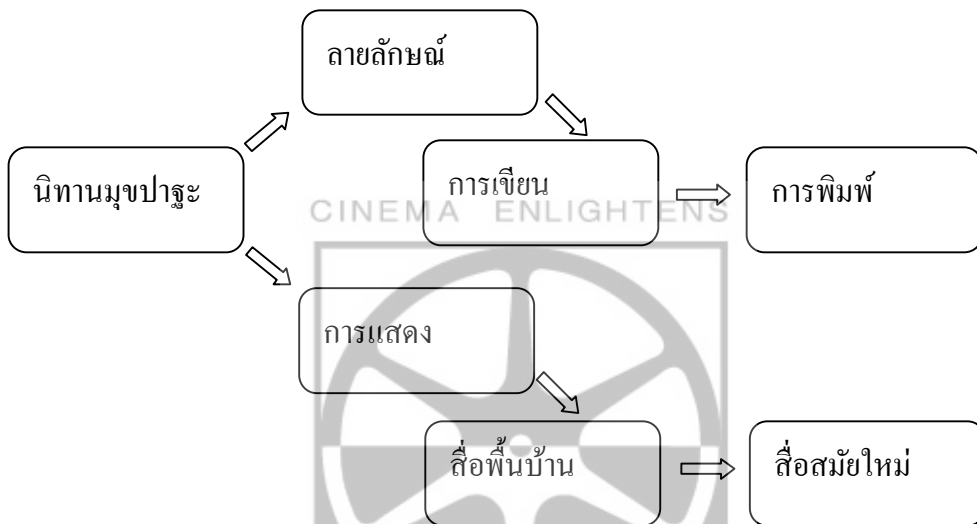
ในส่วนของนิทานจักรวาลต่างๆ ที่ปรากฏในรูปแบบของการแสดง พบว่ามีการพัฒนาไปตาม การแสดงที่ปรากฏในสังคมไทย ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นการแสดงพื้นบ้านภาคกลางและสื่อ สมัยใหม่ ในส่วนของการแสดงพื้นบ้านภาคกลางมีลำดับตามพัฒนาการของการแสดงดังนี้ คือ ละครชาตรีได้รับความนิยมในช่วงสมัยการที่ ๓ ละครนอกประมาณรัชกาลที่ ๔ และ ๕ หุ่น กระบอก ลิเก และเพลงทรงเครื่องได้รับความนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๕ และในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๔๐ สื่อ ภาพยนตร์เริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทย และจะเห็นได้ว่าช่วงที่ภาพยนตร์นำเรื่องแนวจักรวาลต่างๆ มาสร้าง นั้นอยู่ในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๕๒๘ และมีการนำมาสร้างอีกในยุคหลัง ราว พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้น มา เรื่องสุดท้ายที่ปรากฏคือเรื่องสุตสาคร พ.ศ. ๒๕๔๕

สำหรับสื่อสมัยใหม่ พบว่ามีสื่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ในส่วนของภาพยนตร์นั้น นับว่าเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจ ภาพยนตร์มีจุดเริ่มต้น ครั้งแรกในราวปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ซึ่งนิทานจักรวาลต่างๆ ทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *กากี ไกรทอง พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง พระอภัยมณี* และ *โสนน้อยเรือนงาม* ล้วนแต่ได้รับการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ ทั้งสิ้น ภาพยนตร์แฟนตาซี ภาพยนตร์จินตนาการหรือ fantasy film เป็นภาพยนตร์ในโลกแห่ง จินตนาการ ที่ไม่ต้องการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น ตัวละครเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นตัว ละครพระเอกหรือผู้ร้าย ตัวละครต้องต่อสู้กับความชั่วร้ายหรือภัยคุกคามต่างๆ และมักจะมีตัวละคร ที่เป็นบุคคลที่มีพลังพิเศษ ทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแก่ตัวเอกที่อาจจะเป็นมนุษย์ธรรมดา ซึ่ง ลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับลักษณะของนิทานจักรวาลต่างๆ คือ เป็นเรื่องราวการผจญภัยของตัว เอก มีความมหัศจรรย์ต่างๆ ในเรื่อง ดังนั้นมีผู้สร้างภาพยนตร์นำนิทานจักรวาลต่างๆ มาสร้างเป็น ภาพยนตร์ จึงน่าจะเรียกภาพยนตร์เหล่านี้ว่า "ภาพยนตร์แฟนตาซี" ภาพยนตร์แฟนตาซีที่นำนิทาน จักรวาลต่างๆ มาสร้างนั้นพบว่าหลายเรื่องมีการนำมาสร้างซ้ำหลายครั้ง ดังนี้ เรื่อง *กากี* ปี พ.ศ. ๒๔๕๖ และ พ.ศ. ๒๕๒๓ เรื่อง *ไกรทอง* ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เรื่อง *ชาละวัน* ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* พ.ศ. ๒๕๒๑ เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๒* ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ และเรื่อง *ไกรทอง* ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เรื่อง *พระอภัยมณี* ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ นอกจากนี้ยังตัดตอนนำมาสร้างโดยใช้ชื่อเรื่อง *สุตสาคร* ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เรื่อง *โสนน้อยเรือนงาม* ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เรื่อง *นางสิบสอง* ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ใช้ชื่อ เรื่อง *พระรถเมรี* ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีภาพยนตร์การ์ตูนหรือการ์ตูนอนิเมชัน เรื่อง *สุตสาคร* ของประยูร เงามระจ่าง สร้างในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ และในยุคหลังๆ ก็ได้มีการสร้างภาพยนตร์การ์ตูนที่มีเนื้อหามาจากนิทาน จักรวาลต่างๆ ทั้ง ๕ เรื่องนี้ในรูปแบบซีดีและดีวีดีอีกหลายครั้งและหลายบริษัท เช่น บริษัทบอร์ดีแคส ไทย จีเอ็มตูน โรสมีเดียร์ และบริษัทไรบิออร์น เป็นต้น

สำหรับสื่อโทรทัศน์นั้นเริ่มมีครั้งแรกใน ปี พ.ศ. ๒๔๕๘ สถานีโทรทัศน์ที่นำเสนอละครพื้นบ้าน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๓ สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๕ และสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๗ โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ เป็นสถานีที่ผลิตนิทานพื้นบ้านที่นำเนื้อหามาจากเรื่องจักรๆวงค์ๆ มากที่สุดและยังดำเนินงานและนำเสนอในเรื่องดังกล่าวจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

พัฒนาการต่างๆ ของนิทานจักรๆ วงค์ๆ ผู้ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีสามารถแสดงเป็นผังดังนี้

จากพัฒนาการของนิทานจักรๆวงค์ๆ ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเนื้อเรื่องของนิทานจักรๆวงค์ๆ จะมีลักษณะโครงเรื่องคล้ายๆ กันและรักษาความเป็นเรื่องเล่าเรื่องนั้นเอาไว้แต่รายละเอียดจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าเมื่อผู้สร้างภาพยนตร์นำนิทานจักรๆวงค์ๆ เหล่านี้มาสร้างเป็นภาพยนตร์แฟนตาซี โครงสร้างของนิทานจักรๆวงค์ๆ กับ โครงสร้างของภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีนั้นจะมีลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันไปอย่างไร ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในบทที่ ๓ เป็นลำดับต่อไป

บทที่ ๓

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างนิทานจักรๆ วงศ์ๆ กับภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

การศึกษาในแนวโครงสร้างเป็นการศึกษานิทานเพื่อหาลำดับเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเรื่อง โครงสร้างของนิทานเป็นสิ่งที่กำหนดนิทานแต่ละประเภท ซึ่งในนิทานหนึ่งเรื่องนั้นก็จะมีประกอบด้วยเหตุการณ์หลักของตัวละครที่นำมาเรียงร้อยต่อกันและมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ การศึกษาแนวนี้จะสนใจหน่วยย่อยๆ (unit) และความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยเหล่านั้น (relation of units) การศึกษานิทานเชิงโครงสร้างจึงมักเริ่มด้วยการแยกนิทานออกเป็นหน่วยย่อยๆ แล้วอธิบายความสัมพันธ์ของหน่วยเหล่านั้น การศึกษาโครงสร้างของนิทานนั้นมักจะมาพร้อมสมมุติฐานว่านิทานแต่ละประเภท (genre) และนิทานในแต่ละวัฒนธรรมจะมีการดำเนินเรื่องเป็นของตนเอง (self regulation) เช่นเดียวกับภาษาที่แต่ละภาษาก็จะมีไวยากรณ์ของภาษานั้นๆ แตกต่างกันไป^๑

การศึกษาแนวโครงสร้างนี้เกิดขึ้นจากนักคติชนวิทยาชาวรัสเซีย ชื่อ วลาดิเมียร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) เขียนหนังสือเรื่อง Morphology of the Folktale วลาดิเมียร์ พรอพพ์สนใจศึกษานิทานมหัศจรรย์รัสเซียจำนวน ๑๐๐ เรื่อง และพบว่านิทานทั้ง ๑๐๐ เรื่องนั้นมีลำดับการดำเนินเรื่องที่คล้ายๆ กัน คือ เริ่มต้นด้วยตัวละครออกเดินทางจากบ้าน เช่น ออกไปผจญภัย ก่อนออกเดินทางตัวละครนั้นๆ จะห้ามไม่ให้ตัวเองออกจากบ้าน ต่อจากนั้นตัวเองจะออกไปวิ่งเล่น เปิดโอกาสให้ตัวโกงเห็น และตัวโกงจะลักพาตัวเอกไป ต่อมาตัวเอกได้ผู้ช่วยเหลือ ตัวเอกได้ของวิเศษ มีการต่อสู้กับตัวโกง ตัวเอกได้รับชัยชนะ และตัวเองเดินทางกลับบ้าน^๒

พรอพพ์ได้คิดเหตุการณ์หลัก (function) ที่สำคัญในนิทาน โดยใช้สัญลักษณ์แทนเหตุการณ์เหล่านั้น เหตุการณ์เหล่านั้นจะไม่ขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้กระทำ แต่จะเป็นเหตุการณ์ที่ลำดับกันไปในเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าพรอพพ์จะกล่าวว่าไม่ได้มุ่งเน้นที่จะบอกว่าเหตุการณ์ที่ปรากฏนั้นใครเป็นผู้กระทำ แต่ในหนังสือ Morphology of the Folktale พรอพพ์ก็ยังได้จำแนกตัวละครในเรื่องเป็น ๘ ตัว คือ

๑) พระเอก (the hero)

^๑ ศิราพร ณ ถลาง, ไวยากรณ์ของนิทาน การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๒.

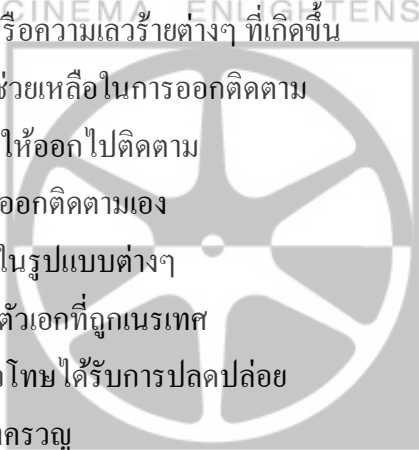
^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓-๔.

- ๒) ตัว โกง/ผู้ร้าย (the villain (s))
 ๓) ผู้ให้ (the donor)
 ๔) ผู้ช่วยเหลือ (the helper)
 ๕) เจ้าหญิง (the princess)
 ๖) พระราชา (พ่อของเจ้าหญิง) (her father)
 ๗) ผู้ร้องขอให้ออกตามหา (the dispatcher)
 ๘) พระเอกตัวปลอม (the false hero)

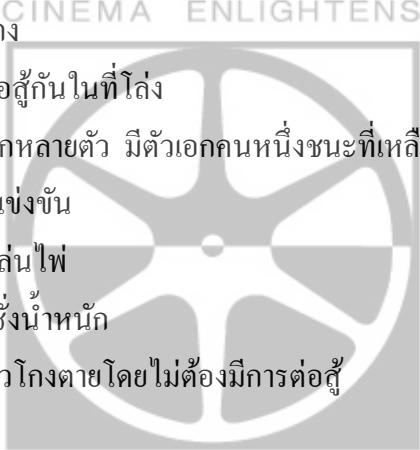
ในบทนี้ผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ วลาดิเมียร์ พรอพพ์ (Vladimir Propp) ในการศึกษาวิเคราะห์นิทานจักรๆวงๆ และภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ผู้วิจัยใช้การจำแนกเหตุการณ์หลักทั้ง ๓๑ เหตุการณ์ของวลาดิเมียร์ พรอพพ์ ที่ใช้ศึกษาโครงสร้างของนิทานรัสเซีย ใน **Morphology of the Folktale** และผู้วิจัยได้กำหนดเหตุการณ์เพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอในการวิเคราะห์นิทานจักรๆ วงๆ และภาพยนตร์แนวแฟนตาซีของไทย รายละเอียดดังนี้

- α =ความเป็นมาของตัวละคร เหตุการณ์เริ่มต้น
 β^1 =สมาชิกของครอบครัวที่มีอายุมากกว่าออกไปจากบ้าน
 β^2 =ความตายของพ่อกับแม่
 β^3 =สมาชิกคนหนึ่งของครอบครัวที่มีอายุน้อยกว่าออกไปจากบ้าน
 γ^1 =การห้าม
 γ^2 =คำสั่งหรือข้อห้าม
 δ^1 =ข้อห้ามนั้นถูกละเมิด
 δ^2 =คำสั่งถูกละเมิด
 ϵ^1 =ตัว โกงพยายามสืบหาข้อมูลของตัวเอง
 ϵ^2 =ตัวเองพยายามสืบหาข้อมูลของตัว โกง
 ϵ^3 =ข้อมูลของตัวละครอื่นๆ
 ζ^1 =ตัว โกงได้รับข้อมูลของตัวเอง
 ζ^2 =ตัวเองได้รับข้อมูลของตัว โกง
 ζ^3 =ได้รับข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ
 η^1 =ตัว โกงพยายามที่จะตบตาเหยื่อ

- η^2 = ตัวโง่งพยายามจะหลอกลวงเหยื่อโดยใช้เวทมนตร์
- η^3 = รูปแบบต่างๆ ของการโกหกหลอกลวง
- η^4 = ตัวเอกพยายามที่จะตบตาตัวโง่ง*
- θ^1 = ตัวเอกหลงเชื่อตัวโง่ง
- θ^2 = ตัวเอกหลงเชื่อตัวโง่งเนื่องจากถูกเวทมนต์ของตัวโง่ง
- θ^3 = ตัวเอกมีปฏิกิริยาตอบสนองการโกหกหลอกลวงของตัวโง่ง
- θ^4 = ตัวโง่งหลงเชื่อตัวเอก*
- λ = เหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเลวร้าย
- A = พฤติกรรมของตัวโง่ง
- *A = ตัวโง่งร่วมเดินทางไปกับตัวเอก และโยนตัวเอกลงเหว
- A^1 = ตัวโง่งลักพาตัวเอก
- A^2 = ตัวโง่งใช้เวทมนต์คาถา
- A^3 = ตัวโง่งทำลายพืชผล
- A^4 = ตัวโง่งขโมยแสงแดด
- A^5 = รูปแบบต่างๆ ของการขโมย
- A^6 = ตัวโง่งทำร้ายตัวเอกจนบาดเจ็บหรือพิการ
- A^7 = ตัวโง่งทำให้ตัวเอกหายสาบสูญ
- A^{vii} = เจ้าสาวที่ถูกลี้ม
- A^8 = ตัวโง่งสั่งให้ลักพาตัวเอก
- A^9 = ตัวโง่งขับไล่ตัวเอก
- A^{10} = ตัวโง่งเหวี่ยงตัวเอกลงทะเลหรือลอยแพ
- A^{11} = ตัวโง่งใช้คำสาปและแปลงร่างตัวเอก
- A^{12} = ตัวโง่งปลอมเป็นตัวเอกหรือปลอมเป็นอย่างอื่นเพื่อหลอกลวงตัวเอก
- A^{13} = ตัวโง่งสั่งฆ่าตัวเอก
- A^{14} = ตัวโง่งฆ่าตัวเอก
- A^{15} = ตัวโง่งกักขังตัวเอก
- A^{16} = ตัวโง่งบังคับ (นางเอก) แต่งงาน
- $A^{16.1}$ = ตัวโง่งต้องการภรรยาของตัวเอก*
- A^{xvi} = ตัวโง่งขัดขวางการแต่งงานในหมู่ญาติ
- A^{17} = ตัวโง่งในร่างมนุษย์กินคน

- A^{xvii} = ตัว โกงในร่างมนุษย์กินคนหรือที่เกี่ยวข้อง
- A¹⁸ = ตัว โกงทรมานในเวลากลางคืน (ผีดูดเลือด)
- A¹⁹ = ตัว โกงประกาศสงคราม
- a = การขาด ความขาดแคลน
- a¹ = การไม่มีเจ้าสาว
- a² = การไม่มีผู้วิเศษหรือของวิเศษคอยช่วยเหลือ
- a³ = การไม่มีของวิเศษมหัศจรรย์
- a⁴ = การขาดความรัก
- a⁵ = การขาดเงินทองหรือความหมายของชีวิต
- a⁶ = การขาดในรูปแบบอื่นๆ
- B = การรับรู้ปัญหาหรือความเลวร้ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- B¹ = ตัวเอกถูกขอให้ช่วยเหลือในการออกติดตาม
- B² = ตัวเอกได้รับข่าวให้ออกไปติดตาม
- B³ = ตัวเอกตัดสินใจออกติดตามเอง
- B⁴ = การรับรู้ข่าวร้ายในรูปแบบต่างๆ
- B⁵ = การเดินทางของตัวเอกที่ถูกเนรเทศ
- B⁶ = ตัวเอกที่ถูกกล่าวโทษได้รับการปลดปล่อย
- B⁷ = การโศกเศร้าคร่ำครวญ
- C = ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา จลจิตการ
- ↑ = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
- D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
- D¹ = ผู้วิเศษทดสอบตัวเอก
- D² = ผู้วิเศษตั้งคำถามตัวเอก
- D³ = ช่วยเหลือให้ตัวเอกมีชีวิตอีกครั้ง
- D⁴ = ผู้ที่ถูกจับกุมขังขอให้ตัวเอกช่วยให้ได้รับอิสรภาพ
- *D⁴ = ช่วยให้ได้รับอิสรภาพพ้นจากการคุมขัง
- D⁵ = ตัวเอกถูกร้องขอความเมตตา
- D⁶ = การโต้แย้ง
- D⁷ = คำร้องขออื่นๆ
- D⁸ = ความพยายามที่จะทำลาย

- D⁹ = การต่อสู้กับผู้ช่วยเหลือที่เป็นศัตรู
- D¹⁰ = ข้อเสนอแลกเปลี่ยนของผู้วิเศษ
- E¹ = ตัวเอกอดทนเมื่อถูกทรมาน/ได้รับการทดสอบอย่างหนัก
- E² = ตัวเอกตอบสนองด้วยมิตรไมตรี
- E³ = ตัวเอกช่วยเหลือคนตาย
- E⁴ = ตัวเอกช่วยให้อิสรภาพ
- E⁵ = ตัวเอกแสดงความเมตตา
- E⁶ = ตัวเอกใกล้เคียงการทะเลาะเบาะแว้ง
- E^{vi} = การทะเลาะเบาะแว้งที่เป็นกลาง
- E⁷ = ตัวเอกทำตามคำร้องขอ
- E⁸ = ตัวเอกพยายามช่วยชีวิตตัวเอง
- E⁹ = ตัวเอกปราบศัตรูได้
- E¹⁰ = ตัวเอกถูกหลอกในข้อตกลงแลกเปลี่ยนของผู้วิเศษ
- F = การได้ของผู้วิเศษ
- F¹ = ของวิเศษถูกนำมาให้
- F¹ = ของวิเศษทำจากวัสดุธรรมชาติ
- F² = มีผู้ชี้ตำแหน่งของผู้วิเศษให้เห็น
- F³ = มีผู้เตรียมของผู้วิเศษไว้ให้
- F⁴ = ตัวเอกต้องซื้อของผู้วิเศษ
- F₄³ = ของวิเศษถูกทำขึ้นตามคำสั่ง
- F⁵ = ตัวเอกพบของผู้วิเศษโดยบังเอิญ
- F⁶ = ของวิเศษปรากฏให้เห็นเอง
- F^{vi} = ของวิเศษมาจากพื้นดิน
- F₉⁶ = ได้พบกับผู้วิเศษ ผู้อาสาช่วยเหลือ
- F⁷ = ของวิเศษถูกตีหรือกิน
- F⁸ = ตัวเอกยึดของผู้วิเศษได้จากผู้อื่น
- F⁹ = ผู้วิเศษได้ให้ความช่วยเหลือ เมื่อได้รับการร้องขอ
- f⁹ = ผู้วิเศษปรากฏตัวเมื่อมีผู้ต้องการความช่วยเหลือ
- G = การพาตัวเอกไปยังจุดหมาย
- G¹ = ตัวเอกหะไป

- G² = ตัวเอกจี้(ม้า) ไป เดินทางทางบกหรือทางน้ำ
- G³ = มีผู้นำทางตัวเอกไป
- G⁴ = มีผู้ชี้ทางให้ตัวเอกไป
- G⁵ = ตัวเอกเดินทางด้วยเครื่องช่วยบางประการ
- G⁶ = ตัวเอกไปตามเส้นทางที่มีรอยเลือด
- H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง
- H¹ = ต่อสู้กันในที่โล่ง
- H² = ต่อสู้กันด้วยการทดสอบ การแข่งขัน
- H³ = ต่อสู้กันด้วยการเล่นไฟ
- H⁴ = การชั่งน้ำหนัก ไม่แน่ใจ
- I = ตัวเอกชนะตัวโกง
- I¹ = ชัยชนะในการต่อสู้กันในที่โล่ง
- *I¹ = ในกรณีที่มีตัวเอกหลายตัว มีตัวเอกคนหนึ่งชนะที่เหลือซ่อนตัวอยู่
- I² = ชัยชนะจากการแข่งขัน
- I³ = ชัยชนะจากการเล่นไฟ
- I⁴ = ชัยชนะจากการชั่งน้ำหนัก
- I⁵ = ชัยชนะโดยฆ่าตัวโกงตายโดยไม่ต้องมีการต่อสู้
- I⁶ = เนรเทศตัวโกง
- J = ตัวเอกได้รับบาดเจ็บ จลจิตการ
- J¹ = บาดเจ็บโดยมีรอยแผลที่ร่างกาย
- J² = ได้รับแหวนหรือผ้าเช็ดตัว
- K = ความโชคร้ายหรือความขาดแคลนนั่นหมดไป
- K¹ = โดยการใส่พลังกำลังหรือด้วยเล่ห์เหลี่ยม
- K² = โดยผู้ช่วยเหลือหลายคน
- K³ = ได้รับการช่วยเหลือโดยมีคนต่อ
- K⁴ = ความโชคร้ายหมดไปเพราะพฤติกรรมที่มาก่อน
- K⁵ = ความโชคร้ายหมดไปเพราะการใช้ของวิเศษ
- K⁶ = ความยากจนหมดไปเพราะการใช้ของวิเศษ
- K⁷ = สิ่งที่ถูกตามหาถูกจับ
- K⁸ = เวทมนตร์หรือคำสาปถูกทำลาย

K ⁹	=การซบชีวิต
K ^{ix}	=การซบชีวิตด้วยน้ำแห่งชีวิต
K ¹⁰	=ได้รับการปล่อยให้เป็นอิสระภาพ
↓	=ตัวเอกเดินทางกลับบ้าน
Pr	=ตัวเอกถูกตามล่า
Pr ¹	=ผู้ตามล่าหะตามไป
Pr ²	=ผู้ตามล่าต้องการตัวคนผิด
Pr ³	=ไล่ล่าตัวเอกโดยการแปลงตัวเป็นสัตว์ต่างๆ
Pr ⁴	=ไล่ล่าตัวเอกโดยแปลงตัวเป็นสิ่งของต่างๆ
Pr ⁵	=ผู้ตามล่าจะจับตัวเอกกิน
Pr ⁶	=ผู้ตามล่าพยายามฆ่าตัวเอก
Pr ⁷	=ผู้ตามล่าพยายามทำลายต้นไม้ที่พระเอกหลบอยู่
Rs	=การช่วยตัวเอกจากการถูกตามล่า
Rs ¹	=ตัวเอกถูกอุ้มหะหนีไปอย่างรวดเร็ว
Rs ²	=ตัวเอกหนีและขว้างสิ่งของในขณะที่ถูกตามล่า
Rs ³	=ตัวเอกแปลงตัวในขณะที่หลบหนี
Rs ⁴	=ตัวเอกหนีไปซ่อนในที่ต่างๆ
Rs ⁵	=ตัวเอกหลบหนีได้ด้วยการอำพรางของช่างเหล็ก
Rs ⁶	=ตัวเอกแปลงร่างเป็นสัตว์ ีพิษ หรือก้อนหิน
Rs ⁷	=ตัวเอกไม่หลงกลลวงต่างๆ
Rs ⁸	=ตัวเอกช่วยตัวเองไม่ให้ถูกกลืนกิน
Rs ⁹	=ช่วยชีวิตตัวเอกไม่ให้ถูกฆ่า
Rs ¹⁰	=กระโดดเกาะต้นไม้ต้นอื่น
Rs ¹¹	=การหลบหนี*
O	=ตัวเอกซึ่งไม่มีใครรู้จักกลับบ้านหรือไปยังเมืองอื่น
L	=การปลอมเป็นตัวเอก
M	=งานยากที่ตัวเอกถูกทดสอบให้ทำ
N	=ตัวเอกทำงานสำเร็จ
*N	=ตัวเอกทำงานสำเร็จก่อนกำหนด
Q	=ตัวเอกเป็นที่รู้จัก

Ex	=คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย
T	=ตัวเอกในโฉมหน้าใหม่
T ¹	=อยู่ในที่อยู่ใหม่
T ²	=สร้างปราสาทราชวังให้ใหม่
T ³	=ได้เครื่องนุ่งห่มใหม่
T ⁴	=เป็นตัวตลก
U	=ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
Uneg	=ตัวเอกยกโทษให้ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอก
W**	=การอภิเษกสมรสและการก้าวสู่ราชบัลลังก์
W*	=การแต่งงาน
W ¹	=การหมั้นหมาย
W ²	=การแต่งงานอีกครั้ง
W ⁰	=ตัวเอกได้รับเงินหรือสิ่งของอื่นๆ ตอนท้ายเรื่อง
ข	=ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์*
ค	=ตัวเอกพลัดพรากจากคนรัก*
ค ¹	=การพลัดพรากจากกัน ในทะเลหรือแม่น้ำ*
ง	=หลังจากพลัดพรากแล้วได้เจอกัน*
ดศ	=ตัวเอกไปถึงสี่ล*
บ	=ตัวเอกบวช*
ฉ	=การอภิเษกสมรส*
ส	=การทำเสน่ห์*
คอ	=การใช้คาถาอาคม*
ต	=ตัวเอกตาย*

(หมายเหตุ * ท้ายพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้วิจัยคิดขึ้นเพื่อให้เพียงพอในการวิเคราะห์โครงสร้างนิทานจักรวาลต่างๆและภาพยนตร์แนวแฟนตาซี)

จากการศึกษาข้อมูลนิทานจักรวาลต่างๆ ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาเก็ ไกรทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง พระอภัยมณี และ โสนน้อยเรืองาม สำหรับภาพยนตร์มี ๖ เรื่อง และมีทั้งหมด ๑๐ ส่วน ดังนี้ เรื่องกาเก็ (๒๕๒๓) เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓) เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘) เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร) (๒๕๔๔) เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔) เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร)

(๒๕๐๕) เรื่องพระอภัยมณี (สุรชัย-จุฬาลักษณ์) (๒๕๔๕) ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องสุดสสาร (๒๕๒๒)เรื่องสุดสสาร (๒๕๔๕) และ เรื่อง โสณน้อยเรื่อนงาม (๒๕๐๕) รายละเอียดดังนี้

๓.๑ โครงสร้างนิทานจักรวาล

นิทานเรื่องกาฬิ

ท้าวพรหมทัตภคย์ศรีครองเมืองพาราณสี พระองค์มีอายุมากแล้วแต่มีพระมเหสีรูปงามกลืนกายหอมชื่อว่านางกาฬิ (α) เวณไตยเป็นพญาครุฑแปลงกายเป็นมานพมาเล่นสกากับท้าวพรหมทัตและได้พบนางกาฬิ (ζ^3) เวณไตยลักนางกาฬิไปสู่สมที่วิมานฉิมพลี (A^1) ท้าวพรหมทัตขอให้นาฏกเวรไปตามนางกาฬิ (B^1) นาฏกเวรอาสาให้นำตัวนางกาฬิกลับมา (C) นาฏกเวรแปลงร่างเป็นตัวไรเกาะปีกเวณไตยเมื่อเขากลายเป็นพญาครุฑตามไปถึงวิมานฉิมพลี (\uparrow) (G^1) นาฏกเวรแต่งกลอนยั่วให้เวณไตยโกรธ (η^4) จนทำให้เวณไตยส่งนางกาฬิกลับคืนเมืองพาราณสี (θ^4) ท้าวพรหมทัตสั่งให้ลอยแพนางกาฬิ (A^1) คนธรรพ์สืบหาข่าวนางกาฬิจนทราบว่านางได้เป็นมเหสีของท้าวทศวงศ์ (ϵ^3) นาฏกเวรต่อสู้กับท้าวทศวงศ์เพื่อแย่งนางกาฬิคืน (H) นาฏกเวรยึดเมืองได้ (I) และได้นางกาฬิกลับมาเป็นมเหสี (W^{**})

สรุปโครงสร้างเรื่องกาฬิ

$\alpha \zeta^3 A^1 B^1 C \uparrow G^1 \eta^4 \theta^4 A^{10} \epsilon^3 HIW^{**}$

นิทานเรื่องไกรทอง

ชาละวันออกอาละวาดและได้เห็นนางตะเกาทองเล่นน้ำที่ทำน้ำหน้าบ้าน (ζ^1) ชาละวันหลงรักนางตะเกาทองจึงคาบนางไปยังถ้ำทอง (A^1) ชาละวันใช้เวทมนตร์สะกดให้นางตะเกาทองหลงรัก (ส) เศรษฐีประกาศหาคนปราบจระเข้ (B^2) ไกรทองเรียนวิชาปราบจระเข้จากอาจารย์คง (D) (ข) อาจารย์คงมอบหอกสกัดโลหะ เทียนระเบิดน้ำ เสื้อยันต์และลูกประคำปลุกเสกให้ไกรทอง (F) ไกรทองอาสาปราบชาละวัน (C) ไกรทองตั้งพิธีบวงสรวงและอ่านคาถาเพื่อเรียกชาละวัน (คอ) ชาละวันสู้กับไกรทอง (H) ไกรทองแทงชาละวันด้วยหอก (I) ไกรทองได้นางวิมาลา ไกรทองต่อสู้กับชาละวัน (H) และฆ่าชาละวันตาย (I) (U) ไกรทองได้แต่งงานกับตะเกาแก้วและตะเกาทอง (W^*) ไกรทองพานางวิมาลาขึ้นมาบนบก โดยเสกให้เป็นคน (คอ) ตะเกาแก้วตะเกาทองทะเลาะกับนางวิมาลา (ฉ)

สรุปโครงสร้างเรื่องไกรทอง ดังนี้

$\zeta^1 A^1 ส B^2 ข C D F คอ HIW^* HIU W^* คอ ฉ$

นิทานเรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง

ช่วงที่ ๑

เศรษฐีพรหมจรรย์ และนางพราหมณี มีลูกเป็นผู้หญิงสิบสองคน (α) ตั้งแต่มีลูกแล้วเศรษฐีมีฐานะยากจนเรื่อยๆ ทั้งสองจึงปรึกษากันที่จะพาลูกไปปล่อยไว้ในป่า (A^9) (\uparrow) นางยักษ์สารตราครองเมืองทานตะวันมาพบนางสิบสองจึงนำไปเลี้ยงไว้เป็นลูก (D) นางสารตราไปถือศีลในป่าและสั่งห้ามไม่ให้นางทั้งสิบสองไปเล่นที่ข้างปรางค์ (γ^2) นางสิบสองก็ชวนกันไปดูเพราะสงสัยว่าทำไมนางสารตราต้องห้าม และรู้ความจริงว่าเป็นเมืองยักษ์ (δ^1) นางสิบสองพากันหนีเข้าไปในป่า (Rs^{11}) นางสารตราติดตามหานางสิบสอง (Pr) นางสิบสองหนีไปถึงต้นไทรใหญ่ และอธิษฐานขอให้เกิดโพรงตามต้องการ นางสิบสองจึงได้เข้าไปอาศัย (D) เทพดาบอกให้นางสิบสองไปทางทิศบูรพา (G^4) ท้าวยาสีห์ประพาศป่าพบนางสิบสองแล้วรับนางสิบสองมาเลี้ยงเป็นนมเหสีอย่างสุขสบาย (W^*) นางสารตราได้ข่าวว่านางสิบสองได้เป็นนมเหสีของท้าวยาสีห์ก็คิดจะแก้แค้น (ζ^1) นางสารตราแปลงกายเป็นหญิงงาม เข้าไปในเมืองจิดจินของท้าวยาสีห์ (A^{12}) นางสารตราได้ใช้เสน่ห์ทำให้ท้าวยาสีห์หลงจนลืมนางสิบสอง ($ส$) นางสิบสองเกิดความหึงหวงจึงตบตีกับนางสารตรา ($ฉ$) นางสารตราทูลฟ้องท้าวยาสีห์ว่านางสิบสองทำร้าย ท้าวยาสีห์โกรธนางสิบสองมาก จึงจับไปขังไว้ในอุโมงค์ ขณะนั้นนางสิบสองตั้งครรภ์ (A^{15}) นางสารตราใช้อุบายว่าถ้ารักษาโรคที่เป็นอยู่ต้องกินลูกตาของหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ ท้าวยาสีห์จึงสั่งทหารให้ไปควักลูกตาของนางสิบสองมาให้นางสารตรา แต่นางเฝ้าซึ่งเป็นน้องสุดท้องควักแก้ตาเดียวเพราะเกิดความสงสาร (A^6)

สรุปโครงสร้างเรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ $\alpha A^9 \uparrow D \gamma^2 \delta^1 Rs^{11} Pr D G^4 W^* \zeta^1 A^{12} ส ฉ A^{15} A^6$

ช่วงที่ ๒

นางเฝ้ามีลูกชื่อว่าพระรถ พระอินทร์ให้เทวดาแปลงกายเป็นไก่ออยู่ช่วยลูกนางสิบสอง (D) (F^1) กษัตริย์เมืองวัดถ้ำทำชนไก่กับท้าวยาสีห์ถ้าใครแพ้ต้องเสียเมือง ท้าวยาสีห์ก็ให้คนไปสืบหาไก่สำหรับไว้ ปรากฏว่าไก่ของพระรถชนะ (H^2) (I^2) นางสารตรารู้ว่าพระรถคือลูกนางสิบสอง (ζ^1) นางสารตราลวงพระรถไปฆ่าโดยส่งไปหานางเมรีที่เมืองทานตะวัน (A) (B^1) พระอินทร์บอกว่าม้าวิเศษอยู่ที่ไหน ให้พระรถไปเอา (D) พระรถต้องเอามือลูบหลังสามทีเพราะม้านั้นเป็นม้าวิเศษ (F^3) พระรถออกเดินทางด้วยม้า (C) (\uparrow) พระดาบสจึงช่วยโดยเปลี่ยนสารให้พระรถ (D) พระดาบสได้สอนคาถามหาเสน่ห์ให้แก่พระรถ ($ข$) พระดาบสมอบยาวิเศษให้ช่วยให้มีกำลังวังชา (F) พระรถแต่งงานกับนางเมรี (W^*) พระรถได้ลวงนางเมรีหลอกเอาห้อยต่างๆ และห่อลูกตาของนางสิบสอง

รวมทั้งไม้กำพวด (η^4) (Θ^4) พระรถหนีนางเมรีกลับเมือง (Rs^{11}) เมื่อนางเมรีตื่นไม่เห็นพระรถจึงออกตามพระรถไป (Pr) เมื่อนางเจาก็เกิดการสู้รบกัน (H) เมื่อมาถึงแม่น้ำที่มีสัตว์ร้ายมากมาย พระรถโรยยาข้ามไปได้โดยไม่มียักษ์คนใดสามารถข้ามได้ นางเมรีติดตามมาพบและได้อ้อนวอนให้พระรถกลับมา นางอธิษฐานแล้วนางก็หมดลม (I^5) พระรถได้เดินทางกลับเมือง เอายาผสมกับลูกตาแล้วใส่ให้นางสิบสองจนกลับมามองเห็นได้อีกครั้ง (K) นางสารตราฐู้ทันที่นางเมรีเสียทีพระรถจึงโกรธกลายเป็นยักษ์ (Ex) พระบิดาคิดใจ พระรถสู้กับยักษ์จนนางสารตราตาย (H) (I) (U) ฝ่ายพระรถนั้นทูลลาบิดามารดาเพื่อไปเผาศพนางเมรี ให้เรียบร้อย จึงขึ้นม้าแล้วเหาะไป (G^2) พระรถกลับไปเมืองทานตะวัน กลั่นใจตายตามนางเมรีไป (ต)

สรุปโครงสร้างเรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง ดังนี้

ช่วงที่ ๒ $DH^2 I^2 \zeta^1 AB^1 DF^3 C \uparrow D \downarrow F W^* \eta^4 \Theta^4 Rs^{11} Pr H I^5 K Ex HI U G^2 ต$

นิทานเรื่องพระอภัยมณี

พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเป็นโอรสของท้าวสุทัศน์และนางประทุมเกสร ผู้ครองเมืองรัตนา (α) ท้าวสุทัศน์ให้พระอภัยมณีและศรีสุวรรณไปแสวงหาวิชาความรู้ตามแบบอย่างของกษัตริย์ (\uparrow) พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเดินทางไปเรียนวิชาที่หมู่บ้านจันทคาม พระอภัยมณีเรียนเป่าปี่ ส่วนศรีสุวรรณเรียนวิชากระบอง (D) (ข) เมื่อเรียนเสร็จแล้วทศปาโมกข์มอบปี่ให้แก่พระอภัยมณีและมอบกระบองให้ศรีสุวรรณ (F) ท้าวสุทัศน์ทรงทราบข่าวว่าโอรสทั้งสององค์เรียนวิชาเป่าปี่และกระบองก็ทรงกริ้วมากจึงจับไล่โอรสทั้งสองออกจากบ้านเมือง (A^9) พระอภัยและศรีสุวรรณเดินทางมาพบกับพราหมณ์สามคน ชื่อว่า วิเชียร โมรา และसानน (B^3) ทั้งห้าคนต่างแสดงวิชาของตนเองให้กันและกันชม พระอภัยมณีเป่าปี่ให้พราหมณ์ทั้งสามฟัง เสียงปี่ทำให้ทั้งศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสามคนหลับไป (λ) นางผีเสื้อสมุทรได้ยินเสียงปี่ของพระอภัยก็เกิดความารู้สึกปั่นป่วนใจ จึงตามหาที่มาของเสียงปี่ (ζ^1) เมื่อมาเห็นพระอภัยมณีนางก็รัก จึงอุ้มพระอภัยมณีไปไว้ที่ถ้ำของนาง (A^1) ถึงแม้พระอภัยมณีจะรู้ว่านางเป็นยักษ์แต่ก็ต้องจำใจอยู่กับนางผีเสื้อสมุทร ต่อมานางผีเสื้อตั้งท้องและคลอดลูกคนหนึ่งชื่อ สินสมุทร (W^*) สินสมุทรออกไปเล่นนอกถ้ำพบเงือกชราตัวหนึ่งจึงจับมาให้พระอภัยมณีดู พระอภัยมณีจึงให้สินสมุทรปล่อยเงือกตัวนั้นไป (E) นางผีเสื้อสมุทรฝันว่าเทวดามาควักดวงตาทั้งสองข้างของนางแล้วเหาะหนีไป นางตกใจตื่นและเล่าความฝันให้พระอภัยมณีฟัง พระอภัยมณีทำนายฝันของนางผีเสื้อสมุทรว่านางกำลังมีเคราะห์ นางจะต้องไปถือศีลสะเดาะเคราะห์ ห้ามกินเนื้อสัตว์ และไปถือศีลบนเขาสามกีน (η^4) (Θ^4) หลังจากที่นางผีเสื้อสมุทรไปแล้ว พระอภัยมณีจึงเรียกให้เงือกมาพาหนี เงือกชรา เมียและลูกสาวมาช่วยกันพา

พระอภัยมณีหนี (Rs¹¹) (D¹³) เมื่อครบกำหนดสามวันนางผีเสื้อสมุทรก็กลับมาขังถ้า เมื่อไม่พบพระอภัยมณี นางจึงติดตามหา (Pr) โยคีที่เกาะแก้วพิศดารช่วยพระอภัยมณีไว้ได้ พระอภัยมณี สิ้นสมุทรและนางเงือกอาศัยอยู่ที่เกาะแก้วนั้น (D) ต่อมาพระอภัยมณีได้นางเงือกเป็นชายา (W*) ท้าวสิลราชแห่งเมืองผลึกพาธิดาชื่อนางสุวรรณมาลีไปเที่ยวทะเลจนมาถึงเกาะแก้วพิศดาร พระอภัยมณีขออาศัยเรือท้าวสิลราชไปด้วย (D) แต่นางผีเสื้อสมุทรทราบเรื่องจำทำลายเรือแตก ท้าวสิลราชสิ้นพระชนม์ในทะเล (Pr) พระอภัยมณีว่ายน้ำหนีไปบนเกาะแห่งหนึ่ง (Rs¹¹) นางผีเสื้อติดตามพระอภัยมณีไปถึงเกาะ แต่ไม่สามารถขึ้นเกาะได้เพราะมนต์วิเศษของโยคี (D) นางผีเสื้อขอร้องให้พระอภัยกลับไปยังด้วยกัน แต่พระอภัยมณีไม่ยอม พระอภัยมณีเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อ (I⁵)

สรุปโครงสร้างเรื่องพระอภัยมณี ดังนี้

$\alpha \uparrow_D \chi F A^9 B^7 \lambda \zeta^1 A^1 W^* E \eta^4 \theta^4 R_s^{11} D^{13} Pr D W^* D Pr R_s^{11} D I^5$

นิทานเรื่องสุตสาคร

นางเงือกที่อยู่เกาะแก้วพิศดารมีลูกคนหนึ่งชื่อ สุตสาคร (a⁶) เมื่อเติบโตขึ้นสุตสาครได้ร่ำเรียนวิชากับโยคี (D) (ข) ต่อมาสุตสาคร ได้มีอันล้มลงเป็นพาหนะและได้ไม้เท้าวิเศษจากโยคี(F) ต่อมาสุตสาครขอลาโยคีออกติดตามหาบิดา (B³) โยคีให้สุตสาครบวชจะได้ปลดอภัย(ข) โยคีบอกให้ไปทางทิศตะวันออก(↑) สุตสาครมาถึงเมืองของท้าวปึกกา ซึ่งเป็นเมืองที่ล่มไป มียักษ์จินีและผีดิบมากมาย ยักษ์พยายามจะจับสุตสาครกิน(A) สุตสาครต่อสู้อยู่เจ็ดวันเจ็ดคืน(H) สุตสาครนึกถึงพระฤาษี ฤาษีมาช่วยปราบ แล้วก็กลับไป (D¹³) สุตสาครได้มาพบกับชีเปลือย (I) ชีเปลือยหลอกว่าเป็นผู้วิเศษจะสอนวิชาให้ ชีเปลือยปลุกสุตสาครตกเหว แล้วเอาไม้เท้าและม้านิลมังกร(η^3) (θ^3) (A⁵) พระฤาษีมาช่วยไว้ (D¹³) สุตสาครได้พบกับท้าวสุริโยทัยเจ้าเมืองการเวก และความจริงถูกเปิดเผยว่าชีเปลือยไม่ใช่ผู้วิเศษ และได้ไม้เท้าคืน(Ex) (F¹¹) ชีเปลือยถูกขับออกจากเมือง(U) สุตสาครอยู่เมืองการเวกได้ระยะหนึ่งก็ออกติดตามหาบิดา เสาวคนธ์และหัสไชย ธิดาและโอรสของท้าวสุริโยทัยขอตามไปด้วย (B³) ผีเสื้อยักษ์โฉบนางเสาวคนธ์และหัสไชยไป (A) สุตสาครตามไปช่วยและฆ่าผีเสื้อยักษ์ตายและได้แก้วดาวิเศษสองดวง จึงมอบให้เสาวคนธ์และหัสไชยคนละดวง (H) (I) (F) จากนั้นทั้งสามได้เดินทางต่อไป (G)

สรุปโครงสร้างเรื่องสุตสาคร ดังนี้

$a^6 \chi F B^3 \text{บ} A H D^{13} I \eta^3 \theta^1 A^5 D^{13} \text{Ex} F^{11} U B^3 H I F G$

นิทานเรื่องโสนน้อยเรือนงาม

กษัตริย์นครโรมิวีสัยมีพระราชธิดาที่สวยงามมาก พระราชธิดานี้เมื่อประสูติมีเรือนไม้เล็กๆ ติดมือออกมาด้วย พระบิดาจึงตั้งชื่อพระราชธิดาว่า โสนน้อยเรือนงาม (α) เมื่อโสนน้อยเรือนงามมีพระชนม์พรรษาได้สิบห้าพรรษา โหรทูลพระบิดาว่าโสนน้อยเรือนงามกำลังมีเคราะห์ ควรให้ออกไปจากเมืองเสีย เพราะจะต้องอภิเษกกับคนที่ตายแล้ว (B^1) โสนน้อยเรือนงามเดินทางออกจากเมืองโดยปลอมตัวเป็นชาวบ้านและเอาเครื่องทรงพระราชธิดาห่อไว้ (\uparrow) พระอินทร์สงสารนางจึงแปลงร่างเป็นชีปะขาวมามอบยาวิเศษสำหรับรักษาคนตายให้ฟื้นได้ (D) (F) โสนน้อยเรือนงามเดินทางเข้าไปในป่าพบนางกุลาหญิงใจร้ายนอนตายเพราะถูกงูกัด (λ) โสนน้อยเรือนงามจึงนำยาของชีปะขาวมารักษา นางกุลาก็ฟื้น นางจึงขอเป็นทาสติดตามโสนน้อยเรือนงาม (E^3) ($*A$) นครนพรัตน์มีพระราชโอรสนามว่า พระวิจิตรจินดา ถูกงูพิษกัดสิ้นพระชนม์ พระบิดาและพระมารดาจึงเก็บพระศพของพระวิจิตรจินดาไว้และมีประกาศให้คนมารักษาให้ฟื้น (t) โสนน้อยเรือนงามและนางกุลาเดินทางมาถึงเมืองนพรัตน์ได้ทราบจากประกาศของเจ้าเมืองหาคนรักษาพระวิจิตรจินดา จึงเข้าไปในวังและอาสาทำการรักษา (E^3) (ζ^3) (E^3) เมื่อโสนน้อยเรือนงามทายาให้พระวิจิตรจินดา พิษของนาคราชเป็นไอร้อนออกมาทำให้นางรู้สึกร้อนมาก จึงถอดเครื่องทรงพระราชธิดาออกแล้วเสด็จไปสงรงน้ำ ระหว่างนั้นนางกุลาก็นำเครื่องทรงพระราชธิดาของโสนน้อยเรือนงามแต่ง พอดีพระวิจิตรจินดาฟื้น ทุกคนก็คิดว่านางกุลาเป็นพระราชธิดาที่รักษาจึงเตรียมจะให้อภิเษก ส่วนโสนน้อยเรือนงามต้องกลายเป็นข้าทาสของนางกุลาไป (A^{12}) พระวิจิตรจินดานำโสนน้อยเรือนงามมาให้นางโสนน้อย และเรือนวิเศษก็ขยายเป็นเรือนใหญ่มีข้าวของเครื่องใช้พระธิดาครบถ้วน โสนน้อยเรือนงามก็เข้าไปอยู่ในเรือนนั้น (D) (F) (T) พระวิจิตรจินดาจึงแน่ใจว่าโสนน้อยเรือนงามเป็นพระราชธิดาที่รักษาตน (Ex) (Q) พระวิจิตรจินดาจะฆ่านางกุลาแต่โสนน้อยเรือนงามขอชีวิตไว้ (U) ($Uneg$) พระวิจิตรจินดาก็ได้อภิเษกกับนางโสนน้อยเรือนงามและอยู่ด้วยกันมีความสุขสืบไป (W^{**})

โครงสร้างนิทานเรื่องโสนน้อยเรือนงาม

$\alpha B^1 \uparrow DF \lambda E^3 *A t E^3 \zeta^3 E^3 L A^{12} DFT^1 Ex QU Uneg W^{**}$

๓.๒ โครงสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

ภาพยนตร์เรื่องกากี (๒๕๒๓)

นางสนมเอกของท้าวพรหมทัตและนางกากีกำลังเล่นสากันอยู่ ครุฑแปลงกายเป็นมานพแสดงฝีมือการเล่นสากให้นางสนมดู และได้มีโอกาสพบนางกากีเป็นครั้งแรก (ζ^1) ครุฑเล่นสากแพ้วท้าวพรหมทัต จึงลากลับไป แต่ครุฑกลับไปแอบดูนางกากีและลักนางไป (A^1) คนธรรพ์ออกมาเห็น

มานพกลายเป็นครุฑ ครุฑทำให้เกิดลมพายุพัดอย่างแรง ครุฑเข้ามาถักนางงากิไป (H) คนธรรมดาเข้ามาเห็นแต่ก็ถูกครุฑใช้มนต์กันไว้ คนธรรมดาสู้ไม่ได้ ครุฑอุ้มงากิไป (J) ท้าวพรหมทัตครวญถึงนางงากิ คนธรรมดาเข้ามากราบทูลว่ามานพและครุฑเป็นคนเดียวกัน อาเพศต่างๆ เกิดจากครุฑ ท้าวพรหมทัตขอให้คนธรรมดาเดินทางไปพานางงากิกลับมา (B¹) (C) คนธรรมดาปล่อยให้ครุฑมาเล่นสกากิอีกครั้งและแอบตามไป (↑) คนธรรมดาช่วยตัวให้เล็กกลงแล้วแอบแทรกตัวไปกับชนครุฑ (G¹) คนธรรมดากล่าวครวญถึงนางงากิ วิมานฉิมพลี ครุฑรู้ว่าคนธรรมดาตามไปที่วิมานฉิมพลี จึงโกรธ และพังเมืองเมื่อมาถึงวิมานฉิมพลีก็จับนางงากิโยนลงมาที่เมืองพาราณสี (η⁴) (θ⁴) ท้าวพรหมทัตกริ้วนางงากิ จึงให้นำนางงากิไปลอยแพ ในตอนหลังท้าวพรหมทัตใจอ่อนจึงให้คนธรรมดาไปตามนางงากิกลับมา แล้วก็สิ้นใจ (A¹⁰) (B¹) (C) ฝ่ายนางงากीलอยแพมา แพแตก นางมาพบกับกองโจร พวกโจรต่างพากันแย่งนาง นางวิงหนี มาพบกับคนธรรมดาที่ยกทัพออกตามหานาง(A) คนธรรมดาสู้กับโจรและฆ่าโจรตาย (H) (I) คนธรรมดารับนางงากิกลับไปครองเมืองด้วยกัน (W^{**})

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องงากิ ดังนี้

$\zeta^1 A^1 H J B^1 C \uparrow G^1 \eta^4 \theta^4 A^{10} B^1 C A H I W^{**}$

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

ชาละวันออกอาละวาดก่อกินผู้คน (A) ไกรทองเดินทางออกตามหาอาจารย์ดีที่มีวิชาเพื่อเรียนวิชาปราบจระเข้ ไกรทองมาพบอาจารย์คงที่วัดหน้าพระธาตุ (↑) อาจารย์คงบอกว่าขุนไกรเคยฝากฝังเอาไว้ ตนจะสอนวิชาให้ไกรทอง (D) ไกรทองเรียนวิชาปราบจระเข้จากอาจารย์คง (ข) นางตะเภาก้าวและนางตะเภาทองลงเล่นน้ำ ชาละวันมาเห็นนางตะเภาทองก็พอใจจึงคาบนางลงไปไว้ที่ถ้ำได้น้ำ (A) ชาละวันใช้คาถาทำให้นางตะเภาทองสงบและได้นาง (ส) เศรษฐีประกาศว่าถ้าใครปราบจระเข้ได้จะยกลูกสาวให้และทรัพย์สินสมบัติ มีหมอจระเข้มาอาสาปราบจระเข้เข้ามามาย (B²) อาจารย์คงมอบหอกสกัดโลหะ มีดหมอลงอักขระ เทียนวิเศษแทรกกลงไปในน้ำได้ ใช้ระเบิดน้ำ ลือยันต์ มงคล อาจารย์ขอคำมั่นสัญญาจากไกรทองว่า หมอจระเข้จะไม่ฆ่าจระเข้ (D) (F) อาจารย์คงจับยามดูก็รู้ว่าไกรทองดวงชะตาดี ให้ไกรทองไปปราบชาละวัน ไกรทองอาสาเศรษฐีปราบจระเข้ (C) ไกรทองร้ายมนตร์เรียกชาละวัน ชาละวันต่อสู้กับไกรทอง (คอ) (H) ไกรทองใช้หอกสกัดโลหะแทงชาละวันได้รับบาดเจ็บ กลับมาที่ถ้ำทอง ไกรทองจุดเทียนระเบิดน้ำตามลงมาในถ้ำทอง ต่อสู้กับชาละวัน และได้รับชัยชนะ (I) อาจารย์คงเอาหอกสกัดโลหะแทงชาละวันตาย เมื่อชาละวันตาย ตะเภาทองก็พูดได้ (U) เศรษฐียกนางตะเภาก้าวและตะเภาทองให้แต่งงานกับไกรทอง (W*) ไกรทองลงว่าตนเองโดนอาถรรพ์ต้องไปหาอาจารย์ศักดิ์เจ็ดวัน ไกรทองมาหานางวิมาลาและได้นางวิมาลา (W*) ไกรทองเสกคาถาและเสกพลูใส่มวยผมนางวิมาลาไว้ ทำให้กลายเป็นคน และพาขึ้นมาเมือง

มนุษย์ นำมาไว้ที่ขึงเก็บของ (คอ) มีคนไปบอกนางตะเภาแก้วตะเภาทองว่าไกรทองพาผู้หญิงมาด้วย นางทั้งสองหึงหวงจึงให้คนไปทำร้ายนางวิมาลา นางวิมาลากลับไปถ้ำ (ฉ)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทองภาค ๑ ดังนี้

$A \uparrow D \text{ ข } A \text{ ส } B^2 \text{ DFC คอ HIUW* W* คอ ฉ}$

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

จะเข้ไอ้เคี่ยมออกอาละวาดกั๊กกินผู้คน (A) ตำรวจประกาศหาหมอปราบจะเข้ ชาวบ้านไปบอกไกรทองว่ามีจะเข้ ออกอาละวาด (ζ^2) อาจารย์คงบอกว่าหอกสกัดโลหะคงจะใช้ฆ่าไอ้เคี่ยมไม่ได้ เพราะอาคมมันแก่กล้า อาจารย์บอกว่าต้องทำอาวุธชนิดใหม่ และให้ไกรทองไปหาโลหะมาเพิ่มอีก ๒ อย่าง คือ เมฆพัตรและเหล็กไหล เพื่อมาหลอมรวมกับสกัดโลหะให้เป็นนวโลหะ (D) (F) และในระหว่างนี้ไกรทองต้องถือศีลอยู่กับอาจารย์ไม่อย่างนั้นจะปราบไอ้เคี่ยมไม่ได้ (ถศ) ไอ้เคี่ยมเข้าไปในถ้ำทองเพื่อไปทำชาละวัน แต่ได้ทราบที่ชาละวันตายแล้ว นางวิมาลาให้ไอ้เคี่ยมไปคาบนางตะเภาแก้วเมียของไกรทองมาเพื่อแก้แค้น ไอ้เคี่ยมทำตาม ($A^{16.1}$) ไกรทองกลับบ้านเมื่ออาจารย์หลอมหอกเสร็จ ก็ทราบว่านางตะเภาแก้วถูกจะเข้คาบไป (E^3) ไกรทองใช้เทียนระเบิดน้ำตามไปหานางตะเภาแก้ว เจอกับไอ้เคี่ยมต่อสู้กัน ไกรทองฆ่าไอ้เคี่ยมตาย (H) นางเลื่อมไฉวรรณช่วยพานางตะเภาแก้วกลับไปส่ง (I) ไกรทองเจอกับชาละวันจึงต่อสู้กัน (H) ไกรทองกลับมาบ้านและพบนางตะเภาแก้วสลบอยู่จึงให้อาจารย์ช่วย (D) อาจารย์ให้ไกรทองไปอยู่วัดนั่งสมาธิ (ถศ)

ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ดังนี้

$A \zeta^2 \text{ DF ถศ } A^{16.1} E^3 \text{ HIHD ถศ}$

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

ชาละวันอาละวาดกั๊กกินผู้คน กินเมียของตาเสีย ตาเสียจึงออกตามล่าชาละวัน ชาวบ้านต่างพากันรำลึกว่ามีจะเข้ยกษ์ออกอาละวาดกั๊กกินผู้คน (A) ชาละวันขึ้นมาเห็นนางตะเภาแก้วตะเภาทองกำลังเตรียมงานก็รู้สึกพอใจนางตะเภาทอง ส่วนไกรทองเดินทางมาพบนางตะเภาทองก็รู้สึกพอใจ (ζ^1) ในวันที่ทำพิธีเสียบกระบะ ชาละวันทำให้เกิดพ้องฟ้ามีดคลุ้ม และคาบนางตะเภาทองหายไป (A¹) เศรษฐีประกาศว่าถ้าใครฆ่าจะเข้ได้จะยกตะเภาแก้วให้พร้อมสมบัติครึ่งหนึ่ง (B²) ไกรทองตามลงมาสู้กับชาละวัน และใช้มีดแทงชาละวันได้รับบาดเจ็บ แล้วพานางตะเภาทองขึ้นมาได้ (C) (H) (I) เศรษฐีจัดการแต่งงานให้ตะเภาแก้ว ตะเภาทองและไกรทอง (W*) ตาเสียมางานแต่งงานและ

บอกว่าคนที่อยู่ได้น้ำตามทีไกรทองคิดนั้นจริงๆ แล้วคือจะเข้าชะลวัน (ζ^2) ไกรทองมาหาตาเสีย เพื่อหาทางปราบชะลวัน ตาเสียบอกว่าต้องใช้หอกสกัดโลหะที่หลอมจากโลหะเจ็ดชนิด และบอกว่า ตะเกาทองจะพูดได้ก็ต่อเมื่อชะลวันตาย (D) ไกรทองเตรียมตัวมาชะลวัน ทำพิธีหลอมหอกสกัด โลหะ เมื่อหลอมหอกสำเร็จก็ทำพิธีจุดเทียนระเบิดน้ำลงไปหาชะลวัน ไกรทองได้นางวิมาลา (F) (W^*) ชะลวันมาเห็นโกรธ จึงต่อสู้กัน ชะลวันหนีไป ไกรทองออกตาม ไกรทองใช้หอกสกัดโลหะ แทงชะลวันตาย เมื่อชะลวันตาย นางตะเกาทองก็พูดได้ (H) (I) (U) หลังจากที่ปราบชะลวันได้ ไกรทองก็เวียนไปๆกลับๆได้น้ำกับบนบกและได้นางเลื่อมไฉวรรณ (W^*)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร) ดังนี้

$A \zeta^1 A^1 B^2 C H I W^* \zeta^2 D F W^* H I U W^*$

CINEMA ENLIGHTENS

ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง (๒๕๒๔)

ช่วงที่ ๑

พ่อแม่ของนางสิบสองพานางสิบสองมาทิ้งไว้ในป่า เพราะยากจนไม่มีอะไรจะเลี้ยง (A^0) (\uparrow) นางสาวตรามาพบนางทั้งสิบสองคนและบอกว่าจะนำไปเลี้ยงเป็นลูก (D) นางยักษ์เข้ามาขอ ดวงตาดจากนางทั้งสิบสองคนแต่นางไม่ยอมให้ ทั้งสิบสองคนจึงพากันหนี (R_s^{11}) นางยักษ์ออกตาม หานางสิบสอง (Pr) นางสิบสองหนีนางยักษ์มาเจอพระฤๅษี พระฤๅษีจึงช่วยเอาไว้ ฤๅษีบังตาไม่ให้ นางยักษ์เห็นนางทั้งสิบสองคน เมื่อนางยักษ์มาถาม ฤๅษีก็บอกว่าไม่เห็นใคร นางยักษ์ก็จากไป ฤๅษี มอบยาวิเศษให้นางเกา (D) (F) ฤๅษีบอกให้นางทั้งสองคนเดินทางไปทางทิศนี้แล้วจะได้คู่ครอง ทั้งสิบสองคน นางเกาก็ออกเดินทางต่อไป (G^4) นางเกามาพบท้าวรถสิทธิ์ราชาแห่งแคว้นยาสีห์ นครจีม่มาและได้รับบาดเจ็บ นางเกาจึงช่วยเอาไว้ด้วยว่ายาที่พระฤๅษีให้ไว้ นางเกาขอให้ท้าวรถ สิทธิ์แต่งตั้งให้พี่ทั้งสิบสองคนเป็นชายาด้วย ทั้งหมดพากันเดินทางกลับเมือง (W^*) นางสาวตราสืบ ข่าวนางสิบสองและทราบว่าไปเป็นชายาของท้าวรถสิทธิ์ นางยักษ์วางแผนแก้แค้นนางสิบสอง นาง สารตราให้กองลมพานางไปยังเมืองยาสีห์ (ζ^1) นางยักษ์สารตราแปลงเป็นอาจารย์มาอาสาปราบ ยักษ์ โดยนางมีเงื่อนไข คือ นางจะขอตำแหน่งมเหสีเป็นการแลกเปลี่ยน (A^{12}) นางยักษ์ทำเสน่ห์ใส่ ท้าวรถสิทธิ์ ทำให้หลงเชื่อ นาง (ส) สารตราใส่ร้ายว่านางท้องกับคนอื่น พระองค์ได้นางมาแค่สอง เดือน นางจะท้องโตขนาดนี้ได้อย่างไร ท้าวรถสิทธิ์กริ้ว นางสาวตราให้นำนางทั้งสิบสองคนไปขัง ไว้ในถ้ำ (A^{15}) นางสาวตรากักลูกตาของนางทั้งสิบสองคน มีนางเกาคนเดียวที่ถูกกักลูกตาเพียง ข้างเดียว นางสาวตราให้นำดวงตานางสิบสองกลับไปเก็บไว้ที่เมืองทานตะวัน ที่ห้องยา (A^6)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ A^๑ ↑ D Rs¹¹ Pr D G⁴ W* ζ¹ A¹² ส A¹⁵ A⁶

ช่วงที่ ๒

วันหนึ่งลูกนางภาคลอด นางพยายามจะพาลูกหนีจากพี่ๆ ที่จะกินลูกนาง กงรักนำไปเลี้ยงไว้ (D¹²) เทวดาแปลงเป็นคนแก่นำไก่ชนมาให้พระรถเสน แล้วก็หายไป (D) (F¹) รถเสนนำไก่มาชนกับไก่ของเมืองจินดา ไก่ของรถเสนชนะ ทำวรลสิทธิ์บอกว่าถ้าชนะอยากได้อะไรตอบแทนก็จะให้ รถเสนบอกว่าไม่ต้องการ ต้องการเพียงข้าวสิบสองห่อ ทำวรลสิทธิ์ถามว่าแม่ชื่ออะไร รถเสนบอกว่าแม่ชื่อนางสิบสอง (H²) (I²) นางสารตราออกมาเห็นพอดีและรู้ความจริงว่ารถเสนเป็นลูกของนางสิบสองจึงแกล้งเป็นลมสลบไป แกล้งปวดท้อง (ζ¹) นางสารตราบอกว่าตนไม่สบายอยากจะกินมะม่วงหาวมะนาวโห่ซึ่งอยู่ที่เมืองทานตะวัน นางสารตราบอกว่ารถเสนเป็นผู้มีฤทธิ์ ให้รถเสนเดินทางไปทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นดินแดนแห่งความฝัน (A) รลสิทธิ์ขอร้องให้รถเสนช่วย อยากได้อะไรก็จะให้ รถเสนยินยอม (B¹) กงรักเรียกเทวดามาปรึกษาว่าจะเดินทางไปเมืองทานตะวันอย่างไร เทวดาบอกว่าให้บอกไก่ ไก่ก็กลายเป็นม้า (D) (F³) ม้าพารถเสนเดินทางไปเมืองทานตะวัน (C) (↑) ระหว่างทางรถเสนมาพบฤๅษี ฤๅษีบอกว่าเมืองที่จะไปเป็นเมืองยักษ์ เขาหวมะม่วงหาวมะนาวโห่มาก รถเสนจะเอาอะไร ไปแลก รถเสนจึงเอาสารให้ฤๅษีดู ฤๅษีเห็นว่าสารนั้นเป็นสารบอกว่าให้ฆ่าพระรถเสนเสีย ฤๅษีจึงแปลงสารเสียใหม่ (D) เมื่อนางเมรีอ่านสารก็ต้องรับพระรถเสนอย่างดี พระรถได้นางเมรีเป็นชายา (W*) เทวดาเข้ามาหาพระรถเสน และบอกว่าให้พระรถเสนมอมเหล้านางเมรี และให้ขโมยไม้เท้าและดวงตาไป (D) นางเมรีมาหารรถเสนที่ห้อง พระรถมอมเหล้านางเมรี ในเหล้ามียาเสน่ห์ ทั้งสองก็หลับไป (η⁴) (θ⁴) เทวดามาเตือนให้พระรถเสนกลับเมือง เทวดาเข้าไปหยิบดวงตา ห่อยา และไม้เท้า แล้วมาปลุกรถเสนอีกครั้ง (D) พระรถเสนหนีกลับเมือง กองลมมาบอกเมรี ทั้งสองติดตามไป พระรถเสนเห็นเมรีเป็นยักษ์ เทวดาให้เอายาวิเศษ ไปรยไปทำร้ายกองลม (Rs¹¹) (Pr) เมรีอ่อนวอนให้พระรถเสนกลับ พระรถหว่านยาไปเป็นทะเลกรด นางเมรีตาย (I¹) รถเสนกลับเมืองและนำดวงตาและยาไปรักษาแม่และป้า (K) ความจริงถูกเปิดเผยว่านางสารตราเป็นยักษ์ รถเสนให้เชิญนางยักษ์สารตรามา รถเสนใช้ไม้เท้าขึ้นนางสารตรา แต่ทำวรลสิทธิ์ห้ามไว้ (Ex) นางยักษ์กลายร่างเดิม อาละวาด ตีปราสาท ผู้คนล้มตายมากมาย รถเสนจึงใช้ไม้เท้าดันซี่ตายปลายซี่เป็นซี่นางยักษ์ นางยักษ์ก็ตาย (U)รถเสนใช้ไม้เท้าชุบชีวิตชาวบ้านและทหารที่ตาย ส่วนนางสิบสองก็ให้ยาวิเศษช่วยชีวิตชาวบ้าน (E³)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง ดังนี้

ช่วงที่ ๒ $D^{12} D F^1 H^2 I^2 \zeta^1 A B^1 D F^3 C \uparrow D W^* D \eta^4 \theta^4 D R s^{11} P r I^5 K E x U E^3$

ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๐๕)

เริ่มเรื่องที่พระอภัยมณีถูกพระบิดาขับออกจากเมือง (A') (B') พระอภัยมณีเป่าปี่ให้พราหมณ์ทั้งสามฟัง พราหมณ์ทั้งสามและศรีสุวรรณเมื่อได้ยินเสียงปี่ก็พากันหลับไหล (λ) นางผีเสื้อสมุทรได้ยินเสียงปี่ของพระอภัยมณี หลงรัก จึงลักพาตัวพระอภัยมณีไปไว้ในถ้ำ (ζ^1) (A') นางยักษ์แปลงกายเป็นสาวงามและได้พระอภัยมณีเป็นสามี นางขังพระอภัยมณีไว้ในน้ำ นางจะเป็นคนออกไปหาอาหารมาไว้ให้ ต่อมานางยักษ์ตั้งครุฑและคลอดลูกออกมาเป็นชาย พระอภัยมณีจึงตั้งชื่อว่าสินสมุทร (W*) สินสมุทรมีเรียวแรงมากเหมือนแม่จึงสามารถเปิดปากถ้ำออกไปได้ สินสมุทรไปพบเงือกตัวหนึ่ง จึงจับมาให้พระอภัยมณีดู พ่อเงือกร้องขอชีวิต พระอภัยมณีบอกว่าให้ปล่อยไป พ่อเงือกเล่าว่าเดิมนั้นปู่ตายของตนเองก็เป็นมนุษย์ แต่เรือล่มจึงถูกเงือกจับไป สมสู่กันจนมีลูกเป็นเงือก (E) นางผีเสื้อสมุทรฝันร้าย ฝันว่ามีเทวดามาพังถ้ำและมาแทงนาง แล้วควักดวงตาของนางไป พอให้ พระอภัยมณีช่วยทำนายฝัน พระอภัยมณีทำนายว่าเทวดาคือมัจจุราชที่จะมาเอาชีวิตนาง นางต้องไปสะเดาะเคราะห์ ต้องจำศีลภาวนาไกลหนึ่งร้อยโยชน์ เป็นเวลาสามวันสามคืน (η^4) (θ^4) เมื่อนางผีเสื้อสมุทรไปแล้ว พระอภัยมณีกับสินสมุทรก็ไปหาพ่อเงือก ทั้งสามคนกำลังรอพระอภัยมณีอยู่ (Rs¹¹) (D¹³) เมื่อนางผีเสื้อสมุทรจำศีลภาวนาครบสามวันแล้วก็เดินทางกลับมาไม่พบพระอภัยมณีจึงออกติดตามหา (Pr) พระอภัยมณีเข้าเขตเกาะแก้วพิศดาร นางผีเสื้อสมุทรเข้าไปไม่ได้ เพราะฤๅษีเสกคาถาอาคมกันเอาไว้ ฤๅษีให้นางยักษ์กลับไป นางยักษ์ไม่ยอม ฤๅษีจึงเสกคาถาขังนางไป นางผีเสื้อก็ถอยห่างออกไปหนึ่งร้อยโยชน์ (D) พระอภัยมณีมาหานางเงือกและได้นางเงือกเป็นชaya (W*) พระอภัยมณีตัดสินใจบวชและบำเพ็ญศีลภาวนา (บ) ท้าวสิลราชเดินทางกลับเมือง คนบนเกาะขออาศัยไปด้วย พระอภัยมณีขออาศัยเรือไปด้วย (D) นางผีเสื้อสมุทรตามมานุกเรือ ล่มเรือผู้คนพากันตายหมด สินสมุทรพานางสุวรรณมาลีหนี ท้าวสิลราชถูกนางยักษ์ฆ่าตาย (Pr) พระอภัยมณีเกาะขอนไม้มาขึ้นฝั่ง นางผีเสื้อสมุทรตามมา พระอภัยมณีเสกคาถาไล่นางยักษ์ (Rs¹¹) นางยักษ์ไม่ยอมกลับ พระอภัยมณีเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อสมุทร นางกระอักเลือดตาย สินสมุทรได้ยินเสียงปี่ก็รู้ว่าบิดาเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อสมุทร (I')

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร) ดังนี้

$A^9 B^5 \lambda \zeta^1 A^1 W^* E \eta^4 \theta^4 R s^{11} D^{13} P r D W^* b D P r R s^{11} I'$

ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๔๕)

พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเข้าเฝ้าพระบิดา พระบิดาบอกให้ทั้งสองพระองค์ไปเรียนวิชา เพื่อกลับมาปกครองบ้านเมือง ทั้งสองจึงเดินทางไปเรียนวิชา (↑) ศรีสุวรรณเลือกเรียนวิชากระบอง เมื่อเรียนวิชาสำเร็จ ส่วนพระอภัยมณีเลือกเรียนวิชาเป่าปี่ (D) (ข) อาจารย์ก็มอบกระบองให้ศรีสุวรรณ มอบปี่ให้พระอภัย (F) พระบิดากริ้วมากที่ทั้งสองคนไปเรียนวิชาที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นลูกกษัตริย์ จึงขับไล่ทั้งสองออกจากเมือง (A⁹) (B⁵) พระอภัยมณีและศรีสุวรรณมาพบพราหมณ์ ๓ คน พราหมณ์ทั้งสามแสดงวิชาให้พระอภัยมณีและศรีสุวรรณชม พราหมณ์วิเชียรถามว่าพระอภัยมณีเชี่ยวชาญวิชาใด พระอภัยมณีเป่าปี่ให้ฟัง ทั้งหมดพากันหลับไหล (λ) เสี่ยงปีทำให้นางผีเสื้อสมุทรเข้ามาดูใกล้ๆ ว่าใครเป็นคนเป่าปี่ (ζ¹) นางหลงรักพระอภัยมณีและจับพระอภัยมณีไปไว้ในถ้ำ นางแปลงกายเป็นหญิงงาม (A¹) พระอภัยมณีตื่นขึ้นมาพบว่าตัวเองอยู่ในถ้ำ พระอภัยมณีได้นางยักษ์เป็นชacha (W*) พระอภัยมณีออกมาจากถ้ำเพื่อมาตามหาสินสมุทร และมาพบสินสมุทรจับพ่อเงือกจึงบอกให้ปล่อยไป (E) พระอภัยมณีได้นางเงือก (W*) นางยักษ์ฝันร้าย นางฝันว่าเทวดาถือพระขรรค์มาฟันคอนางจนขาด นางเล่าความฝันให้พระอภัยมณีฟัง พระอภัยมณีทำนายว่านางฝันร้าย นางต้องไปสะเดาะเคราะห์ ให้นางเดินทางไปจำศีลในป่าเป็นเวลาสามวัน ไม่กินอะไรเลย เคราะห์กรรมก็จะหมดไป (η⁴) (θ⁴) พวกเงือกพาพระอภัยมณีหนี (Rs¹¹) (D¹³) เมื่อนางยักษ์กลับมาไม่เจอพระอภัยมณี นางจึงออกตามหา (Pr) ในขณะนั้นเองศรีสุวรรณ นางเกศราและพราหมณ์ทั้งสามก็เดินทางมาถึงเกาะนี้พอดี นางยักษ์อ่อนวอนขอให้พระอภัยมณีกลับ แต่พระอภัยมณีไม่ยอมกลับ (D) พระอภัยมณีขอร้องให้นางยักษ์หยุด แต่นางไม่ยอม พระอภัยมณีทนไม่ได้จึงเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อสมุทร (Γ⁵)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (สรุปย่อ) ดังนี้

↑ ข F A⁹ B⁵ λ ζ¹ A¹ W* E W* η⁴ θ⁴ Rs¹¹ D¹³ Pr D Γ⁵

ภาพยนตร์เรื่องสุดสาคร (๒๕๔๕)

นางเงือกที่อยู่เกาะแก้วพิสดารมีลูกคนหนึ่งชื่อ สุดสาคร (a⁶) นางเงือกขอให้ฤๅษีช่วยดูแลสุดสาคร (D) สุดสาครบอกว่ามาเจอม้าประหลาด ตัวเหมือนม้า หัวเหมือนงู มีเขา หางเหมือนปลา ลำตัวมีเกล็ดสีดำ เดินบนน้ำก็ได้ ดำน้ำก็ได้ ฤๅษีบอกว่าเป็นม้านิลมังกร ถ้าจะจับมันได้จะต้องใช้เชือกและไม้เท้าของฤๅษีมาจับ สุดสาครไปจับม้านิลมังกรได้ (ข) (F) ฤๅษีบอกว่าถึงเวลาแล้วที่ สุดสาคร จะต้องออกไปตามหาพ่อ นางเงือกเอาปิ่นที่พระอภัยมณีมอบให้มาให้ สุดสาคร (B⁴) ฤๅษีให้สุดสาครบวชจะได้ปลอดภัย (บ) ฤๅษีบอกให้ สุดสาครเดินทางไปทางทิศตะวันออกและจะได้พบพ่อ (↑)

สุดสาครเดินทางมาถึงเมืองปักกาซึ่งเป็นเมืองเนรมิต ต้องต่อสู้กับปีศาจ พระฤาษีมาช่วย เมื่อปราบปีศาจได้ก็หายไป สุดสาครเดินทางต่อ(A) (H) (D) (I) สุดสาครเดินทางมาพบชีเปลือย ที่อ้างตัวเป็นผู้วิเศษบอกว่าทางที่ สุดสาครจะเดินทางไปตามหาพ่อมีทะเลน้ำกรด ตนจะสอนวิชาให้ (η^3) (θ^3) ชีเปลือยปลักสุดสาครตกแหงแยงเอาไม้เท้าไป และใช้ไม้เท้าบังคับม้านิลมังกร ชีเปลือยเข้าเมืองการเวก อ้างตัวเป็นผู้วิเศษ ท้าวสุริโยทัยเชิญชีเปลือยเข้าเมืองและต้อนรับอย่างดี(A⁵) เมื่อชีเปลือยลงจากหลังม้านิลมังกร ม้านิลมังกรก็หนีกลับมาหาสุดสาคร ม้านิลมังกรมาช่วยสุดสาครและพาสุดสาครมาตามชีเปลือย สุดสาครมาพบห้ศไชยและเสาวคนธ์ ทั้งสองสอบถามสุดสาครเมื่อรู้ก็ช่วยสุดสาครไปแยงไม้เท้าคืนมาจากชีเปลือยในขณะที่ชีเปลือยหลับ ทุกคนทราบความจริง (D) (Ex) (F¹¹) ชีเปลือยออกไปจากเมือง (U) ท้าวสุริโยทัยขอให้สุดสาครช่วยปราบผีเสื้อ (B¹) สุดสาครยินดีไปปราบผีเสื้อยักษ์ตามคำขอของท้าวสุริโยทัย ห้ศไชยและเสาวคนธ์แอบตามไปด้วย (C) นางผีเสื้อจับเสาวคนธ์ไป (A) สุดสาครต่อสู้กับผีเสื้อ ฆ่าผีเสื้อยักษ์และช่วยเสาวคนธ์ได้ (H) (I) สุดสาครขอลาเดินทางต่อไป โดยขี่ม้านิลมังกร (G²) อุกเรนยกกองทัพมา ศรีสุวรรณต่อสู้กับอุกเรน สุดสาครมาพบทั้งสองฝ่ายต่อสู้กัน และเห็นอุกเรนจับตัวพระอภัยมณี สุดสาครจึงช่วยบิดา ศรีสุวรรณจะฆ่าอุกเรน แต่พระอภัยมณีขอไว้ เพราะอุกเรนได้ช่วยชีวิตตนไว้ สุดสาครเอาปืนปักผมให้พระอภัยมณีดู จึงรู้ว่า เป็นพ่อลูกกัน (ง) (K)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องสุดสาคร ดังนี้
 $a^6 D \text{ ข } F B^4 \text{ บ } \uparrow A H D I \eta^3 \theta^3 A^5 D E x F^{11} B^1 U C A H I G^2 \text{ ง } K$

ปัญญา อนุปาทาโท จลจิตการ

ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องสุดสาคร (๒๕๒๒)

นางเงือกเจ็บท้องคลอดลูกออกมาเป็นสุดสาคร (a⁶) ฤาษีช่วยเลี้ยงให้ เมื่อโตขึ้นฤาษีก็สอนวิชาต่างๆ ให้สุดสาคร (D) (ข) ฤาษีให้สุดสาครลองสู้กับช้างก็สู้ได้ วันหนึ่งสุดสาครมาเจอมานิลมังกรแต่ยังจับไม่ได้ จึงมาบอกพระฤาษี พระฤาษีบอกว่าม้าตัวนั้นคือม้านิลมังกร แม่เป็นม้า พ่อเป็นมังกร ผสมกันกลายเป็นม้านิลมังกร มีฤทธิ์มาก ฤาษีสอนมนตร์ไว้บังคับม้านิลมังกร และให้หยาบไว้เป็นบังเหียนม้า สุดสาครออกไปจับม้านิลมังกรอีกครั้ง และจับได้ (F) ฤาษีให้สุดสาครไปตามหาพ่อบอกว่าพ่ออยู่เมืองพลึก ชื่อพระอภัยมณี (B²) ฤาษีมอบของวิเศษให้สุดสาครป้องกันตัว คือ ไม้เท้าวิเศษ สำหรับป้องกันภูตผี สู้กับศัตรู และช่วยให้แคล้วคลาด มอบหยาบวิเศษสำหรับบังคับม้านิลมังกร มอบหนังเสือ ประคำคอและให้สุดสาครบวชเป็นโยคี (F) (บ) สุดสาครออกเดินทาง มาถึงเมื่อปีศาจและต่อสู้กันจนเหนื่อย (\uparrow) สุดสาครสู้กับปีศาจมาเจ็ดวันเจ็ดคืน (A) (H) สุดสาครเรียกพระเจ้าตามาช่วย ก็ปราบปีศาจได้ (D) ฤาษีช่วยปราบปีศาจเสร็จก็กลับไป (I) สุดสาครเดินทางต่อมาพบชี

เปลี่ยแห่งเกาะพนม ซึ่เปลี่ยหลอกว่าจะสอนวิชาข้ามทะเลน้ำกรด แล้วปลักสุดสาครตกเหว และ
 จึงเอาไม้เท้าวิเศษไป (η^3) (θ^3) (A^5) สุดสาครนึกถึงฤๅษี ฤๅษีก็มาช่วยขึ้นจากเหว แล้วจากไป (D) ม้า
 นิลมังกรกลับมาหาสุดสาคร สุดสาครตามซึ่เปลี่ยมาที่เมืองการเวก เห็นซึ่เปลี่ยหลับจึงหยิบไม้
 เท้ามา (F^{11}) พระราชาเชิญสุดสาครเข้าเมือง และทำให้ทราบความจริง (Ex) ซึ่เปลี่ยถูกลงโทษให้จับ
 ปล่อยออกจากเมือง (U) สุดสาครมาอยู่ที่เมืองการเวกมาช้านานมีเพื่อนเล่น คือธิดาและโอรสชื่อ
 เสาวคนธ์และหัตไชย สุดสาครขอลาเดินทางไปเมืองผลึก (B^3) สุดสาครมาเจอผีเสื้อยักษ์จึงต่อสู้กับ
 ยักษ์ (A) (H) เทวดามอบอภิวินิจฉัยผีเสื้อยักษ์ (D) สุดสาครฆ่าผีเสื้อยักษ์และได้แก้วตาของผีเสื้อยักษ์
 (I) (F) สุดสาครออกเดินทางต่อโดยเรือ (G^2)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องสุดสาคร ดังนี้
 $a^6 D \text{ ข } FB^2 F \text{ ข } \uparrow AHDIN^3 \theta^3 A^5 D F^{11} ExUB^3 AHDIFG^2$

ภาพยนตร์เรื่องโสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕)

นางโสนน้อยคลอดออกมามีเรือนทองปรากฏขึ้น พระราชาดั่งชื่อนางว่าโสนน้อยเรือนงาม
 (α) วันหนึ่งมีเสียงฟ้าร้อง อากาศวิปริต มียักษ์ปรากฏขึ้น พระราชาให้โหรทำนาย โหรทำนายว่าที่
 เกิดอาเพศเพราะกรรมเก่าของนางโสนน้อย จะแก้อาเพศได้นางโสนน้อยจะต้องเนรเทศตนเองออก
 จากบ้านเมือง อาเพศทั้งหลายก็จะหมดไป นางโสนน้อยออกเดินทาง (B^5) (\uparrow) นางโสนน้อยมาพบ
 ผู้วิเศษ ผู้วิเศษมอบยาวิเศษซึ่งเป็นรากสมุนไพรมานำไปเป็นยาแก้พิษพิษร้าย ถ้ารู้สึกร้าวทรมานนี้จะมีแรง ถ้าได้มี
 บาดแผล เจ็บป่วย ฝนกับน้ำท่าแผล ความเจ็บปวดต่างๆ ก็จะหายไป คนตายที่ยังไม่เนาเปื่อย ฝน
 สมุนไพรมานำน้ำกรอกยาเข้าไป เมื่อยาตกถึงท้องก็จะฟื้น พ่นน้ำยาให้ร่างกาย เมื่อครบเจ็ดครั้งก็จะฟื้น
 ผู้วิเศษบอกให้เดินทางไปทางทิศเหนือ แต่นางมีบาปกรรมแต่หนักหลังมาก แล้วผู้วิเศษก็หายไป (D)
 (F) นางกุลาออกมาหาอาหาร แต่ถูกงูกัดตาย นางโสนน้อยเดินทางมาพบจึงใช้ยาวิเศษช่วยชุบชีวิต
 นางกุลา ทั้งสองเดินทางไปด้วยกัน (λ) (E^3) (*A) ทหารออกป่าประกาศหาผู้ช่วยชุบชีวิตพระวิจิตร
 ลูกท้าวกาลตึก ผู้ครองเมือง ถ้าใครรักษาได้ก็จะได้อยู่ในวัง พระวิจิตรถูกพิษนาคสิ้นชีวิตไปเจ็ดปี
 แล้วแต่ร่างกายไม่เนาเปื่อย ใครแก้ไขได้ก็จะได้สิ่งใดก็จะให้ ทหารพานางโสนน้อยและนางกุลา
 เข้าเมืองเพื่อไปรักษาพระวิจิตร (E^3) (ζ^3) (๓) (E^3) นางโสนน้อยรับอาสา นางพานางกุลาเข้าไปด้วย
 เมื่อนางโรยยานางโสนน้อยก็รู้สึกร้อนด้วยพิษนาค นางจึงออกไปจากห้อง นางกุลาเอาชุนนางโสน
 น้อยมาใส่ พระวิจิตรฟื้นขึ้น นางกุลาก็สวมรอยว่าตนเองเป็นคนรักษาและช่วยชุบชีวิต และขอให้
 อภิเษกพระวิจิตรกับนาง พระราชาบอกรื้อไปก่อน (A^{12}) พระวิจิตรมาหานางโสนน้อย โสนน้อย
 ขอให้พระวิจิตรไปนำเรือนทองมาจากเมืองโรมวิสัย และจะทราบความเป็นมาของนาง พระวิจิตร

รับคำ (D) พระวิจิตรนำเรือนทองมาให้โสนน้อย และเรือนขยายใหญ่ขึ้น (F) พระวิจิตรตามมาและเข้าไปอยู่ในเรือนทองด้วยกัน (T¹) ทุกคนรู้ความจริง นางกุลาถูกลงโทษให้เนรเทศนางออกไป (Ex) (Q) (U) ต่อมาพระวิจิตรและนางโสนน้อยเดินทางโดยเรือกลับบ้านเมือง แต่มีพายุ ทำให้เรือแตก โสนน้อยและพระวิจิตรพลัดพรากกัน (ค¹) นางโสนน้อยคลอดบุตรแล้วมาอาศัยกับเศรษฐีพ่อแม่ของวิไล นางกุลาลักลูกนางโสนน้อยไปทิ้งน้ำฤๅษีช่วยเอาไว้และตั้งชื่อว่าไพรวัน (D) พระวิจิตรมาพบโจรและ นางกุลากำลังทำร้ายนางโสนน้อย พระวิจิตรฆ่าโจร (A) (H) (I) นางกุลาถูกสาปเป็นวัวแก่ (U)

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม ดังนี้

$\alpha B^5 \uparrow DF \lambda E^3 * A E^3 \zeta^3$ ต $E^3 A^{12} DF T^1 Ex Q U ค^1 DA HI U$

CINEMA ENLIGHTENS

๓.๓ การศึกษาเปรียบเทียบ โครงสร้างนิทานจักรวาลต่างๆกับภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

จากโครงสร้างของนิทานจักรวาลต่างๆ และภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่พบเมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ได้ดังนี้ คือ

เรื่องกาลิ

โครงสร้างนิทาน

α	ζ^3	A^1	B^1	C	\uparrow	G^1	η^4	θ^4	A^{10}	ϵ^3	H	I	W**
----------	-----------	-------	-------	---	------------	-------	----------	------------	----------	--------------	---	---	-----

โครงสร้างภาพยนตร์

ζ^1	A^1	H	J	B^1	\uparrow	G^1	η^4	θ^4	A^{10}	B^1	C	A	H	I	W**
-----------	-------	---	---	-------	------------	-------	----------	------------	----------	-------	---	---	---	---	-----

โครงสร้างของนิทานเรื่องกาลิและภาพยนตร์แนวแฟนตาซีเรื่องกาลิมีตอนต้นที่คล้ายกันมาก สิ่งที่แตกต่างกันคือช่วงท้ายที่ในภาพยนตร์กล่าวว่าหลังจากที่ท้าวพรหมทัตสังคายนาพากิไปแล้วนั้น ก็สำนึกผิดและให้คนธรรมดาไปตามนางกลับมา (B¹) คนธรรมดาไปตามนาง (C) และได้ต่อสู้กับคนร้าย (H) (I) และได้นางกลับมา ตอนท้ายเรื่องเหมือนกันคือกลับมาได้ครองคู่และครองเมืองที่ท้าวพรหมทัตยกให้(W**)

เรื่องไกรทอง

โครงสร้างนิทาน

ζ^1	A ¹	ส	B ²	D	ข	F	C	คอ	H	I	W*	H	I	U	W*	คอ	ฉ
-----------	----------------	---	----------------	---	---	---	---	----	---	---	----	---	---	---	----	----	---

โครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทองภาค ๑ ดังนี้

A	↑	D	ข	A	ส	B ²	D	F	C	คอ	H	I	U	W*	W*	คอ	ฉ
---	---	---	---	---	---	----------------	---	---	---	----	---	---	---	----	----	----	---

โครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ดังนี้

A	ζ^2	D	F	ตส	A ^{16.1}	E ³	H	I	H	D	ตส
---	-----------	---	---	----	-------------------	----------------	---	---	---	---	----

โครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร) ดังนี้

A	ζ^1	A ¹	B ²	C	H	I	W*	ζ^2	D	F	W*	H	I	U	W*
---	-----------	----------------	----------------	---	---	---	----	-----------	---	---	----	---	---	---	----

โครงสร้างของนิทานและโครงสร้างของภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ และไกรทอง (วินัย ไกรบุตร) มีลักษณะที่คล้ายกัน แต่จะมีการสลับเหตุการณ์กันบ้าง แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ เป็นเรื่องที่แต่งเติมขึ้นไม่มีในต้นเรื่องที่เป็นนิทานมาแต่เดิม นอกจากนี้การได้นาง (W*) จะสลับก่อนหลัง และเห็นได้ว่าภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร) ได้นางถึงสามครั้งคือ ได้นางวิมาลา ได้นางตะเภาแก้วตะเภาทอง และในตอนหลังได้นางล้อมลายวรรณเป็นภรรยาด้วย

เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง

โครงสร้างนิทานเรื่องพระรถเมรี ช่วงที่ ๑

α	A ⁹	↑	D	γ^2	δ^1	Rs ¹¹	Pr	D	G ⁴	W*	ζ^1	A ¹²	ส	ฉ	A ¹⁵	A ⁶
----------	----------------	---	---	------------	------------	------------------	----	---	----------------	----	-----------	-----------------	---	---	-----------------	----------------

โครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี ช่วงที่ ๑

A ⁹	↑	D	Rs ¹¹	Pr	D	F	G ⁴	W*	ζ^1	A ¹²	ส	A ¹⁵	A ⁶
----------------	---	---	------------------	----	---	---	----------------	----	-----------	-----------------	---	-----------------	----------------

โครงสร้างของเรื่องพระรถเมรีนี้ต้องแบ่งเป็น ๒ ช่วง เนื่องจากตอนต้นเป็นเรื่องราวของนางสิบสอง หลังจากนั้นจะเป็นเรื่องราวของพระรถ โครงสร้างของนิทานเรื่องพระรถเมรีกับภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรีในช่วงที่ ๑ สิ่งที่แตกต่างกันภาพในโครงสร้างของทั้งสองสำนวนนี้คือ ประการแรก ในนิทานนางยักษ์สั่งห้ามไม่ให้นางสิบสองไปที่แห่งหนึ่ง (γ^2) แต่นางสิบสองฝ่าฝืนคำสั่ง (δ^1) และทำให้รู้ความจริงว่านางเป็นยักษ์จึงหนี ซึ่งตอนนี้ไม่ปรากฏในภาพยนตร์ ประการที่สองเมื่อนางสิบสองหนีนางยักษ์ในสำนวนนิทานบอกว่าพระไทรช่วย (D) ในภาพยนตร์บอกว่าฤๅษี

(D) และฤๅษีได้มอบยาวิเศษให้นางเกาค้วย (F) และประการสุดท้ายหลังจากที่นางยักษ์แปลงมาเป็นชายาของท้าวรถสิทธิ์ก็เกิดหึงหวงกัน (ฉ) ในสำนวนนิทาน แต่ในภาพยนตร์ไม่ได้กล่าวถึงตอนนี้

โครงสร้างนิทานเรื่องพระรถเมรี ช่วงที่ ๒

D	F ¹	H ²	I ²	ζ ¹	A	B ¹	D	F ³	C	↑	D	ข	F	W*	η ⁴	θ ⁴	Rs ¹¹	Pr	H	I ⁵	K	Ex	H	I	U	G ²	ต
---	----------------	----------------	----------------	----------------	---	----------------	---	----------------	---	---	---	---	---	----	----------------	----------------	------------------	----	---	----------------	---	----	---	---	---	----------------	---

โครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี ช่วงที่ ๒

D ¹²	D	F ¹	H ²	I ²	ζ ¹	A	B ¹	D	F ³	C	↑	D	W*	D	η ⁴	θ ⁴	D	Rs ¹¹	Pr	I ⁵	K	Ex	U	E ³
-----------------	---	----------------	----------------	----------------	----------------	---	----------------	---	----------------	---	---	---	----	---	----------------	----------------	---	------------------	----	----------------	---	----	---	----------------

โครงสร้างในช่วงที่ ๒ ก็มีความแตกต่างกันคือในภาพยนตร์จะปรากฏผู้ช่วยเหลืออยู่ตลอด เริ่มตั้งแต่ยักษ์กองรักษ้นำพระรถไปเลี้ยงไว้ เทวดาแปลงมาเป็นไก่ แปลงมาเป็นม้าพาไปเมืองทานตะวัน ม้าคอยช่วยเตือนพระรถ และในตอนท้ายเรื่องก็มีความแตกต่างกันอย่างมากคือสำนวนที่เป็นนิทานกล่าวว่หลังจากที่พระรถรักษาดวงตาของแม่และป้าแล้วก็กลับไปหานางเมรีและตายตามนางไป (ต) แต่ในภาพยนตร์หลังจากนางยักษ์ถูกลงโทษพระรถก็ช่วยชุบชีวิตทหารและผู้คนที่นางยักษ์ฆ่าตาย (E³)

เรื่องพระอภัยมณี

โครงสร้างนิทาน

α	↑	D	ข	F	A ⁹	B ⁵	λ	ζ ¹	A ¹	W*	E	η ⁴	θ ⁴	Rs ¹¹	D ¹³	Pr	D	W*	D	Pr	Rs ¹¹	D	I ⁵
---	---	---	---	---	----------------	----------------	---	----------------	----------------	----	---	----------------	----------------	------------------	-----------------	----	---	----	---	----	------------------	---	----------------

โครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร) ดั่งนี้

A ⁹	B ⁵	λ	ζ ¹	A ¹	W*	E	η ⁴	θ ⁴	Rs ¹¹	D ¹³	Pr	D	W*	ข	D	Pr	Rs ¹¹	I ⁵
----------------	----------------	---	----------------	----------------	----	---	----------------	----------------	------------------	-----------------	----	---	----	---	---	----	------------------	----------------

เรื่องพระอภัยมณี (สุรชัย) ดั่งนี้

↑	D	ข	F	A ⁹	B ⁵	λ	ζ ¹	A ¹	W*	E	W*	η ⁴	θ ⁴	Rs ¹¹	D ¹³	Pr	D	I ⁵
---	---	---	---	----------------	----------------	---	----------------	----------------	----	---	----	----------------	----------------	------------------	-----------------	----	---	----------------

โครงสร้างของนิทานและภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณีมีลักษณะคล้ายกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ ในตอนต้นของนิทานและภาพยนตร์ (สุรชัย) เริ่มเรื่องเหมือนกันคือ กล่าวถึงท้าวสุทัศน์ให้พระอภัยมณีและศรีสุวรรณไปเรียนวิชา ส่วนภาพยนตร์ (มิตร) กล่าวถึงตอนที่ถูกขับออกจากเมืองแล้วมาพบพราหมณ์ทั้ง ๓ คน การได้นางเงือกเป็นชายา (W*) ในสำนวนนิทานและภาพยนตร์ (มิตรชัยบัญชา) กล่าวว่ได้นางเงือกหลังจากที่มาอยู่ที่เกาะแก้วแล้ว แต่ในภาพยนตร์ (สุรชัย แสงอากาศ) กล่าวว่ได้นางเงือกก่อนที่จะมาอยู่ที่เกาะแก้วพิศดาร นอกจากนี้ยังพบว่าในตอนท้ายของภาพยนตร์ (สุรชัย) ยังแตกต่างกันคือผู้ที่มาช่วยพระอภัยคือศรีสุวรรณ และสิ่งที่แตกต่างกันอีกประการก็คือใน

สำนวนนิทานและภาพยนตร์ (มิตร) กล่าวว่าหนินางยักษ์มาอยู่เกาะแก้ว แล้วโดยสารเรือท้าวพลีก นางยักษ์ตามมาอีก แต่ในภาพยนตร์ (สุรชัย) กล่าวแต่เพียงว่าหนินางยักษ์ผีเสื้อสมุทร และตอนท้าย พระอภัยฆ่านางตาย ตรงส่วนนี้เหมือนกันทุกสำนวน

เรื่องสุดสาคร

โครงสร้างนิทาน

a ⁶	D	ข	F	B ³	บ	↑	A	H	D ¹³	I	η ³	θ ³	A ⁵	D ¹³	Ex	F ¹¹	U	B ³	H	I	F	G
----------------	---	---	---	----------------	---	---	---	---	-----------------	---	----------------	----------------	----------------	-----------------	----	-----------------	---	----------------	---	---	---	---

โครงสร้างภาพยนตร์เรื่องสุดสาคร

a ⁶	D	ข	F	B ⁴	บ	↑	A	H	D	I	η ³	θ ³	A ⁵	D	Ex	F ¹¹	B ¹	U	C	A	H	I	G ²	ง	K
----------------	---	---	---	----------------	---	---	---	---	---	---	----------------	----------------	----------------	---	----	-----------------	----------------	---	---	---	---	---	----------------	---	---

โครงสร้างภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องสุดสาคร

a ⁶	D	ข	F	B ²	บ	F	↑	A	H	D	I	η ³	θ ³	A ⁵	D	F ¹¹	Ex	U	B ³	A	H	D	I	F	G ²
----------------	---	---	---	----------------	---	---	---	---	---	---	---	----------------	----------------	----------------	---	-----------------	----	---	----------------	---	---	---	---	---	----------------

โครงสร้างของนิทานและภาพยนตร์มีลักษณะคล้ายกันมาก สิ่งที่แตกต่างกันคือช่วงท้ายที่ สำนวนภาพยนตร์กล่าวว่าสุดสาครได้พบพระอภัยมณี (K) ในอีกสองสำนวนกล่าวว่าต้องเดินทาง ตามหาต่อไป (G)

เรื่องโสนน้อยเรือนงาม

โครงสร้างนิทาน

α	B ⁵	↑	D	F	λ	E ³	*A	ต	ε ³	ζ ³	E ³	A ¹²	D	F	T ¹	Ex	Q	U	Uneg	W**
---	----------------	---	---	---	---	----------------	----	---	----------------	----------------	----------------	-----------------	---	---	----------------	----	---	---	------	-----

โครงสร้างภาพยนตร์

α	B ⁵	↑	D	F	λ	E ³	*A	ε ³	ζ ³	ต	E ³	A ¹²	D	F	T ¹	Ex	Q	U	ค ¹	D	A	H	I	U
---	----------------	---	---	---	---	----------------	----	----------------	----------------	---	----------------	-----------------	---	---	----------------	----	---	---	----------------	---	---	---	---	---

โครงสร้างของนิทานและภาพยนตร์ค่อนข้างเหมือนกัน แตกต่างกันในช่วงท้ายคือใน สำนวนนิทานให้พระวิจิตรจินดาและนางโสนน้อยครองเมืองอย่างมีความสุข แต่สำนวนที่เป็น ภาพยนตร์มีการสร้างเรื่องต่อไปอีก เพิ่มการปองร้ายของนางกุลาที่มีต่อนางโสนน้อยแต่สุดท้ายนาง กุลาที่ถูกลงโทษ ความแตกต่างนี้อาจจะเป็นเพราะว่าผู้สร้างภาพยนตร์นำเรื่องนี้มาจากสำนวนของ ลำจวน หรือเสรี เปรมฤทัย ที่มีการแต่งเรื่องเดิมให้ยาวออกไปอีกก็เป็นได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นได้ว่า โครงสร้างหลักๆ ของนิทานจักรๆวงๆ และ ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ น่าจะเป็นการยืนยันว่า โครงสร้างหลัก ของเรื่องแนวจักรๆวงๆ นี้จะไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเปลี่ยนไปเป็นสื่อใดๆ ก็ตาม ทั้งนี้ น่าจะเป็น เพราะโครงสร้างหลักดังกล่าวยังคงความเป็นเรื่องจักรๆวงๆ แต่สิ่งที่น่าสนใจและที่ปรากฏในสื่อ ภาพยนตร์ก็คือ การเล่าเรื่องของภาพยนตร์ในแนวเดิมจะเล่าในลักษณะเรียงตามลำดับเวลา และจะ เล่าโดยตามตัวละครหลักเพียงตัวเดียว ตั้งแต่เริ่มเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง แต่เมื่อเป็นการสร้าง ภาพยนตร์แนวใหม่ จะเห็นว่าเมื่อวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโครงสร้างของพรอพท์นี้ โครงสร้างไม่เปลี่ยน แต่จะเห็นว่าวิธีการเล่าเรื่องของภาพยนตร์แนวใหม่มีลักษณะที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ มิได้เล่า ตามลำดับเวลา แต่จะเล่าแบบสลับฉากไปมา นอกจากนี้ยังมีโครงเรื่องย่อยๆ แทรกเข้ามา ก่อนข้างมาก

CINEMA ENLIGHTENS

จากการศึกษาโครงสร้างของนิทานจักรๆวงๆ และ ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเนื้อหา มา จากนิทานจักรๆวงๆ นั้นพบว่าจะมีโครงสร้างหลักที่คล้ายกัน พฤติกรรม (function) ที่น่าสนใจที่ มักพบในนิทานและภาพยนตร์เกือบทุกเรื่องคือ ↑ D (ข) F คือ

↑ = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
 ข = ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์*
 D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
 F = การได้ของวิเศษ

ปัญญา อนุปาโท จลจิตการ

จากที่กล่าวมีข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า โครงสร้างหลักๆ ของนิทานจักรๆวงๆ และ ภาพยนตร์ แนวแฟนตาซีนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เริ่มต้นเรื่องจะต้องมีเหตุให้ตัวละครออกเดินทาง ออกจากบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการเดินทางออกจากบ้านของตัวละครก็เพื่อเรียนวิชากับผู้วิเศษ อาจารย์หรือฤๅษี และต่อมาได้รับของวิเศษจากอาจารย์ และออกผจญภัยต่อไป ซึ่งทั้งนิทานจักรๆ วงๆ และ ภาพยนตร์แฟนตาซีล้วนเป็นเรื่องราวของตัวละครที่ต้องออกผจญภัย ต่อสู้ และฝ่าฟัน อุปสรรคต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นขนบอย่างหนึ่งของนิทานไทยคือก่อนที่ตัวละครจะได้ออกผจญภัย นั้น ตัวละครอาจจะยังอ่อนแอ ไม่มีวิชาและไม่พร้อมที่จะผจญภัย ดังนั้นจึงพบว่าในนิทานจักรๆ วงๆ หลายเรื่องมักจะเริ่มต้นด้วยการออกเดินทาง แล้วไปศึกษาหาความรู้กับอาจารย์ เพื่อสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ตัวเองก่อนที่จะออกไปผจญภัยต่อไป สิ่งนี้น่าจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า โครงสร้างหลักของเรื่องแนวจักรๆวงๆ นี้จะไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเปลี่ยนไปเป็นสื่อใดๆ ก็ตาม ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ โครงสร้างหลักดังกล่าวยังคงความเป็นเรื่องจักรๆวงๆ เอาไว้นั่นเอง

นอกจากนี้ลักษณะที่แสดงความเป็นไทยอย่างหนึ่งที่ปรากฏทั้งในนิทานและภาพยนตร์คือ พุทธกรรม D (พุทธกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ) ซึ่งมีปรากฏอยู่หลายครั้ง เสมือนเป็นทางออกเมื่อเกิดเหตุการณ์สุดวิสัย หรือไม่สามารถจะหาทางออกได้ ก็มักจะปรากฏพุทธกรรม D โดยเฉพาะ D มักจะมากับ H (ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง) I (ตัวเอกชนะตัวโกง) นั่นหมายความว่า ถ้าตัวละครไม่สามารถเอาชนะศัตรูได้ จะมีตัวละครผู้ช่วยเหลือเข้ามาแก้ไขสถานการณ์เหล่านั้นให้ หรือบางครั้งมอบอาวุธวิเศษให้ เมื่อตัวละครได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับของวิเศษก็จะสามารถเอาชนะฝ่ายศัตรูได้ในที่สุด สิ่งนี้สอดคล้องกับความคิดของคนในสังคมไทยอย่างหนึ่งคือ ความคิดเรื่อง "คนดีตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้" ซึ่งทั้งนิทานและภาพยนตร์ได้สะท้อนให้เห็นความจริงของชีวิตในประเด็นดังกล่าวนี้ด้วย

นอกจากนี้พุทธกรรม ส (การทำเสน่ห์) คอ (การใช้คาถาอาคม) ยังเป็นพุทธกรรมที่สำคัญในโครงสร้างนิทานจักรๆวงๆ และภาพยนตร์แฟนตาซีของไทยด้วย พุทธกรรมเหล่านี้ไม่มีปรากฏในนิทานรัสเซีย ดังที่พรอพท์ ศึกษาไว้ และได้แสดงให้เห็นวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง เพราะพุทธกรรมนี้มีผลต่อการดำเนินเรื่องและเป็นเรื่องที่ยังคงปรากฏความเชื่อเหล่านี้ในสังคมไทย

ประเด็นที่น่าสนใจและที่ปรากฏในสื่อภาพยนตร์ก็คือ การเล่าเรื่องของภาพยนตร์ในแนวแฟนตาซีแบบเดิม คือ ก่อน พ.ศ. ๒๕๔๔ จะเล่าในลักษณะเรียงตามลำดับเวลา และจะเล่าโดยตามตัวละครหลักเพียงตัวเดียว เช่นเรื่อง *พระอภัยมณี* ก็จะมาตามตัวละครพระอภัยมณี ไปตั้งแต่เริ่มเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง แต่เมื่อเป็นการสร้างภาพยนตร์แนวใหม่ คือ หลัง พ.ศ. ๒๕๔๔ จะเห็นว่าเมื่อวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโครงสร้างของพรอพท์นี้ โครงสร้างไม่เปลี่ยน แต่วิธีการเล่าเรื่องของภาพยนตร์แนวใหม่มีลักษณะที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ มิได้เล่าโดยตามตัวละครเพียงตัวเดียวหรือเล่าตามลำดับเวลา แต่จะเล่าแบบสลับฉากไปมา เล่าเรื่องในลักษณะฉากหรือเหตุการณ์ที่เกิดคู่ขนานกันไป นอกจากนี้ยังมีโครงเรื่องย่อยๆแทรกเข้ามาค่อนข้างมาก ผู้วิจัยพบว่าสามารถเห็นเทคนิคเช่นนี้ อย่างชัดเจนในภาพยนตร์เรื่อง *พระอภัยมณี* พ.ศ. ๒๕๔๕ และเรื่อง *สุดสาคร* พ.ศ. ๒๕๔๕

จากการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างของนิทานจักรๆวงๆ และภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเรื่องจักรๆวงๆมาสร้างนี้ทำให้เห็นว่ามีทั้งส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างกันนั้น อาจจะมีสาเหตุของความแตกต่างได้ ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ นิทานจักรๆวงๆ ที่เป็นนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นข้อมูลมุขปาฐะซึ่งทำให้มีอยู่หลากหลายสำนวน เมื่อผู้สร้างภาพยนตร์นำมาสร้างอาจจะได้ข้อมูลที่ต่างไปจากสำนวนมุขปาฐะที่ผู้วิจัยเลือกมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตามก็จะเห็นว่าภาพยนตร์ยังคง "ความเป็นเรื่อง" นั้นๆ เอาไว้ เช่น เรื่อง *ไกรทอง* จะต้องมีฆาตวันมาลักพานางตะเกาทองไป (A) เศรษฐีประกาศหาคนปราบจระเข้ (B) ไกรทองมารับอาสา (C) เมื่อทำสำเร็จได้แต่งงานกับตะเกาแก้วตะเกาทอง (W*)

ส่วนเนื้อเรื่องต่อไปอาจจะกล่าวได้ว่าได้นางวิมาลาหรือนางเลื่อมลายวรรณเป็นภรรยา (W*) ซึ่งการได้นางจระเข้เป็นภรรยานี้อาจจะสลับก่อนหลังได้ คือ ตอนลงไปสู้กับชาละวัน ไกรทองอาจจะได้นางวิมาลาในตอนนั้น หรือได้หลังจากที่ทำงานสำเร็จแล้วก็ได้แต่งงานกับนางตะเภาแก้วตะเภาทอง แล้วคิดถึงนางวิมาลาจึงลงไปหานาง ส่วนเรื่อง*พระอภัยมณี* คือ พระอภัยมณีเป่าปี่ นางผีเสื้อสมุทรลักพาพระอภัยมณีไปเป็นสามี พระอภัยมณีหนีนางยักษ์ ได้นางเงือกเป็นชายา เรื่อง*กาเกี* ท้าวพรหมทัตเป็นพระราชชาคร มีมเหสีงามชื่อ*กาเกี* พญาครุฑมาลักนางไป คนธรรมดาไปตาม นางกาเกีถูกเนรเทศ เรื่อง*สุดสาคร* สูดสาครเป็นลูกนางเงือก เรียนวิชากับฤๅษี ได้ม้านิลมังกร ออกตามหาพระอภัยมณี พบซีเปลือย ซีเปลือยขโมยไม้เท้า และตอนหลังได้กลับมา เรื่อง*โสนน้อยเรือนงาม* นางโสนน้อยคลอออกมาพร้อมเรือนทอง ต่อมาต้องออกจากเมือง ได้ยิววิเศษ พบนางกุลาและช่วยไว้ เดินทางไปช่วยเจ้าชาย นางกุลาสวมรอยแต่งงานกับเจ้าชาย ต่อมาความจริงเปิดเผย นางกุลาถูกลงโทษ นางโสนน้อยได้แต่งงานกับเจ้าชาย เป็นต้น

ประการที่ ๒ ผู้สร้างหรือผู้เขียนบทอาจจะมีการดัดแปลงดัดทวนจากนิทานเดิมให้มีความแปลกใหม่ และมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยพบว่าภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในยุคหลังที่นำเนื้อเรื่องมาจากนิทานจกักรางๆ นั้น ผู้เขียนบทได้มีการตีความดัดทวนใหม่ ซึ่งจะแตกต่างจากเรื่องเดิมที่คนทั่วไปรับรู้ เช่น กรณีของเรื่อง*พระอภัยมณี* พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้เขียนบท คือ "หยดน้ำ" ได้มีการตีความดัดทวนใหม่ โครงสร้างหลักเป็นเรื่องของพระอภัยมณีที่ถูกนางผีเสื้อสมุทรลักพาตัวไป แต่ในตอนท้ายเรื่องเห็นได้ชัดว่าผู้เขียนสร้างให้นางเงือกเป็นนางเอกของเรื่อง และจบเรื่องด้วยการที่พระอภัยมณีดูแลนางเงือก และเรื่องจบแบบมีความสุข นอกจากนี้ยังพบว่ามีการย่อย่อแทรกเข้ามา นั่นคือเป็นเรื่องราวของศรีสุวรรณที่เดินทางไปกับพรหมณ์ทั้งสามคน และปลอมตัวเข้าไปเป็นคนสวนและต่อมาได้นางเกษราเป็นชายา นอกจากนี้ยังเห็นว่าศรีสุวรรณเป็นผู้ไปช่วยพระอภัยมณีที่เกาะแก้วพิศดาร ซึ่งเนื้อหานี้ผิดแปลกไปจากเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่

นอกจากนี้เรื่อง*สุดสาคร* ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ดัดตอนมาจากเรื่องพระอภัยมณีก็มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาค่อนข้างมาก มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา ภาพยนตร์จบในลักษณะแบบมีความสุข (happy ending) คือ*สุดสาคร* ได้พบกับพระอภัยมณี นอกจากนี้ โครงเรื่องของเรื่อง*สุดสาคร* ยังมีการปรับเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก คือ กล่าวว่าคุณเรนเป็นผู้ช่วยพระอภัยมณี และได้ยกกองทัพมาทำรบกับศรีสุวรรณ และในช่วงที่ทำสงครามกันอยู่นี้เอง เป็นตอนที่*สุดสาคร* ได้มาพบพระอภัยมณีและช่วยทำสงครามจนกระทั่งมีชัยชนะของคุณเรน เนื้อเรื่องดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏในเรื่องพระอภัยมณีสำนวนของสุนทรภู่

ประการที่ ๓ เหตุผลของการสร้างภาพยนตร์ที่ต้องสร้างให้เรื่องสมจริง ดังนั้นจึงต้องมีการดัดแปลงเพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผลน่าเชื่อถือ เช่น การเพิ่มตัวละครและเพิ่ม

เนื้อหา ในภาพยนตร์เรื่อง*พระรถเมรี*หรือนางสิบสอง ผู้วิจัยพบว่าในสำนวนนิทานมุขปาฐะกล่าวว่า นางเกาเหลียงลูกเองจนเติบโต แต่ในภาพยนตร์พบว่ามี การเพิ่มตัวละครกองรักษ์ ซึ่งเป็นยักษ์ที่เป็นบริวารของนางสนมมาร แต่เป็นยักษ์ฝ่ายดีและคอยช่วยเหลือนางสิบสอง และเมื่อนางเกาเหลียงลูกยักษ์กองลมก็ช่วยเหลียงคูให้จนเติบโตใหญ่ ซึ่งการเพิ่มตัวละครนี้ทำให้เรื่องสมจริงมากยิ่งขึ้น เพราะการเหลียงลูกด้วยตัวเองขณะที่นางเกาถูกขังไว้ในถ้ำ ที่ไม่มีอาหารและน้ำ คงจะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากและไม่สมเหตุผล ดังนั้นเมื่อถ่ายทอดผ่านสื่อภาพยนตร์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องโดยการเพิ่มตัวละครให้เรื่องมีความสมจริงมากยิ่งขึ้น

สำหรับการเพิ่มเนื้อหา เช่น เรื่อง*พระอภัยมณี* (๒๕๔๕) มีการเพิ่มเรื่องราวของเสือเมฆที่ออกปล้นชาวบ้าน และพราหมณ์ทั้งสามมาช่วยปราบ ในส่วนนี้ช่วยทำให้เรื่องดูสมจริง และผู้ชมเห็นความสามารถในการต่อสู้ของศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสามได้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ เป็นการผูกโยงเรื่องให้พราหมณ์ทั้งสามได้พบกับศรีสุวรรณและพระอภัยมณีที่ถูกขับออกมาจากบ้านเมือง และเป็นฉากที่เปิดโอกาสให้ศรีสุวรรณได้แสดงฝีมือในเชิงรบด้วยกระบอง และแสดงให้เห็นความสามารถของพราหมณ์ทั้งสามในการต่อสู้อีกด้วย ซึ่งในภาพยนตร์เรื่อง*พระอภัยมณี* (๒๕๐๘) มีได้กล่าวถึง

ประการที่ ๔ เหตุผลของการเพิ่มตัวละครเพื่อให้ภาพยนตร์มีครบทุกรส โดยเฉพาะความตลกขบขัน เช่น ในเรื่อง*พระอภัยมณี* (๒๕๐๘) มีการเพิ่มตัวละครคือ "ไขทอง" เป็นเด็กที่อยู่กับฤๅษี เป็นตัวละครที่คอยหยอกล้อและสร้างความตลกขบขันตอนที่เจรจากับฤๅษี นอกจากนี้ยังมีการแทรกตอนที่ไขทองเสกให้มีสาวนุ่งน้อยห่มน้อยออกมาเต้นจัมป๊ะให้กับคนที่อยู่บนเกาะ ได้ดูเป็นการลงวิชา เป็นต้น การเพิ่มตัวละครในเรื่อง*พระอภัยมณี* ในยุคนี้ น่าจะสืบเนื่องมาจากขนบของการแสดงละครที่จะต้องมีส่วนพระ ตัวนาง และตัวตลก การเพิ่มตัวละครเข้ามาในเรื่อง*พระอภัยมณี* นี้จึงทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้มีรสตลกด้วย ในภาพยนตร์เรื่อง*พระรถเมรี*หรือนางสิบสองมีการเพิ่มตัวละครเทวดาซึ่งเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่คอยช่วยเหลือพระรถ ตัวละครตัวนี้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพระรถในด้านต่างๆ เช่น เสกให้หน้าอกของกองรักษ์ซึ่งเป็นยักษ์ผู้ชายให้มีน้ำนมเหลียงที่สามารถเหลียงคูพระรถจนเติบโตได้ นำไปมาให้ แปลงการเป็นม้าพาพระรถไปเมืองนานตะวัน นอกจากนี้ตัวละครเทวดายังทำหน้าที่สร้างความตลกขบขันในเรื่องอีกด้วย

โครงสร้างของนิทานจักรๆวงๆ ของนิทานจักรๆวงๆ และภาพยนตร์แฟนตาซีดังที่กล่าวไปข้างต้นนี้ทำให้เห็นว่ามีส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่แตกต่างกัน รวมทั้งเห็นวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนผ่านโครงสร้างดังกล่าว นอกจากโครงสร้างของเรื่องเล่าที่ปรากฏในบทนี้แล้ว ยังพบว่าเนื้อหาในส่วนที่เป็นภาพสะท้อนสังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์แฟนตาซี ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าสนใจเช่นเดียวกัน ดังที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวในบทต่อไป

บทที่ ๔

ภาพสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

ในการสร้างภาพยนตร์นั้นผู้สร้างมักนำสิ่งแวดล้อมที่ตนพบเห็นหรือสิ่งที่อยู่ในสังคม ซึ่งได้แก่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ อาทิ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อมาถ่ายทอดไว้ในเรื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ นั้นมีความสมจริง และเพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้นเนื่องจากเป็นสิ่งที่พวกเขาคุ้นเคย

คำว่าวัฒนธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้าง โดยทั่วไปแล้ววัฒนธรรมคือสิ่งที่ประกอบไปด้วยสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน วัฒนธรรมต้องมีการเรียนรู้และการถ่ายทอด^๑ วัฒนธรรมแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะแรก วัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ เช่น ภาษาพูด ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ กิริยา มารยาท ขนบธรรมเนียม ประเพณี และลักษณะที่สอง คือ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ เช่น อาคารบ้านเรือน วัด และศิลปกรรม ประติมากรรมต่างๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน^๒

จากการศึกษาภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ทั้ง ๖ เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *กาเกี* (๒๕๒๓) เรื่อง *ไกรทองภาค ๑* (๒๕๒๓) เรื่อง *ไกรทองภาค ๒* (๒๕๒๘) เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๔๔) เรื่อง *พระรถเมรี* (๒๕๒๔) เรื่อง *พระอภัยมณี* (๒๕๐๕) เรื่อง *พระอภัยมณี* (สุรัชย์-จุฬาลักษณ์) (๒๕๔๕) ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง *สุคตสาคร* (๒๕๒๒) เรื่อง *สุคตสาคร* (๒๕๔๕) และ เรื่อง *โสนน้อยเรือนงาม* (๒๕๐๕) พบว่าผู้สร้างภาพยนตร์ได้แทรกวัฒนธรรมและความเป็นไทยต่างๆ ไว้ในเรื่องด้วย ในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยได้จำแนกและนำเสนอภาพสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ๑๓ ประเด็น ได้แก่ การแต่งกาย สถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ งานฝีมืออื่นๆ ข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้าน อาชีพ และการทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และเพลงพื้นบ้าน รายละเอียด ดังนี้

^๑ อมรา พงศาพิชญ์, *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

๔.๑ การแต่งกาย

การแต่งกายที่ปรากฏในภาพยนตร์แฟนตาซีทั้ง ๖ เรื่องนั้นสามารถจำแนกได้เป็นการแต่งกายของชาวบ้าน การแต่งกายของชาวเมือง และการแต่งกายของตัวละครตัวอื่น ดังนี้

๔.๑.๑ การแต่งกายของชาวบ้าน

การแต่งกายของชาวบ้านทั่วไปถ้าเป็นผู้ชายอยู่ในบ้านจะนุ่งโจงกางเกงขาก๊วย ไม่สวมเสื้อ แต่เมื่อออกนอกบ้านจะสวมเสื้อลายดอก หรือผ้าพื้น ถ้าเป็นผู้หญิงจะสวมเสื้อแขนยาว หรือเสื้อคอกระเช้า นุ่งผ้าถุง เวลาอาบน้ำผู้หญิงจะนุ่งกระโจมอก สำหรับเด็ก ถ้าอยู่บ้านก็นุ่งกางเกงขาก๊วย หรือผ้าขาวม้าที่นุ่งแบบหยักครึ่ง ถ้าเป็นตอนเล่นน้ำเด็กผู้ชายจะไม่สวมใ้สอะไรเลย

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔)

ภาพยนตร์เรื่องโสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๘)

ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

นอกจากนี้ยังพบว่าตำราจะแต่งด้วยชุดข้าราชการ สวมเสื้อและกางเกง ดังที่ปรากฏในการแต่งกายของตำราจที่ออกตระเวน ในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ๒* และในเรื่อง *โสนน้อยเรือนงาม* ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง *โสนน้อยเรือนงาม* (๒๕๐๕)

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๒* (๒๕๒๘)

ในเรื่อง *ไกรทอง* มีตอนหนึ่งที่กล่าวถึงหมอจระเข้ที่เป็นคนได้มาอาสาปราบจระเข้มีเครื่องแต่งกายของหมอปราบจระเข้เป็นชุดของโนรนา นำเสนอความเป็นภาคใต้ ในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* และชุดคนทรงเจ้าจัน ในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๒* ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๒* (๒๕๒๘)

๔.๑.๒ การแต่งกายของชาวเมือง

การแต่งกายของชาวเมืองที่พบในภาพยนตร์ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ มเหสี ชายา และนางสนม นั้นจะแต่งกายด้วยชุดไทย และสังเกตเห็นได้ว่าภาพยนตร์ในยุคหลังคือ พ.ศ. ๒๕๔๔ เริ่มลงมา จะใช้การแต่งกายด้วยชุดไทย หรือเสื้อผ้าแบบไทยประยุกต์ ดังปรากฏในเรื่อง *พระอภัยมณี* (๒๕๔๕) และเรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๔๔) ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔)

ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔)

ภาพยนตร์เรื่องโสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕)

ภาพยนตร์เรื่องโสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕)

ภาพยนตร์เรื่องกากี (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องกากี (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๔๕)

ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๔๕)

๔.๑.๓ การแต่งกายของตัวละครตัวอื่นๆ ในเรื่อง

การแต่งกายของตัวละครตัวอื่นๆ ก็ยังคงแสดงให้เห็นความเป็นไทย ตัวละครจะแต่งกายสวมใส่เสื้อผ้าและเครื่องประดับที่แสดงให้เห็นความเป็นไทย ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔)

ภาพยนตร์เรื่องกาเกิ (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๔๕)

ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๐๘)

๔.๒ สถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง

สถาปัตยกรรม หมายถึง สิ่งก่อสร้างต่างๆ รวมทั้งอาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย โบสถ์ วิหาร เจดีย์ รวมถึงการตกแต่งอาคารทั้งภายในและภายนอก ในภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีทั้ง ๖ เรื่อง ปรากฏวัฒนธรรมที่เป็นสถาปัตยกรรมดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ บ้านเรือนและที่อยู่อาศัย

ภาพที่ปรากฏในเรื่อง *ไกรทอง* เป็นภาพวิถีชีวิตของคนไทยภาคกลางที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ลำคลอง ชาวบ้านจะปลูกสร้างบ้านเรือนเป็นบ้านไม้สองชั้น ข้างฝาเป็นไม้หรือฝาอก มุงหลังคาด้วยจาก มีส่วนที่เป็นศาลาหรือทำน้ำขึ้นลงไปใ้แม่น้ำ ในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* ภาค ๑ และ ภาค ๒ หน้าบ้านของทุกบ้านจะหันหน้าลงสู่ลำคลอง และบางบ้านจะวางแผงขายของอยู่หน้าบ้านด้วย เช่น ขายเครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบ หรือ ไช ขายหม้อ ขายผัก เป็นต้น

CINEMA ENLIGHTENS

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ปัญญา อนุปุปาโท จลจิตการ

ภาพยนตร์เรื่อง *โสณน้อยเรือนงาม* (๒๕๐๕)

ภาพยนตร์เรื่อง *โสณน้อยเรือนงาม* (๒๕๐๕)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

๔.๒.๒ วัด

วัดที่พบในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* ตอนที่ไกรทองไปหาอาจารย์คงเพื่อเรียนวิชาปราบจระเข้ ในเรื่องกล่าวว่าเป็นวัดหน้าพระธาตุ

CINEMA ENLIGHTENS

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

ปัญญา อนุปุปาโท จลจิตการ

๔.๒.๓ วัง

ส่วนใหญ่แล้วภาพยนตร์จะนำเสนอจากพระราชวังหรือเมืองแต่ส่วนที่เป็นภายใน ถ้าเป็นภายนอกก็จะนำเสนอในระยะไกล ที่เห็นได้ชัดมากกว่าเรื่องอื่นๆ คือภาพยนตร์เรื่อง *กาเกี* ที่นำเสนอภาพเมืองของท้าวพรหมทัต และในเรื่อง *สุคาสคร* เป็นภาพเมืองการะเวก และเมืองปักกา ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่องกาเกี (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องกาเกี (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องกาฬิ (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องกาฬิ (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องสุดสาคร (๒๕๔๕)

ภาพยนตร์เรื่องสุดสาคร (๒๕๔๕)

๔.๒.๔ สิ่งก่อสร้างอื่นๆ

ในภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๔๕) มีศาลากลางน้ำที่ศรีสุวรรณและนางเกษรากำลังปรึกษากันเพื่อจะเดินทางไปช่วยพระอภัยมณี และป้อมปราการของเมืองการเวกในเรื่องสุดสาคร ดังนี้

ภาพยนตร์พระอภัยมณี (๒๕๔๕)

ภาพยนตร์เรื่องสุดสาคร (๒๕๔๕)

๔.๓ ยานพาหนะ

การเดินทางสัญจรไปมาของผู้คนที่ปรากฏในภาพยนตร์จะใช้การเดินทางทางเรือ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการคมนาคมที่สำคัญในสมัยก่อนและของชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำ ดังที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* เรือที่ปรากฏในเรื่อง *ไกรทอง* มีหลายลักษณะ เช่น เรือแจวที่ใช้พายไปมาอย่างที่ต่างๆ เรือสินค้า เรือที่มีประทุน เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีแพ ดังปรากฏในเรื่อง *ไกรทอง (๒๕๔๔)* ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)*

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)*

ภาพยนตร์เรื่อง *สุดสสาร (๒๕๔๖)*

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง (๒๕๔๔)*

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง (๒๕๔๔)*

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง (๒๕๔๔)*

๔.๔ หัตถกรรมพื้นบ้าน

หัตถกรรมพื้นบ้านที่ปรากฏในภาพยนตร์แนวแฟนตาซีพบว่าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเครื่องมือในการทำมหากิน เช่น ลอบ ไซ หม้อ ไห ฯลฯ นอกจากนี้มีหัตถกรรมที่เป็นเครื่องสานอื่นๆ เช่น กระจาดเพียน งอบ ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

๔.๕ งานฝีมืออื่นๆ

งานฝีมืออื่นๆที่พบในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี พบบายศรีปากชาม และอุบะหุ้ม โคมพรรษา ในเรื่อง โสนวน้อยเรือนงาม ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง โสนวน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕)

ภาพยนตร์เรื่อง โสนวน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕)

๔.๖ ข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้าน

ในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* ปรากฏข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านที่กล่าวถึงนี้ เช่น เขียนหมาก โต๊ะ เตียง ตู้ ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัตถุสิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องเรือนต่างๆ เป็นแบบชาวบ้าน นอกจากนี้ก็มีหิ้งพระที่มีพระพุทธรูปและเครื่องรางของขลังและสิ่งศักดิ์ต่างๆ ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๔๔)

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* (๒๕๒๓)

๔.๗ อาชีพและการทำมาหากิน

การประกอบของผู้คนที่ปรากฏในภาพยนตร์พบว่าในเรื่อง *ไกรทอง* ชาวบ้านประกอบอาชีพค้าขาย การประมงน้ำจืด เช่น ไข่ออ ทอดแห เป็นต้น แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของผู้คนกับสายน้ำ ใช้น้ำอาบ กิน และชำระล้างร่างกาย บางบ้านทำเป็นร้านค้าขายของต่างๆ ตั้งอยู่ริมน้ำ และบางส่วนก็เอาสินค้าใส่เรือพายเรือเร่ขายของไปตามลำน้ำ ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

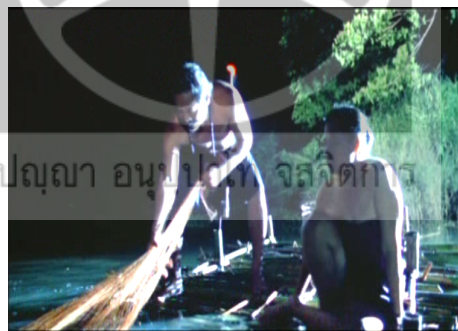
ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

๔.๘ ประเพณี

ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และเปลี่ยนแปลงได้ตามเหตุปัจจัย มีองค์ประกอบ คือ หลักความเชื่อ พิธีกรรม สมาชิก และอาจมีการเฉลิมฉลองด้วยก็ได้ การดำรงชีวิตของคนไทยนิยมปฏิบัติตามประเพณี โดยเฉพาะประเพณีเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่คนคนหนึ่งเกิดจนกระทั่งตายนั้น จะมีความสัมพันธ์กับประเพณีที่เกี่ยวข้อง ชีวิตหลายประเพณี เช่น การแต่งงานเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่สำคัญอีกประเพณีหนึ่ง และเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อให้ชายหญิงได้อยู่ด้วยกันอย่างถูกต้องตามประเพณี

ประเพณีการแต่งงานในเรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๕๔) เป็นตอนที่ไกรทองปราบชาละวันสำเร็จ เศรษฐีจึงยกนางตะเกาแก้วและตะเกาทองให้แต่งงานกับไกรทอง และยกสมบัติให้ครึ่งหนึ่งตามที่ได้สัญญาไว้

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๕๔)

ประเพณีการไว้ทรงผมเล็กๆ ในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* และ *พระรถเมรี* เด็กผู้ชายจะไว้ผมจุก แกละ เปีย

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๕๔)

ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

๔.๕ พิธีกรรม

พิธีกรรมที่พบในเรื่อง *ไกรทอง* คือตอนที่หมอจระเข้จะปราบจระเข้ นั้นจะมีการประกอบพิธีกรรมตั้งเครื่องบวงสรวงเทวดาเสียก่อน ไกรทองก็ทำเช่นเดียวกับหมอจระเข้คนอื่นๆ เช่นกัน

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

ในภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๔๔) ได้กล่าวถึงพิธีเสียบกระบะ ที่กล่าวว่าเป็นพิธีที่จะช่วยปิดเป่าความชั่วร้ายออกจากหมู่บ้านและจะประกอบพิธีนี้ในช่วงวันสงกรานต์ ในการประกอบพิธีจะต้องใช้หญิงสาวพรหมจรรย์จำนวน ๘ คน เป็นผู้ประกอบพิธี ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๔๔)

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง* (๒๕๔๔)

พิธีกรรมอีกพิธีหนึ่งที่พบในเรื่อง *ไกรทอง* คือพิธีทรงเจ้าเข้าผี ซึ่งในเรื่องพูดถึงการเข้าทรงผีจีน เมื่อมีชาวบ้านคนหนึ่งมาขอให้เจ้าเงินช่วยปราบจระเข้ที่กินลูกและตัวของตน แสดงให้เห็นความเชื่อของความเชื่อของชาวบ้านที่มีต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

ภาพยนตร์เรื่อง *ไกรทอง ภาค ๑* (๒๕๒๓)

๔.๑๐ ความเชื่อ

ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า ฯลฯ^๓ ความเชื่อเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในทุกสังคม

^๓ อมรา พงศาพิชญ์, *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๘-๙.

ความเชื่อมีทั้งสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อมีปรากฏบ่อยครั้งในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี สามารถจำแนกความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องได้ดังนี้

๑) ความเชื่อเรื่องคาถาอาคม

ความเชื่อเรื่องคาถาอาคม ตอนที่อาจารย์ใช้อาคมรักษาแผลให้ไกรทอง ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑

ความเชื่อเรื่องการเสกพลูเสียบไว้ที่มวยผมของนางวิมาลาและลงคาถาที่หน้าผากของนาง ก็จะทำให้นางกลายเป็นคน ตอนที่ไกรทองพานางวิมาลาขึ้นไปเมืองมนุษย์ ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑

๒) ความเชื่อเรื่องการบวงสรวงบูชา

ความเชื่อเรื่องการบวงสรวงหอมอระเช้ ก่อนที่จะปราบอระเช้ ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ หอมอระเช้เป็นหอมอภาคใต้ มีการไหว้ครูของหโมเป็นทำนองโนรา มีดนตรีประกอบเป็นดนตรีทำนองที่ใช้แสดงโนราของภาคใต้

๓) ความเชื่อเรื่องของขลังของวิเศษ

ความเชื่อเรื่องอาวุธวิเศษ คือ หอกสกัดโลหะ มีดหมอลงอักขระ เทียนวิเศษที่ลงมนตรา จุดลงน้ำได้ ใช้ระเบิดน้ำ เลื่อยยันต์ มงคลกันสัตว์ร้ายทุกชนิด ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑

๔) ความเชื่อเรื่องคนเงาหัวหายเป็นคนถึงคาด

ความเชื่อเรื่องคนหัวหาย เชื่อว่าเป็นคนที่ถึงฆาต ปรากฏในตอนที่นางวิมาลาเห็นชาละวันหัวหาย ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑

๕) ความเชื่อเรื่องนิมิต **นิมิต อนุปุปาโท จลจิตการ**

ความเชื่อเรื่องนิมิต นิมิต คือปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งคนสมัยก่อนเชื่อว่าเป็นสิ่งบอกเหตุ เชื่อกันว่าผู้ประสบพบเห็นนิมิตนั้นหรือผู้ที่เป็น วงศาคนาญาติและมิตรสหายจะประสบภัยอันจะมีมาข้างหน้า นิมิตปรากฏในลักษณะต่าง ๆ กัน จุลทัศน์ พยาฆรานนท^๔ แบ่งประเภทของนิมิตไว้ ๕ ประเภท คือ นิมิตที่เกิดในตัวคน ได้แก่ นิมิตฝัน นิมิตกระหม่อมตามอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย เป็นต้น นิมิตที่เกิดจากสัตว์ ได้แก่ นิมิตจิ้งจกทัก นิมิตตุ๊กแกร้อง นิมิตกาบอกข่าว นิมิตผึ้งจับบ้าน และนิมิตหนูกัดผ้า เป็นต้น นิมิตที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้แก่ นิมิตฟ้าผ่า นิมิตต้นไม้ล้ม นิมิตลมพายุ นิมิตท้องฟ้าเป็นสีต่าง ๆ นิมิตเมฆเป็นรูปต่าง ๆ เป็นต้น นิมิตที่เกิดจากภูตผี ได้แก่ นิมิตผีมาปรากฏภาพหลอกหลอน นิมิตเกิดด้วยเสียงภูตผีร้องคราง นิมิตปรากฏด้วยกลิ่นซากศพ เป็นต้น และประเภทสุดท้ายเป็นนิมิตที่เกิดจากปรากฏการณ์ประหลาดต่าง ๆ ได้แก่ นิมิตเกิดด้วยเสียงศาสตรา

^๔ จุลทัศน์ พยาฆรานนท, “นิมิต,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง ๖ (๒๕๔๒) : ๓๐๖๑.

หรืออาวุธกระทบกันเอง นิमितเกิดด้วยถ้วยโถโอชามบันดาลกระทบกันแตกเอง นิमितข้าวสารบันดาลงอกขึ้นเองกลางเตาไฟ เป็นต้น

๕.๑) นิमितที่เกิดในตัวคน คือ นิमितฝัน ความฝันจะเป็นเหมือนนางบอกเหตุที่จะเกิดขึ้นกับคนใกล้ตัวหรือเป็นสิ่งที่ผู้ฝันจะประสบในอนาคตอันใกล้ และการทำนายฝันหรือตีความความฝันจะเป็นสิ่งอธิบายเรื่องราวหรือสิ่งที่ฝันเห็นว่าจะเป็นอย่างไรร

ความเชื่อเรื่องความฝัน ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ ชาละวันฝันว่าไฟไหม้ถ้ำ น้ำทะเลลักเข้ามาในถ้ำ ถ้ำถล่ม มีเทวดามาตัดหัวของชาละวัน ชาละวันจึงให้เจ้าปู่ทำนายฝันให้ เจ้าปู่กล่าวว่าฝันนี้เป็นฝันที่ร้ายนัก ชาละวันมีเคราะห์ร้าย เทวดา หมายถึงหมอจระเข้ที่มีอาคมจะตามมาล้างผลาญชีวิตชาละวัน เพราะชาละวัน ไปลักเอานางตะเกาทองมา

วิธีแก้ไขก็คือ ต้องให้จระเข้บริวารไปเผาที่รอบๆถ้ำ อย่าให้มีมนุษย์เข้ามา และชาละวันจะต้องบำเพ็ญศีลภาวนาสมาธิ อย่างขึ้น ไปเมืองมนุษย์ ถึงหมอจระเข้จะเรียกอย่างไรก็อย่าขึ้นไป

๖) ความเชื่อเรื่องถูกผีหรือวิญญาณเข้าสิง

ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑ ตอนที่นางตะเกาทองไม่พูดเพราะชาละวัน มีผีจระเข้เข้าสิง ถ้าชาละวันตาย ตะเกาทองก็จะหาย ไกรทองไม่ยอมฆ่าไกรทองเพราะได้สัญญากับอาจารย์เอาไว้ อาจารย์คงเป็นผู้ฆ่าชาละวัน เมื่อชาละวันตาย นางตะเกาทองก็พูดได้เป็นปกติ

๗) ความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผี

ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผี ในเรื่องเป็นการทรงเจ้าของเทพเจ้าเงิน ชื่อ เขี้ยวไล่อ่อง เป็นตอนที่ชาวบ้านคนหนึ่งไปขอให้อาจารย์ช่วยปราบจระเข้ เพราะว่าลูกศว์ของนางถูกจระเข้กินไป ในขณะที่เข้าทรงอยู่นั้น กำลังทำพิธี เมื่อลูกศิษย์จุดประทัดส่งวิญญาณเทพเจ้า ก็ทำให้เทพเจ้าออกจากร่าง และกลายเป็นคนธรรมดาจึงทำให้ถูกจระเข้กิน

๘) ความเชื่อเรื่องคนที่เรียนอาคมมากกลายร่างเป็นจระเข้

ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ความเชื่อเรื่องจระเข้ผีสิง ในเรื่องคือไอ้เคี่ยม อาจารย์คงนั่งทางในดูก็เห็นว่าเคี่ยมไอ้เคี่ยมเป็นคน แต่ว่าเรียนวิชาอาคมมากมาย จึงต้องราชภัย จึงแปลงกายเป็นจระเข้กัดกินมนุษย์ จึงทำให้ไม่สามารถคืนร่างเป็นคนได้ ตัวมันดำ กำยำเหมือนไม้เคี่ยม จึงได้ฉายาว่าไอ้เคี่ยม

ถ้าจะปราบไอ้เคี่ยมต้องใช้หอกนวโลหะ ซึ่งจะต้องใช้โลหะอีก ๒ ชนิด คือ เมฆพัตรและเหล็กไหล เพื่อเอามาหลอมรวมกับสัดโลหะ ให้เป็นนวโลหะ คนที่ทำก็ต้องถือศีล ไม่อย่างนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ

๔.๑๑ การละเล่นพื้นบ้าน

๔.๑๑.๑ การเล่น ไอ้เซ่ ไอ้โงง

ในภาพยนตร์เรื่อง ไกรทอง ภาค ๑ ตอนที่นางตะเภาแก้วตะเภาทองของเศรษฐีไปเล่นน้ำเล่นอ้ายเซ่อ้ายโงง ซึ่งเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของไทย สมมติให้คนหนึ่งเป็นไอ้เซ่ คอยไล่จับคนอื่นๆ

ร้องว่า "ไอ้เซ่ไอ้โงง มาโรงไม้สัก ไอ้เซ่พันหักกักคนไม่เข้า"

๔.๑๑.๒ การเล่น ม้าก้านกล้วย

ในภาพยนตร์เรื่อง ไกรทอง (๒๕๔๔) การเล่นม้าก้านกล้วยของเด็กๆ พบในเรื่องไกรทองตอนเด็กมาลือตาเสีย ซึ่งคิดว่าตาเสียเป็นคนบ้า ดังนี้

CINEMA ENLIGHTENS

ภาพยนตร์เรื่อง ไกรทอง (๒๕๔๔)

ปณญา อนุปุปาโท จลจิตการ

๔.๑๒ กีฬาพื้นบ้าน

กีฬาพื้นบ้านที่ปรากฏในเรื่อง *พระรถเมรี* คือการชนไก่ ซึ่งมีการชนไก่ในระดับชาวบ้าน และการชนไก่ทำพนันบ้านเมือง ดังที่กษัตริย์เมืองจินดาทำพนันกับพระรถสิทธิ์เจ้าเมืองยาสิทธิ์ ถ้าใครแพ้จะต้องยอมยกบ้านเมืองให้ พระรถเสนนำไก่มาชนและได้รับชัยชนะ ดังภาพนี้

ภาพยนตร์เรื่อง พระรถเมรี (๒๕๒๕)

ภาพยนตร์เรื่อง พระรถเมรี (๒๕๒๕)

๔.๑๓ เพลงพื้นบ้าน

เพลงที่ใช้ในภาพยนตร์เรื่อง ไกรทอง ภาค ๑ เป็นเพลงพื้นบ้าน ปรากฏในหลายๆ ตอน เช่น ตอนที่เศรษฐีให้คนไปประกาศหอกคนมาปราบจระเข้ ซึ่งจะมีคำร้องเป็นทำนอง ร้องอยู่ ๓ ตอน แต่เป็น ๒ เนื้อหา ดังนี้

"มาเอารางวัล ไปเสียดีๆ เพราะลูกสาวเศรษฐีร่ำรวยสะบัน
รูปก็สวยร่างก็งาม เงินทองล้นหลามอกแต่งตุ่มตัน
เอ้า เจ้าข้าเอ๊ย ใครมีวิชาดี มาอาสาเศรษฐีปราบกุมภีร์มีรางวัล
จะยกลูกสาวให้จ่ายทรัพย์สะบัน มรดกทั้งนั้นจะแบ่งปันมากมาย เจ้าข้าเอ๊ย
มาเป็นลูกเขยเศรษฐีเร็วๆ"

อีกสำนวนหนึ่ง ร้องว่า

"เอ้าหนวยพวกเรา ท่านมีลูกสาวจะหาลูกเขย
ปราบไอ้เซ่สำเร็จเมื่อไร ทุนหัวให้ไม่ยักท่าเลย
เศรษฐีสับประคนตืดสินบนลูกเขย
(พูด) ใครเก่งมาหาเลย สะเบยทั้งชาติ เออวา
เอ้า ใครอยากได้เป็นลูกเขยเศรษฐี ฟังทางนี้ละ
ถ้าปราบไอ้เซ่ได้เป็นลูกเขยเศรษฐี เอ้ามาทางนี้"

ภาพยนตร์เรื่อง ไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓)

หมอจระเข้ร้องโนรา ร้องว่า

"ว่า ไอ้ ไอ้ ไอ้ ไอ้ชาละวันกุมภีร์มีงรีบขึ้นมา
จึ้นมาบนนี้อย่าช้า หคหัวอยู่ไหน
จึ้นมาบนนี้มาสู้กับกูๆ เร็วๆ ไวๆ เร็วไวๆ
ถ้ามีงโพล่หัวจึ้นมาเมื่อไร กูจะฆ่ามึงเสียให้ตาย ไอ้"

เพลงทรงเครื่อง

ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ปรากฏการเล่นเพลงทรงเครื่องของคณะหวังเต๊ะ เล่นเรื่องไกรทองปราบชาละวัน

CINEMA ENLIGHTENS
ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

ไกรทอง (พ่อเพลง) "ว่านางเอ๋ย โคมเจ้าไกรทองผ่องโสภา เป็นหอมตะเข้หระผู้ยิ่งใหญ่ (ลูกคู่รับ - เป็นหอมตะเข้หระผู้ยิ่งใหญ่) ไอ้พวกตะเข้ขุดคูอยู่ที่ไหน จงออกมาไวๆ ไอ้ชาละวัน (ลูกคู่ - ออกมาไวๆ ไอ้ชาละวัน)

ชาละวัน (พ่อเพลง) "เมื่อนั้นเอ๋ย ไอ้ชาละวัน พะว้าพะวังฟังสำเนียง ไอ้ไกรทองกะลาเปี้ยก มาเรียกกู (ลูกคู่- ไอ้ไกรทองกะลาเปี้ยกมาเรียกกู) มึงมันเป็นเด็กวัดหอรกนะ ไอ้ศัตรู ประวัติของเจ้าเรากี่รู้แต่เดิมมา (ลูกคู่รับ - ประวัติเจ้าเรากี่รู้แต่เดิมมา)

ไกรทอง (พ่อเพลง) พุด-ว่าอย่างไรชะละวัน มึงจะออกมาไหม

ชาละวัน (พ่อเพลง) -ไม่ออก

ไกรทอง (พ่อเพลง) -ไม่ออกจากถ้ำหอร

ชาละวัน (พ่อเพลง)-เรารู้ว่าออกไปต้องหมายถึงชีวิต

ไกรทอง (พ่อเพลง) - ถ้ามึงไม่ออกมา กูจะปล้ำตะเข้เมียเล็กๆ ของมึง

ชาละวัน (พ่อเพลง)-เราไม่สนใจ

ไกรทอง (พ่อเพลง) ร้อง "ถ้าไม่ออกจากถ้ำ กูจะปล้ำเมีย ให้รู้ได้รู้เสียกันไปเลย เอ๋ย ไอ้ตะเข้คลองด่านสันดานเสีย มึงนอนหมกกเมียอยู่ทำไม อีตะเข้เล็กๆ ที่อยู่นอกถ้ำ เราจะต้องปลุกปล้ำทำเมียให้ ถ้ามึงไม่ออกจากถ้ามึงจะซ้ำใจ กูจะปล้ำเมียทั้งหลายของมึง"

ไกรทอง (ตัวจริง) ร้อง " เอ่อ เอ่อ เอ่อ เอ๊ย ผมเป็นไกรทองแท้เมื่อมาถึง เฝ้ารำฟิ่งรำพันเรื่อง ที่ผ่านไป เมื่ออดีตกาลเมื่อไม่นานมานี้ เรามีเมียกุมภีร์เราต้องขอรักขื่อแม่วิมาลาเมียเจ้าชาละวัน ต้องรบราฆ่าฟันกันถึงตาย ฆ่าพ่อเขาเสียจับเอาเมียเขามา ผมมันพิศศิลห่าแล้วใจหาย ผมมันพิศศิลห่า

ซ้อคาม ผมเคยเป็นผัวตะเข้ามาแล้ว ไม่บอกใคร มาพบแม่วิมาลาเมียเจ้าชาละวัน เห็นแล้วจิตใจจั่ง ฐู้สึกพอใจ"

วิมาลา (แม่เพลง) ร้อง "วิมาลามาประสบพบไกรทอง ถอยออกไปน้อยๆ เข้าไปข้างใน วิมาลาตัวปลอมเราก็ไม่ยอมแน่ ไอ้ไกรทองหน้าแก่ถอยไปให้ไกล อย่ามัวมาบั่นปึงทำเป็นวางปุม ไอ้พ่อไกรทองหนุ่มเข้ามาใกล้ๆ อย่ามองเขม้นเห็นหน้าว่าวิมาลาแก่ พ่อไกรทองแท้ๆ พ่อแห่งใหญ่ มาเซ็ดลึงกันสักวันให้มันมันถึงใจ เข้ามาใกล้ๆพ่อไกรทองเอย"

ตะเกาแก้วตะเกาทอง ร้อง "เอ่อ เอ่อ เอ็ง เอย ตะเกาแก้วตะเกาทองเมื่อมองเห็น พี่ไกรทองนี้ ไม่ใช่เล่นเจ้าชู้เหลือหลาย มีหาง ไม่มีหางไม่ยอมให้ขวางหน้า นี่เป็นมนุษย์มกกันประเภทไหน ไหนๆมานี้ชิใครเป็นวิมาลา อยากจะขอตบหน้าสักหน่อยได้ไหม เธอเป็นนักแสดงอย่ามาแกล้งมั่วมากอดลูกกอดผัวเขาทำไม ความหึงขึ้นหน้าเอี่ยมช้ำไย"

CINEMA ENLIGHTENS

เพลงกล่อมเด็ก

ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ พบว่าชาวบ้านคนหนึ่งร้องเพลงกล่อมลูก ดังนี้
"กาเหว่าเอย ไช้ไว้ให้แม่กาไฟ แม่กาก็หลงรัก คิดว่าลูกในอุทร อ้อ อ้อ....."

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

เพลงร้องเล่น

ในภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ชาวบ้านซึ่งเป็นชาวจีนคนหนึ่งเมื่อทอดแหก็ร้องเพลงไปด้วย ดังนี้ "จีเอ๊ยจี ทอดแหตรงนี้คงจะมีกึ่งนาง หวังเฮ้วๆ เฮ้ววังกะยอก้อวังๆ"

นอกจากภาพสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยในภาพยนตร์แนวแฟนตาซีดังที่กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น ยังพบว่าในภาพยนตร์ยังแสดงให้เห็นความเป็นไทยที่ผู้สร้างได้สอดแทรกไว้ในส่วนต่างๆ ด้วย เช่น การใช้ดนตรีบรรเลงประกอบเรื่องเป็นเพลงดนตรีไทย นอกจากนี้ยังมีการขับเสภาเพื่อการบรรยายฉาก เหตุการณ์หรืออารมณ์ความรู้สึกของตัวละครอีกด้วย ดังที่ปรากฏในเรื่องตอนต่างๆ ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง ไกรทองภาค ๑

ตอนที่บรรยายอารมณ์ของนางเลื่อมไฉวรรณ ตอนที่ชาละวันเข้าไปหานางวิมาลา ดังนี้

เลื่อมไฉวรรณตะครันตะครอรอพั่วรัก	เนิ่นนานนักร้อนรันทนไม่ไหว
กำริบฤทธิ์พิศวาสเขียนขาดใจ	เหตุไฉนรักสนุกกว่าทุกคราว
ความที่เคยแนวซิคชีวิตชื่น	อารมณ์รื่นเริงร่าหน้าร้อนผ่าว
แรงไฟรักยิ่งยวดถึงปวศร้าว	ฮึดฮัดอ้าวดวงจิตใคร่ซิคเซย
เอย รุนแรงรักหนักหน่วงกลางดวงจิต	โปรดแนวซิคเดี่ยวนี่เกิดพิ้อเอย
ที่สอนให้รู้จักรักจนเคย	แล้วร้างเลยเดือนร้างห่างได้ไย

ตอนที่ไกรทอง ตั้งพิธีปราบจระเข้ ดังนี้

แล้วเชิญเทพารักษ์ที่ศักดิ์สิทธิ์	สิ่งสถิตอยู่ที่ห้องสถาน
แล้วจัดแจงแต่งพิธีพลีกาล	ปลุกเครื่องอ่านด้วยเดชเวทวิทยา

ตอนที่ไกรทองจะลงไปถ้ำของชาละวัน ดังนี้

จึงหยิบกระตง	ใส่มัจจะมังสาผลาผล
จุดเทียนเช่นเจ้าเป่ามนตร์	กระตงน้อยลอยวนขึ้นเหนือน้ำ
เดชเวทศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์ขจัด	กระตงซัดไปลอยตรงปากถ้ำ
ก็รู้ว่ากุมภีร์มีกรรม	เทวดาชี้นำธรรมทาง
เอย จึงจุดเทียนชัยมหาระเบิด	น้ำเปิดเป็นช่องปล่องสว่าง
ไกรทองโคกลงช่องตรงกลาง	ตรงระหว่างกระตงที่ตรงพลัน

ตอนที่นางวิมาลาต้องลาจากไกรทอง หลังจากที่ไกรทองมาขึ้นมานบนเมืองมนุษย์ ดังนี้

หักอารมณ์ฆ่าอาลัยฤทัยสวาท
นี่กรรมเก่าทับบมเจ้าหรือทรมเฉย
แต่นี้จะอยู่เดียวให้เปลี่ยวจิต
ที่เคยอุ่น ไม่ได้แอบแนบอุรา
ลัดตัวกับคนปนอยู่กันไม่ได้
แม้หน้าชาติหน้าฟ้าใหม่แล้วไกรทอง

นุชนารถวิมาลานิจาเอ๋ย
สองผิวเคยพิสวาสต้องคลาดคลา
ที่เคยซิดไม่ได้ซิดเสนาหา
ที่เคยซิดต้องล่าน้ำตานอง
ขอลาไกลไม่อยู่ให้หม่นหมอง
คงได้ครองเคียงคู่ผู้สมเอย

ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒

ตอนที่ไอ้เตี้ยมจะหักด่านจระเข้เข้าไปในถ้ำทอง ดังนี้

จะผ่านเข้าถ้ำทอง
ป้องกันที่ลับเจ้าชาละวัน
ไอ้เตี้ยมหักด่านตะเข้เร็วหวัคค
ตะเข้สั้นน้อยตะเข้ใหญ่ไม่ทนทาน

ฝูงตะเข้เนืองนองเป็นด่านกัน
ก็แยกเขี้ยวเข่นขยี้นเข้ารอนราญ
บุกสะบัดไฟดาบอยู่ลาดฉาน
ลาดฉานทะยานพุ่งเข้าถ้ำทอง

ตอนที่นางวิมาลาารู้สึกกลัวที่ไอ้เตี้ยมตาย และนึกถึงตัวเองที่ต้องมีสามีถึงสามคน นางจึงรำพึงรำพัน ดังนี้

ประหวั่นใจไอ้เตี้ยมมาคืนดับ
ผวาจิตป่วนปั่นหัวน้ออารมณ์
เข้ามาหวังยึดตะเกาแก้ว
อกเอ๋ยทำไฉนซ้ำใจนัก
หนึ่งแล้วสองมิหนำซ้ำสาม
อ่อนอกฟอกอนาถหวาดฤทัย

หวังผิวเก่ายืมรับก็ไม่สม
สามซู้ชวดชมเพราะเมารัก
ก็คลาดแคล้วหายตัวยิ่งกลัวหนัก
เพราะก่อรักอลวนจึงจนใจ
จะเหลืองามในตัวนี้มีที่ไหน
แค้นใจเพราะตัวนี้ชั่วเอง

ภาพยนตร์เรื่องกาเกี

การขับเสภาในเรื่องกาเกี พบว่ามีการขับเสภาตอนที่ตัวละครบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง และเป็นการโต้ตอบกัน ดังนี้

ตอนครูทแอบมองนางกาก็ ดังนี้

คิดจะใคร่ลักองค์ยอดสงสาร
ยังสถานพิมานฉิมพลี
หวั่นเกรงบาปบำเพ็ญบั้งยังจิต
กระอักกระอ่วนรวนเร่รำล้าย

ไปคลั่งเคล้าเยาวมาลัยไม่หน่ายหนี
ไว้เป็นที่ชื่นชมภริมย์ใจ
ทั้งเกรงพระจักรกฤษผู้เป็นใหญ่
สุดหักใจสุดยั้งคลังกามา

ตอนบรรยายภาพของพญาครุฑที่กางปีกบดบังแสงอาทิตย์ ทำให้มืดมัวไปทั่ว ดังนี้

ผลาดแผลงเดชาโถมถา
บั้งแสงสุริยนต์อนทกาล
ฟ้าคะนองต้องกัมปนาทสะท้อน
ทุกคนตื่นตื่นตกใจไปด้วยกัน

ปีกกางกางตระหง่าน
บันดาลพายัพทศอัครรรย์
พระสุธาสะท้อนเลื่อนลั่น
จำละหวั่น ไปทั้งเวียงชัย

ตอนที่ท้าวพรหมทัตครวญถึงนางกาก็ ดังนี้

โหยยอดสุดากากิจของพี่เอย
สงวนน้องมิให้ต้องลมลือ
ยามประคองพี่ก็ตั้งแต่เบาๆ
แสนสมบัติมิเคยขาด ไม่กลัวเปลือง
อยู่หลัดหลัดเหมือนฟ้าฟาดชีวิตพี่

พี่เฝ้าเซยชวนจิตชีวิตพี่
ถนอมนางดังชีวิตไม่มีคืน
ยามคลั่งเคล้ารักเหลือแม่เนื้อเหลือง
ไม่มีเรื่องโทมนัสให้จิตใจ
ปานฉะนี้ จะทุกข์ทนอยู่หนไหน

ตอนที่ท้าวพรหมทัตรอให้พญาครุฑกลับมาเล่นสกา และต้องเก็บงำความไม่พอใจเอาไว้
ดังนี้

เห็นมานพฉายเนตรแลชำเลื่อง
สุดฝืนกลิ่นกล้ำซ้ำอุรา
ฝืนพระองค์ทรงสกาอุราระทีก
สกาที่อหรือสนุกกว่าทุกวัน

พรหมทัตขัดเคืองเป็นหนังหนา
แข็งพระทัยเชยจันมาบนแท่นพลัน
พระทัยนิกหน้านวนลึงปวนปั้น
มิได้ทรงสรวลสันจันรรจา

ตอนพญาครุฑ โกรธที่คนธรรมดาพูดว่าเคยไปวิมานฉิมพลี ดังนี้

ยีนคำเล่าทุเรศเขตสิงขร	ข้ามสาครลึกกว่าทางวิถี
แม่นจะขว้างขนหางจามรี	ก็จมดิ่งถึงที่แผ่นดินดาน
น้ำนั้นสุขุมละเอียดอ่อน	ชื่อสีทันดรอันไพโรสาณท์
ประกอบกับหมู่จัจกุมภาร์พาล	คชสารเถือกปลาและนาคิน
ผู้ใดข้ามนทีสีทันดร	ก็มีวรมณเฑาะเป็นเหยื่อแก่สัตว์สิ้น
สัมหาพญาครุฑยังเต็มบิน	กว่าจะไปถึงถิ่นพิมานทอง

ตอนคนธรรมดาตอบพญาครุฑ ดังนี้

CINEMA ENLIGHTENS

คนธรรมดาครั้งฟังก็แถมสรวล	ทำสำรวลยิ้มเย้ยเฉลยสาร
อันเวทมนตร์ฤทธิไกรใช้ชัชชาญ	แต่จิตหาญแทรกขนสุบรรณจร
พญาครุฑตัวชูเป็นคู่เขลา	มาพาเราซ่อนชูสู่สมร
ครั้นราตรีปักษีเข้าแนวนอน	ทิวากรเราก็แนบประจำกาย
ต่างชูต่างขึ้นทุกคืนวัน	แต่สุบรรณมจิตไม่คิดหมาง
เป็นสัจจดังคำไม่อำพราง	ชำระคางเกรงยุที่จะมีครรภ์

จากที่กล่าวไปนั้นทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องนั้นทำให้เรื่องสมจริงมากยิ่งขึ้น ทั้งการแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เครื่องมือในการทำมาหากิน การละเล่น เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ นอกจากนี้ในภาพยนตร์แนวแฟนตาซียังแสดงให้เห็นภาพวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง ซึ่งแม่น้ำถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิตทั้งใช้ดื่มกิน และอาบ และทำมาค้าขาย รวมถึงเป็นแหล่งอาหารให้แก่ชาวบ้านอีกด้วย ดังที่ปรากฏในเรื่อง *ไกรทอง*

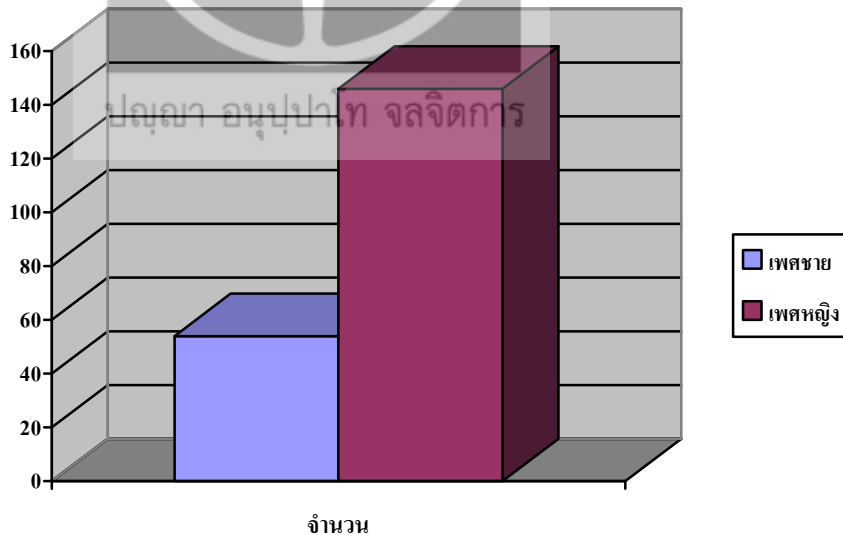
บทที่ ๕

ค่านิยมของคนไทยในการดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซีไทย

ในอดีตนั้นเรื่องแนวจักรวาลต่างๆ เป็นเรื่องแนวหนึ่งที่ได้รับคามนิยมนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซี และได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบันนี้ผู้คนยังคงชื่นชอบหรือติดตามชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีอยู่หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันที่รับรู้ติดตาม และชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบสุ่มตัวอย่างโดยไม่ได้กำหนดปัจจัยเรื่องเพศ อายุ การศึกษา จำนวน ๒๐๐ คน ผลของการเก็บข้อมูลมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

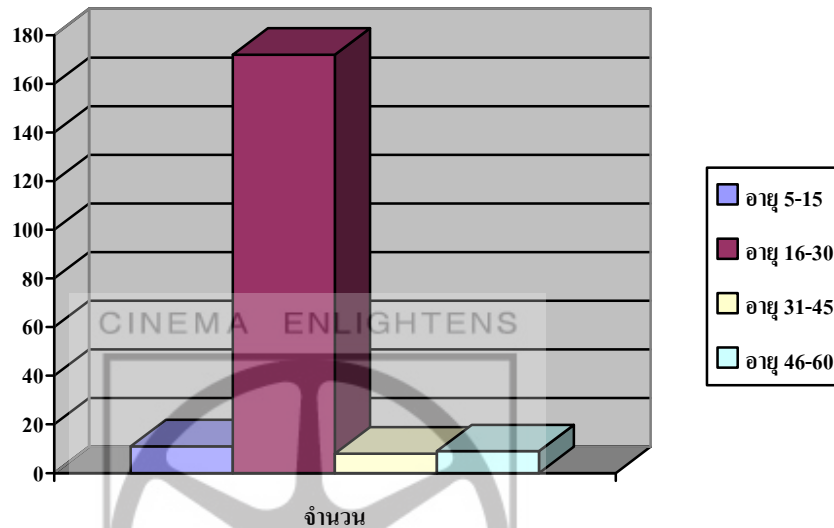
๕.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้นี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน จากการเก็บข้อมูลในครั้งนี้พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง จำนวน ๑๔๖ คน คิดเป็น ๗๓ เปอร์เซ็นต์ และเพศชาย จำนวน ๕๔ คน คิดเป็น ๒๗ เปอร์เซ็นต์

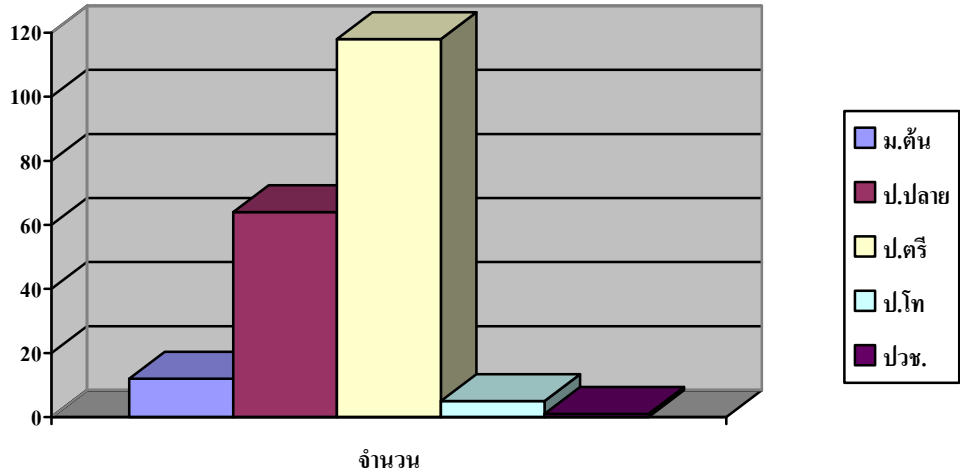
แผนภูมิแสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุดเป็นอันดับ ๑ คือ ช่วงอายุ ๑๖-๓๐ ปี จำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็น ๘๖ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ ช่วงอายุ ๕-๑๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็น ๕.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ช่วงอายุ ๓๑-๔๕ ปี จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์ และ อันดับ ๔ คือ ช่วงอายุ ๔๖-๖๐ ปี จำนวน ๕ คน คิดเป็น ๒.๕ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

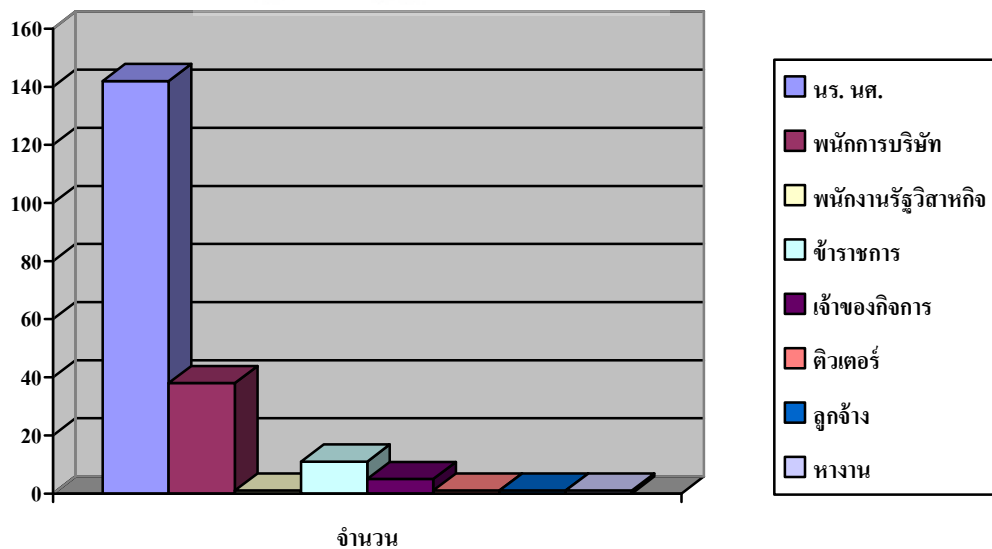
สำหรับระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีมากเป็นอันดับ ๑ คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็น ๕๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๖๔ คน คิดเป็น ๓๒ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๒ คน คิดเป็น ๖ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ ระดับปริญญาโท จำนวน ๕ คน คิดเป็น ๒.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

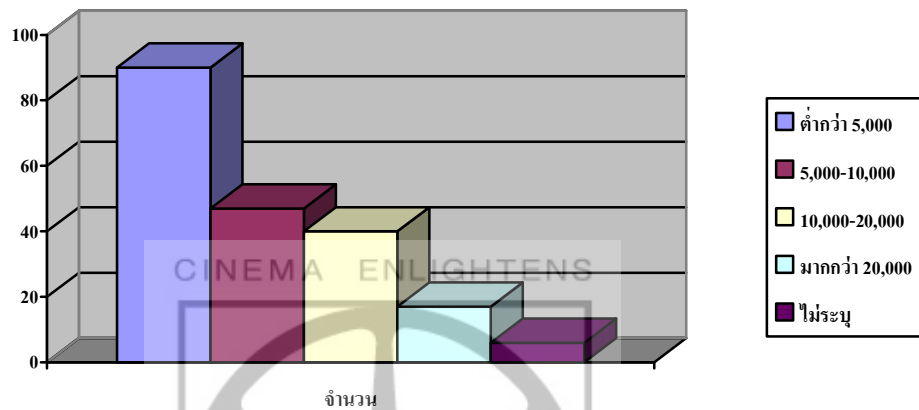
สำหรับอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ ๑ คือ มีอาชีพเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็น ๗๑ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ พนักงานบริษัท จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น ๑๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ข้าราชการ จำนวน ๑๑ คน คิดเป็น ๙.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ เจ้าของกิจการ จำนวน ๕ คน คิดเป็น ๒.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๖ คือ ทิวเตอร์ จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๗ คือ ลูกจ้าง จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์ และกำลังหางาน จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์

ปณญา อนุบุปาโท จลจิตการ

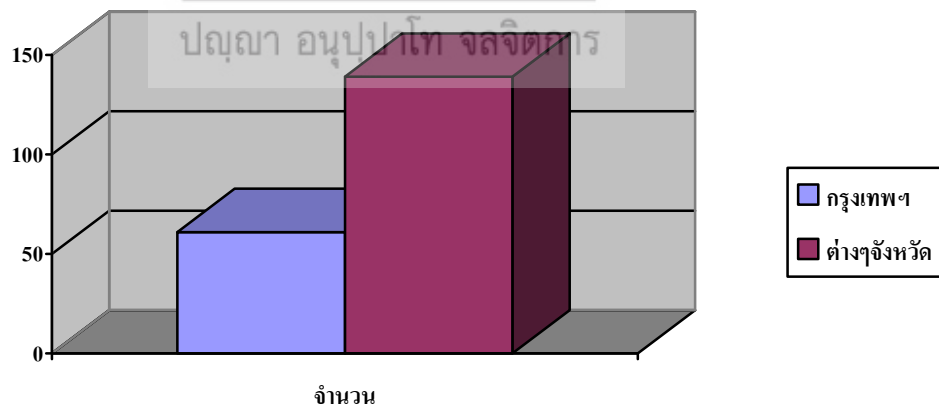
แผนภูมิแสดงอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ ๑ คือ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ จำนวน ๘๐ คน คิดเป็น ๔๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ รายได้ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ จำนวน ๔๗ คน คิดเป็น ๒๖.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ รายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ จำนวน ๔๐ คน คิดเป็น ๒๐ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ รายได้ มากกว่า ๒๐,๐๐๐ จำนวน ๑๗ คน คิดเป็น ๘.๕ เปอร์เซ็นต์ และไม่ระบุว่ามิรายได้เท่าไรอีก จำนวน ๖ คน คิดเป็น ๓ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

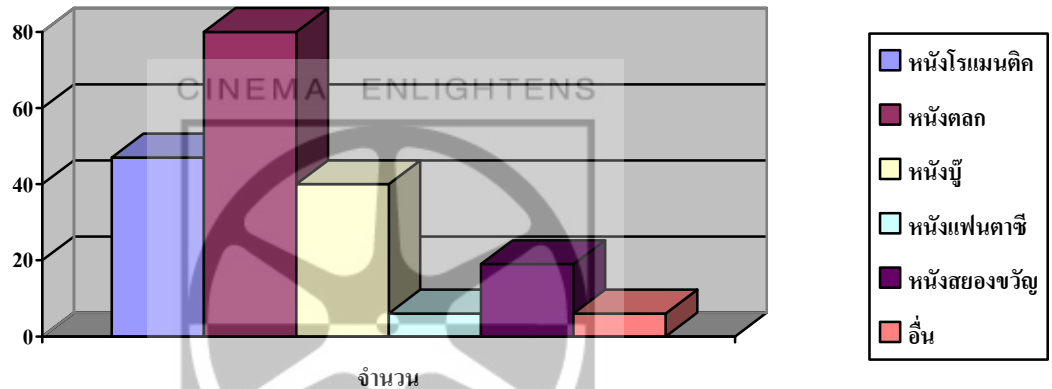
สำหรับภูมิลำเนาของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าอยู่ในต่างจังหวัด จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็น ๖๕.๕ เปอร์เซ็นต์ และ ในกรุงเทพฯ จำนวน ๖๑ คน คิดเป็น ๓๐.๕ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงภูมิลำเนาของผู้ตอบแบบสอบถาม

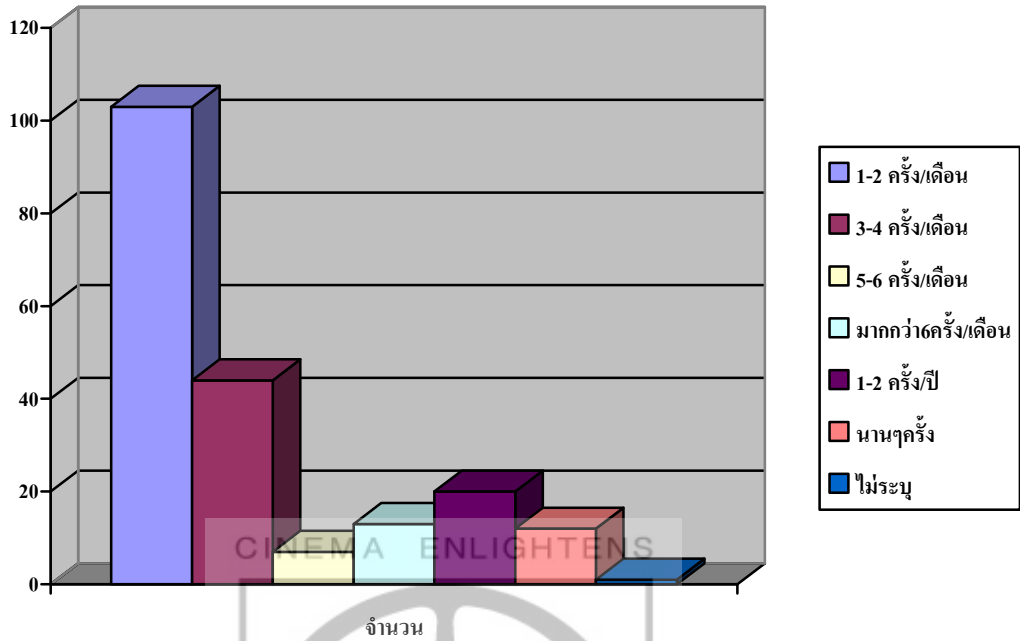
๕.๒ ค่านิยมในการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

สำหรับแนวภาพยนตร์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามชื่นชอบเป็นอันดับ ๑ คือ ภาพยนตร์ตลก จำนวน ๘๐ คน คิดเป็น ๔๐เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ ภาพยนตร์ชีวิตรักโรแมนติค จำนวน ๔๗ คน คิดเป็น ๒๓.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ภาพยนตร์บู๊ จำนวน ๔๐ คน คิดเป็น ๒๐ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ ภาพยนตร์สยองขวัญ จำนวน ๑๕ คน คิดเป็น ๗.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ คือ ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี จำนวน ๖ คน คิดเป็น ๓ เปอร์เซ็นต์ และภาพยนตร์แนวอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ดราม่า ภาพยนตร์สืบสวน ภาพยนตร์แนวเทคโนโลยี เป็นต้น จำนวน ๖ คน คิดเป็น ๓ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงประเภทของภาพยนตร์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกชม

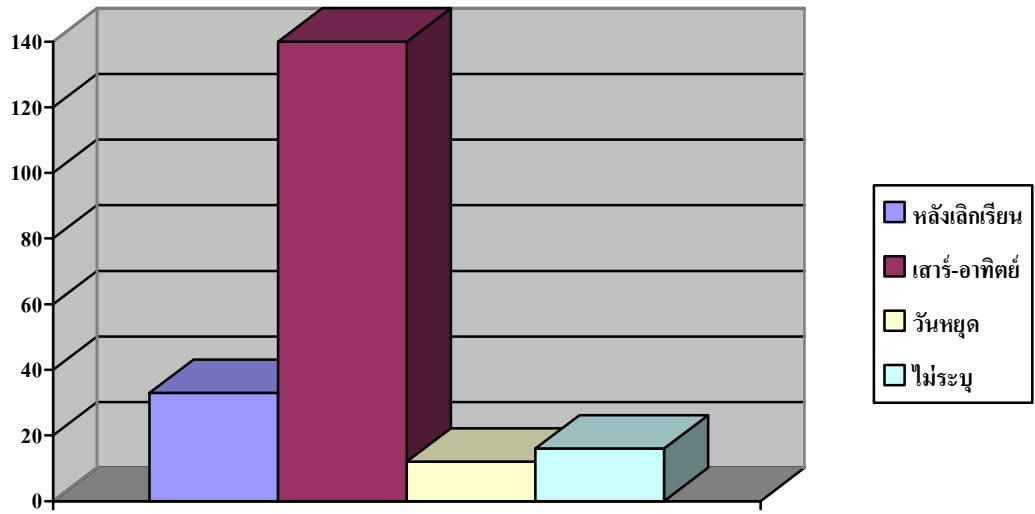
สำหรับความถี่ในการชมภาพยนตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าจำนวนที่มีผู้ตอบแบบสอบถามมากเป็นอันดับ ๑ คือ ชมภาพยนตร์ ๑-๒ครั้ง/เดือน จำนวน ๑๐๓ คน คิดเป็น ๕๑.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ ชม ๓-๔ ครั้ง / เดือน จำนวน ๔๔ คน คิดเป็น ๒๒ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ชม ๑-๒ ครั้ง / ปี จำนวน ๒๐ คน คิดเป็น ๑๐ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ ชมมากกว่า ๖ ครั้ง / เดือน จำนวน ๑๓ คน คิดเป็น ๖.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ คือ ระบุว่าจะดูทีหนึ่ง อีกจำนวน ๑๒ คน คิดเป็น ๖ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๖ คือ ชม ๕-๖ ครั้ง / เดือน จำนวน ๗ คน คิดเป็น ๓.๕ เปอร์เซ็นต์ และไม่ได้ระบุเวลาแน่นอน จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิความถี่ในการชมภาพยนตร์

สำหรับช่วงวันที่เหมาะสมในการชมภาพยนตร์ ผู้ตอบแบบสอบถามตอบมากเป็นอันดับ ๑ คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็น ๗๐ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ หลังเลิกเรียน จำนวน ๓๓ คน คิดเป็น ๑๖.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ไม่ได้ระบุเวลาแน่นอนอีกจำนวน ๑๖ คน คิดเป็น ๘ เปอร์เซ็นต์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จำนวน ๑๒ คน คิดเป็น ๖ เปอร์เซ็นต์

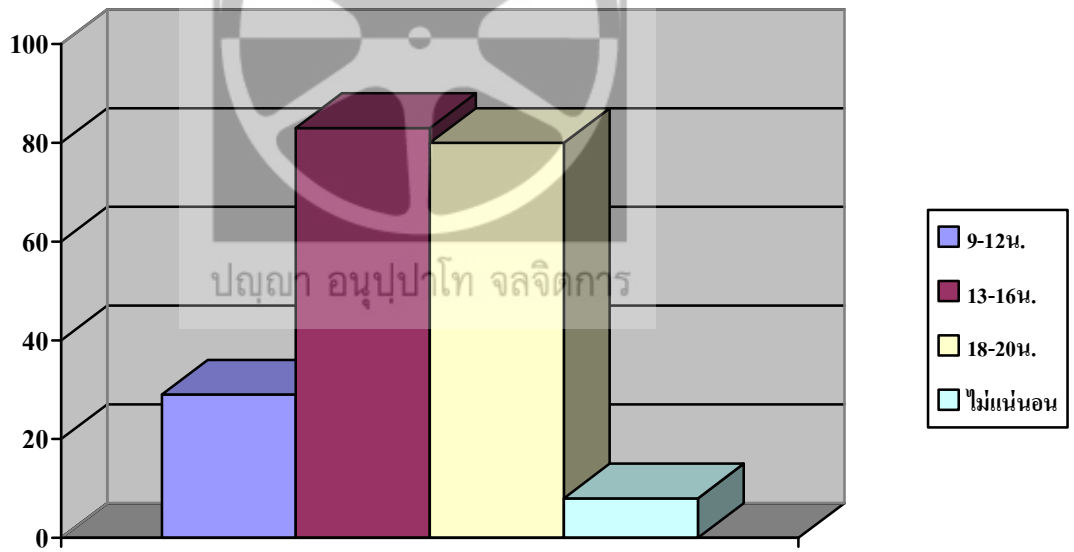
สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดูภาพยนตร์ มีผู้ตอบแบบสอบถามตอบมากเป็นอันดับ ๑ คือ เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. จำนวน ๘๓ คน คิดเป็น ๔๑.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ เวลา ๑๘.๐๐-๒๐.๐๐ น. จำนวน ๘๐ คน คิดเป็น ๔๐ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ เวลา ๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. จำนวน ๒๕ คน คิดเป็น ๑๒.๕ เปอร์เซ็นต์ และกล่าวว่าไม่ได้มีเวลาที่แน่นอน บางคนเมื่อทำงานเสร็จก็จะไปดูภาพยนตร์อีกจำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์

จำนวน

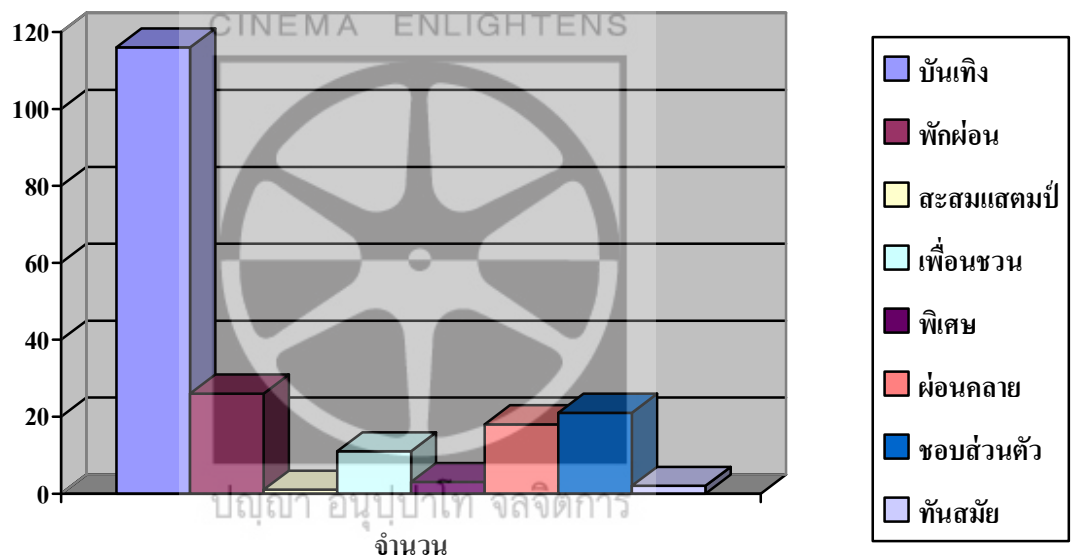
แผนภูมิแสดงวันที่สะดวกชมภาพยนตร์

จำนวน

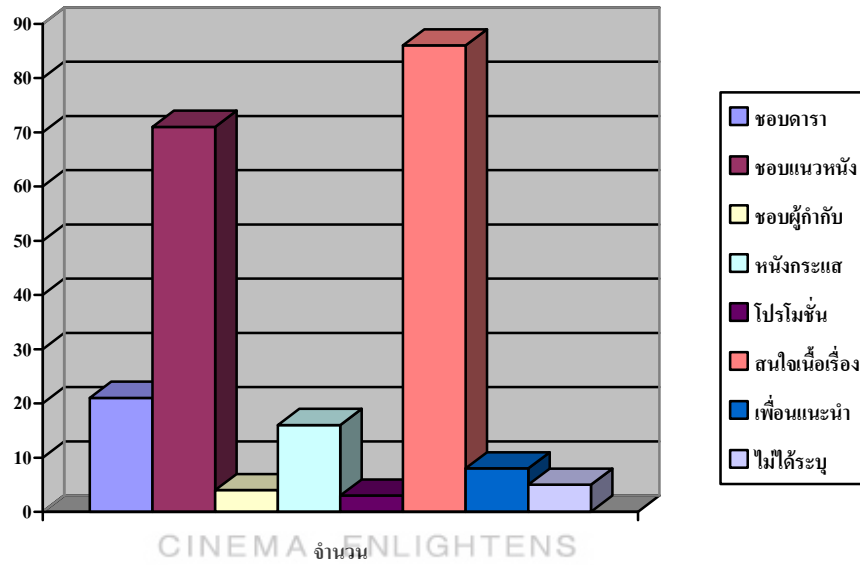
แผนภูมิช่วงเวลาที่เหมาะสมในการชมภาพยนตร์

สำหรับจุดประสงค์ในการเลือกชมภาพยนตร์นั้น จุดประสงค์ที่มีผู้ตอบแบบสอบถามตอบมากที่สุดเป็นอันดับ ๑ คือ เพื่อความบันเทิง จำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็น ๕๘ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ เพื่อพักผ่อน จำนวน ๒๖ คน คิดเป็น ๑๓ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ เป็นความชอบโดยส่วนตัว จำนวน ๒๑ คน คิดเป็น ๑๐.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ ต้องการผ่อนคลาย จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น ๙ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ คือ เพื่อนชวนไปดู จำนวน ๑๑ คน คิดเป็น ๕.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๖ คือ เนื่องในโอกาสพิเศษ (วันเกิด, วันวาเลนไทน์ ฯลฯ) จำนวน ๓ คน คิดเป็น ๑.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๗ คือ ดูภาพยนตร์เพื่อความทันสมัย จำนวน ๒ คน คิดเป็น ๑ เปอร์เซ็นต์ และเพื่อสะสมแสตมป์แลกของรางวัล จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์

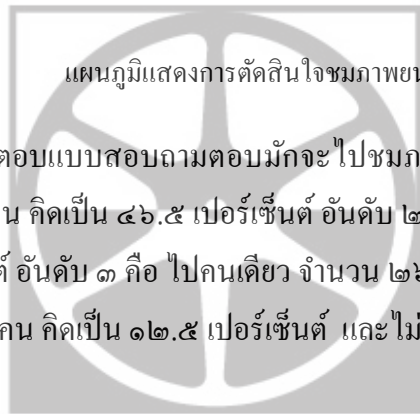

แผนภูมิแสดงจุดประสงค์ในการชมภาพยนตร์

สำหรับสาเหตุในการตัดสินใจเลือกดูภาพยนตร์ ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแตกต่างกันไป อันดับ ๑ คือ สนใจเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ จำนวน ๘๖ คน คิดเป็น ๔๓ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ เป็นหนังแนวที่ชอบดู จำนวน ๓๑ คน คิดเป็น ๑๕.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ชอบดาราที่แสดง จำนวน ๒๑ คน คิดเป็น ๑๐.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ เป็นหนังที่อยู่ในกระแส จำนวน ๑๖ คน คิดเป็น ๘ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ คือ เพื่อนแนะนำ จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๖ คือ ไม่ได้มีเหตุผลแน่นอน จำนวน ๕ คน คิดเป็น ๒.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๗ คือ ชอบผู้กำกับกับการแสดง จำนวน ๔ คน คิดเป็น ๒ เปอร์เซ็นต์ และภาพยนตร์เรื่องนั้นมีโปรโมชัน จำนวน ๓ คน คิดเป็น ๑.๕ เปอร์เซ็นต์

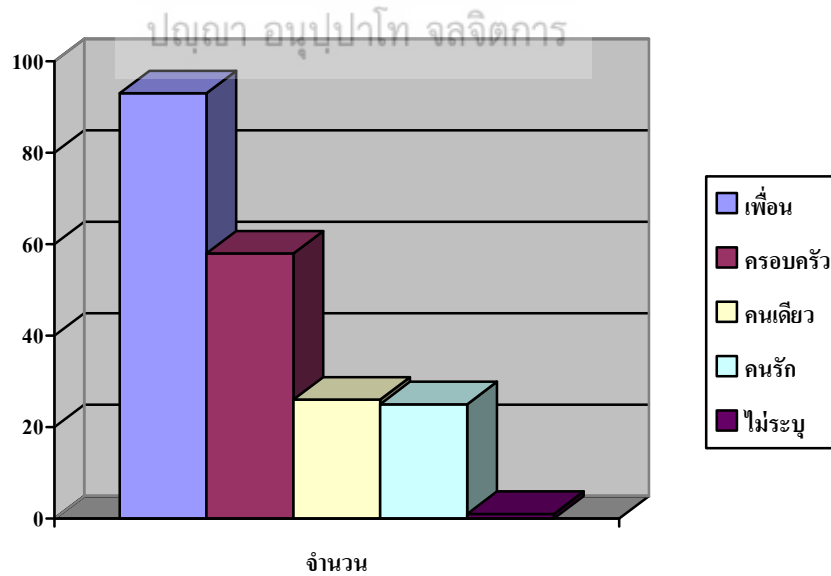

CINEMA ENLIGHTENS จำนวน

แผนภูมิแสดงการตัดสินใจชมภาพยนตร์

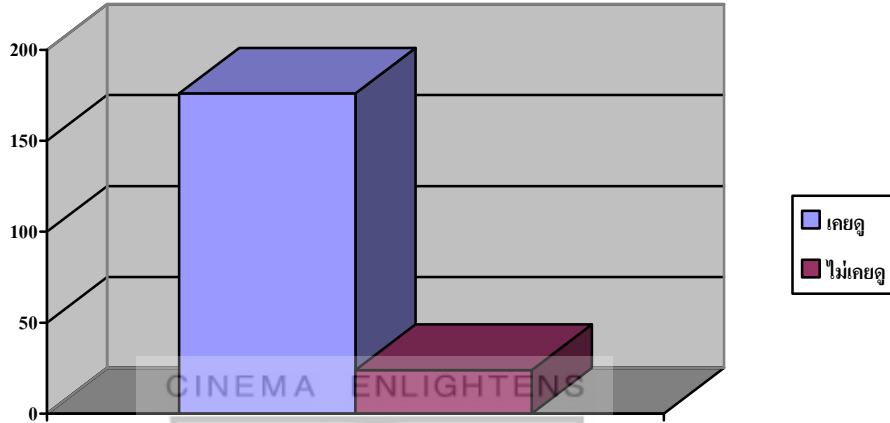
สำหรับบุคคลที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบมักจะไปชมภาพยนตร์ด้วยมากเป็นอันดับ ๑ คือ ไปกับเพื่อน จำนวน ๕๓ คน คิดเป็น ๔๖.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ ไปกับครอบครัว จำนวน ๕๘ คน คิดเป็น ๒๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ไปคนเดียว จำนวน ๒๖ คน คิดเป็น ๑๓ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ คนรัก จำนวน ๒๕ คน คิดเป็น ๑๒.๕ เปอร์เซ็นต์ และไม่ได้ระบุว่าไปกับใคร จำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์

ปัญญา อนุப்புาโท จลจิตการ

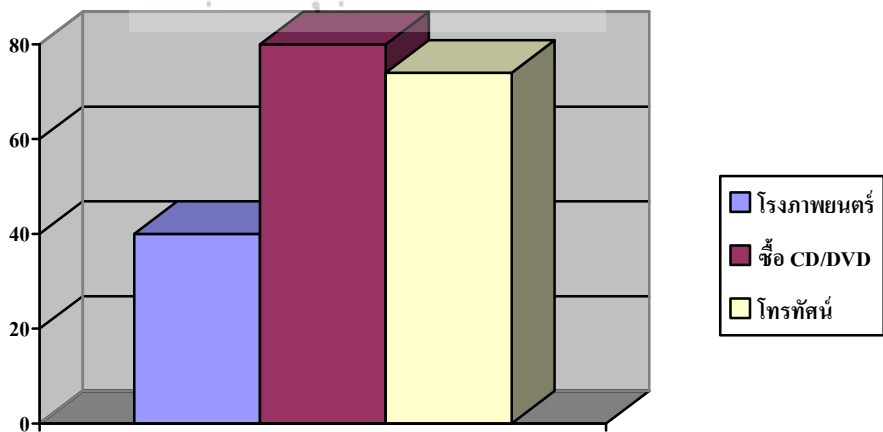
แผนภูมิแสดงบุคคลที่ไปชมภาพยนตร์ด้วย

ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน ผู้วิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี เช่น พระอภัยมณี สุดสาคร โสนน้อยเรือนงาม ฯลฯ ถึงจำนวน ๑๗๖ คน คิดเป็น ๘๘ เปอร์เซ็นต์ และตอบว่าไม่เคยดู จำนวน ๒๔ คน คิดเป็น ๑๒ เปอร์เซ็นต์

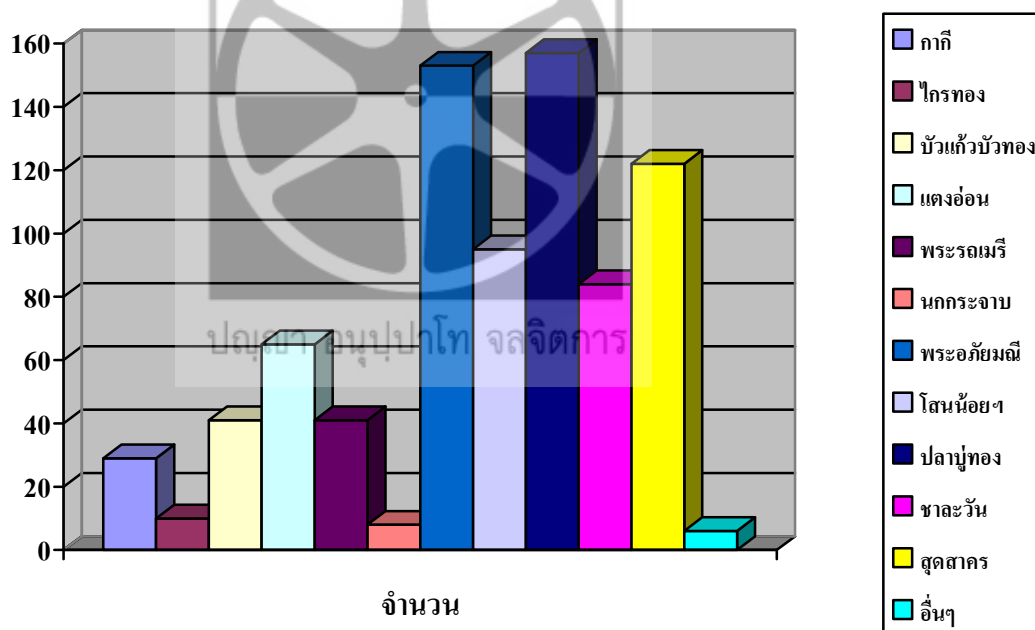
จำนวน
แผนภูมิแสดงผู้ที่เคยชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์กับซื้อซีดีหรือวีซีดีมาชมที่บ้านนั้น พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อซีดีหรือดีวีดี มาดูที่บ้าน จำนวน ๘๐ คน คิดเป็น ๔๐ เปอร์เซ็นต์ และรองลงมาคือ ดูจากโทรทัศน์ จำนวน ๗๔ คน คิดเป็น ๓๗ เปอร์เซ็นต์ และชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่โรงภาพยนตร์ จำนวน ๔๐ คน คิดเป็น ๒๐ เปอร์เซ็นต์

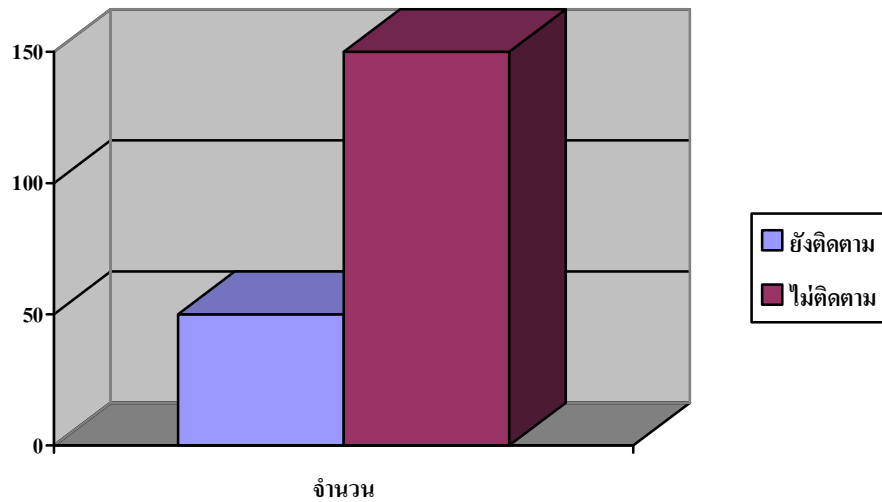
จำนวน
แผนภูมิแสดงการชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์และซื้อซีดีหรือดีวีดีมาดูที่บ้าน

สำหรับคำถามเกี่ยวกับภาพยนตร์แนวแฟนตาซีเรื่องต่างๆที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยดูนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแตกต่างกันไป ในข้อนี้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ อันดับ ๑ คือ เรื่องปลานู๋ทอง จำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็น ๗๘.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ เรื่องพระอภัยมณี จำนวน ๑๕๓ คน คิดเป็น ๗๖.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ เรื่องสุดสาคร จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็น ๖๑ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ เรื่องโสนน้อยเรือนงาม จำนวน ๕๕ คน คิดเป็น ๔๗.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ คือ เรื่องชาละวัน จำนวน ๘๔ คน คิดเป็น ๔๒ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๖ คือ เรื่องเจ้าหญิงแดงอ่อน จำนวน ๖๕ คน คิดเป็น ๓๒.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๗ มี ๒ เรื่อง คือ เรื่องบัวแก้ว บัวทอง จำนวน ๔๑ คน คิดเป็น ๒๐.๕ เปอร์เซ็นต์ และเรื่องพระรถเมรี จำนวน ๔๑ คน คิดเป็น ๒๐.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๘ คือ เรื่องกากี จำนวน ๒๕ คน คิดเป็น ๑๔.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๙ คือ เรื่องไกรทอง จำนวน ๑๐ คน คิดเป็น ๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๑๐ คือ เรื่องเจ้าหญิงนกระจาบ จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์ และเรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องจันทสุริยมาต อิเหนา สิงห์ไกรภพ ตึกดาทอง มโนห์รา อุทัยเทวี โกมินทร์ ฯลฯ จำนวน ๖ คน คิดเป็น ๓ เปอร์เซ็นต์

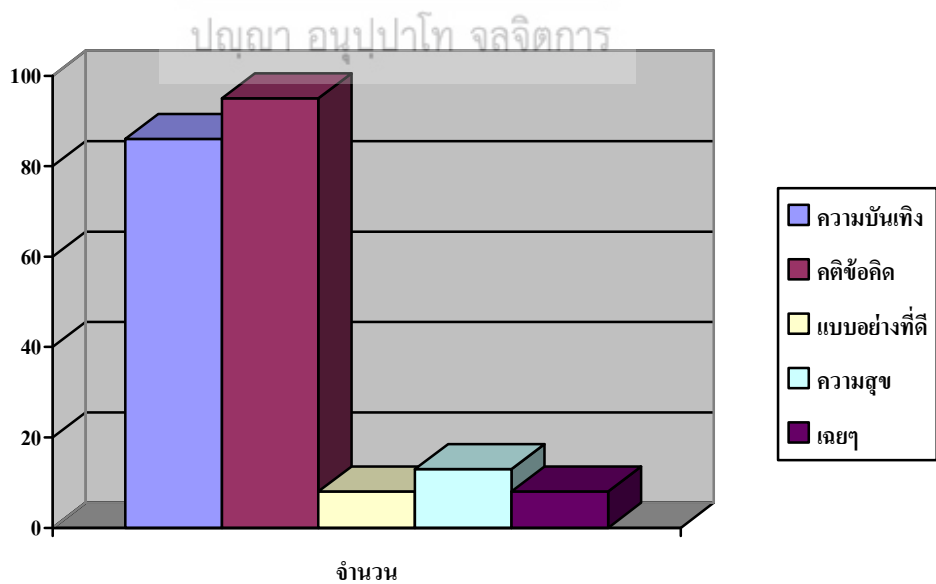
แผนภูมิแสดงการรู้จักภาพยนตร์แนวแฟนตาซีเรื่องต่างๆ

ในปัจจุบันผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คน พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าไม่ติดตามแล้ว จำนวน ๑๕๐ คน คิดเป็น ๗๕ เปอร์เซ็นต์ และคนที่ยังติดตามดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซี จำนวน ๕๐ คน คิดเป็น ๒๕ เปอร์เซ็นต์ และ

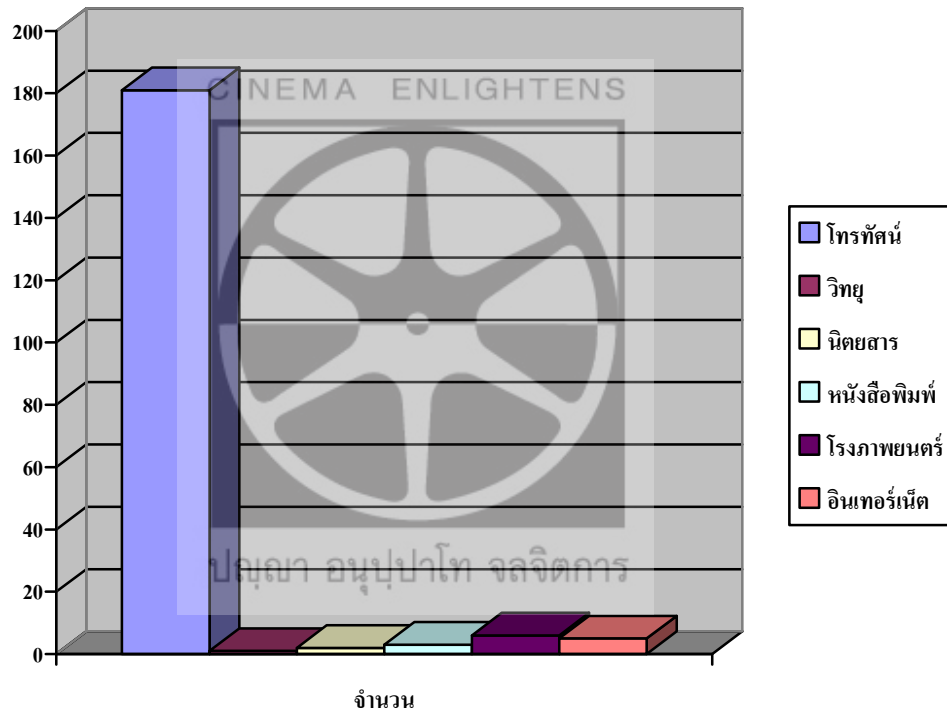
แผนภูมิการติดตามและไม่ติดตามภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในปัจจุบัน

หลังจากการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีแล้วผู้ตอบแบบสอบถามได้ผลแตกต่างกันไป ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ ๑ ตอบว่าได้คิดถึงอดีต จำนวน ๕๕ คน คิดเป็น ๔๗.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ ได้รับความบันเทิง จำนวน ๘๖ คน คิดเป็น ๔๓ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ได้รับความสุขจากภาพยนตร์ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็น ๖.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ ได้แบบอย่างที่ดีจากภาพยนตร์ จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์ และตอบว่าเฉยๆ หรือไม่ได้อะไรเลยอีกจำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์

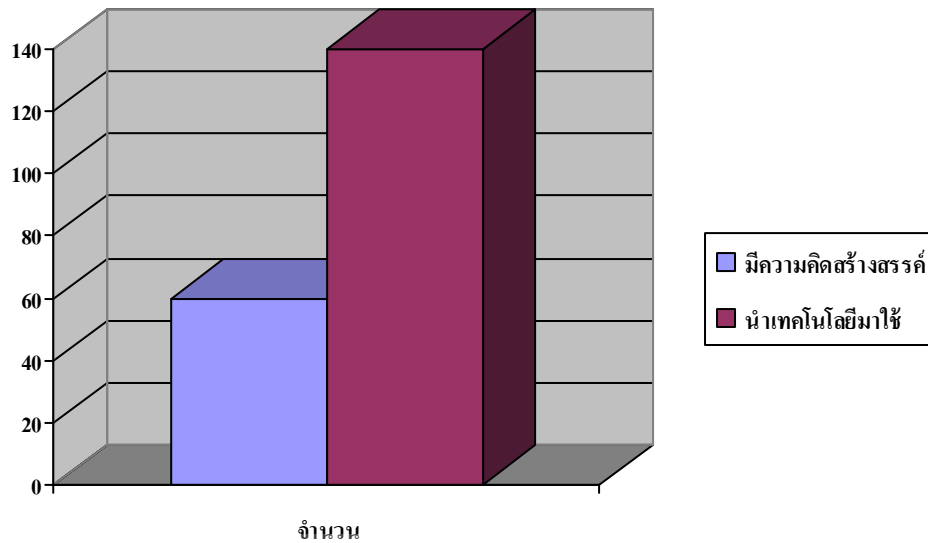
แผนภูมิแสดงผลที่ได้รับจากการชมภาพยนตร์แฟนตาซี

จากแบบสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์แนวแฟนตาซีจากแหล่งต่างๆ อันดับ ๑ ตอบว่าได้ข้อมูลจากรายการโทรทัศน์ จำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็น ๘๐.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ ที่โรงภาพยนตร์ จำนวน ๖ คน คิดเป็น ๓ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ ได้รับข้อมูลดังกล่าวจากหนังสือเฉพาะเรื่องนั้นๆ หรืออินเทอร์เน็ตอีกจำนวน ๕ คน คิดเป็น ๒.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๔ คือ ได้รับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ จำนวน ๓ คน คิดเป็น ๑.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๕ คือ นิตยสารต่างๆ จำนวน ๒ คน คิดเป็น ๑ เปอร์เซ็นต์ และ รายการวิทยุจำนวน ๑ คน คิดเป็น ๐.๕ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงการรับรู้ข้อมูลภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

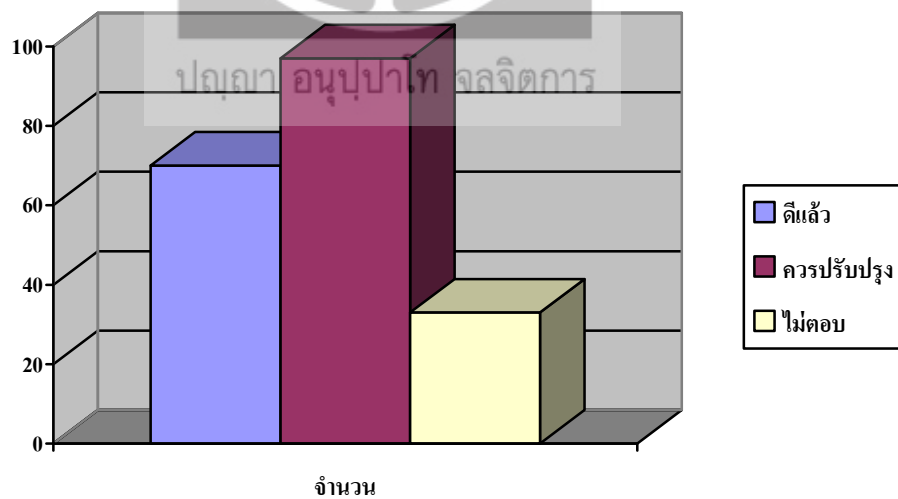
เมื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีสิ่งใดมากกว่ากันในภาพยนตร์แนวนี้ในปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามตอบส่วนใหญ่ตอบว่ามีการนำเทคโนโลยีมาใช้กับภาพยนตร์มากขึ้น จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็น ๗๐ เปอร์เซ็นต์ และภาพยนตร์แนวแฟนตาซีมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอมากขึ้น จำนวน ๖๐ คน คิดเป็น ๓๐ เปอร์เซ็นต์

CINEMA ENLIGHTENS

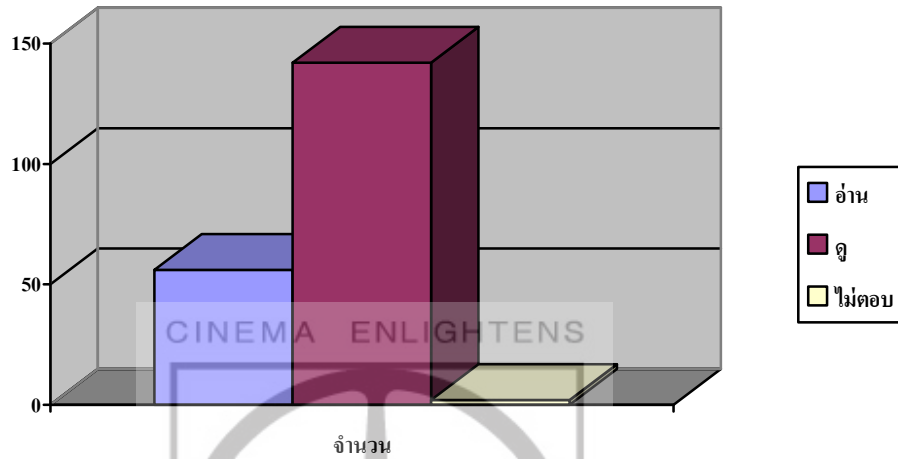
แผนภูมิความคิดสร้างสรรค์กับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในภาพยนตร์

สำหรับคุณภาพของภาพยนตร์แฟนตาซีในปัจจุบันนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าควรปรับปรุงคุณภาพ คือ จำนวน ๕๗ คน คิดเป็น ๔๘.๕ เปอร์เซ็นต์ คุณภาพอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จำนวน ๗๐ คน คิดเป็น ๓๕ เปอร์เซ็นต์ และไม่ตอบ จำนวน ๓๓ คน คิดเป็น ๑๖.๕ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงระดับคุณภาพของภาพยนตร์แฟนตาซีในปัจจุบัน

ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวว่าถ้าให้เลือกระหว่าง “อ่านหนังสือที่นำมาทำเป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซี” กับ “การดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่ทำมาจากหนังสือเรื่องนั้น” ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกชมภาพยนตร์จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็น ๗๑ เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ เลือกอ่านหนังสือ จำนวน ๕๖ คน คิดเป็น ๒๘ เปอร์เซ็นต์ และไม่ตอบ จำนวน ๒ คน คิดเป็น ๑ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงการอ่านหนังสือหรือชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามเลือกอ่านหนังสือ จำนวน ๕๖ คน เหตุผลต่างๆ สามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่ รวมได้ดังนี้

๑) ด้านเนื้อหา

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการอ่านทำให้ได้รับข้อมูลเนื้อหาจากรื่องมากกว่าการดู เพราะภาพยนตร์จะตกแต่งเนื้อเรื่องมากเกินไป หรือบางครั้งก็ตัดเนื้อเรื่อง เพราะมีเหตุผลเรื่องเวลา ต้องทำให้พอดีกับเวลา การอ่านนั้นทำให้เห็นภาพที่แท้จริงของเรื่องตามจินตนาการของผู้อ่าน บางครั้งการนำเรื่องแนวจักรวาลๆ ไปสร้างภาพยนตร์นั้นมีการตัดแปลงจนวรรณกรรมเปลี่ยนไป ในภาพยนตร์มีการแต่งเติมเกินจริง และผู้ตอบแบบสอบถามชอบอ่านหนังสือมากกว่าเพราะรู้สึกว่าจะเข้าใจเรื่องราวได้มากกว่าการชมดูภาพยนตร์

๒) ธรรมชาติของเนื้อเรื่องและความงดงามทางภาษา

ในส่วนนี้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการอ่านหนังสือทำให้ผู้อ่านได้ธรรมชาติจากหนังสือมากกว่า ในหนังสือได้เห็นอารมณ์ต่างๆ ตามที่ผู้แต่งบรรยายไว้ ซึ่งเป็นอารมณ์ที่มากกว่าการชมจากภาพยนตร์ ผู้อ่านรู้สึกสนุกกับการอ่าน รู้สึกว่าบทประพันธ์งดงาม ภาษาที่ใช้ในหนังสืองดงามและทำให้ผู้อ่านได้ธรรมชาติ บรรยายได้ดี ละเมียดละไม และสามารถจินตนาการภาพได้มากกว่าการชมภาพยนตร์

๓) การใช้จินตนาการ

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการอ่านหนังสือได้อรรถรสและได้ใช้จินตนาการมากกว่า ผู้อ่านสามารถใช้จินตนาการติดตามเรื่องที่อ่านไปได้ หรือบางครั้งจินตนาการได้ดีการนำเรื่องนั้นๆ มาสร้างเป็นภาพยนตร์ ผู้อ่านสามารถสร้างจินตนาการได้ตามที่ตนเองคิด บางครั้งการดูภาพยนตร์จะเป็นการปิดกั้นจินตนาการ เช่น ฉาก และบุคลิกลักษณะของตัวละคร ไม่เป็นการปิดกั้นจินตนาการของผู้อ่าน

๔) ความผิดหวังจากการชมภาพยนตร์

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งตอบว่าชอบการอ่านมากกว่าการชมภาพยนตร์ เพราะหลายครั้งที่ไปชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีแล้วรู้สึกผิดหวัง นอกจากนี้บางครั้งในภาพยนตร์บางครั้งมีภาพที่ไร้สาระซึ่งผู้อ่านจำนวนหนึ่งไม่ชอบ

CINEMA ENLIGHTENS

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๔๒ คน ตอบว่าชอบดูภาพยนตร์มากกว่าการอ่านหนังสือ สามารถสรุปเหตุผลโดยรวมได้ดังนี้

๑) ได้รับสนุกสนาน เพลิดเพลิน

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการชมภาพยนตร์นั้นทำให้พวกเขาได้รับเพลิดเพลินสนุกสนานกว่าการอ่านเอง เพราะเข้าใจง่ายกว่า ตื่นเต้น ตื่นตาตื่นใจ น่าสนใจ ได้อรรถรสในการชมมากกว่า และไม่ต้องจินตนาการเองมากนัก การดูภาพยนตร์ก็ทำให้พวกเขารู้สึกผ่อนคลาย

๒) การชมภาพยนตร์ทำให้เข้าใจเนื้อได้ง่ายกว่าการอ่าน

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการชมภาพยนตร์ทำให้พวกเขาเข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่ายขึ้น เพราะเห็นภาพ มีตัวละครที่แสดงออกอย่างชัดเจน มโนภาพในภาพยนตร์มีมากกว่าในหนังสือซึ่งผู้อ่านจะต้องจินตนาการเองตามตัวอักษร เข้าใจง่ายกว่า

๓) ความตื่นเต้นจากการชมภาพยนตร์ที่มีมากกว่าการอ่าน

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการชมภาพยนตร์ทำให้พวกเขาได้รับความตื่นเต้นและเข้าถึงอารมณ์ได้ดีกว่า และมีภาพประกอบ

๔) ภาพยนตร์มีมีภาพ แสง สี และเสียง

ในภาพยนตร์มีตัวละครที่ผู้ชมสามารถเห็นได้ คือ เห็นทั้งรูปลักษณ์ของตัวละครและการแสดงทำให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่ายกว่า ได้เห็นภาพจากจินตนาการจริง เข้าถึงเรื่องราวได้มากกว่า เพราะมีภาพเคลื่อนไหว มีเทคนิคในการถ่ายทำที่ช่วยเพิ่มความแฟนตาซี มีทั้งเสียง เอฟเฟค สามารถเข้าถึงได้มากกว่า ทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่าการอ่าน ไม่ต้องเสียเวลาอ่านเอง

๕) ความสะดวก และรวดเร็ว

การชมภาพยนตร์สะดวกรวดเร็วกว่าการอ่านหนังสือ อีกทั้งยังใช้เวลาน้อยกว่าการอ่าน ซึ่งโดยส่วนมากแล้วหนังสือแนวแฟนตาซีมีคำบรรยายมาก กว่าที่จะเห็นภาพต้องอ่านจำนวนมาก นิยายเดินช้ากว่าภาพยนตร์ การชมภาพยนตร์จึงประหยัดเวลากว่าการอ่านหนังสือ

๖) ความสมจริง

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการชมภาพยนตร์นั้นทำให้พวกเขาารู้สึกว่าเรื่องราวมีความสมจริงมากกว่าการอ่านหนังสือ อีกทั้งยังทำให้เนื้อเรื่องน่าติดตามอีกด้วย

๗) ความทันสมัย

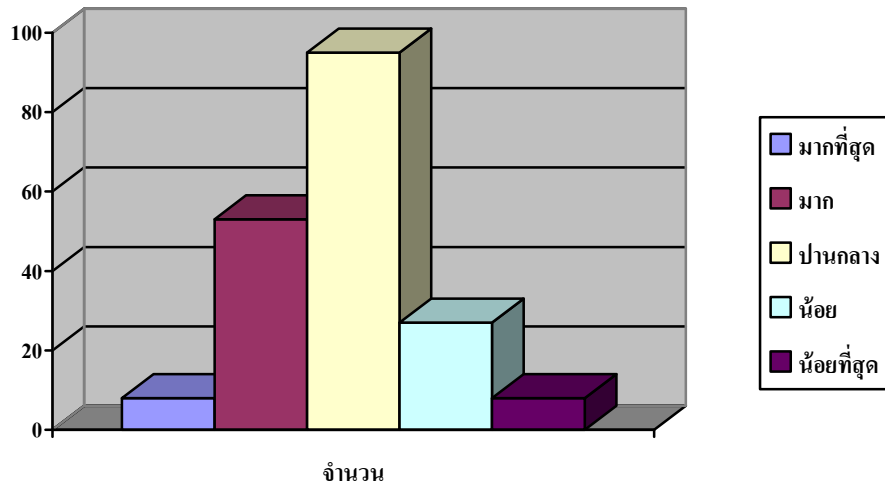
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งตอบว่าการชมภาพยนตร์เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้พวกเขาทันสมัย

๘) ความน่าสนใจมากกว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งตอบว่าภาพยนตร์มีความน่าสนใจมากกว่าการอ่านหนังสือ ผู้ชมได้เห็นความคิดสร้างสรรค์และการตีความในแนวใหม่ๆ

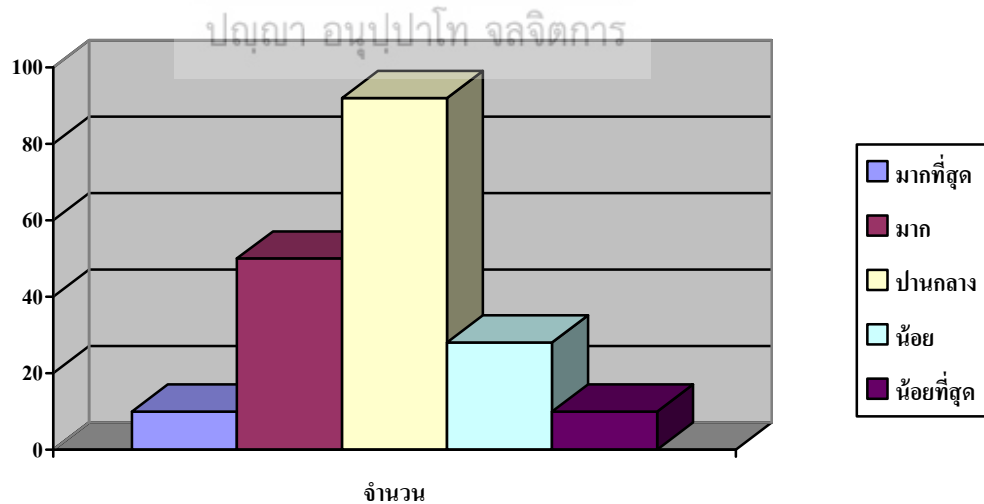
๕.๓ ความเห็นเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าภาพยนตร์แนวแฟนตาซีของไทยมีคุณภาพมากอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน ๕๑ คน คิดเป็น ๒๖.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๕๕ คน คิดเป็น ๔๗.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อย จำนวน ๒๗ คน คิดเป็น ๑๓.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์

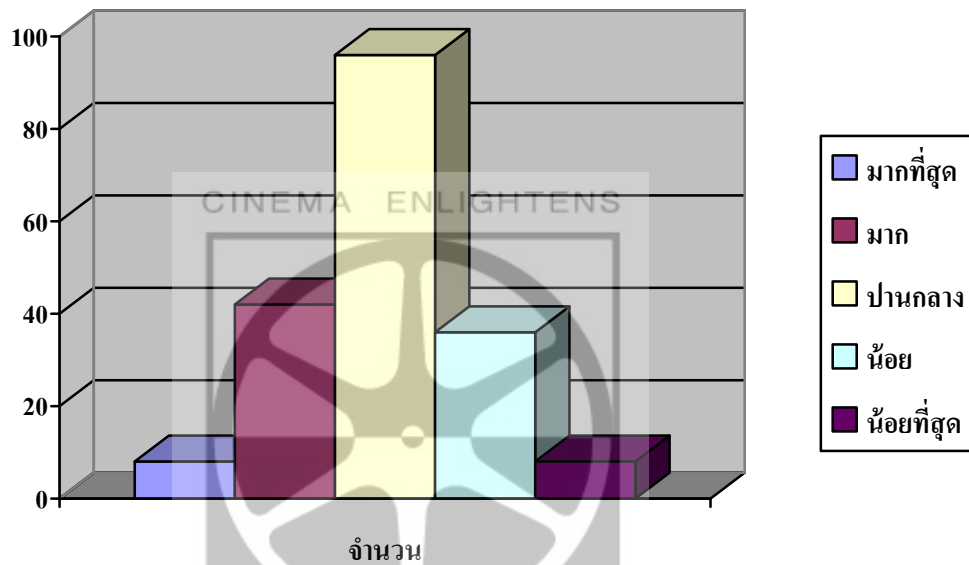
แผนภูมิแสดงคุณภาพของภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการคุณภาพหนังแนวแฟนตาซีมีประโยชน์ต่อตนในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑๐ คน คิดเป็น ๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน ๕๐ คน คิดเป็น ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๙๒ คน คิดเป็น ๔๖ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อย จำนวน ๒๘ คน คิดเป็น ๑๔ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน ๑๐ คน คิดเป็น ๕ เปอร์เซ็นต์

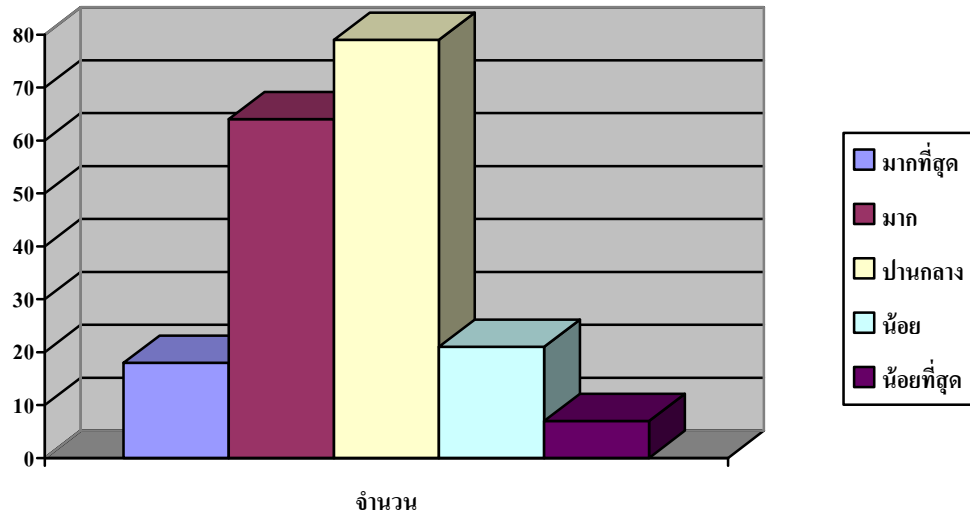
แผนภูมิแสดงประโยชน์ของภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าหลังจากชมภาพยนตร์แล้วรู้สึกสนุกกับการดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน ๔๒ คน คิดเป็น ๒๑ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๕๖ คน คิดเป็น ๔๘ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อย จำนวน ๓๖ คน คิดเป็น ๑๘ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน ๘ คน คิดเป็น ๔ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงความรู้สึกสนุกในชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี
บุญญา อนุบุบาเท จลจิตการ

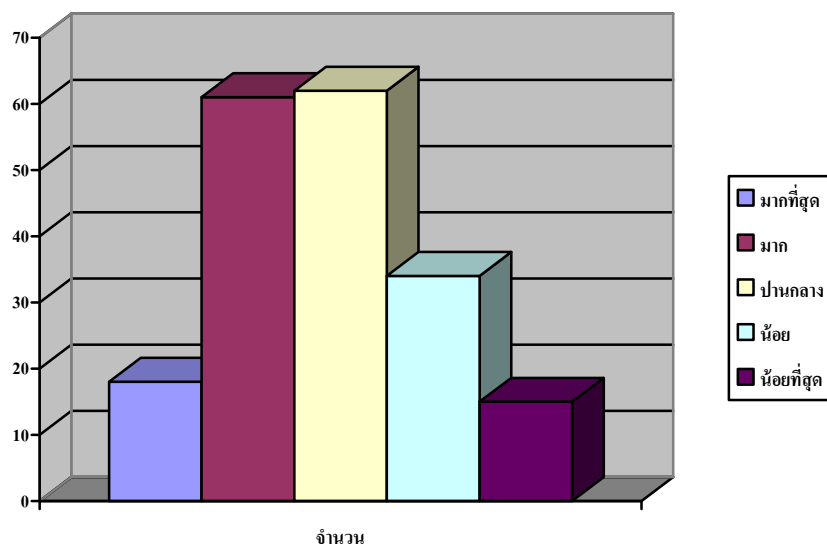
ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าการไปดูภาพยนตร์กับการซื้อ CD หรือ DVD มาดูที่บ้านมีความแตกต่างกันมากน้อยในระดับที่ต่างกัน ดังนี้ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น ๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน ๖๔ คน คิดเป็น ๓๒ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๗๕ คน คิดเป็น ๓๕.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อย จำนวน ๒๑ คน คิดเป็น ๑๐.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน ๗ คน คิดเป็น ๓.๕ เปอร์เซ็นต์

CINEMA ENLIGHTENS
 แผนภูมิแสดงการดูภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์และซื้อซีดีหรือวีซีดีมาดู

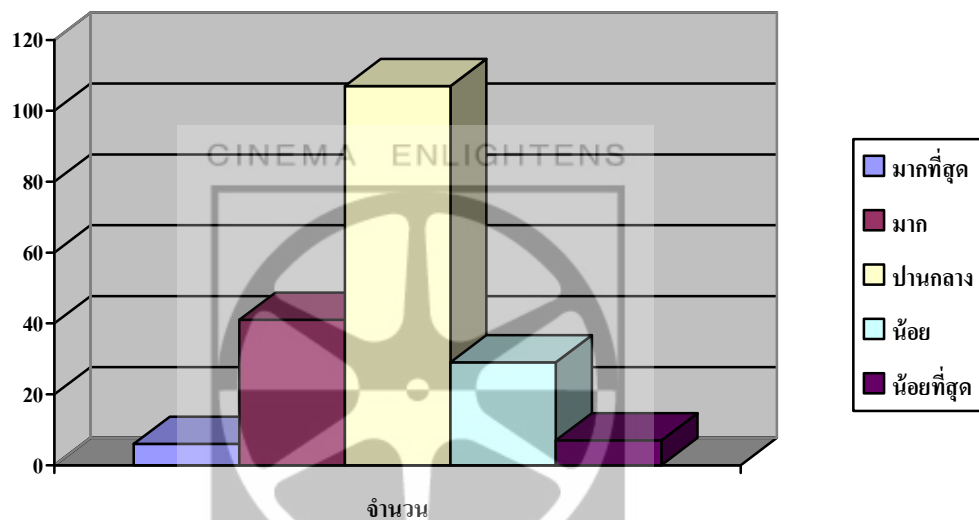
ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าชื่อเสียงของบริษัทที่ผลิตภาพยนตร์เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกดูภาพยนตร์ของตนในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น ๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน ๖๘ คน คิดเป็น ๓๐.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๖๒ คน คิดเป็น ๓๑ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อย จำนวน ๓๔ คน คิดเป็น ๑๗ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน ๑๕ คน คิดเป็น ๗.๕ เปอร์เซ็นต์

ปัญญา อนุอุปาทอ จลจิตการ

แผนภูมิแสดงชื่อเสียงของบริษัทที่ผลิตภาพยนตร์ต่อการเลือกชม

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าได้รับความพึงพอใจหลังจากการชมภาพยนตร์แนวจักรวาลต่างๆ ในแต่ละครั้งมากน้อยในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๖ คน คิดเป็น ๓ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน ๔๑ คน คิดเป็น ๒๐.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็น ๕๓.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อย จำนวน ๒๕ คน คิดเป็น ๑๔.๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับความคิดเห็นที่ตอบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน ๗ คน คิดเป็น ๓.๕ เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิแสดงระดับความพึงพอใจหลังชมภาพยนตร์
 บุญญา อนุบุบาเท จลจิตการ

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี (จักรวาลต่างๆ) แตกต่างกันไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านบวกที่มีต่อภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑) ควรมีความน่าสนใจของเนื้อหา

ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีของไทยในปัจจุบันต้องมีการปรับปรุง เนื่องจากยังนำเสนอไม่น่าสนใจ เนื้อหาอาจจะเป็นเรื่อง ไกลตัว จึงทำให้คนสนใจน้อย อภินิหารยังใช้เอฟเฟกไม่ค่อยสมจริง

๒) ควรมีคุณภาพของภาพยนตร์

ผู้สร้างควรที่จะทำให้คุณภาพของภาพเป็น HD และควรปรับปรุงในการผลิตให้ดีกว่านี้

๓) ควรมีจำนวนภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในปริมาณที่มากขึ้น

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งต้องการให้มีภาพยนตร์แนวนี้มากขึ้น เพราะมีข้อคิดที่ดี แต่ก็ควรสร้างให้มีความน่าสนใจเนื้อเรื่องต้องไม่น่าเบื่อ นอกจากนี้ไม่ควรนำเสนอเป็นแนวประยุกต์มากเกินไป เพราะทำให้ภาพยนตร์แนวนี้ขาดความเป็นเอกลักษณ์ บางเรื่องที่ชอบก็เลือนหายไป

๔) ควรมีการสร้างสรรค์หรือตีความใหม่

ผู้สร้างน่าจะมีการนำวรรณกรรมจักรวาลต่างๆมาดัดแปลงให้เป็นภาพยนตร์มากขึ้น และมีการตีความใหม่หรือใช้เทคนิคพิเศษในการนำเสนอให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

๕) ควรอนุรักษ์ภาพยนตร์แนวนี้

ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี (จักรวาลต่างๆ) เป็นสิ่งดี ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ เพราะต่อไปในอนาคตเด็กไทยอาจจะลืมบางสิ่งบางอย่างที่เป็นไทยๆ ก็ได้ ควรช่วยกันเติมเต็มความเป็นไทยให้กับเด็กไทย

๖) สร้างเป็นหนังฟอร์มใหญ่

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งกล่าวว่าถ้าเป็นไปได้น่าจะมีสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีให้เป็นภาพยนตร์ฟอร์มใหญ่ จะได้เป็นการถ่ายทอดและทำให้ต่างประเทศได้เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมไทยด้วย

๗) สร้างจากในภาพยนตร์แนวจักรวาลต่างๆ เพื่อผลของการท่องเที่ยว

การสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีของไทยน่าจะมีการสร้างฉากและองค์ประกอบต่างๆให้ดีกว่านี้ เพื่อเป็นการยกระดับหนังพื้นบ้านของไทย นอกจากนี้ฉากและองค์ประกอบต่างๆนี้น่าจะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เข้าประเทศได้ อย่างเช่น การสร้างฉากหนังในหนังเกาหลี หลังจากถ่ายละครเสร็จแล้วยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย

๘) นำไปสร้างเป็นการ์ตูนอนิเมชันให้มากกว่านี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งต้องการให้มีการสร้างสรรค์เป็นการ์ตูนด้วย เพื่อที่เด็กๆ จะได้เรียนรู้ไปด้วย

ข้อคิดเห็นในด้านลบที่มีต่อภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑) ไม่ได้ให้สาระหรือประโยชน์ด้านใดเลย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งเห็นว่าภาพยนตร์เกี่ยวกับแฟนตาซีเป็นภาพยนตร์ที่ไม่มีสาระอะไร ดูแล้วไม่สร้างสรรค์ มีแต่เรื่องสามภรรยา แย่งชิง ตบตี เสียเวลา

๒) เน้นที่ตัวผู้ร้ายมากเกินไป

ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี (จักรวาล) เป็นเรื่องที่ยาวมาก และชอบให้ผู้ร้ายมีความสำคัญมากกว่าคนทำดี เพราะกว่าคนทำดีจะได้รับผลดีก็ตอนสุดท้ายหรือว่าตาย หรือว่าตัวเองจะได้รับความลำบาก ขากเข็ญ ทำให้เบื่อไม่อยากดู

๓) ภาพยนตร์ไม่ค่อยสมจริง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งตอบว่าถ้าเป็นไปได้ต้องการให้ผู้สร้างทำให้สมจริงมากกว่านี้ บางครั้งใส่กราฟฟิกมากเกินไป

๔) มีการแต่งเติมเสริมเรื่องเกินกว่าต้นฉบับ

ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในปัจจุบันมีการเติมต่อเรื่องมากเกินไปจากวรรณคดี วรรณกรรมที่แต่งขึ้น เช่น ปลาบู่ทอง ฉายเป็นปี มีตัวละครมากมาย จะส่งผลเสียให้เด็กรุ่นหลังเข้าใจเนื้อเรื่องผิดจากเรื่องเดิมที่เคยรับรู้มา หรือบางครั้ง ใส่เนื้อหาเพิ่มเติมมากเกินไปเนื้อเรื่องเดิม

จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ คนที่ผู้วิจัยสุ่มเลือกมานี้ได้แสดงให้เห็นแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ของคนไทย เมื่อสอบถามโดยให้เลือกประเภทของภาพยนตร์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมชมชอบมากที่สุดคือ ภาพยนตร์ตลก รองลงมาคือ ภาพยนตร์ชีวิตรัก โรแมนติก อันดับ ๓ คือ ภาพยนตร์บู๊ อันดับ ๔ คือ ภาพยนตร์สยองขวัญ และอันดับ ๕ คือ ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าเนื้อเรื่องแนวแฟนตาซีนี้อาจจะยังไม่ได้รับความนิยมมากนักในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มของวัยรุ่นและวัยทำงานเพราะว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในวันนักเรียน นักศึกษาและคนทำงาน **ปณญา อนุปุปาโท จลจิตการ**

สำหรับความถี่ในการชมภาพยนตร์พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วคนไทยชมภาพยนตร์ ๑-๒ ครั้ง / เดือน หรือชม ๓-๔ ครั้ง / เดือน ซึ่งก็เป็นจำนวนที่ค่อนข้างมากพอสมควร ถ้าผู้สร้างจะสร้างภาพยนตร์แฟนตาซีเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชม

สำหรับช่วงวันที่เหมาะสมในการชมภาพยนตร์ คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือเวลาหลังเลิกเรียน สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดูภาพยนตร์ คือ ช่วงเวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และช่วงเวลา ๑๘.๐๐-๒๐.๐๐ น.

โดยทั่วไปแล้วคนไทยมีจุดประสงค์ในการเลือกชมภาพยนตร์นั้นเพื่อความบันเทิง รองลงมาคือเพื่อพักผ่อน และลำดับที่ ๓ เป็นความชอบโดยส่วนตัว ซึ่งข้อมูลนี้ก็น่าสนใจเช่นกัน สำหรับผู้สร้างภาพยนตร์ที่คงต้องเน้นให้ภาพยนตร์ที่สร้างนั้นมีความบันเทิง สนุกสนานเป็นหลัก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชม

สำหรับสาเหตุในการตัดสินใจเลือกภาพยนตร์ คือ คนไทยส่วนใหญ่สนใจเนื้อเรื่องของภาพยนตร์เป็นหลัก เพราะฉะนั้นถ้าเนื้อเรื่องน่าสนใจก็น่าจะเป็นแรงดึงดูดให้ผู้ชมมาชมภาพยนตร์ เรื่องนั้นๆ ส่วนสาเหตุรองลงมาคือ เป็นหนังแนวที่ชอบดู อันดับ ๓ คือ ชอบดารานักแสดง

สำหรับบุคคลที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบมักจะไปชมภาพยนตร์กับเพื่อนเป็นส่วนมาก และรองลงมาคือไปกับครอบครัว ซึ่งน่าจะมาจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นวันเรียนและวัยทำงาน ดังนั้นจึงเลือกที่จะไปชมภาพยนตร์กับเพื่อนมากกว่า

จากข้อมูลพบว่าคนส่วนใหญ่เคยชมชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซี เช่น พระอภัยมณี สดุดาคร โสนน้อยเรือนงาม ฯลฯ

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์กับซื้อซีดีหรือวีซีดีมาชมที่บ้านนั้น พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อซีดีหรือดีวีดี มาดูที่บ้าน จำนวน ๘๐ คน คิดเป็น ๔๐ เปอร์เซ็นต์ และรองลงมาคือ ดูจากโทรทัศน์ จำนวน ๗๔ คน คิดเป็น ๓๗ เปอร์เซ็นต์

สำหรับคำถามเกี่ยวกับภาพยนตร์แนวแฟนตาซีเรื่องต่างๆที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยดูนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแตกต่างกันไป ในข้อนี้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ อันดับ ๑ คือ เรื่องปลาบู่ทอง จำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็น ๗๘.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๒ คือ เรื่องพระอภัยมณี จำนวน ๑๕๓ คน คิดเป็น ๗๖.๕ เปอร์เซ็นต์ อันดับ ๓ คือ เรื่องสดุดาคร จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็น ๖๑ เปอร์เซ็นต์

หลังจากการชมภาพยนตร์แนวแฟนตาซีแล้วผู้ตอบแบบสอบถามได้ผลแตกต่างกันไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กล่าวว่าได้คิดข้อคิด รองลงมาคือได้รับความบันเทิง จำนวน ๘๖ คน ในประเด็นนี้น่าจะเป็นการคาดหวังอย่างหนึ่งของผู้ชมและผู้สร้างน่าจะตระหนักถึงสิ่งนี้ด้วยคือ นอกจากเนื้อเรื่องจะสนุกสนานแล้ว ควรมีแง่คิด หรือสิ่งเตือนใจที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกประทับใจ ภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ

จากแบบสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์แนวแฟนตาซีจากแหล่งต่างๆ ส่วนใหญ่ตอบว่าได้ข้อมูลจากรายการโทรทัศน์ รองลงมาคือ ที่โรงภาพยนตร์

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในภาพยนตร์แนวแฟนตาซี ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีสิ่งใดมากกว่ากันในภาพยนตร์แนวนี้ในปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามตอบส่วนใหญ่ตอบว่ามี การนำเทคโนโลยีมาใช้กับภาพยนตร์มากขึ้น ส่วนภาพยนตร์แนวแฟนตาซีมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอมากขึ้นนั้นเป็นสิ่งรองลงมา

สำหรับคุณภาพของภาพยนตร์แฟนตาซีในปัจจุบันนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าควรปรับปรุงคุณภาพ และส่วนหนึ่งก็เห็นว่ามีความอยู่ในระดับที่น่าพอใจแล้ว

ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวว่าถ้าให้เลือกระหว่าง “อ่านหนังสือที่นำมาทำเป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซี” กับ “การดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่ทำมาจากหนังสือเรื่องนั้น” ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกชมภาพยนตร์มากกว่าเพราะเห็นภาพ แสง สีเสียง และได้อารมณ์มากกว่าการอ่านจากหนังสือ แต่อย่างไรก็ตามผู้สร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีก็ควรจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าทำไมจึงชอบอ่านหนังสือมากกว่า และพยายามจะขจัดปัญหาต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้มีผู้ชมหันมาชมภาพยนตร์แฟนตาซีที่สร้างมาจากนิทานพื้นบ้านหรือนิยายพื้นบ้านเพิ่มมากขึ้น

จากแบบสอบถามนี้ทำให้เห็นว่าคนไทยยังคงรับรู้ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี แต่ส่วนใหญ่จะชมหรือรับรู้ผ่านการชมละครพื้นบ้านที่ฉายทางโทรทัศน์มากกว่าการชมภาพยนตร์ และจากการสำรวจพบว่าคนไทยดูภาพยนตร์มากกว่าการอ่านเรื่องแนวจักรๆวงศ์ๆจากหนังสือ เพราะเข้าถึงได้ง่ายกว่า สนุก และเห็นภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ และยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่หวังว่าผู้สร้างภาพยนตร์จะคำนึงถึงคุณภาพของภาพยนตร์แนวแฟนตาซีนี้ และมีการสร้างสรรค์และตีความใหม่ รวมถึงมีจำนวนมากขึ้นด้วย

สำหรับแนวโน้มในการสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเนื้อหาจากนิทานจักรๆ วงศ์ๆ นั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเมื่อสร้างแล้วน่าจะได้รับการตอบรับจากผู้ชมเช่นกัน เนื่องจากว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนเสนอแนะให้มีการสร้างสรรค์ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเนื้อหาจากนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพราะในปัจจุบันมีค่อนข้างน้อย แต่ผู้สร้างอาจจะต้องตีความเรื่องใหม่ ทำให้เรื่องน่าสนใจและน่าติดตาม ความเป็นไปได้ในเรื่องนี้เห็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนจากเรื่อง *พระอภัยมณี* ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำเรื่องพระอภัยมณีมาตีความใหม่และสร้างเป็นภาพยนตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้จะมีได้ฉายในโรงภาพยนตร์ก็ตาม ทั้งนี้การสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในยุคปัจจุบันนี้ผู้สร้างอาจจะต้องคำนึงถึงเทคนิคในการสร้างภาพยนตร์ที่ดูสมจริง นอกจากนี้เนื้อหาของภาพยนตร์ควรจะเป็นแนวตลกหรือแนวชีวิตรักโรแมนติก ทั้งนี้เพราะว่าจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าคนส่วนใหญ่นิยมและชื่นชอบชมภาพยนตร์สองแนวนี้มากกว่าภาพยนตร์ในแนวอื่นๆ ดังนั้นถ้าผู้สร้างภาพยนตร์สนใจสร้างภาพยนตร์ในแนวแฟนตาซีที่มีเนื้อหาจากเรื่องจักรๆวงศ์ๆ ก็อาจจะต้องสนใจประเด็นดังกล่าวมานี้ด้วย

บทที่ ๖

บทสรุป

งานวิจัยเล่มนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆคู่ๆ คู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในสังคมไทย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มข้อมูลนิทานจักรๆวงๆคู่ๆ จำนวน ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาเกิ ไกรทอง พระรถเมรีหรือนางสิบสอง พระอภัยมณีและ โสนน้อยเรือนงาม และเรื่องเหล่านี้ได้ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซีหลายครั้ง ดังนี้ เรื่องกาเกิ (๒๕๒๓) เรื่อง ไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓) เรื่อง ไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘) เรื่อง ไกรทอง (๒๕๔๔) เรื่องพระรถเมรี (๒๕๒๔) เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๐๕) เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๔๕) ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องสุคตสาคร (๒๕๒๒)เรื่องสุคตสาคร (๒๕๔๕) และ เรื่องโสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องในรูปแบบต่างๆ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ด้วยระเบียบวิธีทางวรรณคดี คติชนวิทยา และมนุษยวิทยา ประกอบกัน เพื่อศึกษาพัฒนาการของนิทานจักรๆ วงๆคู่ๆมาสู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี โครงสร้างของนิทานจักรๆวงๆคู่ๆ และภาพยนตร์แฟนตาซี ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม และค่านิยมของผู้ชมที่มีต่อภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

ในบทที่ ๖ บทสรุปนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการสรุปผลการวิจัย เป็นการสรุปเนื้อหาทั้งหมดของการวิจัยเรื่องนี้อีกครั้งหนึ่ง และในส่วนที่ ๒ เป็นการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการนำเสนอที่น่าสนใจในงานวิจัยเรื่องนี้มีนำเสนอ รายละเอียดต่างๆ ดังนี้

๖.๑ สรุปผลการวิจัย

๖.๑.๑ พัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆคู่ๆ

พัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆคู่ๆทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาเกิ ไกรทอง พระรถเมรีหรือนางสิบสอง พระอภัยมณี และ โสนน้อยเรือนงาม นี้มาสู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีสามารถจำแนกได้เป็น ๔ กลุ่มคือ กลุ่มที่ ๑ นิทานมุขปาฐะ กลุ่มที่ ๒ นิทานลายลักษณ์ กลุ่มที่ ๓ การแสดงพื้นบ้านภาคกลาง และกลุ่มที่ ๔ คือสื่อสมัยใหม่ ซึ่งข้อมูลในแต่ละกลุ่มนี้มีความเชื่อมโยงและแสดงให้เห็นพัฒนาการของนิทานจักรๆวงๆคู่ๆ ไปสู่ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีได้อย่างชัดเจน ดังนี้

๖.๑.๑.๑ นิทานมุขปาฐะ

ในส่วนของข้อมูลมุขปาฐะพบว่าเรื่องแนวจักรๆวงค์ๆ เหล่านี้เดิมเป็นนิทานที่เล่าสู่กันฟัง ต่อมาจึงมีการสวด การขับ ซึ่งการเล่าการสวดหรือขับนิทานนี้ถือว่าเป็นมหรสพอย่างหนึ่งในอดีตที่เจ้าภาพจะว่าจ้างให้ผู้เล่านิทาน ไปแสดงในงานต่างๆ เช่น งานบุญ งานแต่งงาน งานบวช เป็นต้น การเล่าและการขับนิทานนี้มีอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ในภาคเหนือเรียกว่า "เล่าเจ็ย" ในภาคอีสานมักอ่านเป็นทำนองเสนาะเรียกว่า "ลำ" นิยมนำมาเล่าในงานศพ การถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะนี้ทำให้นิทานจักรๆวงค์ๆ เหล่านี้มีหลากหลายสำนวน และการเล่าสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง

๖.๑.๑.๒ นิทานลายลักษณ์

ในกลุ่มข้อมูลนิทานลายลักษณ์พบว่าสามารถจำแนกตามลำดับพัฒนาการได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวเขียน และกลุ่มข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวพิมพ์ดังนี้

๖.๑.๑.๒.๑ ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวเขียน

เริ่มแรกพัฒนาการของนิทานจักรๆ วงค์ๆ คือปรากฏเป็นนิทานมุขปาฐะ ในยุคสมัยต่อมาคนไทยรู้จักทำสมุดหรือวัสดุที่สามารถใช้บันทึกเรื่องราวต่างๆ ได้แล้ว เช่น สมุดไทย หรือ ใบลานคนไทย จึงได้นำนิทานจักรๆ วงค์ๆ ทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่อง *กาเกี* *ไกรทอง* *พระรถเมรี* หรือ *นางสิบสอง* *พระอภัยมณี* และ *โสนน้อยเรือนงาม* ที่เป็นนิทานมุขปาฐะมาเขียนบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ต้นฉบับตัวเขียนส่วนใหญ่อยู่ในรูปของกลอนสวด ซึ่งคัดลอกต้นฉบับกันในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือในช่วงรัชกาลที่ ๑ ถึง รัชกาลที่ ๔ ประเด็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือถ้านิทานจักรๆ วงค์ๆ เรื่องใดเรื่องหนึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นจำนวนมากก็จะพบว่ามีกรคัดลอกต้นฉบับสืบทอดกันมาก่อนข้างมาก เช่น เรื่อง *พระอภัยมณี* มีการคัดลอกมากที่สุดถึง ๒๕๒ เล่มสมุดไทย เป็นต้น การคัดลอกต้นฉบับสืบทอดกันมานี้ผูกพันและสอดคล้องกับประเพณีนิยมของคนไทยที่นิยมสร้างหนังสือถวายวัด โดยมีความเชื่อว่าการสร้างหนังสือถวายวัดนั้นได้กุศลมากและเกิดชาติหน้าจะได้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ลักษณะต้นฉบับตัวเขียนที่พบนั้นส่วนใหญ่เป็นกลอนอ่านหรือกลอนสวด กลอนบทละครและเบ็ดเตล็ด เช่น เป็นกาพย์ขับไม้ คำฉันท์ และแหล่งเป็นต้น การที่พบต้นฉบับตัวเขียนเรื่องต่างๆ จำนวนมากนั้นแสดงให้เห็นถึงความนิยมของคนไทยที่มีต่อเรื่องนั้นๆ จึงได้คัดลอกสืบทอดๆ กันมา

๖.๑.๑.๒.๒ ข้อมูลลายลักษณ์ที่เป็นต้นฉบับตัวพิมพ์

ในยุคสมัยต่อมาเทคโนโลยีการพิมพ์เจริญรุ่งเรืองขึ้นในประเทศไทยในช่วงราวปลายรัชกาลที่ ๔ ต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ เจ้าของโรงพิมพ์ต่างๆ จึงได้นำนิทานจักรๆวงค์ๆ ที่เป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะ และที่บันทึกไว้ในสมุดไทย นำมาพิมพ์เป็นเล่ม โรงพิมพ์ที่มีส่วนช่วยเผยแพร่ นิทาน

จักรๆวงค์ๆ ให้เป็นที่รู้จักในหมู่นักอ่านและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น คือ โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญหรือโรงพิมพ์วัดเกาะ โรงพิมพ์แห่งนี้ได้พิมพ์ข้อมูลทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาภิ ไกรทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง พระอภัยมณี และ โสนน้อยเรือนงาม ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาทั้งหมดทุกเรื่อง ต้นฉบับนิทานจักรๆวงค์ๆที่เป็นฉบับพิมพ์นี้พบทั้งที่เป็นร้อยกรองและร้อยแก้ว ในส่วนที่เป็นร้อยกรองพบว่ามี ๓ ประเภท คือ กลอนอ่านหรือกลอนสวด กลอนบทละคร และเบ็ดเตล็ด ส่วนที่เป็นร้อยแก้ว จำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบคือเป็นนิทานและการ์ตูน ในส่วนนิทานมีปรากฏในหลากหลายรูปแบบมีทั้งหนังสือนิทาน นิทานที่อยู่ในสมุดวาดภาพระบายสี นิทานสองภาษา

ข้อมูลต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า นิทานเหล่านี้ย่อมเป็นที่รู้จักของคนในทุกระดับ เพราะมีหนังสือที่พิมพ์ออกจำหน่ายสำหรับคนทุกระดับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ และนอกจากนี้ยังมีตัวเล่มแพร่หลายและหลากหลายสำนวนอีกด้วย นิทานจักรๆวงค์ๆทั้ง ๕ เรื่องนี้น่าจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจชื่นชอบและมีความโดดเด่น จึงมักจะได้รับการเลือกมาผลิตซ้ำในรูปแบบต่างๆ ทั้งนิทานนิทานก่อนนอน นิทาน ๒ ภาษา และสมุดภาพระบายสี และปรากฏในรูปแบบที่หลากหลายในยุคปัจจุบันนี้ด้วย

๖.๑.๑.๓ การแสดงพื้นบ้านภาคกลาง

ในส่วนของนิทานจักรๆวงค์ๆ ที่ปรากฏในรูปแบบของการแสดง พบว่ามีการพัฒนาไปตามการแสดงที่ปรากฏในสังคมไทย ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นการแสดงพื้นบ้านภาคกลางตามลำดับ ดังนี้ คือ ละครชาตรี ละครนอก หุ่นกระบอก ลิเก เพลงทรงเครื่อง และหนังตะลุง นิทานจักรๆวงค์ๆทั้ง ๕ เรื่องที่นำมาศึกษาได้ถูกนำมาใช้เป็นตัวประกอบการแสดงดังกล่าวด้วย

๖.๑.๑.๔ สื่อสมัยใหม่

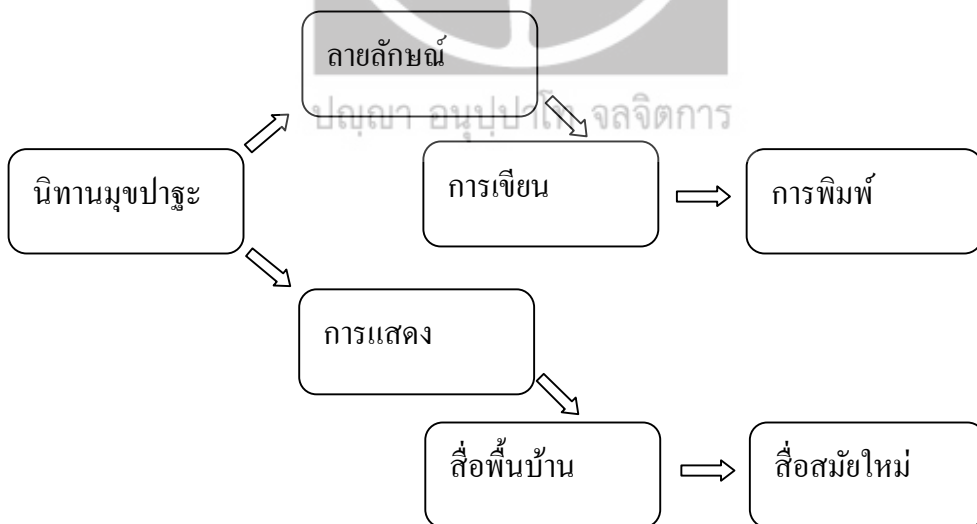
สำหรับสื่อสมัยใหม่ พบว่ามีสื่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ในส่วนของภาพยนตร์นั้น นับว่าเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจ ภาพยนตร์มีจุดเริ่มต้นครั้งแรกในราวปี พ.ศ.๒๔๔๐ ซึ่งนิทานจักรๆวงค์ๆ ทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องกาภิ ไกรทอง พระรถเมรี หรือนางสิบสอง พระอภัยมณีและ โสนน้อยเรือนงาม ล้วนแต่ได้รับการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ทั้งสิ้น ภาพยนตร์แฟนตาซี ภาพยนตร์จินตนาการหรือ fantasy film เป็นภาพยนตร์ในโลกแห่งจินตนาการ ที่ไม่ต้องการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น ตัวละครเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นตัวละครพระเอกหรือผู้ร้าย ตัวละครต้องต่อสู้กับความชั่วร้ายหรือภัยคุกคามต่างๆ และมักจะมีตัวละครที่เป็นบุคคลที่มีพลังพิเศษ ทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแก่ตัวเองที่อาจจะเป็นมนุษย์ธรรมดา ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับลักษณะของนิทานจักรๆวงค์ๆ คือ เป็นเรื่องราวการผจญภัยของตัวเอก มีความมหัศจรรย์ต่างๆ ในเรื่อง ดังนั้นมีผู้สร้างภาพยนตร์นำนิทานจักรๆวงค์ๆ มาสร้างเป็นภาพยนตร์ จึงน่าจะเรียกภาพยนตร์เหล่านี้ว่า "ภาพยนตร์แฟนตาซี" ภาพยนตร์แฟนตาซีที่นำนิทาน

จักรๆวงค์ๆ มาสร้างนั้นพบว่าหลายเรื่องมีการนำมาสร้างซ้ำหลายครั้ง ดังนี้ เรื่องกาگی ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ และพ.ศ. ๒๕๒๓ เรื่องไกรทอง ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เรื่องชาละวัน ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เรื่องไกรทอง ภาค ๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ และเรื่องไกรทอง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เรื่องพระอภัยมณี ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ นอกจากนี้ยังคัดค่อนนำมาสร้างโดยใช้ชื่อเรื่องสุดสาคร ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เรื่องโสนน้อยเรือนงาม ในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ เรื่องนางสิบสอง ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ใช้ชื่อ เรื่องพระรถเมรี ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีภาพยนตร์การ์ตูนหรือการ์ตูนอนิเมชัน เรื่องสุดสาคร ของประยูร เภากระจำง สร้างในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ และในยุคหลังๆ ก็ได้มีการสร้างภาพยนตร์การ์ตูนที่มีเนื้อหามาจากนิทานจักรๆวงค์ๆ ทั้ง ๕ เรื่องนี้ในรูปแบบซีดีและดีวีดีอีกหลายครั้งและหลายบริษัท เช่น บริษัทบอร์คเคส ไทย จีเอ็มตูน โรสมีเดียร์ และบริษัทไร่บิฮอร์น เป็นต้น

สำหรับสื่อโทรทัศน์นั้นเริ่มมีครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ สถานีโทรทัศน์ที่นำเสนอละครพื้นบ้าน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๓ สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๕ และสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๗ โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ เป็นสถานีที่ผลิตนิทานพื้นบ้านที่นำเนื้อหามาจากเรื่องจักรๆวงค์ๆ มากที่สุดและยังดำเนินงานและนำเสนอในเรื่องดังกล่าวจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

ในส่วนของการพัฒนาการของนิทานจักรๆวงค์ๆ สามารถแสดงเป็นแผนผังดังนี้

๖.๑.๒ การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างนิทานจักรๆวงค์ๆ กับภาพยนตร์แฟนตาซี

การศึกษาโครงสร้างตามทฤษฎีโครงสร้างของวลาดิเมียร์ พรอพพ์ พบว่า โครงสร้างหลักๆ ของนิทานจักรๆวงค์ๆ และภาพยนตร์แนวแฟนตาซีนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือ เริ่มต้น

เรื่องจะต้องมีเหตุให้ตัวละครเดินทางออกจากบ้าน เรียนวิชากับอาจารย์ ได้รับของวิเศษจากอาจารย์ และออกผจญภัยต่อไป ซึ่งทั้งนิทานจักรๆวงๆ และภาพยนตร์แฟนตาซีล้วนเป็นเรื่องราวของตัวละครที่ต้องออกผจญภัย ต่อสู้ และฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นขนบอย่างหนึ่งของนิทานไทยคือก่อนที่ตัวละครจะได้ออกผจญภัยนั้น ตัวละครอาจจะยังอ่อนแอ ไม่มีวิชาและไม่พร้อมที่จะผจญภัย ดังนั้นจึงพบว่าในนิทานจักรๆวงๆ หลายเรื่องมักจะเริ่มต้นด้วยการออกเดินทาง แล้วไปศึกษาหาความรู้กับอาจารย์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตัวเองก่อนที่จะออกไปผจญภัยต่อไป สิ่งนี้น่าจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า โครงสร้างหลักของเรื่องแนวจักรๆวงๆ นี้จะไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเปลี่ยนไปเป็นสื่อใดๆ ก็ตาม ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ โครงสร้างหลักดังกล่าวยังคงความเป็นเรื่องจักรๆวงๆ เอาไว้นั่นเอง

จากการศึกษาเปรียบเทียบ โครงสร้างของนิทานจักรๆวงๆ และภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเรื่องจักรๆวงๆ มาสร้างนี้ทำให้เห็นว่ามีทั้งส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างกันนั้น อาจจะมีสาเหตุของความแตกต่างได้ ๓ ประการ คือ

ประการที่ ๑ นิทานจักรๆวงๆ ที่เป็นนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นข้อมูลมุขปาฐะซึ่งทำให้มีอยู่หลากหลายสำนวน เมื่อผู้สร้างภาพยนตร์นำมาสร้างอาจจะได้ข้อมูลที่ต่างไปจากสำนวนมุขปาฐะที่ผู้วิจัยเลือกมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตามก็จะเห็นว่าภาพยนตร์ยังคง "ความเป็นเรื่อง" นั้นๆ เอาไว้ เช่น เรื่อง *ไกรทอง* จะต้องมีชาละวันมาลักพานางตะเกาทองไป (A) เศรษฐีประกาศหาคนปราบจระเข้ (B) ไกรทองมารับอาสา (C) เมื่อทำสำเร็จได้แต่งงานกับตะเกาแก้วตะเกาทอง (W*) ส่วนเนื้อเรื่องต่อไปอาจจะกล่าวได้ว่าได้นางวิมาลาหรือนางเลื่อมลายวรรณเป็นภรรยา (W*) ซึ่งการได้นางจระเข้เป็นภรรยา นี้ อาจจะสลับก่อนหลังได้ คือ ตอนลงไปสู้กับชาละวัน ไกรทองอาจจะได้นางวิมาลาในตอนนั้น หรือได้หลังจากที่ทำงานสำเร็จแล้วได้แต่งงานกับนางตะเกาแก้วตะเกาทอง แล้วคิดถึงนางวิมาลาจึงลงไปหานาง ส่วนเรื่อง *พระอภัยมณี* คือ พระอภัยมณีเป่าปี่ นางผีเสื้อสมุทรลักพาพระอภัยมณีไปเป็นสามี พระอภัยมณีหนีนางยักษ์ ได้นางเงือกเป็นชายา เรื่อง *กาเกี* ท้าวพรหมทัตเป็นพระราชชาครา มีมเหสีงามชื่อกาเกี พญาครุฑมาลักนางไป คนธรรพ์ไปตาม นางกาเกีถูกเนรเทศ เรื่อง *สุคนธ์* สุคนธ์เป็นลูกนางเงือก เรียนวิชากับฤๅษี ได้ม้านิลมังกร ออกตามหาพระอภัยมณี พบซีเปลือย ซีเปลือยขโมยไม้เท้า และตอนหลังได้กลับคืนมา เรื่อง *โสนน้อยเรือนงาม* นางโสนน้อยคลอออกมาพร้อมเรือนทอง ต่อมาต้องออกจากเมือง ได้ยวีวิเศษ พบนางกุลาและช่วยไว้ เดินทางไปช่วยเจ้าชาย นางกุลาสวมรอยแต่งงานกับเจ้าชาย ต่อมาความจริงเปิดเผย นางกุลาถูกลงโทษ นางโสนน้อยได้แต่งงานกับเจ้าชาย เป็นต้น

ประการที่ ๒ ผู้สร้างหรือผู้เขียนบทอาจจะมีการดัดแปลงดัดแปลงดัดแปลงจากนิทานเดิมให้มีความแปลกใหม่ และมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยพบว่าภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในยุคหลังที่นำเนื้อ

เรื่องมาจากนิทานจักรวาลๆ นั้น ผู้เขียนบทได้มีการตีความตัวบทใหม่ ซึ่งจะแตกต่างจากเรื่องเดิมที่คนทั่วไปรับรู้ เช่น กรณีของเรื่อง*พระอภัยมณี* พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้เขียนบท คือ "หยดน้ำ" ได้มีการตีความตัวบทใหม่ โครงสร้างหลักเป็นเรื่องของพระอภัยมณีที่ถูกนางผีเสื้อสมุทรลักพาตัวไป แต่ในตอนท้ายเรื่องเห็นได้ชัดว่าผู้เขียนบทสร้างให้นางเงือกเป็นนางเอกของเรื่อง และจบเรื่องด้วยการที่พระอภัยมณีดูแลนางเงือก และเรื่องจบแบบมีความสุข นอกจากนี้ยังพบว่ามีโครงเรื่องย่อยแทรกเข้ามา นั่นคือเป็นเรื่องราวของศรีสุวรรณที่เดินทางไปกับพราหมณ์ทั้งสามคน และปลอมตัวเข้าไปเป็นคนสวนและต่อมาได้นางเกษราเป็นชายา นอกจากนี้ยังเห็นว่าศรีสุวรรณเป็นผู้ไปช่วยพระอภัยมณีที่เกาะแก้วพิศดาร ซึ่งเนื้อหาส่วนนี้ผิดแปลกไปจากเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่

นอกจากนี้เรื่อง*สุดสาคร* พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ตัดตอนมาจากเรื่องพระอภัยมณีก็มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาค่อนข้างมาก ภาพยนตร์เรื่องนี้จบในลักษณะแบบมีความสุข (happy ending) คือ*สุดสาคร* ได้พบกับพระอภัยมณี ซึ่งการพบกันระหว่างพระอภัยมณีและ*สุดสาคร* นั้นก็แตกต่างไปจากเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ นอกจากนี้โครงเรื่องของเรื่อง*สุดสาคร* ยังมีการปรับเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก คือ กล่าวว่าคุณเรนเป็นผู้ช่วยพระอภัยมณี และได้ยกกองทัพมาทำรบกับศรีสุวรรณ และในช่วงที่ทำสงครามกันอยู่เนือง เป็นตอนที่*สุดสาคร* ได้มาพบพระอภัยมณีและช่วยทำสงครามจนกระทั่งมีชัยชนะคุณเรน เนื้อเรื่องดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏในเรื่องพระอภัยมณีสำนวนของสุนทรภู่

ประการที่ ๓ เหตุผลของการสร้างภาพยนตร์ที่ต้องสร้างให้เรื่องสมจริง ดังนั้นจึงต้องมีการคิดแปลงเพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผลน่าเชื่อถือ เช่น การเพิ่มตัวละครและเพิ่มเนื้อหา ในภาพยนตร์เรื่อง*พระรถเมรี* หรือนางสิบสอง ผู้วิจัยพบว่าในสำนวนนิทานมุขปาฐะกล่าวว่านางเกี้ยวลูกเองจนเจ็บโต แต่ในภาพยนตร์พบว่าการเพิ่มตัวละครกองรักษ์ ซึ่งเป็นยักษ์ที่เป็นบริวารของนางสังฆมาร แต่เป็นยักษ์ฝ่ายดีและคอยช่วยเหลือนางสิบสอง และเมื่อนางเกี้ยวลูกยักษ์กองรักษ์ก็ช่วยเหลือคุณให้จนเจ็บใหญ่ ซึ่งการเพิ่มตัวละครนี้ทำให้เรื่องสมจริงมากยิ่งขึ้น เพราะการเกี้ยวลูกด้วยตัวเองขณะที่นางเกี้ยวขังไว้ในถ้ำ ที่ไม่มีอาหารและน้ำ คงจะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากและไม่สมเหตุผล ดังนั้นเมื่อถ่ายทอดผ่านสื่อภาพยนตร์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องโดยการเพิ่มตัวละครให้เรื่องมีความสมจริงมากยิ่งขึ้น

สำหรับการเพิ่มเนื้อหา เช่น เรื่อง*พระอภัยมณี* (๒๕๔๕) มีการเพิ่มเรื่องราวของเสือเมฆที่ออกปล้นชาวบ้าน และพราหมณ์ทั้งสามมาช่วยปราบ ในส่วนนี้ช่วยทำให้เรื่องดูสมจริง และผู้ชมเห็นความสามารถในการต่อสู้ของศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสามได้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ เป็นการผูกโยงเรื่องให้พราหมณ์ทั้งสามได้พบกับศรีสุวรรณและพระอภัยมณีที่ถูกขับออกมาจากบ้านเมือง และเป็นฉากที่เปิดโอกาสให้ศรีสุวรรณได้แสดงฝีมือในเชิงรบด้วยกระบอง และแสดงให้เห็น

ความสามารถของพราหมณ์ทั้งสามในการต่อสู้อีกด้วย ซึ่งในภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๐๕) มีได้กล่าวถึง

ประการที่ ๔ เหตุผลของการเพิ่มตัวละครเพื่อให้ภาพยนตร์มีครบทุกรส โดยเฉพาะความตลกขบขัน เช่น ในเรื่องพระอภัยมณี (๒๕๐๕) มีการเพิ่มตัวละครคือ "ไขทอง" เป็นเด็กที่อยู่กับฤๅษี เป็นตัวละครที่คอยหยอกล้อและสร้างความตลกขบขันตอนที่เจรจากับฤๅษี นอกจากนี้ยังมีการแทรกตอนที่ไขทองเสกให้มีสาวนุ่งน้อยห่มน้อยออกมาเดินจัมบ๊ะให้กับคนที่อยู่บนเกาะ ได้ดูเป็นการลงวิชา เป็นต้น การเพิ่มตัวละครในเรื่องพระอภัยมณีในยุคนี้ น่าจะสืบเนื่องมาจากการแสดงละครที่จะต้องมิดีตัวละคร ตัวนาง และตัวตลก การเพิ่มตัวละครเข้ามาในเรื่องพระอภัยมณีนี้จึงทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้มีรสตลกด้วย ในภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสองมีการเพิ่มตัวละครเทวดาซึ่งเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่คอยช่วยเหลือพระรถ ตัวละครตัวนี้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพระรถในด้านต่างๆ เช่น เสกให้หน้าอกของกองรักซึ่งเป็นยักษ์ผู้ชายให้น้ำนมเลี้ยงที่สามารถเลี้ยงดูพระรถจนเติบโตได้ นำไปมาให้ แปลงการเป็นม้าพาพระรถไปเมืองนานตะวัน นอกจากนี้ตัวละครเทวดายังทำหน้าที่สร้างความตลกขบขันในเรื่องอีกด้วย

๖.๑.๓ ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์แฟนตาซี

ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์แฟนตาซีที่ปรากฏในเรื่องนั้น ช่วยทำให้เรื่องสมจริงมากยิ่งขึ้น ทั้งการแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เครื่องมือในการทำมหากิน การละเล่น เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ นอกจากนี้ในภาพยนตร์แนวแฟนตาซียังแสดงให้เห็นภาพวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง ซึ่งแม่น้ำถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งใช้ดื่มกิน และอาบ และทำมาค้าขาย รวมถึงเป็นแหล่งอาหารให้แก่ชาวบ้านอีกด้วย ดังที่ปรากฏในเรื่อง *ไกรทอง*

๖.๑.๔ ค่านิยมในการดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในสังคมไทย

สำหรับคุณภาพของภาพยนตร์แฟนตาซีในปัจจุบันนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าควรปรับปรุงคุณภาพ และส่วนหนึ่งก็เห็นว่ามีความอยู่ในระดับที่น่าพอใจแล้ว

ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวว่าถ้าให้เลือกระหว่าง “อ่านหนังสือที่นำมาทำเป็นภาพยนตร์แนวแฟนตาซี” กับ “การดูภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่ทำมาจากหนังสือเรื่องนั้น” ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกชมภาพยนตร์มากกว่าเพราะเห็นภาพ แสง สีเสียง และได้อารมณ์มากกว่าการอ่านจากหนังสือ แต่อย่างไรก็ตามผู้สร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีก็ควรจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าทำไมจึงชอบอ่านหนังสือมากกว่า และพยายามจะขจัดปัญหาต่างๆ เหล่านั้น

เพื่อให้มีผู้ชมหันมาชมภาพยนตร์แฟนตาซีที่สร้างมาจากนิทานพื้นบ้านหรือนิยายพื้นบ้านเพิ่มมากขึ้น

จากแบบสอบถามนี้ทำให้เห็นว่าคนไทยยังคงรับรู้ภาพยนตร์แนวแฟนตาซี แต่ส่วนใหญ่จะชมหรือรับรู้ผ่านการชมละครพื้นบ้านที่ฉายทางโทรทัศน์มากกว่าการชมภาพยนตร์ และจากการสำรวจพบว่าคนไทยดูภาพยนตร์มากกว่าการอ่านเรื่องแนวจักรๆวงศ์ๆจากหนังสือ เพราะเข้าถึงได้ง่ายกว่า สนุก และเห็นภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ และยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่หวังว่าผู้สร้างภาพยนตร์จะคำนึงถึงคุณภาพของภาพยนตร์แนวแฟนตาซีนี้ และมีการสร้างสรรค์และตีความใหม่ รวมถึงมีจำนวนมากขึ้นด้วย

สำหรับแนวโน้มในการสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเนื้อหามาจากนิทานจักรๆ วงศ์ๆ นั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเมื่อสร้างแล้วน่าจะได้รับการตอบรับจากผู้ชมเช่นกัน เนื่องจากว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนเสนอแนะให้มีการสร้างสรรค์ภาพยนตร์แนวแฟนตาซีที่นำเนื้อหามาจากนิทานจักรๆวงศ์ๆ เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพราะในปัจจุบันมีค่อนข้างน้อย แต่ผู้สร้างอาจจะต้องตีความเรื่องใหม่ ทำให้เรื่องน่าสนใจและน่าติดตาม ความเป็นไปได้ในเรื่องนี้เห็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนจากเรื่อง *พระอภัยมณี* ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำเรื่องพระอภัยมณีมาตีความใหม่และสร้างเป็นภาพยนตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้จะมีได้เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ก็ตาม ทั้งนี้การสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซีในยุคปัจจุบันนี้ผู้สร้างอาจจะต้องคำนึงถึงเทคนิคในการสร้างภาพยนตร์ที่ดูสมจริง นอกจากนี้เนื้อหาของภาพยนตร์ควรจะเป็นแนวตลกหรือแนวชีวิตรัก โรแมนติก ทั้งนี้เพราะว่าจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าคนส่วนใหญ่นิยมและชื่นชอบชมภาพยนตร์สองแนวนี้มากกว่าภาพยนตร์ในแนวอื่นๆ ดังนั้นถ้าผู้สร้างภาพยนตร์สนใจสร้างภาพยนตร์ในแนวแฟนตาซีที่มีเนื้อหามาจากเรื่องจักรๆวงศ์ๆ ก็อาจจะต้องสนใจในประเด็นดังกล่าวมานี้ด้วย

๖.๒ อภิปรายผล

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่านิทานจักรๆวงศ์ๆ ซึ่งเดิมเล่าสืบต่อกันมาปากต่อปากนั้น เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปจากการถ่ายทอดนิทานด้วยการเล่าก็เปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการเขียนและการพิมพ์ซึ่งทำให้นิทานจักรๆวงศ์ๆ เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ในยุคสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นยุคของนิทานกลอน เรื่องที่คนนิยมอ่านมากที่สุดในยุคนั้นคือ *เรื่องลักษณะวงศ์ จันทโครพ พระประจงเลขา จำปาทอง แดงอ่อน และแก้วหน้าม้า* สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่านิสัยของคนไทยในสมัย

รัชกาลที่ ๕ ชอบเรื่องบันเทิงเริงรมย์มากกว่าชอบเรื่องที่เป็นแก่นสาร และยังหลงใหลอยู่กับเรื่อง อภินิหาร (อาวูทธิเศษ) เหาะเหินเดินอากาศมากกว่าเรื่องวิชาความรู้^๑

นิทานจักรๆวงค์ๆ มิได้เป็นเพียงเรื่องเล่ามุขปาฐะเท่านั้น แต่นิทานจักรๆวงค์ๆ หลายเรื่องมีความเชื่อมโยงกับสถานที่ และมีความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ด้วย เช่น เรื่อง *ไกรทอง พระรถเมรี* หรือนางสิบสองเป็นเรื่องที่อยู่ในความทรงจำของชาวบ้าน อีกทั้งยังมีการเชื่อมโยงเรื่องราวกับสถานที่จริงในจังหวัดนั้นอีกด้วย เช่น ในจังหวัดพิจิตร มีสถานที่ชื่อ "ดงเศรษฐี" "เกาะวิมาลา" และ "ถ้ำชาละวัน" ในจังหวัดชลบุรีมี "ถ้ำนางสิบสอง" "ลานชนไก่ของพระรถ" "สระให้น้ำไก่พระรถ" หรือ "สระเลี้ยงไก่พระรถ" เป็นต้น ชาวบ้านมิได้เชื่อว่าเป็นเพียงเรื่องเล่าแต่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง และปรากฏสถานที่จริงให้เห็นอยู่ในปัจจุบันด้วยเช่นกัน และนิทานจักรๆวงค์ๆ เหล่านี้มีปรากฏอยู่หลากหลายสำนวน ซึ่งแสดงให้เห็นความแพร่หลายของนิทานเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย

นิทานจักรๆวงค์ๆ ที่ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์นี้เป็นเรื่องที่ชาวบ้านรู้จักเป็นอย่างดี และได้รับความนิยมจากชาวบ้านอย่างมากอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ดังที่ปรากฏเป็นเพลงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลมุขปาฐะอย่างหนึ่งที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพลงพื้นบ้านมีหลากหลายประเภท เช่น เพลงร้องเล่น เพลงประกอบการละเล่น เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น จากข้อมูลพบว่าการนำเนื้อหาในนิทานจักรๆ วงค์ๆ ไปร้องเป็นเพลงพื้นบ้าน เช่น เรื่อง *กาเกี* มีปรากฏเป็นเพลงกล่อมเด็กภาคกลาง ๒ สำนวน เนื้อเรื่องตอนพบพญาคูขี้หอมพานางกาเกีสู่วิมานฉิมพลี พญาคูขี้หอมนางกาเกีบินข้ามทิวเขาตัดบริภัณฑ์ แล้วข้ามแม่น้ำ ๗ สายที่รายรอบภูเขาเหล่านั้นแต่ละชั้น บินชมธรรมชาติตามทาง ผ่านป่าหิมพานต์ แล้วพานางเข้าสู่วิมานฉิมพลี เพลงกล่อมเด็กภาคตะวันออก ๑ บท เนื้อความตอนคนธรรพ์ขับเพลงแสดงนัยถึงความรักความอาลัยที่มีต่อนางกาเกี ฉิม วิมานฉิมพลี เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ มี ๘ บท มี ๒ ประเภท ประเภทแรกเป็นการนำเอาเนื้อเรื่องมาแต่งเป็นเพลงทั้งบท เนื้อหาทำนองเสียดสี เย้ยหยันหญิงชั่ว และอีกประเภทเป็นการนำเอาชื่อตัวละครมาแทรกในเนื้อความใหญ่

เรื่อง *พระรถเมรี* หรือนางสิบสองมีปรากฏเป็นเพลงกล่อมเด็กในภาคต่างๆ เช่น เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ที่มีเนื้อหามาจากเรื่องพระรถเมรีเป็นเพลงกล่อมเด็กจากจังหวัดต่างๆ ประมาณ ๑๐๐ เพลง เนื้อความเป็นตอนที่พระรถหลอกถามความลับจากนางเมรี เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง ที่มีเนื้อหามาจากเรื่องพระรถเมรี แบ่งออกได้เป็นสามกลุ่ม กลุ่มแรก คือ เพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงตอนที่นางเมรีตัดพ้อพระรถที่หลอกเอาของสำคัญต่างๆ แล้วหนีไป มี ๒ เพลง กลุ่มที่ ๒ เป็นตอนที่กล่าวถึงนางยักษ์ติดตามสามีที่หนีไป จนตามมาทันที่ฝั่งแม่น้ำจึงอ่อนวอนให้พระรถกลับ ชื่อ

^๑ ชัย เรื่องศิลป์, *ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๔๕๓*, (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, มปป.), หน้า ๔๕๘.

เพลงศุภลักษณ์ ในกลุ่มนี้มี ๔ เพลง ส่วนกลุ่มสุดท้ายเป็นเพลงเรือเล่น เอ่ยถึง “นางสิบสอง” ไว้ใน เพลง มีจำนวน ๘ เพลง นอกจากนี้ยังมีปรากฏเป็นเพลงประกอบการละเล่น เช่น เพลงที่พบเป็น เพลงประกอบการละเล่นแม่ศรี ของภาคกลาง เนื้อความเป็นตอนที่พระรถมอบเหล้านางเมรี

นอกจากจะปรากฏในรูปแบบของเพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการละเล่นแล้ว ยัง ปรากฏในรูปแบบของแหล่งต่างๆ เช่น เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง บทแหล่งเกี่ยวกับเรื่องพระรถเมรีมี ๗ บท เก็บมาจากชาวบ้าน เช่น พระรถเมรี ของ นายสวน มิ่งขวัญ จากบ้านใน ชลบุรี แหล่งพระรถ ของ นายถม พงศ์เจริญ จากตำบลคงน้อย จังหวัดฉะเชิงเทรา แหล่งบายศรีเจ็ดชั้น ของ นายกิม คำยง อายุ ๔๕ ปี บ้านเลขที่ ๔๕ หมู่ ๑ ตำบลหนองหงส์ อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี แหล่งพระรถ ของ นายละมุด โพธิ์แจ้ง บ้านเลขที่ ๑๔๒ หมู่ ๖ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสรีศรีเกษ จังหวัดสุโขทัย แหล่ง พระรถถวายของราชสำนัก ของ นายพุด บุตรนุช บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๑ บ้านโนนใหญ่ ตำบลศรีศรี ราช จังหวัดสุโขทัย แหล่งพระรถ ของ นายปลับ พันธุ์มณี หมู่ที่ ๑ ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ภาพยนตร์กลอนมุขปาฐะประเภทเกร็ดย่อยเกี่ยวกับนิทานเรื่องพระรถ-เมรี ของ นางฉิ้น วงศ์รักษา อายุ ๗๐ ปี บ้านเลขที่ ๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลพญาขันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

นอกจากนิทานจักรๆวงๆ จะปรากฏในรูปแบบของหนังสือสำหรับอ่านแล้ว ผู้วิจัยยัง พบว่านิทานจักรๆวงๆ เหล่านี้ได้รับการนำไปสร้างเป็นบทประกอบการแสดงประเภทต่างๆ เช่น ละครชาตรี ละครนอก ลิเก หุ่นกระบอก หนังตะลุง เป็นต้น ซึ่งการแสดงต่างๆ นี้ก็ได้รับความนิยม แตกต่างกันไปตามยุคสมัย กล่าวคือละครชาตรีได้รับความนิยมในช่วงสมัยการที่ ๑ ละครนอก ประมาณรัชกาลที่ ๔ และ ๕ หุ่นกระบอก ลิเก และเพลงทรงเครื่อง ได้รับความนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๕ และในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๔๐ สื่อภาพยนตร์เริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทย และจะเห็นได้ว่าช่วงที่ภาพยนตร์ นำเรื่องแนวจักรๆวงๆมาสร้างนั้นอยู่ในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๕๒๘

อนึ่ง นิทานจักรๆวงๆ มิได้เป็นเพียงตัวบทที่ใช้ประกอบการแสดงในภาคกลางเท่านั้น แต่ ยังพบว่าการแสดงในภาคอื่นๆ ก็นิยมนำนิทานจักรๆวงๆ เหล่านี้ไปแสดงด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะ เรื่องที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา เช่น เรื่อง ไกรทอง พระรถเมรี เช่น การแสดงโนราของชาวใต้นิยมนำ ๑๒ เรื่องมาแสดง ได้แก่ เรื่องพระสุธนมโนห์รา พระรถนางเมรี ลักษณะวงศ์ โคบุตร ดาราวงศ์ พระอภัย มณี สังข์ทอง จันทโครบ สินราช สังข์ศิลป์ชัย นางยอกลิ้น และนายไกรกับชาละวัน หนังตะลุงนิยม แสดงด้วย เช่น เรื่อง ไกรทอง แก้วหน้าม้า วรวงส์ อีเหนา พระอภัยมณี นางสิบสอง แก้วหน้าม้า สุวรรณหงส์ ลักษณะวงศ์ ฯลฯ ส่วนภาคอีสาน พบว่ามีลำเรื่องต่อกลอนเรื่องนางสิบสอง ตอนพระ รถเมรี เป็นซีดีบันทึกการแสดงสดของจ๊อบและจอย ป.ฉลาดน้อย พร้อมชาวคณะเพชรอุบล การ แสดงสดลำเรื่องต่อกลอนเรื่องนางสิบสอง นำแสดงโดย สมจิตร บ่อทอง ดอกฟ้า เพชรภูพาน บุญ มา ดวงดี และคนอื่น เป็นต้น

ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๕ โรงบ่อนเปิดให้คนเข้าเล่นพนัน แต่โมงเช้าเป็นต้นไป จนถึงห้าทุ่ม ละคร ลิเก และจิว จึงเลิกแสดงเวลาห้าทุ่ม (๒๓ นาฬิกา) พร้อมกับโรงบ่อน ลิเกและละครชาตรีเป็นมหรสพที่คนไทยนิยมมากที่สุด ส่วนจิวเป็นมหรสพที่คนจีนนิยมมากที่สุด เจ้าของบ่อนจึงจัดหาจิว ลิเก ละคร มาแสดงสลับกัน เพื่อล่อใจคนไทยและคนจีนให้มาเที่ยว^๒

ในสมัยนั้นคงไม่มีใครคาดคิดว่าภาพยนตร์ฝรั่งจะสามารถทำให้ประชาชนชาวกรุงนิยมแทนที่ละครชาตรี ลิเก หนัง และสวดคฤหัสถ์ได้อย่างรวดเร็ว ในที่สุดท้ายของรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๕๓ ปรากฏว่ามีโรงภาพยนตร์ในกรุงเทพฯ เปิดฉายเป็นปกติอยู่ที่โรง คือ โรงภาพยนตร์ญี่ปุ่น หลวง โรงภาพยนตร์กรุงเทพฯ โรงภาพยนตร์พัฒนากร และโรงภาพยนตร์รัตน^๓

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า การแสดงต่างๆ ได้รับความนิยมแตกต่างกันไปตามแต่ยุคสมัย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มหรสพที่เป็นที่นิยมกันทั่วไปคือลิเกและละครนอก และก็มีหนังตะลุง หุ่นกระบอก จิว และเพลงพื้นเมืองต่างๆ ละครละครมีมากมายหลายสิบคณะ แต่ที่มีชื่อเสียงแพร่หลายและเก่าแก่คือคณะละครราชของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ส่วนวิกิเกวิกแรกเป็นของพระยาเพชรปราณีหรือเรียกว่าโรงละครพระยาเพชรปราณี อีกแห่งหนึ่งคือโรงละครหม่อมเจ้าอลังการ^๔

จากการศึกษาพัฒนาการของนิทานจักรวาลต่างๆ มาสู่ภาพยนตร์ไทยนั้นพบว่าก่อนที่จะมีสื่อภาพยนตร์เกิดขึ้นในเมืองไทยนั้น นิทานจักรวาลต่างๆ แพร่หลายและเป็นที่ยึดกันดีในสังคมในรูปแบบต่างๆ ทั้งรูปแบบของหนังสือที่ใช้สำหรับอ่านและการแสดงที่ใช้นิทานจักรวาลๆ เหล่านี้เป็นตัวบทประกอบการแสดงมาอย่างยาวนาน เช่น การแสดงละครชาตรี ละครนอก ลิเก และหุ่นกระบอก เป็นต้น นิทานจักรวาลๆ เหล่านี้พัฒนาไปตามยุคสมัยและความทันสมัยของสื่อที่เรื่องราวเหล่านี้มาถ่ายทอด และเมื่อสื่อภาพยนตร์ได้รับความนิยมในประเทศไทย นิทานจักรวาลๆ เหล่านี้จึงเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งที่ผู้สร้างภาพยนตร์นำมาสร้างและถ่ายทอดให้ประชาชนทั่วไปได้รับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ายุคหนึ่งสมัยหนึ่งนิทานจักรวาลๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่ได้รับคามนิยมในสังคมไทย ดังที่ปรากฏว่ามีการนำมาสร้างถึง ๑๒ เรื่องด้วยกัน ถึงแม้ในยุคปัจจุบันนี้นิทานจักรวาลๆ จะเป็นเรื่องราวที่ผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ค่อยให้ความสนใจแล้ว แต่ก็ยังเห็นได้ว่านิทานจักรวาลๆ เหล่านี้แพร่หลายในสื่อรูปแบบอื่นๆ

^๒ ชัย เรื่องศิลป์, ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๔๕๓, (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, มปป.), หน้า ๒๘๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๕.

^๔ จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), ๑๒-๑๓.

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ น่าจะเป็นไปได้ว่าการที่นำเรื่องจักรๆวงๆมาสร้างเป็นภาพยนตร์นั้นเกิดจากขนบในการชมมหรสพพื้นบ้าน เช่น ลิเก ละครนอก เมื่อมีการแสดงแบบใหม่เกิดขึ้น นั่นก็คือสื่อภาพยนตร์ ผู้สร้างก็ได้้นำเนื้อเรื่องแนวจักรๆวงๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมนอกจากชาวบ้านทั่วไปอยู่ก่อนแล้ว แต่นำมาถ่ายทอดโดยใช้สื่อภาพยนตร์ ผู้วิจัยพบว่าสื่อภาพยนตร์ในยุคแรกๆจากข้อมูลที่ศึกษา เช่น เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๐๘) โสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๘) จะมีการเลียนแบบการแสดงละคร ใช้ขนบหลายอย่างเช่นเดียวกับละครและลิเก เช่น ฉากในเรื่อง มิได้มีการสร้างฉากที่อลังการหรือวิจิตรบรรจง เช่น เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม พระราชวังก็เป็นเพียงตั้ง ๑ ตัวเดียว และแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์สามารถพูดหยอกล้อ หรือสร้างบทตลกกับทหารมหาดเล็กได้ ซึ่งสิ่งนี้เหมือนกับขนบของการแสดงละครนอก อีกทั้งจะเห็นได้ว่าการแต่งหน้าของนักแสดงให้ภาพยนตร์ก็ใช้ขนบของการแต่งหน้าของละครเช่นเดียวกัน คือแต่งหน้าเข้มมาก สีไม่เป็นธรรมชาติ ถึงแม้จะเป็นสื่อสมัยใหม่แต่ก็ยังใช้ขนบแบบเดิมเหมือนลิเก และละคร และการแสดงในยุคก่อนจะมีการแทรกมุขตลกให้กับตัวละครต่างๆ อาจจะเป็นพระราชากับ มหาดเล็ก พระญาติกับเด็กรับใช้ เรื่อง *พระรถเมรี* ฉายภาพของพระราชาก็จี๋ขลาด คือ ทำวรลัทธิที่ยอมทำตามคำสั่งของนางสารตราทุกอย่าง เมื่อนางสารตราบอกว่าไม่ให้ไปให้นางสิบสอง ทำวรลัทธิก็ไม่กล้าไป อาจจะเป็นภาพที่ฉายให้เห็นว่าพระราชาก็เป็นคนธรรมดา มีทั้งรัก โกรธ กลัว ในเรื่องกาก็ทำวพรหมทัตก็มีลักษณะที่จี๋ขลาด ลนลาน เป็นกษัตริย์ที่ไม่ลุ่มหลงในกามา กษัตริย์มีความหวาดกลัว จี๋ขลาด ตอนที่ฉายนางกาก็มาให้ แสดงอาการลนลาน ทำทางเงอะงะ แสดงบทตลกตอนที่โต้ตอบกับโหราตอนที่จะให้โหรมาทำนายว่าเมื่อไรกาก็จะกลับมาเมือง เป็นต้น

อีกสิ่งหนึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการเขียนบทและวิธีการกำกับการแสดงในยุคเดิม คือ ก่อนพ.ศ. ๒๕๔๔ การเล่าเรื่องจะเล่าเรื่องเรียงตามลำดับเวลา แต่ในสมัยหลัง คือ หลัง พ.ศ. ๒๕๔๔ จะเล่าแบบตัดสลับไปมา เล่าเหตุการณ์แบบลู่ขนาน ให้เห็นฉากที่เกิดพร้อมกัน ๒ หรือ ๓ แห่งในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น เรื่อง *สุคนธ์* เป็นต้น

ในยุคหลังนี้ยังพบว่านิทานจักรๆวงๆ มิได้หยุดเพียงแต่เป็นดัวบทที่ใช้ประกอบภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังพบว่าดัวบทนี้ยังถูกนำมาใช้ประกอบการแสดงต่างๆ ในยุคสมัยหลังจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นความต่อเนื่องที่มีการนำมาเป็นบทประกอบการแสดง โดยเรียงตามลำดับปี พ.ศ. ได้ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ บทละครเสภาเรื่อง *กาก็* ของ เสรี หวังในธรรม แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ เพื่อใช้ในการแสดงแบบสาธิต บทละครเสภาเรื่อง *กาก็* ของ ปัญญา นิตยสุวรรณ แต่งขึ้นเพื่อใช้จัดแสดง ณ โรงละครแห่งชาติ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ บทละครพูดคำกลอนเรื่องกาเกี ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ แต่งเป็นบทละครพูดคำกลอน เพื่อนำไปจัดแสดง ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในงานวิชาการว่าด้วยสิทธิสัตว์ สิทธิมนุษยชน และสิทธิสตรี

ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ การแสดง "หุ่นกระบอก" เรื่องพระรถ-เมรี (นางสิบสอง) ตอนพระรถเข้าเมือง ถึง นางเมรีตาม โดย คณะหุ่นคุณรัตน์ ที่ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓

ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ การแสดง "หุ่นกระบอก" เรื่องพระรถ-เมรี (นางสิบสอง) ตอนพระรถเข้าเมือง ถึง นางเมรีตาม โดย คณะหุ่นคุณรัตน์ ที่ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓

ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ละครนอก เรื่องไกรทอง ตอน นางวิมาลาตามไกรทอง (พ้อบน) โดยคณะชัยสงครามนาฏศิลป์ ที่ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) วันศุกร์ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๘

ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ การแสดงลิเกทรงเครื่อง เรื่องพระอภัยมณี ตอน “หลงรูปนางละเวง” โดยคณะ “กรณีกาญจนรัตน์” ที่ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) วันศุกร์ที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙

ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ การแสดงลิเกทรงเครื่อง เรื่องพระอภัยมณี ตอน “หลงรูปนางละเวง” โดยคณะ “กรณีกาญจนรัตน์” ที่ หอประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) วันศุกร์ที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ลิเกทรงเครื่องเรื่องพระอภัยมณี: สนิสมุท ของคณะกรณีกาญจนรัตน์ เผยแพร่ทางยูทูป เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๒

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ละครนอกเรื่องไกรทอง ตอนพ้อบน บันทึกการแสดงเนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ครุฑมุล ขมะคุปต์ จัดแสดง ณ โรงละครแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เผยแพร่ในยูทูปเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ละครนอกเรื่องผีเสื้อสมุทรเกี่ยวพระอภัยมณี เป็นการแสดงศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาศาขานาฏศิลป์ไทยศึกษา ภาควิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ปีการศึกษา ๒๕๕๔

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ลิเกรวมดาวเต๋ดเพชรพิจิตร แสดงเรื่องตำนานชาละวัน เผยแพร่ทางยูทูป เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เป็นต้น

นอกจากนี้นิทานจักรวาลต่างๆ ยังถูกนำมาประกอบการแสดงต่างๆ อีกมากมายในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น เรื่องพระอภัยมณี นิยมนำมาเล่นเนื่องในโอกาสวันสุนทรภู่ ซึ่งจัดขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ ทั้งระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัยและกระทรวงอีกด้วย

ประเด็นน่าสนใจที่พบเกี่ยวกับนิทานจักรวาลต่างๆ อีกประเด็นหนึ่งก็คือ มีการนำนิทานจักรวาลต่างๆ มานำเสนอโดยการตีความใหม่ เช่น *อภัยมณีซาก้า* ของบริษัทเนชั่นเ็ดดูเทนเมนท์ จำกัด พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๘ จำนวน ๑๗ เล่ม เรื่องนี้เป็นการดัดแปลงเนื้อเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ เริ่มเปิดเรื่องที่คุกสมุทรร โครงเรื่องหลักเหมือนพระอภัยมณีของสุนทรภู่ละครสำคัญๆ ในเรื่องยังคงอยู่ เช่น พระอภัยมณี ศรีสุวรรณ เกษรา พราหมณ์ทั้ง ๓ ผีเสื้อสมุทร สินสมุทร ฯลฯ แต่ก็มีการแทรกตัวละครอื่นๆ ที่ไม่ได้ปรากฏในสำนวนของสุนทรภู่ เช่น คีรี กัปตันจอห์น มาตี ไมร่า ฯลฯ เรื่องราวเป็นแนวการผจญภัย และมีการแต่งเติมเพิ่มต่อ ใน ๑ เล่ม แบ่งเป็นตอนๆ เช่น อภัยมณีซาก้า เล่ม ๑ แบ่งเป็น ๘ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ รุ่งอรุณแห่งโจรสลัด ตอนที่ ๒ กู้ชีวิต ตอนที่ ๓ คือ ในท้อง ตอนที่ ๔ คือ คีนดี ตอนที่ ๕ คือ อุบัติเหตุ ตอนที่ ๖ คือ กองเรือ ตอนที่ ๗ คือ จอมโจรสลัด และตอนที่ ๘ คือ อังกุหร่า

การสร้างสรรคาร์ทู้นแนวใหม่นี้ น่าจะเป็นอิทธิพลของการ์ตูนญี่ปุ่นที่ได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมไทย จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนนำเรื่องไทยมาสร้างเป็นแนวการ์ตูนฮีโรสายพันธุ์ไทยเอง ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้อ่านคนไทยอย่างแพร่หลายเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น

ในยุคปัจจุบันเรายังพบเพลงที่นำเนื้อหามาจากนิทานจักรวาลต่างๆ ทั้งเพลงลูกทุ่งและเพลงสตริง เพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหามาจากนิทานจักรวาลต่างๆ มาร้อง เช่น พระรถเมรี อุทัยเทวี ปลาบู่ทอง เพลงของพร ภิรมย์ ในอัลบั้มชุด แม่ไม้เพลงไทย พร ภิรมย์ ชุดนกกระจาบ มีเพลงชาละวัน ไกรทอง รจนา พรหมทัต เหน่ครุฑ คนธรรมดา ในชุดแห่งลิมพินี่ มีเพลงพรหมทัต เหน่ครุฑ คนธรรมดา ชาละวัน ไกรทอง รจนา นกกระจาบ นอกจากนี้ก็ยังมีเพลงแหล่งของไวพจน์ เพชรสุพรรณ ในชุดรวมเพลงแหล่งไวพจน์ ชุดที่ ๔ มีเพลงแหล่งพระจันทร์โครพ เพลงของทศพล หิมพานต์ และสีไพร ไทยแท้ ในชุดแหล่งทศพล+สีไพร ๑ มีเพลง แหล่งอาลัยเมรี ร้องโดยทศพล หิมพานต์ และเพลงอาลัยพระรถ ร้องโดยสีไพร ไทยแท้ ในชุดแหล่งทศพลและสีไพร ๒ มีเพลงรจนา ร้องโดยสีไพร ไทยแท้ เพลงแหล่งของยอดรัก สลักใจ เพลงแหล่งสังข์ทอง มีเทปออกวางตลาดในปี ๒๕๓๘ เพลงแหล่งพระรถเมรี เพลงพระรถ (หนีนางเมรี) ในชุดอมตะยอดรัก สลักใจ พระรถ ย้อย ญาติ ร้องเพลงเมรีจี๊มา (พระรถเมรี) แหล่ง จันทโครพ ร้องโดย อุทัยรัตน์ เกิดสุวรรณ และจันทร์จิรา ราชครู ชุดสมบัติไทย คำร้องและทำนอง อาจารย์ถนอม มาศสุข คนตรี หนุ่ม ภูไทย มีหลายเพลงแหล่งพระสุชน มโนห์รา ๑ และแหล่ง

พระสุธน มโนห์รา ๒ เพลงแหล่ คนธรรมดา (นาฏกวี) ของ ไวพจน์ เพชรสุวรรณ เพลงฉ่อย (ทรงเครื่อง) เรื่องจันทโครพ คณะหวังเต๊ะ และเพลงขอทาน ร้องเรื่องพระรถเมรี ของยายสำอาง เลิศถวิล ชุดที่ ๑

ในส่วนของเพลงสตริงพบว่า วงคาราบาว มีเพลงพระอภัยมณี ในอัลบั้มชื่อรวมฮิตคาราบาว BLUES วางแผนเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒ และศิลปินกบ แท็กซี มีเพลงพระอภัย ในอัลบั้มหนึ่งเดียว วางแผนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เนื้อหาของเพลงเป็นการกล่าวถึงความรักของผู้หญิงกับผู้ชาย โดยเปรียบผู้หญิงกับนางยักษ์ เปรียบผู้ชายกับพระอภัย ซึ่งมีเค้ามาจากนิทานจักรๆวงๆ เรื่องพระอภัยมณีแต่เป็นการตีความและสร้างสรรค์ใหม่

ความแพร่หลายและความนิยมของนิทานจักรๆวงๆ ยังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน คือ มีการนำตัวละครในนิทานจักรๆวงๆ มาสร้างสรรค์เป็นเกม เช่น เกมโป๊กเกอร์การ์ด ใช้ตัวละครโสนน้อยเรือนงาม กากิ ชาละวัน นางพันธุรัต พระทิววงศ์ นางมโนห์รา กุลาแสนสวย แก้วหน้าม้า ไชยเชษฐา ซึ่งการ์ดที่มีตัวละครแต่ละตัวนี้ก็จะมีความสมบัตินี้ที่แตกต่างกัน และมีพลังที่แตกต่างกันไปอีกด้วย

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพบว่านิทานจักรๆวงๆ ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องและทุกยุคทุกสมัย จนกระทั่งถึงในยุคปัจจุบัน ก็ยังเห็นได้มามีการนำนิทานจักรๆวงๆ มาแสดงในโอกาสต่างๆ หรือนำเสนอในรูปแบบต่างๆ อยู่ตลอดเวลา

จากการศึกษาพัฒนาการและความแพร่หลายของนิทานจักรๆวงๆ ทั้ง ๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่อง กากิ ไกรทอง พระรถเมรีหรือนางสิบสอง พระอภัยมณีและโสนน้อยเรือนงาม ดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นทำให้เห็นว่านิทานทั้ง ๕ เรื่องนี้น่าจะเป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมนิจได้มีการนำมาผลิตซ้ำหรือนำมาสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีต จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าสื่อภาพยนตร์จะหยิบนิทานจักรๆวงๆ มาสร้างเป็นภาพยนตร์น้อยลงไปก็ตามที แต่ก็มิได้ทำให้นิทานจักรๆวงๆ สูญหายไปจากสังคมไทย แต่ยังคงปรากฏในรูปแบบอื่นๆ และบางครั้งก็ถูกนำมาตีความและนำเสนอในแง่มุมใหม่ด้วย สิ่งนี้น่าจะมาจากเสน่ห์ของนิทานจักรๆวงๆ ที่มีเนื้อเรื่องสนุกสนานชวนติดตามและน่าจะเป็นเพราะเรื่องดังกล่าวมี “รส” หรือลักษณะบางอย่างที่ถูกใจคนไทยนั่นเอง

^๕ <http://www.arcana.in.th/focuscard/focuscard.php?id=131&> (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน

บรรณานุกรม

หนังสือ

กฤษดา เกิดดี. **ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์: การศึกษาว่าด้วย ๑๐ ตระกูลสำคัญ**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ, ๒๕๔๓.

การ์ตูนประกอบการเรียนชุดวรรณคดีลำนํ้า เรื่องพระอภัยมณีตอน การผจญภัยของสุตศากร.

ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

การ์ตูนพระอภัยมณี. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์, ๒๕๔๗.

กิ่งแก้ว อุตถากร. **วรรณกรรมจากบ้านใน**. พิมพ์เนื่องในงานทำบุญครบ ๕ รอบ ของ ม.ร.ว. พรรณ เรื่อง เกษมสันต์ อุตถากร ๒ เมษายน ๒๕๑๔.

เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์. **คู่มือการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง**. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

เกษร สิทธิพันธ์. "ละครวิทยุ ช่วงเวลาแห่งความบันเทิงที่หายไป". **สารคดี ๑๘,๒๑๒ (ตุลาคม๔๕) ๓๒-๓๔**.

คำดี. **ไกรทอง**. กรุงเทพฯ: สี่วิริยาสาน. ๒๕๔๒.

คำดี. **พระอภัยมณี**. กรุงเทพฯ: สี่วิริยาสาน จัดพิมพ์, ๒๕๔๗.

จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. **ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงต้นสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

จุลศักดิ์ อมรเวช. **ตำนานการ์ตูน**. กรุงเทพฯ: แสงดาว, ๒๕๔๔.

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. **ชีวประวัตินักเขียนและนักวาดภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๒๗.

ชนะ แสงจันทร์. **ไกรทอง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์, ๒๕๕๓.

ชลลดา ชะบางบอน. **ไกรทอง ฉบับการ์ตูน**. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์, ๒๕๔๘.

ชัย เรื่องศิลป์. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๔๕๓**. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, มปป.

โดม สุขวงศ์. **สยามภาพยนตร์**. นครปฐม: หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๕.

ตรีศิลป์ บุญขจร. **กลอนสวดภาคกลาง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล. **การละครไทย**. กรุงเทพฯ: บุรพาสาน, มปป.

ทิพวัน บุญวิระ. **การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องอิทธิพลกลอนอ่านในนิทานคำกลอนสุนทรภู่** กรุงเทพฯ: กองเผยแพร่วรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, ๒๕๔๑.

- ธวัช ปุณโณทก. "การนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาใช้ในศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน" ใน
วรรณกรรมพื้นบ้านกับศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย หน่วยที่ ๕, พิมพ์
ครั้งที่ ๓ นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒.
- นงคันุช ไพโรพิบูลยกิจ. **หุ่นกระบอก**. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์, ๒๕๔๑.
- นพพร ประชากุล. **ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม ๒ ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**.
กรุงเทพฯ: อาน, ๒๕๕๒.
- นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ ๑ ชื่อวรรณคดี. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา,
๒๕๕๐.
- นายบุญย์ ไกรทอง. พระนคร: โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญ, ๒๕๕๕.
- นิทานเรื่องสุดสาคร. กรุงเทพฯ: บริษัทศิริวัฒนา อินเตอร์พรีนซ์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๓.
- นิรวาน คุระทอง. **ประวัติย่อการ์ตูนไทย**. กรุงเทพฯ: เลิศ คอมมิค, ๒๕๕๓.
- บุญเกื้อ คอรวาเวช. **การผลิตตรายการวิทยุกระจายเสียง**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, ๒๕๒๓.
- บุษรา เรื่องไทย. ๒๕๔๒. "โรงพิมพ์วัดเกาะ" ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม ๑๒,
ระบํา - วิจิตรวชิรวิทยาลัย, โรงเรียน . กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคาร
ไทยพาณิชย์. หน้า ๕๓๐๑-๕๓๐๓
- ประชา สุวิธานนท์. **แต่เนื้อเถื่อนหนึ่ง**. กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๔๒.
- ประชุมเพลงทรงเครื่อง สืบสานตำนานเพลงพื้นบ้านจากโรงพิมพ์วัดเกาะ**. กรุงเทพฯ: หจก.สามลดา,
๒๕๕๕.
- ปราณี ขวัญแก้ว. **วรรณคดีชาวบ้านจากมุดดำ เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๗๒**. หน่วย
ศึกษานิเทศก์: กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๘.
- พะอบ โปษะกฤษณะและสุวรรณี อุดมผล. **วรรณกรรมประกอบการเล่นลิเก**. กรุงเทพฯ: โครงการ
เผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**. พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์ อจท.
จำกัด, ๒๕๓๕.
- พระอภัยมณีภาคต้น ตอนที่ ๑-๖๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๓.
- พลอย หอพระสมุด. "เรื่องเล่นละคร" ใน **เบิกโรง ข้อพิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ:
สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.
- พิพิธภัณฑ์แห่งไทย: ประวัติการณ์ที่สุดแห่งไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- แพงขวัญ. **นิทานจากวรรณคดีเรื่องกาگی**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๒.

ภิญโญ จิตต์ธรรม (ผู้รวบรวม). มโนहरา. พระนคร: โรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา, ม.ป.ป.

ภิญโญ จิตต์ธรรม. "โนรา" ใน ลักษณะไทย เล่ม ๓ ศิลปะการแสดง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

มัลลิกา. สมุดภาพผีกระบายสี นิทานวรรณคดีไทย เรื่องกาگی. นนทบุรี: บริษัทหนังสือสายน้ำจำกัด, มปป.

มาลินี คิลกวนิช. ระบายและละครในเอเชีย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

แม่พลอยจันทร์. โสนน้อยเรือนงาม. กรุงเทพฯ: , ชั้น ไซส์ด, มปป.

ลำจวน. นิยายวรรณคดีไทยเรื่อง โสนน้อยเรือนงาม. กรุงเทพฯ: ทวีการพิมพ์, ๒๕๑๕.

วรรณคดีก่อนนอนเรื่องไกรทอง. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์, ๒๕๕๕.

วรรณคดีก่อนนอนเรื่องพระอภัยมณี. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์, ๒๕๕๒.

วัลลภ สวัสดิวัลลภ. หนังสือและการพิมพ์. ลพบุรี: ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ลพบุรี, ๒๕๒๗.

วิสันต์ บัณฑิตวงษ์. นิทานพื้นบ้านไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์, ๒๕๔๘.

ศิริพร จูตะฐาน. "ตัวเอกและตัวร้ายในนิทานจักรๆ วงศ์ๆ." วารสารอักษรศาสตร์ ๒๐, ๑ (มกราคม ๒๕๓๑): ๒๘-๓๕.

ศิริพร ณ ถลาง (บรรณาธิการ). วิทยากรณ์ของนิทาน: การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง. กรุงเทพฯ: ศูนย์คตินวิทยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ศิริพร ณ ถลาง, บรรณาธิการ. วิทยากรณ์ของนิทาน : การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ตำราวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ศิริพร ณ ถลาง, บรรณาธิการ. ทฤษฎีทางคตินวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ:โครงการเผยแพร่ตำราวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ศิริพร ณ ถลาง. ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น...การศึกษาคตินในบริบททางสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๕.

ส. พายน้อย. อมนุษย์นิยาย. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา, ๒๕๔๔.

ส. พายน้อย. สำนักพิมพ์สมัยแรก. กรุงเทพฯ: คอหนังสือ, ๒๕๔๘.

สนุกกับระบายสี นิทานพื้นบ้านไทยเรื่องไกรทอง. กรุงเทพฯ: คลังศึกษา, ๒๕๕๐.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, "ตำนานเสภา" ใน เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๔.

สมุดภาพผีกระบายสี นิทานวรรณคดีไทย เรื่องพระอภัยมณี. นนทบุรี: หนังสือสายน้ำ จำกัด, มปป.

สมุดภาพพระบายสี ชุด นิทานพื้นบ้านแสนสนุกเรื่องไกรทอง ผู้พิชิตชาละวัน. กรุงเทพฯ: ไพลินเด็ก
เก่ง, มปป.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม ๑, กก, พิซ-ไกลบ้าน, พระราชนิพนธ์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม ๗, นครหลวง, อำเภอ-บุหงา. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒.

สินิทธ์ สิทธิรักษ์. กำเนิดโทรทัศน์ไทย (พ.ศ.๒๔๕๓-๒๕๐๐). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๓๕.

สุกัญญา สุจฉายา. "การละเล่นพื้นเมือง" ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม ๑๐.
กรุงเทพฯ: สยามเพรส, ๒๕๔๒.

สุกัญญา สุจฉายา. วรรณคดีท้องถิ่น: พินิจเชิงสังคม. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.

สุนันทา โสรจัจ. บทวิเคราะห์ – วิจารย์พระเอกหรือผู้ร้ายในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : พิมพ์นิยม
วิทยา, ๒๕๒๐.

สุรพล วิรุฬักษ์. วัฒนากาณนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สุวรรณ เกรียงไกรเพชร. พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพฯการ
พิมพ์, ๒๕๑๘.

เสาวณิต วิงวอน. วรรณคดีการแสดง. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาการพิมพ์, ๒๕๕๕.

หรีด เรืองฤทธิ์. ประชุมแหล่งเครื่องเล่นมหาชาติ เล่ม ๑. พระนคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๐๑.

หรีด เรืองฤทธิ์. ประชุมแหล่งเครื่องเล่นมหาชาติ เล่ม ๒. (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๐๑.

อนงก นาวิกมูล. ตำนานห้างร้านสยาม. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด, ๒๕๓๕.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

อังกราวดี ม่วงสนิท. “ลิกะ ศิลปะติดดิน ศิลปินชาวบ้าน”. ใน สารคดี ๘ (ตุลาคม ๒๕๓๔): ๕๑.

อุดม หนูทอง. วรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก. ภาควิชาภาษาไทยและภาษา
ตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ม.ป.ป.

อุบลวรรณ ปิติพัฒนา โนมยิต. มองละครวิทยุ: ในฐานะสื่อพื้นบ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ใน
ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๒๘.

เอนก นาวิกมูล. “เกือบร้อยปีของโรงพิมพ์หน้าวัดเกาะ” ใน *ลมมูล อนุสรณ์ พิมพ์เนื่องในงานพระราช
ทางเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ นางลมมูล อันตระการ ณ เมรุวัดธาตุทอง วรวิหาร วันอาทิตย์ที่
๓๐ กันยายน ๒๕๓๓.*

เอนก นาวิกมูล. *หนังสือสูง-หนังสือใหญ่*. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ, ๒๕๔๖.

วิทยานิพนธ์

ขนิษฐา ตันติพิมล. *วิเคราะห์ความเชื่อเชื่อนิทานคำกลอนของสุนทรภู่*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ๒๕๓๕.

เขมิกา จินดาวงศ์. *การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ของอภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล*.
วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

จันทร์ทิพย์ แก้วประกอบ. *วาทกรรมภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์เรื่องบางระจัน สุริโยทัย และ
ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

จิรวรรณ คงจิตต์. *การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องกาถิ ฉบับต่างๆ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

ชูศรี กาลวันตวานิช. *พัฒนาการของหนังสือปกอ่อนในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๑๘.

ณิรนุช แมลงภู. *อนุภาคของวิเศษในบทละครนอก พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
นภลัย*. สารนิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.

เดือนใจ สันทะเกิด. *วรรณคดีชาวบ้านจากวัดเกาะ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐.

นันทพร พวงแก้ว. *การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่องพระรถเมรีฉบับต่างๆ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

น้ำมน อยู่อินทร์. *วิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมชาวบ้านจากวัดเกาะ*. วิทยานิพนธ์
ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.

เปรม สวนสมุทร. *ผู้เสพกับการดัดแปลงเนื้อหาและตัวละครเรื่องพระอภัยมณีในวัฒนธรรมประชา
นิยม ในช่วงปีพุทธศักราช ๒๕๔๕-๒๕๔๖*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

วรรณมา บางเสน. การศึกษาโครงเรื่องและอนุภาคในวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทาน จากฉบับ
ตัวเขียนที่มีในหอสมุดแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๔.

วิวัฒนาการเสภา. ปรินญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาดุริยางค์ศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ศิวัชร หงษ์จินดาเกษ. วิธีชีวิตประจำวันที่แสดงออกทางวาทกรรมในละครวิทยุคณะเกศทิพย์ พ.ศ.
๒๕๓๖. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ดิทธิชัย แก้วจินดา. การวิเคราะห์ประเภทและโครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ไทยในปี พ.ศ.
๒๕๔๔. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

สุภาวรรณ ชื่นบุญยงค์. วิเคราะห์บทบาทของของวิเศษในบทละครนอก. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.

เสาวรีย์ ชะนา. ละครวิทยุ ศึกษาเฉพาะกรณีคณะเกศทิพย์. สารนิพนธ์ปริญญาตรีวารสารศาสตร
บัณฑิต สาขาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗.

อาทิตย์ ดรุษย์ธร. การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมการแสดงเรื่องกาเก. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
๒๕๔๕.

อาริยา อิมประคองศิลป์. การศึกษาหุ่นกระบอกไทยและการใช้ภาษาในบทร้องหุ่นกระบอก.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร. การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสาขาดก. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๕).

ข้อมูลออนไลน์

การแสดงลิเกทรงเครื่องเรื่องพระอภัยมณี (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

http://www.sac.or.th/main/activities_detail.php?lecture_id=๑๐๘&category_id=๓

ธนูทอง, (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org>

ประวัติความเป็นมาของการ์ตูน (ออนไลน์), ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://www.kartoon-discovery.com/history/history๑.html#ixzz๒Zmd๘๘ScY>

ปลาบู่ทอง, (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org>

ฝนสามฤดู, (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://www.thaicine.org/board/index.php?topic+๔๓๐๒.๑๐;wap๒>

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ละครชาตรี” (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://ich.culture.go.th>.

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ละครนอก” (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://ich.culture.go.th>

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ละครนอก” (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://ich.culture.go.th>

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “หุ่นกระบอก” (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

<http://ich.culture.go.th>

รายชื่อภาพยนตร์ (ออนไลน์), ๑๕ มกราคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: www.thaifilmdb.com และ

www.th.wikipedia.org

ละครนอกเรื่องไกรทอง (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

http://www.sac.or.th/main/activities_detail.php?lecture_id=๑๐๐&category_id=๗

ละครนอกเรื่องไกรทอง (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

http://www.sac.or.th/main/activities_detail.php?lecture_id=๑๐๐&category_id=๗

หนังตะลุง, (ออนไลน์) เข้าถึง ๑๕ กันยายน ๒๕๕๖ แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki>

หุ่นกระบอก, (ออนไลน์), ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แหล่งที่มา:

http://www.sac.or.th/main/activities_detail.php?lecture_id=๘๕&category_id=๗

ภาคผนวก ก

เรื่องย่อนิทานจักรๆวงค์ๆ

๑. เรื่องกาเกี
๒. เรื่องไกรทอง
๓. เรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง
๔. เรื่องพระอภัยมณี
๕. เรื่องโสนน้อยเรือนงาม

CINEMA ENLIGHTENS

ปลุณา อนุปุปาโท จลจิตการ

ภาคผนวก ก เรื่องย่อนิทานจักรๆวงค์ๆ

๑.เรื่องกาเกิ

ท้าวพรหมทัตกษัตริย์ครองเมืองพาราณสี พระองค์มีอายุมากแล้ว แต่มีพระมเหสีรูปงามกลืนกายหอมชื่อว่านางกาเกิ พระองค์รักและหลงใหลนางกาเกิมากจนไม่ยอมให้มหาดเล็กเข้าใกล้ คนสนิทที่สามารถเข้าใกล้นางกาเกิได้คือ “นาฏกุเวร” เป็นคนซรพรัฐรูปงามมีหน้าที่บรรเลงดนตรี แต่งกลอน ขับกล่อมให้แก่ท้าวพรหมทัตในยามที่พระองค์เล่นสกากับพระสหายสนิท พระองค์มีสหายสนิทผู้มีความลึกซึ้งที่มีฝีมือการทอดสกาเทียบเท่าพระองค์นามว่าเวนไตยที่แปลงกายมาเป็นมานพหนุ่ม เวนไตยเป็นพญาครุฑที่มีวิมานชื่อฉิมพลี ตั้งอยู่ที่เชิงเขาพระสุเมรุ เวนไตยไม่ยอมบอกว่าตัวเองมาจากที่ไหน แต่ก็มาเล่นสกากับท้าวพรหมทัตอย่างสม่ำเสมอทุกๆ เช้าวัน

นางกาเกิได้ยื่นคำร้องถึงความสง่างามของพญาเวนไตยจากสนมกำนัล นางกาเกิหลงแอบดูเวนไตย ทั้งนางกาเกิและเวนไตยคู่ต่างตื่นตื่นในความงามของกันและกัน เวนไตยทำอุบายลักพานางกาเกิไปจากท้าวพรหมทัต โดยการจำแลงตัวเป็นพญาครุฑบินไปบังแสงอาทิตย์ที่ส่องเมืองพาราณสี ทำให้เมืองมืดมิดและอลหม่านจากการเกิดพายุใหญ่กระหน่ำ เวนไตยฉวยโอกาสนี้พาตัวนางกาเกิไปสมสู่ ณ วิมานฉิมพลี ท้าวพรหมทัตเป็นทุกข์ระทมเมื่อนางกาเกิได้หายไปไม่สามารถตามหาได้ นาฏกุเวรผู้แอบหลงรักในรูปและกลิ่นกายของนางกาเกิอาสาตัวนางกาเกิกลับมา นาฏกุเวรได้ผูกกลอนขับกล่อมขณะที่เวนไตยเล่นสกากับท้าวพรหมทัตจนสังเกตความผิดปกติของเวนไตยได้ เมื่อท้าวพรหมทัตทรงอนุญาต การเล่นสกาครั้งต่อมานาฏกุเวรจึงแปลงร่างเป็นตัวไรเกาะปีกเวนไตยเมื่อเขากลายเป็นพญาครุฑตามไปถึงวิมานฉิมพลี เมื่อเวนไตยออกไปปฏิบัติภารกิจนอกวิมาน ก็คืนร่างเป็นนาฏกุเวรคนเดิม ด้วยความเสน่หาที่มีต่อนางกาเกิ นาฏกุเวรก็ขอร่วมอภิรมย์สมสู่กับนางกาเกิ โดยขู่ว่าจะไม่เปิดเผยความลับระหว่างเวนไตยกับนาง นางกาเกิเห็นว่านาฏกุเวรเปิดเผยว่ารักใคร่ตัวนางมาก่อน ก็ยอมสมสู่ด้วย

เมื่อถึงกำหนดนัดเล่นสกากับท้าวพรหมทัต นาฏกุเวรก็จำแลงเป็นตัวไรเกาะปีกพญาครุฑเวนไตยกลับเมืองพาราณสี และได้กราบทูลให้ท้าวพรหมทัตทำเป็นไม่ทราบเรื่อง ระหว่างการเล่นสกา นาฏกุเวรก็แต่งกลอนยั่วให้เวนไตยโกรธ โดยพรรณนาถึงรายละเอียดทุกอย่างที่นางกาเกิมี แสดงว่านาฏกุเวรได้ร่วมอภิรมย์รักโดยนางกาเกิก็สมัครใจ เวนไตยโกรธมากที่นางกาเกิทรยศต่อตัวเอง เมื่อกลับไปก็คาดคั้นเอาความจริงกับนางกาเกิ แต่นางกาเกิยอมรับตอนหลังอ้างว่าถูกบังคับ ซึ่งเวนไตยไม่เชื่อและส่งนางกาเกิกลับคืนเมืองพาราณสี ท้าวพรหมทัตทั้งรักทั้งแค้นทั้งอับอาย ทรงตัดเยื่อใยนางกาเกิและสั่งให้มหาดเล็กนำไปลอยแพในมหาสมุทร

นางกาก็ต้องเผชิญเคราะห์กรรมอย่างแสนสาหัส เมื่อนายสำเภามาพบนางสลบไสลบนแพ เรือร้างที่สายงามยอมเป็นที่หมายปองของนายสำเภา เขาจึงได้นางกาก็เป็นภรรยา ต่อมาโจรสลัดได้ปล้นเรือนายสำเภาและหัวหน้าโจรบังคับนางกาก็ให้เป็นภรรยาอีก ท่ามกลางความอิจฉาริษยาของสมุนโจร เพราะหัวหน้าโจรไม่ยอมแบ่งผู้หญิงให้เหมือนรายอื่นๆ ในที่สุดก็เกิดการแก่งแย่งนางกาก็กันในหมู่โจร ถึงกับฆ่าฟันกันเอง นางกาก็ฉวยโอกาสหลบหนีพวกโจรได้ แต่ต้องเผชิญกับความโหดร้ายในป่าจนเกือบจะเอาชีวิตไม่รอด ยังมีกษัตริย์ชรานามว่าท้าวทศวงศ์ผู้เป็นหม้ายแห่งเมืองไพศาลีเสด็จมาเที่ยวป่า ได้นำนางกาก็ไปหุบเลี้ยงเป็นถึงมเหสี นางกาก็ไม่บอกความจริงให้ท้าวทศวงศ์เพราะกลัวความไม่ดีของตนเองจะทำให้ท้าวทศวงศ์ไม่รับอุปการะ นางเป็นถึงมเหสีของท้าวทศวงศ์

ตั้งแต่ท้าวพรหมทัตลอยแพนางกาก็ไป ก็ไม่มีความสุขกลับต้องระทมทุกข์ ถึงกับประชวรและสวรรคตในเวลาต่อมา เนื่องจากพระองค์ไม่มีทายาท ข้าราชการบริวารจึงได้เลือกผู้ที่เป็นที่รักใคร่ของประชาชนและมีปัญญาเฉียบแหลมขึ้นครองราชย์แทน นาฏกุเวรได้รับเลือกเป็นกษัตริย์แทนท้าวพรหมทัต คนธรรพ์ยังรักอาลัยนางกาก็อยู่ จึงได้สืบจนทราบว่านางกาก็ได้เป็นมเหสีของท้าวทศวงศ์ นาฏกุเวรจึงส่งสารทวงนางกาก็ในฐานะที่เคยเป็นมเหสีของกษัตริย์เมืองพาราณสีมาก่อน แต่เมืองไพศาลีไม่ยอม จึงได้เกิดสงครามระหว่างสองเมือง ในที่สุดนาฏกุเวรก็ยึดเมือง ไพศาลีได้ และรับนางกาก็กลับมาเป็นมเหสี

๒. เรื่องไกรทอง

ชาละวันเป็นพระเจ้าอาศัยอยู่ในถ้ำทองใต้บาดาล ภายในถ้ำทองพระเจ้าทุกตัวจะกลายร่างเป็นคนได้ ชาละวันตอนกลายร่างเป็นคนจะเป็นหนุ่มรูปงาม ชาละวันมีเมียสาวสวยเป็นนางพระเจ้า ๒ ตัวคือ วิมาลาและเลื่อมไฉวรรณ ชาละวันเป็นหลานชายของท้าวรำไพ ผู้เป็นพระเจ้าที่อยู่ในศีลธรรม ไม่เคยจับสัตว์หรือมนุษย์กินเป็นอาหารและจะกินแต่ซากสัตว์ที่ตายแล้วเป็นอาหารเท่านั้น แม้ชาละวันอยู่ในถ้ำทองจะอิมทิพย์ไม่ต้องกินเนื้อแต่ด้วยความมีนิสัยที่เป็นอันธพาล จึงชอบขึ้นมาเมืองมนุษย์ และจับชาวบ้านและสัตว์กินเพื่อความสนุกสนาน

หมู่บ้านดงเศรษฐีแขวงเมืองพิจิตรมีเศรษฐีคำและคุณนายทอง ทั้งสองมีลูกสาวฝาแฝดคู่หนึ่งมีความงามเป็นที่เป็นที่เลื่องลือ คนที่ชื่อนางตะเภาแก้ว คนน้องชื่อนางตะเภาทอง วันหนึ่งนางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองได้ลงไปเล่นน้ำที่ท่าหน้าบ้าน ช่วงเวลานั้นชาละวันออกหาเหยื่อ เมื่อได้เห็นนางตะเภาทองก็ลุ่มหลงในความงาม จึงโผล่ขึ้นเหนือน้ำเข้าไปคาบนางตะเภาทองแล้วดำดิ่งไปยังถ้ำทอง

เมื่อนางวิมาลาและเลื่อมไฉวรรณเห็นชาละวันพาผู้หญิงมานางก็ไม่พอใจแต่ก็ห้ามสามีไม่ได้เพราะเกรงกลัว จึงต้องยอมให้สามีเมียเป็นมนุษย์อีกคน เมื่อนางตะเกาทองฟื้นขึ้นมาเจ้าชาละวันก็เกี่ยวพาราสี แต่นางตะเกาทองก็ไม่สนใจ เจ้าชาละวันจึงจำต้องใช้เวทมนตร์สะกดให้นางตะเกาทองหลงรัก และยอมเป็นภรรยาตั้งแต่นั้นมา

เศรษฐีคำและคุณนายทองมาโศกเศร้าเสียใจเป็นอย่างมาก ที่นางตะเกาทองถูกชาละวันคาบไป และคิดว่าบุตรสาวตนคงตายไปแล้ว ด้วยความรักบุตรสาวและความแค้นชาละวันจึงประกาศว่าใครที่พบศพนางตะเกาทอง และสามารถปราบจระเข้ตัวนี้ได้จะมอบสมบัติของตนเองให้ครึ่งหนึ่ง และจะให้แต่งงานกับนางตะเกาแก้วด้วย

แต่ก็ไม่มีหมอจระเข้คนไหนสามารถปราบชาละวันได้ หมอหลายคนกลายเป็นเหยื่อของชาละวัน จนในที่สุดก็มีชายหนุ่มรูปงามนามว่าไกรทอง ซึ่งได้ร่ำเรียนวิชาการปราบจระเข้จากอาจารย์คงจนมีความเก่งกล้าได้อาสาปราบชาละวัน แต่อาจารย์คงรู้ว่าเจ้าชาละวันเป็นพญาจระเข้มีอำนาจมากและหนังเหนียวฆ่าฟันไม่ตายเนื่องจากมีเขี้ยวเพชรทำให้อยู่ยงคงกระพัน จึงได้มอบหอกสกัดโลหะ เทียนระเบิดน้ำ เตื่อยันต์และลูกประคำปลุกเสก แก่ไกรทอง

ในวันรุ่งขึ้นไกรทองตั้งพิธีบวงสรวงเทวดาพร้อมอ่านคาถาทำให้ชาละวันเกิดร้อนลุ่มต้องออกจากถ้ำขึ้นมาต่อสู้กับไกรทอง ไกรทองกระโดดขึ้นบนหลังจระเข้ และแทงด้วยหอกสกัดโลหะ ทำให้อาคมของเขี้ยวเพชรเสื่อม หอกได้ทิ่มแทงเจ้าชาละวันจนบาดเจ็บสาหัสและได้หนีกลับไปถ้ำไกรทองก็ใช้ เทียนระเบิดน้ำตามไปต่อสู้ในถ้ำ

ระหว่างที่เข้าไปในถ้ำไกรทองก็พบกับวิมาลาเมียของชาละวัน ด้วยความเจ้าชู้ จึงเกี่ยวพาราสีนางวิมาลาจนนางใจอ่อนยอมเป็นคู่และบอกทางไปช่วยนางตะเกาทอง

ไกรทองตามมาต่อสู้กับเจ้าชาละวันและฆ่าชาละวันตาย และไกรทองก็ได้พานางตะเกาทองกลับขึ้นมา เศรษฐีดีใจมากจึงจัดงานแต่งงานให้ไกรทองกับนางตะเกาแก้ว พร้อมมอบสมบัติให้ครึ่งหนึ่ง แถมนางตะเกาทองให้อีกคน

หลังจากที่ไกรทองฆ่าชาละวันแล้วไกรทองไปหานางวิมาลาที่ถ้ำทอง และคิดจะพานางวิมาลาไปอยู่กินด้วย โดยเสกคาถาให้นางยังคงเป็นมนุษย์แม้ออกนอกถ้ำทอง นางตะเกาแก้วและนางตะเกาทองจับได้ว่าสามีไปมาหาสู่ นางจระเข้จึงไปหาเรื่องกับนางในร่างมนุษย์จนนางวิมาลาทนไม่ไหวกลับร่างเป็นจระเข้และไกรทองต้องออกไปห้ามไม่ให้เมียดีกันและต้องจำใจอำลาจากนางวิมาลา

๓. เรื่องพระรถเสนหรือนางสิบสอง

ครั้งหนึ่งมีเศรษฐีชื่อพรหมจรรย์มีเมียชื่อนางพราหมณี มีลูกเป็นผู้หญิงสิบสองคน เรียกว่านางสิบสอง ตั้งแต่มีลูกแล้วเศรษฐีมีฐานะยากจนเรื่อยๆ ทั้งสองจึงปรึกษากันที่จะพาลูกไปปล่อยไว้ในป่า นางสารตราซึ่งเป็นยักษ์ครองเมืองทานตะวัน ไปจำศีลในป่า และมาพบนางสิบสองก็อยากได้เป็นลูก ก็แปลงกายเป็นหญิงรูปงามแล้วเข้าไปถามเรื่องราวความเป็นมาของพี่น้องสิบสองคน เมื่อได้ทราบก็บอกว่าจะพาไปเลี้ยงไว้เป็นบุตร นางสิบสองคนรู้สึกดีใจมาก แล้วนางสารตราก็พานางสิบสองกลับมายังเมืองทานตะวัน แต่นางกลัวว่านางสิบสองจะรู้ว่านางเป็นยักษ์จะเกิดความหวาดกลัวจึงสั่งให้ทุกคนแปลงกายเป็นมนุษย์แล้วจึงพานางสิบสองเข้าไปอยู่ด้วย แล้วให้จัดรับขวัญนางทั้งสิบสองคน

ต่อมานางสารตราต้องไปถือศีลในป่า ซึ่งต้องทำเป็นประจำก็สั่งเสียนางทั้งสิบสองคนให้อยู่วังและห้ามไม่ให้ไปเล่นที่ข้างปรารค์ เมื่อนางยักษ์ไปแล้วนางสิบสองก็ชวนกันไปดูเพราะสงสัยว่าทำไมนางสารตราจึงต้องห้าม แล้วก็ได้พบเห็นคนถูกขัง แข็งขาหัก จึงได้ถามว่าทำไมถึงเข้ามาอยู่ในนี้ พวกนักโทษจึงเล่าให้ฟังว่า เมืองนี้มีแต่พวกยักษ์ขอให้หนีไป เพราะทุกคนที่ถูกขังจะต้องถูกยักษ์จับกิน นางสิบสองได้ฟังจึงเกิดความกลัว พอล่าลงก็พากันหนีเข้าไปในป่า ส่วนพวกนางกำนัลเมื่อไม่เห็นนางสิบสองก็รีบรายงานให้นางสารตราทราบ

นางสารตราเมื่อได้ฟังก็โกรธมากและเกิดความแค้นสั่งให้พวกยักษ์ทั้งหลายติดตามหานางสิบสอง ฝ่ายนางสิบสองเมื่อหนีแล้วเกิดความกลัวว่านางยักษ์จะตามมา หลังจากหนีได้สิบห้าวันนางยักษ์ตามมาทัน พวกนางจึงวิ่งไปจนถึงต้นไทรใหญ่ และอธิษฐานว่าหากยังมีบุญขอให้ต้นไทรเกิดโพรงเป็นช่องให้อาศัยอยู่ พอสิ้นคำอธิษฐานต้นไทรก็เกิดโพรงตามต้องการ นางสิบสองจึงได้เข้าไปอาศัย นางสารตรายกทัพมาถึงต้นไทรเห็นรอยเท้าหายไปก็รู้สึกสงสัยจึงถามเทวดาที่ต้นไทร เทวดาตอบว่าไม่เห็นผู้ใด นางสารตราพาพวกทหารค้นหาทั้งหมดไม่พบแล้วจึงกลับเมืองด้วยความแค้น และคอยติดตามข่าวของนางสิบสอง เมื่อนางยักษ์ไปแล้วนางสิบสองก็ออกจากต้นไทรและพยายามให้ไปทางทิศบูรพา นางสิบสองเดินทางมาตามนั้น

กล่าวถึงท้าวชาติสิทธิ์ประพาสป่ามาพบนางสิบสองแล้วรับนางสิบสองมาเลี้ยงเป็นมเหสีอย่างสุขสบาย เมื่อนางสิบสองคิดถึงบิดามารดา จึงไปเยี่ยมที่เมืองไทยสารี

ต่อมานางศรีสมุทรซึ่งเป็นมเหสีท้าวปทุมราชครองเมืองกำพูช ซึ่งมีแต่พวกยักษ์ขณะตั้งครรถ์ได้ฝันว่าอยากกินมะม่วงหวาน มะนาว โห้ ผสมยากิน ท้าวปทุมราชจึงบอกว่าจะหามาให้จากเมืองทานตะวัน ซึ่งนางสารตราครองอยู่ แล้วทำจดหมายไปถึงนางสารตราเพื่อขอมะม่วงหวานมะนาวโห้ เมื่อนางสารตราได้รับสารก็รีบจัดให้ตามต้องการ เมื่อถึงวันคลอดนางศรีสมุทรได้คลอดบุตรเป็นลูกสาวฝาแฝดโดยองค์ใหญ่ชื่อเมรี องค์น้อยชื่อ ศรีทัศนาศนา เมื่อนางสารตราทราบจึงส่งสารมาขอ

บุตรสาวเพื่อเลี้ยงดูเป็นลูก ท้าวปทุมราชจึงยกเมรีให้เป็นลูกสาวของนางสารตรา ต่อมานางสารตราได้ข่าวว่านางสิบสองได้เป็นมเหสีของท้าวยาสีหิที่ก็คิดจะแก้แค้น จึงบอกนางเมรีว่าจะไปทำพิธีในป่า เป็นเวลาสามปี ผากดูแลบ้านเมืองด้วย

นางสารตราแปลงกายเป็นหญิงงามเข้าไปในเมืองซิดชินของท้าวยาสีหิที่นางคอมพิวเตอร์เห็นความงามจึงเข้าทูลท้าวยาสีหิเพื่อหวังรางวัล ท้าวยาสีหิที่ก็รับเตรียมการไปดูนางสารตรา นางสารตราได้ใช้มารยาหญิงบอกว่าหลงเข้ามาในเมืองซิดชิน ท้าวยาสีหิที่หลงเชื่อและรับนางสารตราเข้าวัง นางสารตราได้ใช้เสน่ห์ทำให้ท้าวยาสีหิที่หลงจนลืมนางสิบสอง นางสิบสองเกิดความหึงหวงจึงตบตีกับนางสารตรา นางสารตราทูลฟ้องท้าวยาสีหิที่ว่านางสิบสองทำร้าย ท้าวยาสีหิที่โกรธนางสิบสองมากจึงจับไปขังไว้ในอุโมงค์ขณะนั้นนางสิบสองตั้งครรภ์

นางสารตราใช้อุบายว่าถ้ารักษาโรคที่เป็นอยู่ต้องกินลูกตาของหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ ท้าวยาสีหิที่จึงสั่งทหารให้ไปควักลูกตาของนางสิบสองมาให้นางสารตรา เมื่อนางสิบสองทราบร้องไห้จนสลบไปพวกทหารจึงเข้าไปควักลูกตานั้นตาของนางทั้งสิบสองคน แต่นางเภาซึ่งเป็นน้องสุดท้องควักแค่ตาเดียวเพราะเกิดความสงสาร ท้าวยาสีหิที่ก็เอาลูกตามาให้นางสารตรา ต่อมานางสิบสองได้คลอดบุตรออกมาและไม่มีอาหารกินจึงตกลงใจว่าเมื่อคลอดบุตร ต้องฉีกเนื้อออกมากินเป็นอาหาร แต่นางเภาไม่ยอมกินเนื้อที่แจก และแอบเก็บเอาไว้ พอคลอดลูก ก็ได้นำเนื้อที่เก็บไว้มาแจก

เมื่อลูกของนางเภาเกิดมานั้นเป็นผู้ชายมีชื่อว่าพระรถ อาศัยเล่นกับลูกผู้คุ้ม ต่อมาพระอินทร์เสด็จทิพนครลงไปเห็นนางสิบสองต้องทรมานถ้าไม่ช่วยคงต้องตายจึงให้เทวดาแปลงกายเป็นไก่อยู่ช่วยลูกนางสิบสอง พระรถจับไก่ตัวนั้นได้มาก็เอาไปพ่นน้ำไก่ชนถ้าชนะก็ขอข้าวสิบสองห่อไปให้นางสิบสอง พระรถก็ได้ข้าวปลาเลี้ยงนางสิบสอง โดยบอกว่าไปชนไก่ได้มา ต่อมาท้าวโทกษัตริย์ครองเมืองวัดตาได้ส่งคนมาทำชิงชนไก่กับท้าวยาสีหิที่ถ้าใครแพ้ต้องเสียเมือง ท้าวยาสีหิที่ก็ให้คนไปสืบหาไก่สำหรับไว้ชน ก็มีคนแนะนำว่าไก่ของพระรถเป็นไก่ที่ชนะชนะตลอด เป็นไก่ชนที่มีฝีมือเหล่าเสนาจึงเข้าไปหาไก่ของพระรถมาให้ท้าวยาสีหิที่ ท้าวยาสีหิที่จึงบอกให้เมืองต่างๆ นำไก่มาชนกัน ปรากฏว่าไก่ของพระรถชนะท้าวยาสีหิที่จึงให้รางวัลมากมาย แต่พระรถไม่เอาขอเพียงข้าวสิบสองห่อมาเลี้ยงแม่เท่านั้น

ต่อมานางสารตราทราบข่าวว่าไก่ของพระรถลูกของนางสิบสองพ่นชนะก็เกิดความแค้นจึงแกล้งให้ไปหาเมรี เพื่อต้องการให้พวกยักษ์กำจัด แล้วฝากลูกตานางสิบสองฝากพระพายไปให้กับเมรี ต่อมานางสารตราแกล้งป่วยเพื่อให้ท้าวยาสีหิที่ใส่พระรถไปยังเมืองทานตะวัน โดยจะฝากหนังสือลับไปให้เมรี โดยมีข้อความให้นางเมรีและพวกยักษ์ฆ่าพระรถให้ตาย และต้องการมะม่วงหาวมะนาวโห่ที่เมืองทานตะวันเพื่อรักษาโรค แล้วขอให้พระรถไปเอามาให้

พระอินทร์ลงมาเข้าฝันพระรถว่าบิดาจะให้ไปยังเมืองทานตะวันเพื่อเอาชีวิตพระรถกับมารดาให้พระรถทูลขอม้า โดยให้เข้าไปในป่าไม่เอาม้าในวัง ซึ่งม้าตัวนี้ไม่มีใครจับได้ พระรถต้องเอามือลูบหลังสามทีเพราะม้านั้นเป็นม้าวิเศษ เมื่อตื่นขึ้นพระรถได้เล่าความฝันให้มารดาทั้งสองฟัง เมื่อได้ฟังจึงทราบทันทีว่านางสารตราแม่แค้นอย่างแน่นอน

เมื่อถึงรุ่งเช้าพระรถได้ถูกท้าวยาสีหิเรียกเข้าพบพระรถรับอาสาและฝากมารดาให้ดูแลโดยท้าวยาสีหิบอกว่าจะให้รางวัลอย่างงามและจะเลี้ยงดูไม่ให้ลำบากถ้ากลับมาโดยปลอดภัย พระรถจึงทูลขอม้าและเมื่อได้ม้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นางสารตราได้เอาสารลับที่สลับกับสารที่ท้าวยาสีหิอ่านให้ฟังปิดผนึกและมอบให้พระรถ พระรถได้ไปลานางสิบสอง จากนั้นออกเดินทางด้วยม้า ผ่านไปสามวันก็ถึงกุฎิพระชี เห็นศาลาดัน ไม้ร่มจีนจึงลงจากม้าไปขอพระชีพักผ่อนจนสบายใจ

กล่าวถึงพระคาบสวัสตีกร้อนใจจึงเพ่งญาณทำให้ทราบเรื่องราวทั้งหมด และทราบว่าพระรถและนางเมรีเป็นเนื้อคู่กัน จึงคิดหาทางช่วยพระรถได้เล่าเรื่องราวทั้งหมดให้พระคาบสวัสตีพระคาบสวัสตีพระรถ พระคาบสวัสตีจึงช่วยโดยเปลี่ยนสารให้พระรถ และพระคาบสวัสตีสอนคาถามหาเสน่ห์ให้แก่พระรถและมอบยาวิเศษให้ช่วยให้มีกำลังวังชา และสอนให้กตัญญู อย่าลุ่มหลง ทำสิ่งใดขอให้สำเร็จ จากนั้นพระรถได้ขึ้นม้าและลาอาจารย์ ม้าเหาะขึ้นบนท้องฟ้า

เมื่อครบเจ็ดวันพระรถถึงเมืองทานตะวัน นายด่านเห็นเข้ามาขวางทางพระรถไว้ พระรถจึงเล่าประวัติของตนและบอกถึงว่านางสารตราให้ถือสารมา นายด่านรับสารมาเมื่ออ่านแล้วทราบว่า เป็นลายมือของนางสารตราอย่างแน่นอน ก็จัดที่อยู่ให้พระรถอย่างดี นายด่านได้เข้าไปทูลถึงที่มาเรื่องสาร แล้วรีบเข้าไปในวังเพื่อพบนางเมรี เมื่อนางเมรีได้อ่านสารก็บอกว่านางสารตราได้ส่งพระรถบุตรบุญธรรมเพื่อมาแต่งงานและช่วยครองเมืองกับตนให้เป็นคู่กันตลอดไป เมื่ออ่านสารจบแล้ว เมรีได้สั่งให้ทหารรับพระรถเข้ามาพักในวัง เมรีได้แอบไปชมความงามของพระรถโดยไม่รู้ว่พระรถก็ทรงแอบชมความงามของนางเช่นกัน ทั้งสองรู้สึกถูกชะตากันและรักกันในทันใด

จากนั้นเมรีได้เรียกโทรมาเพื่อหาฤกษ์ โทรได้ทูลว่าสารนี้ถูกแปลงและพระรถเป็นศัตรูของมารดา แต่นางเมรีโกรธมากเมื่อได้ฟัง เพราะในสารนั้นเป็นลายมือของนางสารตราอย่างแน่นอน โทรถูกไล่ออกมา แล้วนางเมรีก็สั่งอำมาตย์ถ้าฤกษ์ใดเหมาะสมให้จัดพิธีได้เลย โดยถ้าหากมีใครขัดจะฆ่าให้ตาย เมื่อถึงวันแต่งงานมีพิธีการครบครันและมีการเชิญเทพยดามาเป็นพยาน โดยมีฤกษ์เข้าร่วมพิธีด้วย

หลังจากพระรถแต่งงานกับนางเมรีก็อยู่อย่างมีความสุขจนเมื่อเวลาผ่านไป ม้าของพระรถเริ่มกลัวพระรถหลงมัวเมา จึงกระตือรือร้นเสียดัง พระรถรีบลงมาดูเมื่อได้ฟังม้าของพระองค์ทูล จึงนึกได้และขอโทษม้า พร้อมทั้งถามว่าจะทำประการใดเรื่องมะม่วงหาวมะนาวโห่ ม้าได้แนะนำพระรถ ให้พระรถนั้นทำเป็นโศกเศร้าให้นางเมรีเห็นใจ พระรถทำตามนางเมรีเห็นพระรถป่วยจึงชวนไป

สวน เมื่อเห็นมะม่วงหวาม มะนาวโห้พระรถก็แอบเก็บเอามาได้ แล้วกลับเข้าเมือง พระรถได้วางอุบายเลี้ยงเหล่าเมรี และหลอกถามถึงห้อยาต่างๆ และห่อลูกตาของนางสิบสอง รวมทั้งไม้กำพืดเมื่อถามแล้วพระรถก็ชวนเมรีดื่มเหล้าจนเมาหลับไป

หลังจากนั้นพระรถหยิบห้อยาและไม้กำพืดออกมาพร้อมทั้งร่ำลานางเมรีด้วยความเศร้า ม้าของพระรถได้ร้องเตือนพระรถจึงรีบขึ้นม้าออกไป เมื่อนางเมรีตื่นไม่เห็นพระรถจึงถามนางสนมเมื่อรู้ก็สลบไป เมื่อตื่นขึ้นก็เสด็จออกตามพระรถ โดยถามโหราถึงทิศที่ควรไป แต่โหราทูลทัดทานว่าอย่าไปเพราะมีเคราะห์ร้ายถึงชะตาขาดได้ แต่นางเมรีกลัวถูกครหาหนีทาและด้วยความรักในพระรถ จึงออกตามพระรถไป เมื่อเจอก็เกิดการสู้รบกัน แต่พระรถก็ขี่ม้าหนีไปได้โดยเหาะไปอย่างรวดเร็ว

เมื่อมาถึงแม่น้ำที่มีสัตว์ร้ายมากมาย พระรถโรยยาข้ามไปได้โดยไม่มียักษ์ตนใดสามารถข้ามได้ นางเมรีติดตามมาพบและได้อ้อนวอนให้พระรถกลับมา แต่มาได้ทูลทัดทานพระรถไว้ นางเมรีเห็นว่าพระรถคงไม่กลับมาอย่างแน่นอนจึงอธิษฐานว่าหากชาติหน้าขอให้พระรถต้องตามนางอย่างยากเย็น เหมือนชาตินี้ นางตามพระรถมา จากนั้นนางก็หมดลม พระรถจึงข้ามฝั่งกลับไปหานางแล้วสั่งให้ทหารรักษาตนนางไว้ให้ดี

จากนั้นพระรถได้เดินทางกลับเมือง และรีบกลับไปในอุโมงค์ พบนางสิบสองก็ถามไถ่ทราบความว่าแม่และป้าอยู่กันอย่างลำบากก็สงสารมาก และได้เล่าเรื่องราวให้ฟังทั้งหมด รวมทั้งเอายาผสมกับลูกตาแล้วใส่ให้นางสิบสองจนกลับมามองเห็นได้อีกครั้ง

จากนั้นพระรถเข้าวังเพื่อถวายมะม่วงหวามมะนาวโห้ให้นางสารตรา เมื่อนางสารตราได้ขึ้นก็ตกใจและรู้ทันทีว่านางเมรีเสียทีพระรถจึงโกรธกลายเป็นยักษ์ พระบิดาตกใจ พระรถสู้กับยักษ์จนนางสารตราตาย พระรถเล่าเรื่องทั้งหมดให้ท้าวยาสีหิ์ฟัง และท้าวยาสีหิ์ได้ไปขอโทษ และพานางสิบสองกลับเมืองอีกครั้งหนึ่ง ฝ่ายพระรถนั้นทูลลาบิดามารดาเพื่อไปเผาศพนางเมรี ให้เรียบร้อย จึงขึ้นม้าแล้วเหาะขึ้นเร็วพลัน

เมื่อถึงเมืองทานตะวัน ได้สั่งยักษ์เตรียมพิธีในห้าวันจะเผาศพ เมื่อเห็นศพนางเมรีก็ร่ำลาอาลัย และขอตายตามที่สัญญาไว้ ขอให้เกิดชาติใดพบนางทุกชาติไป อย่าให้เป็นเหมือนชาตินี้ แล้วก็กลืนใจตาย พวกทหารได้จัดการเผาศพทั้งสองพร้อมกัน ฝ่ายท้าวยาสีหิ์และนางสิบสองเมื่อทราบข่าวก็พากันตรอมใจตายในที่สุด

นางเมรีนั้นได้กลับชาติไปเกิดเป็นบุตรของท้าวทุมราช มีชื่อว่ามะโนรา ส่วนพระรถนั้นได้ไปเกิดในวงศ์กษัตริย์ โดยมีท้าวอาทิตย์วงศ์เป็นพระราชบิดา และนางจันทวีเป็นมารดา มีนามว่าพระสุรนต์ กลายเป็นเรื่องพระสุรนต์มะโนรา

๔. เรื่องพระอภัยมณี

พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเป็น โอรสของท้าวสุทัศน์และนางประทุมเกสร ผู้ครองเมืองรัตนา เมื่อพระอภัยมณีและศรีสุวรรณเจริญวัยขึ้น ท้าวสุทัศน์ให้โอรสทั้งสององค์ไปแสวงหาวิชาความรู้ ตามแบบอย่างของกษัตริย์ พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเดินทางไปเรียนวิชาที่หมู่บ้านจันทคาม ได้พบทิสปาโมกข์ ๒ คน คนหนึ่งชำนาญในทางปี อีกคนหนึ่งชำนาญในทางกระบอง พระอภัยมณี เลื่อมใสในทางปี ส่วนศรีสุวรรณเลือกศึกษาวิชากระบอง ทิสปาโมกข์คิดค่าเรียนเป็นทองคำแสน ตำลึง ทั้งสองได้เรียนวิชาที่สำนักนั้น

เมื่อเรียนเสร็จแล้วพระอภัยมณีและศรีสุวรรณจึงกราบลาทิสปาโมกข์กลับบ้านเมือง ทิสปาโมกข์มอบปีให้แก่พระอภัยมณีและมอบกระบองให้ศรีสุวรรณ ท้าวสุทัศน์ทรงทราบว่าโอรสทั้งสององค์เรียนวิชาเป่าปีและกระบองก็ทรงกริ้วมากเพราะมองว่าเป็นวิชาของคนชั้นต่ำไม่เหมาะสมกับโอรสของกษัตริย์ ท้าวสุทัศน์จึงขับไล่โอรสทั้งสองออกจากบ้านเมือง ทั้งสองพระองค์ ออกเดินทางไปในป่า จนกระทั่งมาถึงชายทะเลแห่งหนึ่ง และได้พบกับพราหมณ์สามคน ชื่อว่า วิเชียร โมรา และसानน พราหมณ์วิเชียรมีความสามารถด้านยิงธนู สามารถยิงได้ทีละเจ็ดดอก พราหมณ์โมรามีความสามารถผูกหญ้าเป็นเรือสำเภายนต์ ส่วนพราหมณ์सानนมีความสามารถเรียกลมเรียกฝนได้ ทั้งห้าคนต่างแสดงวิชาของตนเองให้กันและกันชม พระอภัยมณีเป่าปีให้พราหมณ์ทั้งสามฟัง เสียงปีทำให้ทั้งศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสามคนหลับไป

ในขณะนั้นนางผีเสื้อสมุทรกำลังออกมาหากิน เมื่อนางได้ยินเสียงปีของพระอภัยก็เกิด ความรู้สึกปั่นป่วนใจ จึงตามหาที่มาของเสียงปี เมื่อมาเห็นพระอภัยมณีนางก็รัก จึงอุ้มพระอภัยมณีไปไว้ที่ถ้ำของนาง แล้วนางก็แปลงกายเป็นหญิงงาม ถึงแม้พระอภัยมณีจะรู้ว่านางเป็นยักษ์แต่ก็ต้องจำใจอยู่กับนางผีเสื้อสมุทร ต่อมานางผีเสื้อตั้งท้องและคลอดลูกคนหนึ่งชื่อ สินสมุทร

สินสมุทรเป็นเด็กที่มีพลังกำลังมาก วันหนึ่งขณะที่นางผีเสื้อสมุทรออกไปหากิน สินสมุทร ผลักก้อนหินปากถ้ำออกแล้วออกไปเที่ยวเล่นข้างนอก สินสมุทรพบเงือกชราตัวหนึ่ง แต่ไม่รู้ว่าเป็นตัวอะไร จึงจับมาให้พระอภัยมณีดู เงือกชราอ่อนวอนขอร้องให้พระอภัยมณีช่วย พระอภัยมณีจึงให้สินสมุทรปล่อยเงือกตัวนั้นไป โดยเงือกสัญญาว่าจะพาพระอภัยมณีห็นางผีเสื้อสมุทรไปที่เกาะแก้วพิศดาร เงือกชราแนะนำให้พระอภัยมณีทำอุบายให้นางผีเสื้อสมุทรออกไปที่อื่นสักสามวัน

วันหนึ่งนางผีเสื้อสมุทรฝันว่าเทวดามาควักดวงตาทั้งสองข้างของนางแล้วเหาะหนีไป นางตกใจตื่นและเล่าความฝันให้พระอภัยมณีฟัง พระอภัยมณีเห็นได้โอกาสเหมาะจึงทำนายฝันของนาง ผีเสื้อสมุทรว่านางกำลังมีเคราะห์ นางจะต้องไปถือศีลสะเดาะเคราะห์ ห้ามกินเนื้อสัตว์ และไปถือศีลบนเขาสามคี่น หลังจากทีนางผีเสื้อสมุทรไปแล้ว พระอภัยมณีจึงเรียกให้เงือกมาพาหนี เงือกชราเมื่อยและลูกสาวมาช่วยกันพาพระอภัยมณีหนี

เมื่อครบกำหนดสามวันนางผีเสื้อสมุทรก็กลับมายังถ้ำ เมื่อไม่พบพระอภัยมณี นางก็ออกติดตามหา เมื่อนางติดตามมาใกล้จะทัน เงือกชราออกอุบายให้พระอภัยมณีไปกับลูกสาว ส่วนตนเองและสินสมุทรก็หลอกล่อนางผีเสื้อไปอีกทาง นางผีเสื้อสมุทรฆ่าเงือกผู้เมียตาย และติดตามพระอภัยมณีต่อไป โยคีที่เกาะแก้วพิสดารช่วยพระอภัยมณีไว้ได้ พระอภัยมณี สินสมุทรและนางเงือกอาศัยอยู่ที่เกาะแก้วนั้น นางผีเสื้อสมุทรก็ยงวนเวียนอยู่ใกล้ๆ เกาะ แต่ก็ไม่สามารถขึ้นมาบนเกาะได้ ต่อมาพระอภัยมณีได้นางเงือกเป็นชายา

ฝ่ายศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสามเมื่อตื่นขึ้นไม่พบพระอภัยมณีต่างก็เศร้าโศกเสียใจ และออกติดตามหาพระอภัยมณีจนมาถึงเมืองรมจักรของท้าวทศวงศ์ ท้าวทศวงศ์มีธิดาชื่อนางเกษรา เจ้าเมืองแขกชวาชื่อท้าวอุเทนมาสู่ขอนาง แนนท้าวทศวงศ์ไม่ยอมยกให้ ท้าวอุเทนจึงยกทัพมาตีเมืองรมจักร ศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสามอาสาออกรบกับท้าวอุเทนและได้รับชัยชนะ ท้าวทศวงศ์จึงงานอภิเษกระหว่างศรีสุวรรณกับนางเกษรา ต่อมาทั้งสองมีธิดาชื่อว่าอรุณศรี

กล่าวถึงเมืองผลึกมีเจ้าผู้ครองเมืองนามว่าท้าวสิลราช มีธิดาชื่อว่านางสุวรรณมาลี นางได้หมั้นหมายกับเจ้าเมืองลังกาชื่ออุศเรน เมื่อใกล้กำหนดวันอภิเษก นางฝันว่าได้ไปเที่ยวทะเล นางเห็นดวงแก้วอยู่ที่กลางเกาะ นางเหาะไปหยิบมาได้ โหรทำนายว่าจะมีเคราะห์ แต่จะได้คู่ครองที่เหมาะสม นางรู้สึกไม่สบายใจ ท้าวสิลราชจึงพานางไปเที่ยวทะเลจนมาถึงเกาะแก้วพิสดาร พระอภัยมณีขออาศัยเรือท้าวสิลราชไปด้วย แต่นางผีเสื้อสมุทรทราบเรื่องจำทำลายเรือแตก ท้าวสิลราชสิ้นพระชนม์ในทะเล พระอภัยมณีว่ายน้ำหนีไปบนเกาะแห่งหนึ่ง นางผีเสื้อติดตามพระอภัยมณีไปถึงเกาะ แต่ไม่สามารถขึ้นเกาะได้เพราะมนต์วิเศษของโยคี นางผีเสื้อขอร้องให้พระอภัยกลับไปอยู่ด้วยกัน แต่พระอภัยมณีไม่ยอม นางผีเสื้อจึงร้ายเวทย์ให้ฝนตก พระอภัยมณีเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อ

ฝ่ายอุศเรนเมื่อรู้ว่านางสุวรรณมาลีหายไปก็นำเรือออกติดตามหา มาพบพระอภัยมณีที่เกาะกลางทะเล จึงรับพระอภัยมณีขึ้นเรือมาด้วย ส่วนสุวรรณมาลีเมื่อเรือแตก สินสมุทรช่วยเหลือนางแล้วมาขึ้นที่เกาะแห่งหนึ่ง และมาพบเรือของโจรสuhrังจึงได้ขออาศัยไปด้วย โจรสuhrังพยายามจะเกี่ยวพาราสินางสุวรรณมาลี สินสมุทรจึงสังหารโจรสuhrังแล้วนำเรือออกตามหาพระอภัยมณีจนมาถึงเมืองรมจักร สินสมุทรสู้กับศรีสุวรรณแต่ตอนหลังได้ทราบว่าป็นญาติกัน ต่อมาศรีสุวรรณ สินสมุทร นางสุวรรณมาลีและนางอรุณศรีมีเดินทางออกตามหาพระอภัยจนมาพบเรือของอุศเรน อุศเรนขอให้สินสมุทรส่งนางสุวรรณมาลีคืนมาให้ตนแต่สินสมุทรไม่ยอม ทั้งสองจึงต่อสู้กัน อุศเรนได้รับบาดเจ็บจึงกลับลังกาไป

หลังจากนั้นพระอภัยมณี ศรีสุวรรณ สุวรรณมาลี สินสมุทรและนางอรุณศรีมีได้เดินทางไปเมืองผลึก มเหสีของท้าวสิลราชคิดจะอภิเษกพระอภัยมณีกับนางสุวรรณมาลี แต่นางสุวรรณมาลีน้อยใจจึงหนีไปบวชชี ต่อมามีนางวาลีอาสาเข้ารับราชการและขอเป็นสนมพระอภัยมณี ได้ออก

อุบายให้พระอภัยมณีสามารถอภิเษกกับนางสุวรรณมาลีได้สำเร็จ หลังจากนั้นศรีสุวรรณ สิ้นสมุทร และนางอรุณรัศมีขอลาพระอภัยมณีกลับไปกรุงรัตนชาติเพื่อกลับไปเยี่ยมท้าวสุทัศน์ หลังจากนั้นก็ลา กลับเมืองรมจักร ต่อมาพระอภัยมณีได้พระธิดาฝาแฝดชื่อนางสร้อยสุวรรณและนางจันทร์สุดา

ส่วนนางเงือกที่อยู่เกาะแก้วพิสดารมีลูกคนหนึ่งชื่อ สุดสาคร เมื่อเติบโตขึ้นได้ร่ำเรียนวิชา กับโยคี ต่อมาได้ม้านิลมังกรเป็นพาหนะและได้ไม้เท้าวิเศษจาก โยคี ต่อมาสุดสาครขอลาโยคีออกติดตามหาบิดา ระหว่างทางพบอันตรายมากมายและได้มาพบกับซีเปลือย ซีเปลือยหลอกเอาไม้เท้า และม้านิลมังกรไปแล้วปลัดสุดสาครตกแหว โยคีมาช่วยไว้ สุดสาครติดตามหาซีเปลือยและเอาของ วิเศษกลับมาได้ สุดสาครได้พบกับท้าวสุริโยทัยเจ้าเมืองการเวก และได้นางเสวคนธ์เป็นเพื่อน

ฝ่ายอุศเรนยกทัพมาตีเมืองผลึกด้วยความแค้น นางวาลีวางแผนรบจนชนะ พระอภัยมณีจับ อุศเรนได้แต่คิดจะปล่อยไป แต่นางวาลีไม่เห็นด้วย นางจึงใช้วาจาเยาะเย้ยจนอุศเรนกระอักเลือดตาย ส่วนนางวาลีก็ถูกวิญญานของอุศเรนสิงจนตายตามไป เจ้าลังกาโศกเศร้าเมื่อเห็นศพอุศเรนและตาย ตามไป

นางละเวงวันพาขึ้นครองเมืองลังกา มีสังฆราชเป็นที่ปรึกษา ช่วยกันวางแผนแก้แค้น โดย วาดรูปนางละเวงแล้วส่งไปให้เจ้าเมืองต่างเพื่อขอให้มาช่วยรบ ถ้าใครรบชนะจะได้นางละเวงเป็น รางวัล สังฆราชสอนวิธีทำเสน่ห์ยาแฝดให้นางละเวง และให้นางสร้างเมืองใหม่ใกล้ทะเล เจ้า ละมานเจ้าเมืองทมิฬอาสายกทัพไปตีเมืองผลึก

พระอภัยมณีเป่าปี่จับตัวเจ้าละมานมาขังไว้ เจ้าละมานเมื่อรบแพ้ก็พำร้าเพื่อถึงนางละเวง นำ รูปของนางขึ้นมาดู ผู้คุมจึงนำรูปของนางละเวงไปให้พระอภัยมณี เมื่อพระอภัยมณีเห็นรูปนางก็ หลงรัก พระอภัยมณีให้นำเจ้าละมานและทหารไปปล่อยเกาะ เจ้าละมานเสียใจและเสียดาบรูปนาง ละเวงจนตาย วิญญานจึงเข้าสิงรูปนางละเวง และทำให้พระอภัยมณีหลงนางละเวงจนเสียจริต นาง สุวรรณมาลีพยายามทำลาบรูปแต่ก็ทำไม่ได้เพราะมีวิญญานสิงอยู่

สุดสาครอยู่เมืองการเวกได้ระยะหนึ่งก็ออกติดตามหาบิดา เสวคนธ์และหัสไชย ธิดาและ โอรสของท้าวสุริโยทัยขอตามไปด้วย ระหว่างทางผ่านเกาะกาวิณที่มีผีเสื้อยักษ์โฉบนางเสวคนธ์ และหัสไชยไป สุดสาครตามไปช่วยและฆ่าผีเสื้อยักษ์ตายและได้แก้วตาวิเศษสองดวง จึงมอบให้ เสวคนธ์และหัสไชยคนละดวง จากนั้นทั้งสามได้เดินทางต่อมาถึงเมืองผลึก ซึ่งเป็นเวลาที่กองทัพ ฝ่ายนางระเวงล้อมเมืองผลึก และพระอภัยมณีหลงนางละเวง จึงอาสาช่วยรบและได้พบกับศรี สุวรรณและสิ้นสมุทรที่มาช่วยนางสุวรรณมาลีสืบ สุดสาครแก้อาการคลุ้มคลั่งของพระอภัยมณี และ ได้ช่วยกันรบกับกองทัพอาสาของนางละเวง

หลังจากชนะศึก สุดสาครลาพระอภัยมณีกลับเมืองการเวก ส่วนพระอภัยมณียกทัพไปตี เมืองลังกาเป็นการตอบแทน นางละเวงให้เจ้าเซ็นระคำและเจ้ามะหุดออกมารบ แต่ถูกฝ่ายเมืองผลึก

ตีพายไป ส่วนสินสมุทรก็ถูกป้อนยงตกไปในน้ำ เมื่อฟื้นขึ้นก็คิดจะลอบเข้าไปจับนางละเวงแต่ทำไม่สำเร็จเพราะนางละเวงมีตรารานุกอยคุ้มครอง นางละเวงออกรบ ศรีสุวรรณและสินสมุทรรอกรบกับนางละเวงแต่ติดค่ายกลของนางละเวง พระอภัยมณีเห็นเสียที่จึงเป่าปี่ห้ามทัพ กองทัพได้ยินเสียงปี่ก็หลับหมด ยกเว้นนางละเวงเพราะนางมีตรารานุก นางขี้ออกรบกับพระอภัยมณี เมื่อพระอภัยมณีเห็นนางก็นึกรักและเกี้ยวนาง

ส่วนนางละเวงได้ยินเสียงปี่ก็หลงรักพระอภัยมณี แต่ก็ควมม้าหนี ระหว่างทางได้ดินถันที่เรียกว่านมพระธรณี กินเข้าไปแล้วผิวพรรณจะผ่องใส และได้พบบาทหลวงปีโปแห่งบ้านสิกการนำนางละเวงของนางยูพาภกาและสุลาลีวันซึ่งเป็นเด็กกำพร้าที่บาทหลวงปีโปเลี้ยงไว้ นำกลับไปเป็นลูกที่ลังกา และได้ย่องตอดฝัดบเป็นทหารรับใช้ด้วย

เมื่อนางละเวงหนีไปแล้วพระอภัยมณีก็เข้ายึดเมืองใหม่ของนางละเวง นางละเวงให้ยูพาภกาและสุลาลีวันยกทัพไปรบกับฝ่ายเมืองผลึกแต่ก็ไม่สามารถเอาชนะได้ สังฆราชจึงแนะนำให้นางละเวงลวงพระอภัยมณีให้เป่าปี่ นางละเวงหลงรักพระอภัยจึงช่วยพระอภัยมณี ส่วนนางรำภาสารีก็ตัดหัวทหารที่มีหน้าตาคล้ายพระอภัยมณีไปส่งให้สังฆราช สังฆราชส่งสารไปหาศรีสุวรรณว่าจับพระอภัยมณีได้

ส่วนศรีสุวรรณสืบข่าวพระอภัยและลอบเข้าไปนำศิระที่สังฆราชเก็บไว้ออกมาได้ และนึกว่าพระอภัยมณีเสียแล้วก็เสียใจ พอติดที่ทูตส่งหนังสือจากสังฆราชมาให้ สินสมุทรจึงปลอมตัวเป็นทูตเข้าเมืองไป สินสมุทรจุดไฟเผาด่านและเปิดประตูรับกองทัพเมืองผลึก กองทัพลังกาแตกพ่าย สังฆราชหนีไป ศรีสุวรรณค้นหาศพที่สังฆราชเก็บไว้จนพบและรู้ว่าไม่ใช่พระอภัยมณี จึงยกทัพล้อมลังกาไว้ นางละเวงต้องการให้เลิกศึกจึงให้พระอภัยมณีส่งสารไปถึงศรีสุวรรณว่าจะอยู่ลังกา ขอให้ศรีสุวรรณนำทัพกลับเมืองผลึกไป ศรีสุวรรณและสินสมุทรจึงออกอุบายว่าพ่อแม่สงสารมาถึงและขอเฝ้าพระอภัยมณี

ต่อมาศรีสุวรรณและสินสมุทรได้เข้าเฝ้าพระอภัยมณีที่ลังกา นางละเวงเห็นว่าทั้งสองเป็นผู้นำทัพ หากได้ตัวไว้ศึกครั้งนี้คงสงบได้ นางจึงให้นางรำภาสารีและนางยูพาภกาทำเสน่ห์ไว้ไม่ให้กลับออกไป พรหมณ์ทั้งสามไม่เห็นศรีสุวรรณและสินสมุทรก็ออกมา จึงส่งสารไปถึงนางสุวรรณมาลีให้ส่งคนมาช่วยนางสุวรรณมาลีส่งสารไปถึงเกษราและสุตสาครแล้วนางก็พาลูกเดินทางไปลังกาสุตสาครเมื่อได้รับสารก็รีบยกทัพไปช่วยพร้อมกับหัตไชย สุวรรณมาลีส่งสารไปถึงพระอภัยมณี นางละเวง ศรีสุวรรณ และสินสมุทร ฝ่ายนางละเวงเมื่อได้รับสารก็ตอบโต้กลับ นางสุวรรณมาลีได้รับสารตอบก็แค้นใจจะยกทัพเข้าลังกา แต่สุตสาครห้ามเอาไว้ และอาสาเข้าไปแก้เสน่ห์ แต่สุตสาครกลับถูกเสน่ห์ของนางสุลาลีวัน สุวรรณมาลีส่งสารไปเมืองการเวกและเมืองรมจักร ท้าวทวงศ์แห่งเมืองโรมจักรยกทัพมากับนางอรุณรัศมี ส่วนท้าวสุริโยทัยเจ้าเมืองการเวกก็ยกทัพมาพร้อม

กับนางเสาวคนธ์และพราหมณ์ทศปาโมกษ์ พราหมณ์ทศปาโมกษ์ให้หัสไชยนำธงยันต์ไปแก้เสน่ห์ พาลินสมุทร สุดสาครออกมาได้ แต่ยูภากาและสุลาลีวันให้สังฆราชช่วยแก้ไข และให้ย่องตอด สะกดทัพพาลินสมุทรและสุดสาครกลับไป แล้วเขียนสารปลอมของสุดสาครดัดกรีนางเสาวคนธ์ ทำให้นางเสาวคนธ์โกรธมากปลอมตัวเป็นชาวสิงหลไปหน้าป้อมยิงแก้มสุลาลีวันด้วยธนู นางละเวง เห็นสุลาลีวันบาดเจ็บก็โกรธมากสั่งยกทัพออกตีค่ายนางสุวรรณมาลีกลางดึก ทัพเมืองการเวกเข้า ช่วยสุวรรณมาลี ตีทัพเมืองลังกาแตกพ่าย พระอภัยมณีเป่าปี่เรียกนางละเวงแล้วคบคิดกับนางละเวง ตีทัพเมืองผลึก โดยจะเป่าปี่ให้ทัพเมืองผลึกหลับแล้วเผา แต่เมื่อทัพลังกายกออกมา ทศปาโมกษ์ให้ ทหารเอาจี๊ผึ้งอุดหู แล้วทำพิธีอัญเชิญโยคีจากเกาะแก้วพิศดารมาช่วย ทุกฝ่ายสำนึกในความผิดของตน และให้สัตย์ว่าจะรักกัน นางละเวงพาทุกคน ไปเที่ยวชมเขาโคตรเพชร นางเสาวคนธ์ขอโคตรเพชรจากนางละเวง นางละเวงก็ประทานให้ ขณะกำลังขุดโคตรเพชร แผ่นดินเมืองลังกาไหวเพราะโคตรเพชรเป็นของประจำเมืองลังกา

ที่เมืองผลึกเมื่อพระอภัยมณีกลับไปแล้ว นางละเวงมีโอรสชื่อมังคลา ราภาสาหริมีโอรสชื่อวายุดา ยูภากามีโอรสชื่อวายุพัฒน์ และสุลาลีวันมีโอรสชื่อหัสกัน นางละเวงมอบให้มังคลาครองเมือง สังฆราชอุให้มังคลาชิงโคตรเพชรคืนจากนางเสาวคนธ์ มังคลาจึงให้หัสกันและวายุพัฒน์ ยกทัพไปตีเมืองการเวก และได้ชิงโคตรเพชรคืนไปลังกา ท้าวสุริโยทัยจึงส่งสารไปแจ้งข่าวที่เมืองผลึกขณะนั้นพระอภัยมณีไปงานศพท้าวสุทัศน์ที่เมืองรัตนา หัสไชยซึ่งพักอยู่ที่เมืองผลึกจึงรีบกลับเมืองการเวก สุวรรณมาลีส่งสาร ไปถึงนางละเวง แต่สารถูกมังคลาชิงไป มังคลาให้วายุพัฒน์และหัสกันยกทัพไปตีเมืองผลึก ทัพลังกายกมาตีเมืองผลึกและจับสุวรรณมาลี ศรีอยุธยา และจันทร์สุดา ไปกักขังไว้ที่ด่านดงตาล จากนั้นมังคลาให้วายุดา ยกทัพไปตีเมืองโรมจักร พระฤชณาโอรสของศรีสุวรรณกับนางศรีสุดา ยูจันทร์บุตรพราหมณ์सानา มะหุดบุตรพราหมณ์วิเชียรและมังกรบุตรของโมรา ยกทัพออกต่อสู้แต่วายุดา ก็สามารถหลบหนี นำท้าวทศวงศ์และมเหสีไปขังไว้ที่ด่านดงตาลได้

สุดสาครและเสาวคนธ์ทราบข่าวว่าเมืองลังกายกมาตีเมืองการเวก จึงยกทัพไปลังกา ฝ่ายหัสไชยเมื่อทราบข่าวจากสุวรรณมาลีและศรีอยุธยา จันทร์สุดาถูกจับก็ยกทัพไปลังกา รบกับวายุพัฒน์และหัสกัน แต่ก็ไม่มีใครแพ้ชนะ ทัพลังกาจึงกลับเข้าเมือง พอตึกตีหัสไชยยกพลเข้าตีเมืองลังกา สุดสาครยกทัพมาถึงก็ช่วยหัสไชยรบกับมังคลา มังคลาแพหนีไปอยู่ที่ด่านเขาประจัน

นางละเวงเมื่อทราบข่าวศึกก็โกรธมาก จึงรีบออกไปช่วยสุวรรณมาลี ศรีอยุธยา และจันทร์สุดา ท้าวทศวงศ์ และมเหสีที่ถูกขังอยู่ แล้วเชิญไปอยู่ที่ลังกา

พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเมื่อเสร็จงานศพท้าวสุทัศน์ทราบข่าวการศึกจึงยกทัพไปเมืองลังกาและส่งสารขอให้มังคลายอมแพ้แต่โดยดี แต่มังคลาไม่ยอมจึงรบกัน สังฆราชเห็นว่ามังคลาคง

จะแพ้ จึงเผาเมืองลังกาแล้วออกไปพบกับมังคลา จากนั้นจึงวางกลหุ่นพระอภัยมณี ศรีสุวรรณ สินสมุทร สุธาสคร และเสาวคนธ์ ผูกติดไม้กางเขนเพื่อห้ามทัพนางละเวง นางละเวงจึงถอยทัพกลับ ต่อมาวางกลหุ่นนางสุวรรณมาลี ศรีอยุธยา จันทร์สุดา และหัสไชย เพื่อห้ามทัพพระอภัยมณี พระอภัยมณีจึงเป่าปี่เพื่อจับมังคลาและพรรคพวกมังคลามีตราหาหูจึงหนีไปกับสังฆราช ส่วนวลายูดา วายุพัฒน์ และหัสกันถูกจับ แต่ภายหลังพระอาจารย์ของแต่ละคนช่วยให้หลบหนีไปได้ พระอภัยมณีเข้าเมืองลังกา อภิเษกสุธาสครกับนางเสาวคนธ์และหัสไชยกับศรีอยุธยา จันทร์สุดา กลับเมืองการเวก สินสมุทรได้ครองเมืองผลึก สุธาสครได้ครองเมืองลังกา ส่วนพระอภัยมณีน้อยใจนางสุวรรณมาลีและนางละเวงจึงตัดสินใจออกบวช นางสุวรรณมาลีและนางละเวงตามไปบวชด้วยที่เขาสิงคุตร

๕. เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม

พระหัสไชยและนางเกษมณี มีธิดาชื่อ โสนน้อยซึ่งมีเรือนเล็กๆ ตึคมาเมื่อแรกเกิด ต่อมา นางต้องออกเดินป่าเพราะกรรมที่ทำไว้ พระอินทร์มอบยาชุบชีวิตคนให้นาง และนางช่วยชีวิตนางกุลาไว้ นางกุลาจึงยอมเป็นข้า นางเดินทางไปถึงเมืองของท้าวกาลตึก และนางประไพลักษณาซึ่งมีโอรสชื่อพระวิจิตรจินดา ขณะนั้นพระวิจิตรจินดาถูกพิษนาคสิ้นชีวิต นางจึงช่วยชุบชีวิตแต่นางกุลาถือโอกาสถ่มแค้นแกล้งและบอกว่าตนเป็นผู้รักษา จึงได้อภิเษกกับพระวิจิตรจินดา ต่อมาพระวิจิตรจินดาออกชมทะเล นางโสนน้อยฝากชื่อ โสนน้อยเรือนงาม พระวิจิตรจินดาได้มาให้นางและนางก็ได้อยู่ในเรือนนั้นพร้อมด้วยข้าทาสบริวาร พระวิจิตรจินดารู้เรื่องจึงอภิเษกกับนาง ต่อมานางโสนน้อยทรงครรภ์ นางกุลาแกล้งเอางูเห่าใส่กล่องแล้วบอกว่าเป็นกล่องจันทร์หอมนางโสนน้อยจึงเอาไปให้พระวิจิตรจินดา ทั้ง ๒ จึงถูกไล่ออกจากเมือง เดินทางไปพบปู่เจ้าและนางกุลาชุบตัวในบ่อทอง ผลักนางโสนน้อยลงไปใบบ่อน้ำรักแล้วเดินทางไ้อยู่กับยายตา วิไลบุตรเศรษฐีมาพบเข้าจึงรับนางกุลาไปอยู่ด้วย นางโสนน้อยคลอดบุตรเป็นชาย นางกุลานำไปถ่วงน้ำแต่พระฤทธิช่วยไว้

กล่าวถึงพระวิจิตรจินดาออกตามหานางไปพบยักษ์ และพบพระวิจิตรไพรวินโอรส เมื่อรู้ความจริงก็ชวนกับออกตามหานางจนพบและลงโทษนางกุลา

พระวิจิตรไพรวินออกหาคุณพระฤทธิชুবราชสีห์กับสุนัข ให้เป็นนางให้พระวิจิตรไพรวินพากลับเมือง ระหว่างทางนางสุนัขแกล้งใส่ความนางราชสีห์ จนพระวิจิตรไพรวินทิ้งนางราชสีห์และพานางสุนัขเข้าเมือง พระวิจิตรจินดาจับพิรุณนางสุนัขได้จึงให้นำไปปล่อยและพระวิจิตรไพรวินก็ออกตามหานางราชสีห์ไปพบนางเกษมศรีธิดายักษ์ ฆ่ายักษ์ตายและพาทั้ง ๒ นางกลับเมืองแล้วเดินทางไปเมืองตา ยักษ์กุมภราชมาลักนางไป นนทจิตรอยากได้นางจึงเกิดรบกัน นางจึงไปอยู่กับฤทธิ พระวิจิตรไพรวินออกตามไปได้นางสร้อยแก้วธิดาท้าวตรีสุรย์ นางราชสีห์หรือนางสิงหรา

แปลงตัวเป็นพรหมณ์ไปถวายช้างเผือกพระวิจิตรไพรวันและขนางสร้อยแก้วมา ต่อมาพระวิจิตรไพรวันออกตามและได้พานางทั้ง ๒ คือนางสิงหราชและนางสร้อยแก้วกลับเมือง

พระวิจิตรไพรวันให้มารับนางเกสรศรีไปอภิเษก นางเกสรศรียกพลมานอนกลางป่า นางยักษ์กาลวันมาลักนางไปแล้วแปลงเป็นนางเกสรศรีไปอภิเษกกับพระวิจิตรไพรวัน ต่อมานางยักษ์หักคอนางสร้อยแก้วและคิดฆ่าตัวให้ศิวิไลย์กับนางสิงหราช กุมภรัตน์มาจับนางยักษ์ นางยักษ์อุ้มเอาพระวิจิตรไพรวันหนีไป พระวิจิตรจินดาจับนางยักษ์ได้แล้วรับพระวิจิตรไพรวันมาเมือง นางโสนน้อยแก้ไขนางเกสรศรีกับนางสร้อยแก้ว พระวิจิตรไพรวัน นางสิงหราช นางสร้อยแก้ว นางเกสรศรีได้รับอภิเษกให้ครองเมือง

CINEMA ENLIGHTENS

ปัญญา อนุปปาโท จลจิตการ

ภาคผนวก ข

เรื่องย่อภาพยนตร์ไทย

๑.เรื่องกาگی

๒.เรื่องไกรทอง ภาค ๑

๓. เรื่องไกรทอง ภาค ๒

๔.เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร)

๕.เรื่องนางพระรถเมรี

๖.เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร)

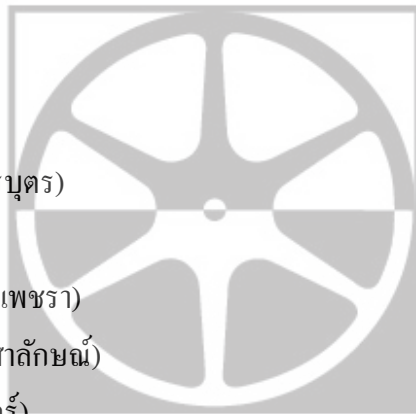
๗.พระอภัยมณี (สุรัชชัย-จุฬาลักษณ์)

๘.เรื่องสุดสาคร (ภาพยนตร์)

๙.เรื่องสุดสาคร (อนิเมชัน)

๑๐.เรื่องโสนน้อยเรือนงาม

CINEMA ENLIGHTENS

ปัญญา อนุப்புาโท จลจิตการ

ภาคผนวก ข เรื่องย่อภาพยนตร์ไทย

๑.เรื่องกาก็ (๒๕๐๕) เขียนบทโดย เนรมิต

พญาครุฑหะมาในอากาศและทะเลาะกับพระอาทิตย์ เพราะคิดว่าพระอาทิตย์จะลงดี พระอาทิตย์ก็ล่าวว่าตนเอง โจรอย่างนี้มาตั้งแต่พระพรหมสร้างโลก และไม่เคยลวงล้ำเข้าไปในวิถีของเทพองค์อื่น ขณะนี้เป็นเวลาวสันตฤดูจึงเดินทางไปกับหมู่เมฆ เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล

พระอาทิตย์ถามว่าครุฑจะไปไหน ครุฑกล่าวขอโทษและบอกว่าตนเองเป็นพาหนะของพระนารายณ์ เดินทางไปเกษียรสมุทร บัดนี้พระนารายณ์บั้นทมแล้ว ตนกำลังเดินทางไปเมืองพาราณสี เพราะว่าได้นัดหมายเล่นสกากับท้าวพรหมทัต

กล่าวถึงนางสนมเอกของท้าวพรหมทัตและนางกาก็กำลังเล่นสกากันอยู่ นางสนมเอกแต้มนำนางกาก็จึงกล่าวว่าไม่มีใครเล่นสกาชนะนางได้ ครุฑแปลงกายเป็นมานพมาไต่ยื่นเข้าจึงแสดงฝีมือให้ดู และได้มีโอกาสพบนางกาก็เป็นครั้งแรก

ท้าวพรหมทัตเสด็จออกมา มานพชมความงามของนางกาก็ ท้าวพรหมทัตจึงเล่าว่าได้นางกาก็มาจากพระฤๅษี ซึ่งนางกาก็นี้เป็นวิญญูณของนกกาขาวที่ถูกสายฟ้าฟาดจนตาย และขอร้องให้ฤๅษีช่วยชุบชีวิต ฤๅษีจึงเด็ดดอกมณฑาและเสกให้นางอยู่ข้างใน ฤๅษีนำดอกมณฑาทองมาให้ท้าวพรหมทัตและบอกว่าตอนนี้ถึงเวลาที่ต้องจะไปจุดที่พรหมโลก คิดจะตอบแทนท้าวพรหมทัต มีของจะให้ แล้วก็เสกให้ดอกมณฑาทองใหญ่ขึ้น มีหญิงงามอยู่ข้างใน พระฤๅษีถามท้าวพรหมทัตว่าอยากจะได้นางเป็นเมียหรือลูก ท้าวพรหมทัตเลือกให้นางเป็นเมีย

ครุฑเล่นสกาแพ้ท้าวพรหมทัต จึงลากลับไป แต่ครุฑกลับไปแอบดูนางกาก็และคิดจะลักนางไป คนธรรพ์ออกมาเห็นมานพกลายเป็นครุฑ ครุฑทำให้เกิดลมพายุพัดอย่างแรง ครุฑเข้ามาลักนางกาก็ไป คนธรรพ์เข้ามาเห็นแต่ก็ถูกครุฑใช้มนต์กันไว้ คนธรรพ์สู้ไม่ได้ ครุฑอุ้มกาก็ไป ท้าวพรหมทัตครวญถึงนางกาก็ คนธรรพ์เข้ามากราบทูลว่ามานพและครุฑเป็นคนเดียวกัน อาเพศต่างๆ เกิดจากครุฑ ท้าวพรหมทัตขอให้คนธรรพ์เดินทางไปพานางกาก็กลับมา คนธรรพ์บอกว่าต้องรอเวลาให้ครุฑมาเล่นสกาแล้วจะแอบตามไป

ครุฑพานางกาก็มาที่วิมานฉิมพลีและได้นาง แล้วก็กลับมาเล่นสกากับท้าวพรหมทัตอีกครั้ง คนธรรพ์เล่นเพลงสรรเสริญท้าวพรหมทัต ทำให้ครุฑโกรธ ครุฑลากลับไป คนธรรพ์ย่อตัวให้เล็กลงแล้วแอบแทรกตัวไปกับขนครุฑ

คนธรรพ์มาพบนางกาก็และได้นางกาก็ และบอกว่าถ้าครุฑจะทำอะไรก็อย่าขัดใจ

ท้าวพรหมทัตให้โหรทำนาย โหรทำนายว่ากาก็จะกลับมา ครุฑกลับมาเล่นสกาอีกครั้ง คนธรรพ์กลับมาด้วย คนธรรพ์กล่าวครวญถึงนางกาก็ วิมานฉิมพลี ครุฑรู้ว่าคนธรรพ์ตามไปที่วิมาน

ฉิมพลี จึงโกรธ และพังเมือง เมื่อมาถึงวิมสนฉิมพลีก็จับนางกากิโยนลงมาที่เมืองพาราณสี นางสนมมาทูลท้าวพรหมทัตว่านางกากิกลับมาแล้ว ท้าวพรหมทัตก็รู้ว่านางกากิ จึงให้นำนางกากิไปลอยแพในตอนหลังท้าวพรหมทัตใจอ่อนจึงให้คนธรรพ์ไปตามนางกากิกลับมา แล้วก็สิ้นใจ

ฝ่ายนางกากीलอยแพมา แพแตก นางมาพบกับกองโจร พวกโจรต่างพากันแย่งนาง นางวิ่งหนี มาพบกับคนธรรพ์ที่ยกทัพออกตามหานาง คนธรรพ์ฆ่าโจรตายแลรับนางกากิกลับไปครองเมืองด้วยกัน

๒. เรื่องไกรทอง ภาค ๑ (๒๕๒๓) เขียนบทโดย ประยูร จรรย์วาทย์

ชาละวันออกอาละวาดก่อกินผู้คน เมื่อกลับมาถ้าก็มาหานางวิมาลาและนางเลื่อมไฉววรรณ ชาละวันไปหาท่านปู่ ท่านปู่บอกว่าชาละวันก่อกินผู้คน วันหนึ่งก็คงจะตายเพราะคน

ไกรทองเดินทางออกตามหาอาจารย์ดีที่มีวิชาเพื่อเรียนวิชาปราบจระเข้ ไกรทองมาพบอาจารย์คงที่วัดหน้าพระธาตุ อาจารย์คงบอกว่าขุนไกรเคยฝากฝังเอาไว้ ตนจะสอนวิชาให้ไกรทอง

นางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองลงเล่นน้ำ ชาละวันมาเห็นนางตะเภาทองก็พอใจจึงคาบนางลงไปไว้ที่ถ้ำได้น้ำ ชาละวันใช้คาถาทำให้นางตะเภาทองสงบและได้นาง

เศรษฐีประกาศว่าถ้าใครปราบจระเข้ได้จะยกลูกสาวให้และทรัพย์สินสมบัติ มีหมอมจระเข้มาอาสาปราบจระเข้มากมาย

นางเลื่อมไฉววรรณและวิมาลาเห็นว่าชาละวันพานางตะเภาทองมาไว้ที่ถ้ำ ก็มาตบตีนาง ชาละวันมาพบเข้า จึงห้ามปราม

อาจารย์คงจับขามคู่มือไกรทองดวงชะตาดี ให้ไกรทองไปปราบชาละวัน อาจารย์คงมอบ หอกสกัดโลหะ มีดหมอลงอักขระ เทียนวิเศษแทรกลงไปใต้น้ำได้ ใช้ระเบิดน้ำ เสื่อยันต์ มงคล อาจารย์ขอคำมั่นสัญญาจากไกรทองว่า หมอมจระเข้จะไม่ฆ่าจระเข้

ชาละวันฝันว่ามีไฟไหม้ถ้ำ น้ำท่วม ถ้ำพัง มีเทวดามาตัดหัวของชาละวัน ไปให้เจ้าปู่ท่านาย เจ้าปู่ท่านายว่าเป็นฝันร้าย เทวดาที่มาฝันคือหมอมจระเข้ที่มีเก่งจะตามลงมาสังหารชาละวันที่ถ้ำ ต้องให้จระเข้บริวาร ไปเฝ้าทางเข้าออกถ้ำไว้ ส่วนชาละวันเองจะต้องไปนั่งสมาธิ

ไกรทองรำยมนตร์เรียกชาละวัน ชาละวันต่อสู้กับไกรทอง ไกรทองใช้หอกสกัดโลหะแทงชาละวันได้รับบาดเจ็บ กลับมาที่ถ้ำทอง และไปขอให้เจ้าปู่ช่วย เจ้าปู่บอกว่าช่วยไม่ได้ ไกรทองจุดเทียนระเบิดน้ำตามลงมาในถ้ำทอง ต่อสู้กับชาละวัน และได้รับชัยชนะ ไกรทองบังคับให้ชาละวันเป็นพาหนะพาตนและนางตะเภาทองขึ้นไปเมืองมนุษย์ นางตะเภาทองพูดไม่ได้เพราะถูกรังควานของชาละวัน อาจารย์คงเอาหอกสกัดโลหะแทงชาละวันตาย เมื่อชาละวันตาย ตะเภาทองก็พูดได้

ไกรทองลงว่าตนเองโดนอาถรรพ์ต้องไปหาอาจารย์สักเจ็ดวัน ไกรทองมาหานางวิมาลา และได้นางวิมาลา ไกรทองอยู่กับวิมาลาก็กังวลว่าคาถาจะเสื่อมจึงคิดจะขึ้นมาเมืองมนุษย์ ไกรทองเสกคาถาและเสกพลูใส่มวยผมนางวิมาลาไว้ ทำให้กลายเป็นคน และพาขึ้นมาเมืองมนุษย์ นำมาไว้ที่ยุงเก็บของ มีคนไปบอกนางตะเกาแก้วตะเกาทองว่าไกรทองพาผู้หญิงมาด้วย นางทั้งสองจึงหวังจะให้คนไปทำร้ายนางวิมาลา นางวิมาลาสู้ไม่ได้ นางสะบัดไปมาพลูที่เสกไว้ก็หลุด นางวิมาลา กลายเป็นจระเข้ นางวิมาลาขอลาไกรทองไป เพราะมนุษย์กับจระเข้คงอยู่ด้วยกันไม่ได้

๓. เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘) เขียนบทโดย ประยูร จรรย์วาทย์

นางวิมาลาอาละวาดกัดกินผู้คน ไกรทองมาขอให้นางกลับไปอยู่ที่ถ้ำทองตามเดิม ต่อมา มีจระเข้ไอ้เคี่ยมออกอาละวาดกัดกินผู้คน ตำรวจประกาศหาหมอปราบจระเข้ ชาวบ้านไปบอกไกรทองว่ามีจระเข้ออกอาละวาด ไกรทองไปหาอาจารย์คง อาจารย์นั่งทางในคูก็รู้ว่าจระเข้ที่ออกอาละวาดนั้นเดิมเป็นคนเรียนวิชาอาคมมากมายต้องราชภัยจึงหนีไป และแปลงร่างเป็นจระเข้กัดกินมนุษย์ เมื่อกินมนุษย์มาก ๆ ก็คืนร่างไม่ได้ ตัวดำเหมือนไม้เคี่ยม จึงได้ฉายาว่า ไอ้เคี่ยม

อาจารย์คงบอกว่าหอกสกัดโลหะคงจะใช้ฆ่าไอ้เคี่ยมไม่ได้ เพราะอาคมมันแก่กล้า อาจารย์บอกว่าต้องทำอาวุธชนิดใหม่ และให้ไกรทองไปหาโลหะมาเพิ่มอีก ๒ อย่าง คือ เมฆพัตรและเหล็กไหล เพื่อมาหลอมรวมกับสกัดโลหะให้เป็นนวโลหะ และในระหว่างนี้ไกรทองต้องถือศีลอยู่กับอาจารย์ ไม่อย่างนั้นจะปราบไอ้เคี่ยมไม่ได้

ไอ้เคี่ยมเข้าไปในถ้ำทองเพื่อไปทำชาละวัน แต่ได้ทราบข่าวชาละวันตายแล้ว นางวิมาลาให้ไอ้เคี่ยมไปคาบนางตะเกาแก้วเมียของไกรทองมาเพื่อแก้แค้น ไอ้เคี่ยมทำตาม

เจ้าปู่ชูปชาละวันขึ้นมา นางวิมาลาให้ไอ้เคี่ยมฆ่าชาละวัน

ไกรทองกลับบ้านเมื่ออาจารย์หลอมหอกเสร็จ ก็ทราบว่านางตะเกาแก้วถูกจระเข้คาบไป ไกรทองใช้เทียนระเบิดน้ำตามไปหานางตะเกาแก้ว เจอกับไอ้เคี่ยมต่อสู้กัน นางเลื่อมไปลวรรณช่วยพานางตะเกาแก้วกลับไปส่ง ไกรทองฆ่าไอ้เคี่ยมตาย ไกรทองเจอกับชาละวันจึงต่อสู้กัน ชาละวัน ออกมานอกถ้ำไม่ได้ ไกรทองกลับมาบ้านและพบนางตะเกาแก้วสลบอยู่จึงให้อาจารย์ช่วย อาจารย์ให้ไกรทองไปอยู่วัดนั่งสมาธิ

๔. เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร) (๒๕๔๔) เขียนบทโดย อินทิรา

ชาละวันอาละวาดกัดกินผู้คน กินเมียของตาเสีย ตาเสียจึงออกตามล่าชาละวัน ชาวบ้านต่างพากันล่ำลือว่ามีจระเข้ยักษ์ออกอาละวาดกัดกินผู้คน

เศรษฐีเห็นว่าหมู่บ้านกำลังเกิดอาเพศได้รับความเดือดร้อนจึงคิดที่จะจัดพิธีเสียบกระบะให้ยิ่งใหญ่กว่าปีก่อนๆ เพื่อจะได้เป็นการปิดป่าความชั่วร้าย เศรษฐีมอบหมายให้นางตะเกาแก้วและนางตะเกาทองไปรวบรวมหญิงสาวพรหมจรรย์อีกหกคนในหมู่บ้านมาเข้าร่วมพิธีด้วย ในวันนั้น เศรษฐีประกาศให้หมอจระเข้มาเข้าร่วมงานด้วย และถ้าใครฆ่าจระเข้ได้ก็จะยกสมบัติให้ครึ่งหนึ่ง

ชาละวันขึ้นมาเห็นนางตะเกาแก้วตะเกาทองกำลังเตรียมงานก็รู้สึกพอใจนางตะเกาทอง ส่วนไกรทองเดินทางมาพบนางตะเกาทองก็รู้สึกพอใจ

ในวันที่ทำพิธีเสียบกระบะ ชาละวันทำให้เกิดท้องฟ้ามีดคลุ้ม และคาบนางตะเกาทองหายไปในน้ำ ไกรทองค้ำน้ำตามไป แต่ไม่พบจึงมาเอาเทียนส่องน้ำ แล้วลงไปตามใหม่ คราวนี้มาถึงถ้ำของชาละวัน มาพบนางเลื่อม ไลวรรณ นางวิมาลา ก็พอใจ

เศรษฐีประกาศว่าถ้าใครฆ่าจระเข้ได้จะยกตะเกาแก้วให้พร้อมสมบัติครึ่งหนึ่ง

ไกรทองตามลงมาสู้กับชาละวัน และใช้มีดแทงชาละวัน ได้รับบาดเจ็บ แล้วพานางตะเกาทองขึ้นมาได้ ชาละวันไปรักษาตัวที่ถ้ำปูราไฟ นางตะเกาทองไม่ยอมพูดเพราะถูกรังควานเข้าทับมีดของไกรทองก็เป็นสนิม เศรษฐีจัดการแต่งงานให้ตะเกาแก้ว ตะเกาทองและไกรทอง ตาเสียมางานแต่งงานและบอกว่าคนที่อยู่น้ำตามที่ไกรทองคิดนั้นจริงๆ แล้วคือจระเข้ชาละวัน

ชาละวันจำศีลและบอกว่าตนจะไม่ฆ่าใครอีกจนกว่าแผลจะหาย ชาละวันเล่าให้นางเลื่อม ไลวรรณ ฟังว่ามีตาเต่าคนหนึ่งติดตามล่าตนเพราะตนไปฆ่าเมียของเขา และตาเต่าคนนี้รู้วิธีหลอมหอกสกัดโลหะ ถ้าทั้งตาเต่าและคนที่แทงตัวเองได้รับบาดเจ็บรวมหัวกันก็อาจจะฆ่าตนได้

ไกรทองมาหาตาเต่าเพื่อหาทางปราบชาละวัน ตาเต่าเล่าให้ฟังว่าตนตามว่าชาละวันเพราะชาละวันฆ่าเมียของตน ไกรทองถามวิธีฆ่าชาละวัน ตาเต่าบอกว่าต้องใช้หอกสกัดโลหะที่หลอมจากโลหะเจ็ดชนิด และบอกว่าตะเกาทองจะพูดได้ก็ต่อเมื่อชาละวันตาย

นางเลื่อม ไลวรรณ คิดมากัดตาเต่าตาย

ไกรทองเตรียมตัวฆ่าชาละวัน ทำพิธีหลอมหอกสกัดโลหะ เมื่อหลอมหอกสำเร็จก็ทำพิธีจุดเทียนระเบิดน้ำลงไปหาชาละวัน ไกรทองได้นางวิมาลา ชาละวันมาเห็นโกรธ จึงต่อสู้กัน ชาละวันหนีไป ไกรทองออกตาม ไกรทองใช้หอกสกัดโลหะแทงชาละวันตาย เมื่อชาละวันตาย นางตะเกาทองก็พูดได้

หลังจากที่ปราบชาละวันได้ ไกรทองก็เวียนไปๆกลับๆ ได้น้ำกับบนบกและได้นางเลื่อม ไลวรรณ

๕. เรื่องนางพระรถเมรี (๒๕๒๓) เขียนบทโดย เนรมิต

พ่อแม่ของนางสิบสองพานางสิบสองมาทิ้งไว้ในป่า เพราะยากจนไม่มีอะไรจะเลี้ยง นางยักษ์สารตราออกมาจับพ่อแม่ของนางสิบสองกิน นางสิบสองพากันเข้าไปหลบภัยในปราสาทนางยักษ์กองลมบริวารของนางสารตราพานางสิบสองจึงจะจับกินเป็นอาหาร แต่ยักษ์กองรักย์มาห้ามเอาไว้ ยักษ์สองตัวจึงต่อสู้กัน นางยักษ์สารตราห้ามไม่ให้ทั้งสองต่อสู้กัน นางยักษ์สารตราออกมาห้ามและบอกว่าที่ตนออกมาจำศีลภาวนาก็เพราะต้องการให้กลิ่นกายของตนเองหมดกลิ่นสาปสาบและมีสามี

นางสารตราเข้าไปหานางทั้งสิบสองคนและบอกว่าจะนำไปเลี้ยงเป็นลูก มอบยาให้กองรัก และมอบให้กองรักดูแลนางทั้งสิบสองคน กองรักให้ยาที่นางสารตราให้แก่นางทั้งสิบสองคน เมื่อนางทั้งสิบสองคนกินยาเข้าไปแล้วจากเด็กก็เป็นสาว

นางยักษ์สารตรากำลังเคี้ยวหมากจืด ซึ่งเป็นยาอายุวัฒนะ ถ้าหากว่าได้ดวงตาของนางทั้งสิบสองคนมาผสมลงไปด้วย ถ้าหากใครได้กินสามวันกลิ่นกายจะหอมหวานทวนลมไปร้อยโยชน์ ถ้ากินครบเจ็ดวันจะมีกลิ่นกายหอมไปถึงสรวงสวรรค์ ถ้ากินครบหนึ่งเดือนร่างกายจะคงทนจากศาสตราวุธ ถ้ากินครบสามเดือน จะไม่รู้จักตาย ร่างกายจะสวยงาม ไม่รู้จักแก่เฒ่า ดวงตาของนางสิบสองคนนี้จะต้อเป็นดวงตาที่เกิดจากพ่อเดียวแม่เดียวกันทั้งหมดจึงจะต้องตามตำรา

กองรักพานางทั้งสิบสองคนเข้าเมือง นางยักษ์สารตราให้เลี้ยงดูนางทั้งสิบสองด้วยอาหารอย่างดี และนางได้ผสมยาสลบไว้ในอาหาร เมื่อนางทั้งสิบสองคนกินเข้าไปก็พากันหลับไหล นางสารตราให้นำนางทั้งสิบสองคนไปขังไว้ในห้องปรงยา

นางยักษ์เข้ามาขอดวงตาจากนางทั้งสิบสองคนแต่นางไม่ยอมให้ นางเกาถามวิธีที่จะหนีจากนางยักษ์ ยักษ์กองรักบอกเป็นปริศนาให้ว่า "น้ำอะไรที่ถูกละแล้วเป็นฟอง เรียกว่าน้ำกรวด" นางเกาถาน้ำกรวดเจอ ใช้น้ำกรวดรดที่ประตู ประตูก็เปิดออก ทั้งสิบสองคนจึงพากันหนี

นางยักษ์ออกตามหา นางสิบสองหนีนางยักษ์มาเจอพระฤๅษี พระฤๅษีจึงช่วยเอาไว้ ฤๅษีบังตาไม่ให้นางยักษ์เห็นนางทั้งสิบสองคน เมื่อนางยักษ์มาถาม ฤๅษีก็บอกว่าไม่เห็นใคร นางยักษ์ก็จากไป

ฤๅษีบอกให้นางทั้งสิบสองคนเดินทางไปทางทิศนี้แล้วจะได้คู่ครองทั้งสิบสองคน ฤๅษีให้ว่านวิเศษแก่นางเกา และทำนายดวงชะตาของนางเกาว่าวาสนาของนางดีกว่าคนอื่น นางจะได้คู่ครองเป็นพระราชามีบุตรซึ่งเป็นผู้มีฤทธิ์ ด้วยอำนาจของว่านยานี้จะทำให้นางมีริ้วแรงสามารถเดินได้วันละ ๑๐๐ โยชน์ เมื่ออมนว่านยานี้ก็จะหายจากอาการเจ็บปวด ถ้าเป็นแผลที่ไหนเอาว่านนี้ทาลงไปก็จะหายทันที ตรงไหนมีเลือดออกเอาว่านนี้ทา ก็จะหายทันที แล้วนางเกาก็ออกเดินทางต่อไป

นางทั้งสิบสองคนมาพักในป่า หาผลไม้กินและลงเล่นน้ำ ส่วนนางเกามาพบท้าวรณสิทธิ์ ราชานางแคว้นยาสีห์นครจีมีมาและได้รับบาดเจ็บจึงตกจากหลังม้า นางเกาจึงช่วยเอาไว้ด้วยว่าน ยาที่พระฤาษีให้ไว้ ท้าวรณสิทธิ์หายดีแล้วสำนึกในบุญคุณของนางจึงบอกว่าตนเองยังไร้คู่ครอง จึงขอเชิญให้นางเกาไปเป็นแม่เมืองแห่งเมืองยาสีห์นคร นางเกาบอกว่าตนเองยังตกงไม่ได้เพราะว่ามีญาติผู้ใหญ่อีก ๑๑ คน นางต้องไม่ถามก่อน พี่ๆของนางยินดียกนางให้ทำยาสีห์แต่นางเกาไม่ยอมเพราะคิดว่าพี่ๆ เคยลำบากมาด้วยกัน จึงขอให้ท้าวรณสิทธิ์แต่งตั้งให้พี่ทั้งสิบสองคนเป็นชายา ด้วย ทั้งหมดพากันเดินทางกลับเมือง

นางสารตราให้กองรักและกองลมออกสืบข่าวนางสิบสอง กองลมกลับมาบอกว่านางสิบสอง ไปอยู่กับท้าวรณสิทธิ์ และได้รับแต่งตั้งให้เป็นชายาทั้งสิบสองคน นางยักษ์วางแผนแก้แค้นนางสิบสอง นางสารตราให้กองลมพานางไปยังเมืองยาสีห์

นางเมรีเดินทางมาจากเมืองกัมพูชาเพื่อมาหานางสารตรา นางเมรีแจ้งว่าท้าวปฐมราชซึ่งเป็นลุงบอกว่านางสารตรามีเคราะห์ร้าย ต้องให้นางไปจำศีลภาวนา นางสารตราจึงมอบหมายให้นางเมรีดูแลเมือง แต่ตัวเองเดินทางไปแก้แค้น

นางสารตราให้กองลมอาสาละวาคินผู้คน และให้ท้าวรณสิทธิ์ส่งคนมาให้กินวันละแสนคน เมื่อเหตุการณ์วุ่นวายเกิดขึ้นในเมือง นางสิบสองคนจึงคิดจะหาผู้วิเศษมาช่วยปราบยักษ์ ท้าวรณสิทธิ์ออกเจรจากับยักษ์ ยักษ์กองลมยื่นเงื่อนไขว่าถ้าไปควักดวงตาของนางสิบสองมาให้ตนก็จะยอมกลับไป

ท้าวรณสิทธิ์ถูกก้อนหินปาที่หัวได้รับบาดเจ็บ นางเกาช่วยให้หาย นางเกาบอกว่าตนไปพบอาจารย์ที่จะช่วยปราบยักษ์ได้ นางยักษ์สารตราแปลงเป็นอาจารย์มาอาสาปราบยักษ์ โดยนางมีเงื่อนไข คือ นางจะขอตำแหน่งมเหสีเป็นการแลกเปลี่ยน

นางสารตราเสกแสงโมแล้วบอกให้นางกำนัลนำไปให้นางสิบสองคน เมื่อนางทั้งสิบสองคนกินแสงโมเข้าไปก็ตั้งครรภ์

นางยักษ์สารตราแปลงปราบยักษ์แล้วแกล้งบอกว่าเอายักษ์ไว้ใช้งาน

นางสารตราออกว่าราชการแทนท้าวรณสิทธิ์ และบอกว่าตอนนี้บ้านเมืองสงบสุขแล้วให้จัดให้มีการสมโภชเจ็ดวันเจ็ดคืน ในขณะนั้นเองนางสารตราให้กองลมนำนางทั้งสิบสองคนไปเข้าเฝ้า ท้าวรณสิทธิ์เมื่อเห็นนางทั้งสิบสองคนตั้งครรภ์ก็สงสัย นางสารตราใส่ร้ายว่านางท้องกับคนอื่น พระองค์ได้ลงมาแค่สองเดือน นางจะท้องโตขนาดนี้ได้อย่างไร ท้าวรณสิทธิ์กริ้ว นางสารตราให้นำนางทั้งสิบสองคนไปขังไว้ในถ้ำ

นางสารตราสั่งว่าไม่ให้ให้อาหารและน้ำแก่นางทั้งสิบสองคน นางยักษ์เข้ามาควักลูกตาของนางทั้งสิบสองคน มีนางเภคนเดียวที่ถูกควักลูกตาเพียงข้างเดียว นางสารตราให้นำดวงตานางสิบสองกลับไปเก็บไว้ที่เมืองทานตะวัน ที่ห้องยา

นางคนหนึ่งคลอดลูกออกมา ลูกตา ด้วยความหิวพวกนางจึงเอาเนื้อลูกแม่จิกแบ่งกันกิน ทำอย่างนี้ทุกคน วันหนึ่งลูกนางเภคคลอด นางพยายามจะพาลูกหนี กองรักนำไปเลี้ยงไว้

กองรักไม่มีมัจฉิฐฐานว่าถ้าเด็กคนนี้มีบุญก็ขอให้ตนมีน้ำนม เทวดาทำให้งอมมีนมสองข้างและมีน้ำนมไหลให้เด็กกิน เด็กกินนมยักษ์จึงโตวันโตคืน

เทวดาแปลงเป็นคนแก่นำไก่ขมมาให้พระรถเสน แล้วก็หายไป รถเสนเอาไก่ไปชนเพื่อแลกข้าวมาเลี้ยงแม่และป่า ไก่ของรถเสนเก่งชนกับใครก็ชนะ

ขุนนางเห็นไก่ของรถเสนเก่งจึงขอซื้อ บอกว่าพระราชอาชญาได้ไก่ไปชนกับเมืองจินดา เพราะขณะนี้มีการแข่งขันตีไก่

ขุนนางบอกว่ามีการแข่งขันทั้งหมดหกคู่ เขาชนะ ไปแล้ว ๓ คู่ เราชนะ ๒ คู่ ถ้าเมืองเราแพ้เขาอีก เมืองยาสีห์จะต้องตกเป็นทาสเขา ถ้าเราชนะก็เจ้ากันไป

ขุนนางขอร้องให้รถเสนช่วยบ้านเมือง ทหารบอกให้ยึดไก่ไปเลย เมื่อทหารอุ้มไก่ไป รถเสนก็สั่งให้ไก่กลับมา ไก่ก็บินกลับมา

ขุนนางไปเข้าเฝ้าท้าวรลธิธิ์และแจ้งว่าพบเด็กคนหนึ่งมีไก่ที่ตีเก่ง พรุ่งนี้จะมาช่วย

เทวดาเอาเสื้อผ้ามาให้รถเสน จากเด็กพอวันรุ่งขึ้นรถเสนก็ตัวโตเป็นหนุ่ม กองรักบอกความจริงกับรถเสนว่าท้าวยาสีห์คือพ่อ

รถเสนนำไก่มาชนกับไก่ของเมืองจินดา ไก่ของรถเสนชนะ ท้าวรลธิธิ์บอกว่าถ้าชนะอยากได้อะไรตอบแทนก็จะให้ รถเสนบอกว่าไม่ต้องการ ต้องการเพียงข้าวสิบสองห่อ ท้าวรลธิธิ์ถามว่าแม่ชื่ออะไร รถเสนบอกว่าแม่ชื่อนางสิบสอง นางสารตราออกมาเห็นพอดีและรู้ความจริงว่ารถเสนเป็นลูกของนางสิบสองจึงแกล้งเป็นลมสลบไป แกล้งปวดท้อง

นางสารตราบอกว่าตนไม่สบายอยากจะกินมะม่วงหาวมะนาวโห่ซึ่งอยู่ที่เมืองทานตะวัน นางสารตราบอกว่ารถเสนเป็นผู้มีฤทธิ์ ให้รถเสนเดินทางไปทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นดินแดนแห่งความฝัน รลธิธิ์ขอร้องให้รถเสนช่วย อยากได้อะไรก็จะให้ รถเสนยินยอม

รถเสนเอาข้าวมาให้แม่และป่าและบอกว่าจะไปเมืองทานตะวัน นางสิบสองห้ามไว้ แต่รถเสนบอกว่าอยากได้ดวงตาแม่ และมารักยาแม่ เป็นคนต้องกตัญญู

นางสารตราเขียนสารด้วยภาษายักษ์ให้รถเสนถือไปที่เมืองทานตะวัน รถเสนบอกว่าถ้าตนไปเอาสิ่งนั้นมาได้ ถ้าตนเองขออะไรก็จะต้องไม่ปฏิเสธ

กองรักเรียกเทวดามาปรึกษาว่าจะเดินทางไปเมืองทานตะวันอย่างไร เทวดาบอกว่าให้บอกไก่ ไก่ก็กลายเป็นม้า ม้าพารถเสนเดินทางไปเมืองทานตะวัน

ระหว่างทางรถเสนมาพบฤาษี ฤาษีบอกว่าเมืองที่จะไปเป็นเมืองยักษ์ เขาหวงมะม่วงหาวมะนาวโห่มากรถเสนจะเอาอะไรไปแลก รถเสนจึงเอาสารให้ฤาษีดู ฤาษีเห็นว่าสารนั้นเป็นสารบอกให้ให้นำพระรถเสนเสีย ฤาษีจึงแปลงสารเสียใหม่

เมื่อนางเมรีอ่านสารก็ต้องรับพระรถเสนอย่างดี เทวดาเข้ามาหาพระรถเสน และบอกว่าให้พระรถเสนมอมเหล้านางเมรี และให้ขโมยไม้เท้าและดวงตาไป

นางเมรีมาหารถเสนที่ห้อง พระรถเสนมอมเหล้านางเมรี ในเหล้ามียาเสน่ห์ ทั้งสองก็กลับไป เทวดามาเตือนให้พระรถเสนกลับเมือง เทวดาเข้าไปหีบดวงตา ห้อยยา และไม้เท้า แล้วมาปลุกรถเสนอีกครั้ง

ยักษ์กองลมมาพบเจ้ารถเสนบอกว่าคนจะไปดูม้า รถเสนจึงขี่ม้าหนี กองลมมาบอกเมรี ทั้งสองติดตามไป พระรถเสนเห็นเมรีเป็นยักษ์ เทวดาให้เอายาวิเศษไปร่ายไปทำร้ายกองลม เมรีอ่อนวอนให้พระรถเสนกลับ พระรถเสนหายาไปเป็นทะเลกรด นางเมรีตาย

รถเสนกลับเมืองและนำดวงตาและยาไปรักษาแม่และป้า รถเสนให้เชิญนางยักษ์สารตรามา รถเสนใช้ไม้เท้าขึ้นนางสารตรา แต่ทำารรถลิตีหุ้มไว้ นางยักษ์กลายเป็นนางงาม อลละวาด ดีปราสาท ผู้คนล้มตายมากมาย รถเสนจึงใช้ไม้เท้าตันชี้ตายปลายจึงเป็นขึ้นนางยักษ์ นางยักษ์ก็ตาย

รถเสนใช้ไม้เท้าชุบชีวิตชาวบ้านและทหารที่ตาย ส่วนนางสิบสองก็ใช้ยาวิเศษช่วยชีวิตชาวบ้าน

ปณฺญา อนุปฺปาโท จลจิตฺตการ

๖.เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร) (๒๕๐๕) เขียนบทโดย มหศักดิ์ ทัศนพยัคฆ์

เริ่มเรื่องที่พระอภัยมณีเป่าปี่ให้พราหมณ์ทั้งสามฟัง พราหมณ์ทั้งสามและศรีสุวรรณเมื่อได้ยินเสียงปี่ก็พากันหลับไหล นางผีเสื้อสมุทรได้ยินเสียงปี่ของพระอภัยมณี หลงรัก จึงลักพาตัวพระอภัยมณีไปไว้ในถ้ำ

เมื่อสามพราหมณ์ตื่นขึ้นมาไม่เห็นพระอภัยมณี เห็นแต่รอยเท้ายักษ์ ก็คิดว่ายักษ์จับพระอภัยมณีกินไปแล้ว จึงจับยามสามตา ดูสานนทีบอกว่าพระอภัยมณีถูกผู้หญิงมาลักตัวไป เมื่อหมดเคราะห์แล้วก็จะได้มาพบกัน

พราหมณ์เสกเรือและพราหมณ์ทั้งสามและศรีสุวรรณก็ออกเดินทางต่อไป

นางยักษ์แปลงกายเป็นสาวงามและได้พระอภัยมณีเป็นสามี นางขังพระอภัยมณีไว้ในน้ำ นางจะเป็นคนออกไปหาอาหารมาไว้ให้ ต่อมานางยักษ์ตั้งครรภ์และคลอดลูกออกมาเป็นชาย พระอภัยมณีจึงตั้งชื่อว่าสินสมุทร

สินสมุทรมีเรี่ยวแรงมากเหมือนแม่จึงสามารถเปิดปากถ้ำออกไปได้ สินสมุทร ไปพบเงือกตัวหนึ่ง จึงจับมาให้พระอภัยมณีดู พ่อเงือกร้องขอชีวิต พระอภัยมณีบอกว่าให้ปล่อยไป พ่อเงือกเล่าว่าเดิมนั้นปู่ตายายของตนเองก็เป็นมนุษย์ แต่เรือล่มจึงถูกเงือกจับไป สมสู่กันจนมีลูกเป็นเงือก

เงือกบอกว่าแม่พระอภัยอยากได้สิ่งใดก็จะหาให้ เงือกบอกว่าทะเลนี้เป็นทะเลชื่อว่าอินมาน อยู่ใกล้กับสี่พันคร เป็นเขตแดนของนางผีเสื้อสมุทร ทิวบริเวณนี้ไม่มีผู้คนสัญจรไปมา ไกลออกไปมีเกาะ มีโยคีอยู่ที่เกาะ พวกที่เรือแตกมาก็จะมาอาศัยที่เกาะนั้น แล้วจะพ้นภัย จะเดินทางไปถึงเกาะนั้นได้ต้องใช้เวลาถึง ๗ วัน ๗ คืน

เงือกพ่อบอกว่าจะอาสาพาพระอภัยมณีหนี แต่พระอภัยต้องหาอุบายให้นางผีเสื้อสมุทรเดินทางไปไหนเสียสัก ๓ วัน ไม่อย่างนั้นก็คงจะหนีไม่พ้น

นางผีเสื้อสมุทรฝันร้าย ฝันว่ามีเทวดามาพังถ้ำและมาแทงนาง แล้วควักดวงตาของนางไป พอให้พระอภัยมณีช่วยทำนายฝัน

พระอภัยมณีทำนายว่าเทวดาคือมัจจุราชที่จะมาเอาชีวิตนาง นางต้องไปสะเดาะเคราะห์ ต้องจำศีลภาวนาไกลหนึ่งร้อยโยชน์ เป็นเวลาสามวันสามคืน เมื่อนางผีเสื้อสมุทรไปแล้ว พระอภัยมณีกับสินสมุทรก็ไปหาพ่อเงือก ทั้งสามคนกำลังรอพระอภัยมณีอยู่

พระอภัยมณี สินสมุทรและเงือกมาเจอฝั่่น้ำบวราของนางผีเสื้อสมุทร สินสมุทรใช้ตะบองตีฝั่่น้ำจนชนะ เมื่อนางผีเสื้อสมุทรจำศีลภาวนาครบสามวันแล้วก็เดินทางกลับมา พร้อมทั้งหาอาหารมาให้พระอภัยมณี เมื่อไม่พบพระอภัยมณีจึงคิดว่าหนีไปแล้ว จึงออกติดตามหา นางออกมาตามภูตผีพราย ผีพรายบอกว่าเงือกพาไปแล้ว นางแปลงร่างเป็นยักษ์ตามหาพระอภัยมณี

กล่าวถึงฤๅษีที่เกาะแก้วพิศดาร เล็งญาณเห็นว่ากำลังมีคนมาหา นางยักษ์ตามมาทันพระอภัยมณีและนางเงือก สินสมุทรจึงล่อนางผีเสื้อไว้และให้พระอภัยมณีหนีไปก่อน พ่อเงือกให้พระอภัยมณีขี่หลังนางเงือกน้อยเดินทางต่อไป พระอภัยมณีเข้าเขตเกาะแก้วพิศดาร นางผีเสื้อสมุทรเข้าไปไม่ได้ เพราะฤๅษีเสกคาถาอาคมกันเอาไว้ ฤๅษีให้นางยักษ์กลับไป นางยักษ์ไม่ยอม ฤๅษีจึงเสกคาถาขว้างไป นางผีเสื้อก็ถอยห่างออกไปหนึ่งร้อยโยชน์

พระฤๅษีถามว่าพระอภัยเป็นใครมาจากไหน พระอภัยมณีบอกว่าตนเป็น โอรสของท้าวสุทัศน์และนางประทุมเกสร มีน้องชายชื่อศรีสุวรรณ พระอภัยมณีทำให้บิดาโกรธเพราะตนเองไปเรียนวิชาเป่าปี่ บิดาจึงขับไล่ บังเอิญมาพักในป่า นางยักษ์มาพบและจับตัวไป และให้เป็นสามีต่อมา มาพบนางเงือก

พระฤๅษีบอกว่าถึงแม้พระอภัยมณีจะหนีมาได้ แต่ก็ยังมีเคราะห์กรรมอยู่ แต่ต่อไปจะได้ครองเมืองภายหลัง คนบนเกาะสงสัยว่าทำไมพระอภัยมณีไปเรียนเป่าปี่ ไม่น่าเชื่อ พระอภัยมณีบอก

ว่าพี่ของตนมีดีกว่าอาวุธทั้งหลาย เสียงปี่จะทำให้มนุษย์ล้มตัว จำทำให้หัวเราะหรือร้องไห้ก็ได้ เป่าสะกดให้หลับก็ได้ เป่าเรื่อยไปก็จะถึงตาย

พระฤาษีให้พระอภัยเป่าปี่ให้ฟังหน่อย พระอภัยมณีเป่าปี่ ทุกคนก็หลับหมด พระอภัยมณีมาหานางเงือกและได้นางเงือกเป็นชายา พระฤาษีสอนคาถาให้สินสมุทร พระอภัยมณีตัดสินใจบวชและบำเพ็ญศีลภาวนา

มีเหลือของท้าวสิลราชและนางสุวรรณมาลีแห่งเมืองผลึกเดินทางมาที่เกาะแก้วพิศดารเพื่อมาขอความช่วยเหลือ ท้าวสิลราชขอเสบียงเพื่อยังชีพและเดินทางต่อไปจากพระฤาษี สุวรรณมาลีเอ็นดูสินสมุทร สินสมุทรฝากตัวเป็นลูก ท้าวสิลราชเดินทางกลับเมือง คนบนเกาะขออาศัยไปด้วย พระอภัยมณีขออาศัยเรือไปด้วย

พระอภัยมณีมาลานางเงือกและบอกว่าเมื่อกลับถึงเมืองแล้วจะกลับมารับนาง ทั้งหมดออกเดินทางโดยเรือ สินสมุทรเฝ้าสรรเสริญคุณความดีของพระอภัยมณีให้นางสุวรรณมาลีฟัง นางผีเสื้อสมุทรตามมาบุกเรือ ล่มเรือ ผู้คนพากันตายหมด สินสมุทรพานางสุวรรณมาลีหนี ท้าวสิลราชถูกนางยักษ์ฆ่าตาย พระอภัยมณีเกาะขอนไม้มาขึ้นฝั่ง นางผีเสื้อสมุทรตามมา พระอภัยมณีเสกคาถาได้นางยักษ์ นางยักษ์ไม่ยอมกลับ พระอภัยมณีเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อสมุทร นางกระอักเลือดตาย สินสมุทรได้ยินเสียงปี่ก็รู้ว่าบิดาเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อสมุทร

๗. พระอภัยมณี (สุรชัย-จุฬาลักษณ์) (๒๕๔๕) เขียนบทโดย หยดน้ำ

พระอภัยมณีและศรีสุวรรณควมม้าม่าเฝ้าพระบิดา พระบิดาพาทั้งสองคนออกมาชมบ้านเมือง และบอกว่าถึงเวลาแล้วที่ทั้งสองคนจะต้องไปเรียนวิชาเพื่อกลับมาปกครองบ้านเมือง ทั้งสองจึงเดินทางไปเรียนวิชา ศรีสุวรรณเลือกเรียนวิชากระบอง เมื่อเรียนวิชาสำเร็จ อาจารย์ก็มอบกระบองให้ศรีสุวรรณ ส่วนพระอภัยมณีเลือกเรียนวิชาเป่าปี่ เมื่อทั้งสองเรียนวิชาสำเร็จก็เดินทางกลับบ้านเมือง

พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเข้าเฝ้าพระบิดาและกราบทูลว่าทั้งสองไปเรียนวิชาอะไรมา พระบิดากริ้วมากที่ทั้งสองคนไปเรียนวิชาที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นลูกกษัตริย์ ซึ่งสมควรที่จะเรียนวิชาการปกครอง การรบทัพจับศึก บิดาจึงขับไล่ทั้งสองออกจากเมือง

กล่าวถึงเสือเมฆออกปล้นฆ่าชาวบ้าน พรานหมันทั้งสามเดินทางมาถึงหมู่บ้านแห่งนี้และสัญญากับชาวบ้านว่าจะช่วยปราบเสือเมฆให้ พรานหมันทั้งสามมาพบเสือเมฆและต่อสู้กัน พระอภัยมณีและศรีสุวรรณมาพบเข้า ศรีสุวรรณจึงใช้วิชาตะบองต่อสู้กับเสือเมฆ เมื่อฆ่าเสือเมฆได้แล้ว ทั้งหมดก็พากันเดินทางไปด้วยกัน

กล่าวถึงนางผีเสื้อสมุทรออกมาจับสัตว์กินเป็นอาหาร

พราหมณ์ทั้งสามแสดงวิชาให้พระอภัยมณีและศรีสุวรรณชม โมรา เป็นผู้มั่งคั่งสามารถผูก
หุ่นฟางได้ สาหนนท์ มีความสามารถในการจับยามสามตา และมีวิชาเรียกลมฝนได้ตั้งใจ และ
พราหมณ์วิเชียร มีวิชาธนูเป็นเลิศ

พราหมณ์วิเชียรถามว่าพระอภัยมณีเชี่ยวชาญวิชาใด พระอภัยมณีตอบว่าตนเชี่ยวชาญการ
เป่าปี่ พราหมณ์ไม่เชื่อ ศรีสุวรรณตอบว่าเสียงปี่ของพระอภัยมณีสามารถสะกดครุฑ นาค เทวดา
จตุบาท ทวิบาท ให้หายโมโหได้ พราหมณ์ทั้งสามขอฟังปี่พระอภัย พระอภัยมณีเป่าปี่ให้ฟัง ทั้งหมด
พากันหลับไหล เสียงปี่ทำให้นางผีเสื้อสมุทรเข้ามาดูใกล้ๆว่าใครเป็นคนเป่าปี่ หลงรักพระอภัยมณี
และจับพระอภัยมณีไปไว้ในถ้ำ นางแปลงกายเป็นหญิงงาม

ศรีสุวรรณตื่นขึ้นมาไม่เห็นพระอภัยมณีก็ออกตามหา พราหมณ์ทั้งสามเห็นรอยเท้ายักษ์
พราหมณ์ทำนายว่าพระอภัยมณีถูกนางยักษ์จับตัวไป พราหมณ์บอกว่าถ้าเดินไปทางทิศนี้ก็จะช่วย
ได้ จึงเดินทางไป

พระอภัยมณีตื่นขึ้นมาพบว่าตัวเองอยู่ในถ้ำ พระอภัยมณีได้นางยักษ์เป็นชายา พระอภัยมณี
กลัวนางยักษ์จะจับกิน นางยักษ์สัญญาว่าจะไม่กิน ถ้านางผิดสัญญาขอให้นางตาย

กล่าวถึงเมืองโรมจักร มีธิดาชื่อว่านางเกศรา นางเกศราชมอุทยาน นางกำนัลกำลังหาคน
สวนมาทำสวน พอดีกับที่ศรีสุวรรณและสามพราหมณ์เดินทางมาถึงเมืองนี้ ทั้งสามอาสาเป็นคน
สวน ศรีสุวรรณได้พบนางเกศราก็พอใจ

กล่าวถึงกองทัพของท้าวอุสุเรนที่กำลังยกทัพมาตีเมืองโรมจักร ศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้ง
สามอาสาทำทิวทวงศี่เข้าเมืองโรมจักร ออกรบกับอุสุเรน ศรีสุวรรณแสดงฝีมือให้ดู ท้าวทวงศี่ให้
ศรีสุวรรณนำทัพ สัญญาว่าถ้านะ จะขออะไรก็จะให้ พระมเหสีไม่เชื่อว่าศรีสุวรรณเป็นคนสวน ศรี
สุวรรณจึงบอกความจริง

ศรีสุวรรณยกกองทัพไปและฆ่าอุสุเรนตาย

เวลาผ่านไปแปดปี นางผีเสื้อสมุทรมีลูกชื่อสินสมุทร วันหนึ่งสินสมุทรออกไปเที่ยวเล่น
และจับเงือกมาได้ตัวหนึ่งจึงนำมาให้พระอภัยมณีดู พระอภัยมณีขอให้ปล่อยไป พระอภัยเห็นนาง
เงือกน้อยก็พอใจ

กล่าวถึงเมืองโรมจักร นางเกศราเป็นศรีสุวรรณเสร้าน้อยจึงถามว่าเป็นอะไร ศรีสุวรรณ
ตอบว่าคิดถึงพระอภัยมณี นางจึงบอกให้ศรีสุวรรณออกตามหา

พระอภัยมณีออกมาจากถ้ำเพื่อมาตามหาสินสมุทร และมาพบนางเงือก พระอภัยมณีขอให้
นางเงือกพาไปเที่ยว นางเงือกให้หอมแก้ววิเศษเพื่อหายใจในน้ำได้นานๆ พระอภัยมณีท่องเที่ยวไปได้
ทะเลกับนางเงือก นางเงือกเล่าเรื่องราวเกาะแก้วพิศดารให้ฟัง พระอภัยมณีถามว่าเกาะนั้นอยู่ไกล

ใหม่ นางบอกว่าต้องเดินทางถึงสามวัน เกาะแห่งนั้นเป็นเกาะศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ พระอภัยมณีขอให้ นางเงือกพาไปที่เกาะแก้ว นางเงือกบอกว่าต้องไปตามพ่อแม่ก่อน พระอภัยมณีได้นางเงือก

พ่อแม่เงือกตกลงใจพาพระอภัยมณีหนีนางยักษ์ แต่พระอภัยมณีต้องลวงให้นางยักษ์ไป ไหนเสียสามวันก่อน ไม่อย่างนั้นจะพากันตายหมด

นางยักษ์ฝันร้าย นางฝันว่าเทวดาถือพระขรรค์มาฟันคอนางจนขาด นางเล่าความฝันให้พระ อภัยมณีฟัง พระอภัยมณีทำนายว่านางฝันร้าย นางต้องไปสะเดาะเคราะห์ ให้นางเดินทางไปจำศีลใน ป่าเป็นเวลาสามวัน ไม่กินอะไรเลย เคราะห์กรรมก็จะหมดไป

นางยักษ์มอบสังวาลให้สินสมุทร และบอกว่าหากมีอันตรายอะไรก็ให้ถอดสังวาลฟาดไป และใช้มนตร์ที่นางสอน ก็จะรอดพ้นอันตราย นางยักษ์เดินทางไปถือศีลในถ้ำ

พวกเงือกพาพระอภัยมณีหนี เมื่อนางยักษ์กลับมาไม่เจอพระอภัยมณี นางจึงออกตามหา นางมาเจอพรายน้ำ นางจึงถามพรายน้ำ พรายน้ำบอกว่าพวกเงือกพาหนีไป สินสมุทรใช้สังวาลไล่ผี น้ำ นางผีเสื้อสมุทรตามมา พ่อแม่เงือกให้นางเงือกพาพระอภัยมณีหนีต่อไป ส่วนตนจะล่อนางผีเสื้อ ไปอีกทาง นางผีเสื้อจับพ่อแม่เงือกไว้ นางเงือกพาพระอภัยมณีมาถึงเกาะแก้วพิศดาร นางยักษ์ ตามมา

ในขณะนั้นเองศรีสุวรรณ นางเกศราและพราหมณ์ทั้งสามก็เดินทางมาถึงเกาะนี้พอดี นาง ยักษ์อ้อนวอนขอให้พระอภัยมณีกลับ แต่พระอภัยมณีไม่ยอมกลับ ศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสาม มาช่วยพระอภัยมณีสู้กับนางยักษ์ แต่ทั้งหมดก็สู้ไม่ได้และได้รับบาดเจ็บ พระอภัยมณีขอร้องให้นาง ยักษ์หยุด แต่นางไม่ยอม นางยักษ์บอกว่าจะมาเจอก็น้อย และจับพ่อแม่เงือกมาบีบจนตาย พระอภัย มณีทนไม่ได้จึงเป่าปีศาจนางผีเสื้อสมุทร ฤทธิมาช่วยสร้างเกราะกำบังเพื่อไม่ให้เสียงปีศาจร้ายทุก คน นางยักษ์ออกแตกตาย พระอภัยมณีสัญญาว่าตนจะดูแลนางเงือกอย่างดี

๘. เรื่องสุดสาคร

เปิดฉากที่เกาะแห่งหนึ่ง ชาวบ้านมาขอของวิเศษจากซีเปลือย แล้วตัดฉากมาที่นางเงือกเล่น น้ำกับสุดสาคร

กล่าวถึงกองทัพของอุศเรนกำลังเตรียมทัพจะไปบุกเมืองรมจักร มาพบพระอภัยมาเกยหาด จึงช่วยไว้ ตัดฉากมาที่นางเงือกขอให้ฤทธิช่วยดูแลสุดสาคร และเล่าย้อนหลังว่านางสุวรรณมาลีคุย กับพระอภัยมานางต้องเดินทางไปเมืองลังกา เพราะนางมีคู่หมั้นแล้วคืออุศเรน อุศเรนให้ส่งสารไป ที่เมืองโรมจักรให้ยกทัพมา ถ้าไม่มาพระอภัยจะต้องตาย

สุดสาครบอกว่ามาเจอม้าประหลาด ตัวเหมือนม้า หัวเหมือนงู มีเขา หางเหมือนปลา ลำตัวมี เกล็ดสีดำ เดินบนน้ำก็ได้ ดำน้ำก็ได้ ฤทธิบอกว่าคือม้านิลมังกร ถ้าจะจับมันได้จะต้องใช้เชือกและ

ไม้เท้าของฤาษีมาจับ สุตสาครไปจับม้านิลมังกรได้ ฤาษีบอกว่าถึงเวลาแล้วที่สุตสาครจะต้องออกไปตามหาพ่อ นางเงือกเอาปืนที่พระอภัยมณีมอบให้มาให้สุตสาคร

ศรีสุวรรณและนางเกศนาไปช่วยพระอภัยมณี

ฤาษีบอกว่าให้สุตสาครเดินทางไปทางทิศตะวันออกและจะได้พบพ่อ สุตสาครเดินทางมาถึงเมืองปักกาซึ่งเป็นเมืองเนรมิตร ต้องต่อสู้กับปีศาจ พระฤาษีมาช่วย เมื่อปราบปีศาจได้ก็หายไป สุตสาครเดินทางต่อ

ชาวบ้านมาที่เกาะผีเสื้อและถูกผีเสื้อฆ่าตายหมดทุกคน

สุตสาครเดินทางมาพบชีเปลือย ที่อ้างตัวเป็นผู้วิเศษบอกว่าทางที่สุตสาครจะเดินทางไปตามหาพ่อมีทะเลน้ำกรด ตนจะสอนวิชาให้ แล้วปลัดสุตสาครตกเหว แย่งเอาไม้เท้าไป และใช้ไม้เท้าบังคับม้านิลมังกร ชีเปลือยเข้าเมืองการเวก อ้างตัวเป็นผู้วิเศษ ท้าวสุริโยทัยเชิญชีเปลือยเข้าเมืองและต้อนรับอย่างดี

เมื่อชีเปลือยลงจากหลังม้านิลมังกร ม้านิลมังกรก็หนีกลับมาหาสุตสาคร ม้านิลมังกรมาช่วยสุตสาครและพาสุตสาครมาตามชีเปลือย สุตสาครมาพบหัสไชยและเสาวคนธ์ ทั้งสองสอบถามสุตสาครเมื่อรู้ก็ช่วยสุตสาครไปแย่งไม้เท้าคืนมาจากชีเปลือยในขณะที่ชีเปลือยหลับ ทุกคนทราบความจริง ชีเปลือยออกไปจากเมือง

ท้าวสุริโยทัยขอให้สุตสาครช่วยปราบผีเสื้อ หัสไชยและเสาวคนธ์แอบตามไปด้วย นางผีเสื้อจับเสาวคนธ์ไป สุตสาครต่อสู้กับผีเสื้อและช่วยเสาวคนธ์ได้ สุตสาครขอลาเดินทางต่อไป โดยขี้ม้านิลมังกร

อุศเรนยกกองทัพมา ศรีสุวรรณต่อสู้กับอุศเรน สุตสาครมาพบทั้งสองฝ่ายต่อสู้กัน และเห็นอุศเรนจับตัวพระอภัยมณี สุตสาครจึงช่วยบิดา ศรีสุวรรณจะฆ่าอุศเรนแต่พระอภัยมณีขอไว้ เพราะอุศเรนได้ช่วยชีวิตตนไว้ สุตสาครเอาปืนปักผมให้พระอภัยมณีดู จึงรู้ว่าเป็นพ่อลูกกัน

๕. เรื่องสุตสาคร (อนิเมชัน) (๒๕๒๒) อำนวยการสร้างโดย ปยุต เงากระจ่าง

เหล่านางเงือกกำลังเล่นน้ำ นางเงือกเจ็บท้องคลอดลูกออกมาเป็นสุตสาคร ฤาษีช่วยเลี้ยงให้ เมื่อโตขึ้นฤาษีก็สอนวิชาต่างๆ ให้สุตสาคร ฤาษีให้สุตสาครลองสู้กับช้างก็สู้ได้ วันหนึ่งสุตสาครมาเจอมนิลมังกรแต่ยังจับไม่ได้ จึงมาบอกพระฤาษี พระฤาษีบอกว่าม้าตัวนั้นคือม้านิลมังกร แม่เป็นม้า พ่อเป็นมังกร ผสมกันกลายเป็นม้านิลมังกร มีฤทธิ์มาก ฤาษีสอนมนตร์ไว้บังคับม้านิลมังกร และให้หาขี้วัวเป็นบั้งเหียนม้า สุตสาครออกไปจับม้านิลมังกรอีกครั้ง และจับได้

ฤาษีให้สุตสาครไปตามหาพ่อ บอกว่าพ่ออยู่เมืองผลึก ชื่อพระอภัยมณี ฤาษีมอบของวิเศษให้สุตสาครป้องกันตัว คือ ไม้เท้าวิเศษ สำหรับป้องกันภูติ สักบั้งศัตรู และช่วยให้แคล้วคลาด มอบหาขี้วัว

วิเศษสำหรับบังคับม้านิลมังกร มอบหนังสือ ประกาศอให้บวชเป็นฤาษีจะได้เดินทางอย่างปลอดภัย และมอบแหวนและปิ่นของพระอภัยที่ให้นางเงือกไว้

สุคศาครมาลานางเงือกและออกเดินทาง ฤาษีสอนไม่ให้สุคศาครประมาท สุคศาครออกเดินทาง มาถึงเมื่อปีศาจและต่อสู้อันจนเหนือ สู้มาเจ็ดวันเจ็ดคืน เรียกพระเจ้าตามาช่วย ก็ปราบปีศาจได้ ฤาษีกลับไป สุคศาครเดินทางต่อมาพบซีเปลือยแห่งเกาะพนม ซีเปลือยหรือกว่าจะสอนวิชาข้ามทะเลน้ำกรม แล้วปลัดสุคศาครตกเหว และชิงเอาไม้เท้าเศษไป ซีเปลือยใช้ไม้เท้าบังคับม้านิลมังกรและอ้างตัวเป็นผู้วิเศษ พระราชาเชิญเข้าเมืองการะเวก เมื่อซีเปลือยลงจากหลังม้านิลมังกร ม้านิลมังกรก็กลับไปหาสุคศาคร สุคศาครนึกถึงฤาษี ฤาษีก็มาช่วยขึ้นจากเหว แล้วจากไป

ม้านิลมังกรกลับมาหาสุคศาคร สุคศาครตามซีเปลือยมาที่เมืองการะเวก เห็นซีเปลือยหลับ จึงหยิบไม้เท้ามา พระราชาเชิญสุคศาครเข้าเมือง และทำให้ทราบความจริง ซีเปลือยถูกลงโทษให้ขับไล่ออกจากเมือง

สุคศาครมาอยู่ที่เมืองการะเวกมาช้านานมีเพื่อนเล่น คือธิดาและโอรสชื่อเสาวคนธ์และหัสไชย สุคศาครขอลาเดินทางไปเมืองผลึก สุคศาครมาเจอผีเสื้อยักษ์จึงต่อสู้กับยักษ์ เทวดามอบวิธีฆ่าผีเสื้อยักษ์ สุคศาครได้แก้วตาของผีเสื้อยักษ์ แล้วก็ออกเดินทางโดยเรือต่อไป

๑๐. เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม (๒๕๐๕) เขียนบทโดย อนุมาศ บุนนาค

พระราชากำลังเฝ้ารอพระมเหสีให้ประสูติธิดา ตอนคลอดออกมามีเรือนทองปรากฏขึ้น พระราชาให้โหรทำนาย โหรทำนายว่าพระธิดาเป็นผู้มีบุญญาธิการ จะช่วยให้ชนกชนนีมีความเจริญ ไร้พ่ามีความสุข พระราชารตั้งชื่อนางว่า โสนน้อยเรือนงาม

วันหนึ่งมีเสียงฟ้าร้อง อากาศวิปริต มียักษ์ปรากฏขึ้น พระราชาให้โหรทำนาย โหรทำนายว่าที่เกิดอาเพศเพราะกรรมเก่าของนางโสนน้อย จะแก้อาเพศได้นางโสนน้อยจะต้องเนรเทศตนเอง ออกจากบ้านเมือง อาเพศทั้งหลายก็จะหมดไป นางโสนน้อยออกเดินทาง

นางโสนน้อยมาพบผู้วิเศษ ผู้วิเศษมอบยาวิเศษซึ่งเป็นรากสมุนไพรร เป็นยาศักดิ์สิทธิ์ ถ้ารู้สึกหิวกินยานี้ก็จะมีแรง ถ้าได้มีบาดแผล เจ็บป่วย ฝนกับน้ำทาแผล ความเจ็บปวดต่างๆ ก็จะหายไป คนตายที่ยังไม่เน่าเปื่อย ฝนสมุนไพรรกับน้ำกรอกยาเข้าไป เมื่อยาตกถึงท้องก็จะฟื้น พ่นน้ำยาให้ร่างกาย เมื่อครบเจ็ดครั้งก็จะฟื้น ผู้วิเศษบอกให้เดินทางไปทางทิศเหนือ แต่นางมีบาปกรรมแต่หนหลังมาก แล้วผู้วิเศษก็หายไป

นางกุลาออกมาหาอาหาร แต่ถูกงูกัดตาย นางโสนน้อยเดินทางมาพบจึงใช้ยาวิเศษช่วยชุบชีวิตนางกุลา ทั้งสองเดินทางไปด้วยกัน

ทหารออกป่าวประกาศหาผู้ช่วยชุบชีวิตพระวิจิตร ลูกท้าวกาลตีก ผู้ครองเมือง ถ้าใครรักษาได้ก็จะได้อยู่ในวัง พระวิจิตรถูกพิษนาคสิ้นชีวิตไปเจ็ดปีแล้วแต่ร่างกายไม่เน่าเปื่อย ใครแก้ไขได้ ยากได้สิ่งใดก็จะให้ ทหารพานางโสณน้อยและนางกุลาเข้าเมืองเพื่อไปรักษาพระวิจิตร

นางโสณน้อยรับอาสา นางพานางกุลาเข้าไปด้วย เมื่อนางโรยยานางโสณน้อยก็รู้สึกร้อน ด้วยพิษนาค นางจึงออกไปจากห้อง นางกุลาเอาชุดนางโสณน้อยมาใส่ พระวิจิตรฟื้นขึ้น นางกุลาก็ สวมรอยว่าตนเองเป็นคนรักษาและช่วยชุบชีวิต และขอให้อุปภิเษกพระวิจิตรกับนาง พระราชาบอก ให้รอไปก่อน

พระราชาให้นางไปอยู่ตำหนักท้ายวัง นางกุลาให้นำนางโสณน้อยไปล้ามไว้ใต้ทุนเรือน พระวิจิตรพานางโสณน้อย โสณน้อยขอให้พระวิจิตรไปนำเรือนทองมาจากเมืองโรมวิสัย และจะ ทราบความเป็นมาของนาง พระวิจิตรรับคำ

นางกุลาเร่งรัดให้จัดงานแต่งงาน มเหสีให้นางกุลาเรียนรู้ชีวิตชาววังให้นางไปทำบายศรี ปากชม นางทำได้ ก็ไปให้นางโสณน้อยทำ แล้วอ้างว่าตนทำเอง

พระวิจิตรบอกว่าจะไปค้าขายต่างเมือง เพื่อสืบหาเมืองโรมวิสัย เพื่อจะได้รู้ความจริง เกิด พายุ ทำให้เรือของพระวิจิตรมาถึงเมืองโรมวิสัย พระวิจิตรเข้าเฝ้าพระราชา และขอเรือนทอง พระ วิจิตรกลับเมือง แอบเอาเรือนทองมาวางไว้เพื่อทดสอบ นางโสณน้อยมาถึงและเข้าไปอยู่ในเรือน ทองได้ พระวิจิตรตามมาและเข้าไปอยู่ในเรือนทองด้วยกัน

ทุกคนรู้ความจริง นางกุลาถูกลงโทษให้เนรเทศนางออกไป ต่อมาพระวิจิตรและนางโสณ น้อยเดินทางโดยเรือกลับบ้านเมืองแต่มีพายุ ทำให้เรือแตก โสณน้อยและพระวิจิตรพลัดพรากกัน พระวิจิตรมาพบพระฤาษี นางโสณน้อยมาเจอนางกุลา ทั้งสองเดินทางมาด้วยกัน มาพบบ่อทองและ บ่อน้ำพิษ นางกุลาชุบตัวในบ่อทอง และปลักนางโสณน้อยลงไปบ่อพิษทำให้นางโสณน้อย อับลักษณ์ แล้วเดินทางต่อ นางกุลามาพบลูกเศรษฐีชื่อวิไล และได้วิไล ส่วนนางโสณน้อยคลอดบุตร แล้วมาอาศัยกับเศรษฐีพ่อแม่ของวิไล นางกุลาลักลูกนางโสณน้อยไปทิ้งน้ำ ฤาษีช่วยเอาไว้ และตั้ง ชื่อว่าไพรวัน

นางกุลากลัวความผิดจึงหนีออกมา และมาเจอโจรป่า และได้โจรป่าเป็นสามี เศรษฐีให้วิไล พานางโสณน้อยไปส่งบ้านเมือง ระหว่างทางมาเจอพวกกองโจร โจรปล้น นางกุลาพยายามจะฆ่า นางโสณน้อย

พระวิจิตรมาพบโอรสไพรวันและรู้ว่าเป็นพ่อลูกกัน ฤาษีมาบอกให้ไปช่วยนางโสณน้อย เพราะกำลังตกอยู่ในอันตราย พระวิจิตรฆ่าโจร นางกุลาถูกสาปเป็นวัวแก่ พระวิจิตรและนางโสณ น้อยเดินทางไปรับลูก

ภาคผนวก ก

โครงสร้างนิทานจักรวาลต่างๆ และภาพยนตร์แฟนตาซี

๑. นิทานเรื่องกาลิ

เรื่องกาลิ (โชติ มณีรัตน์)	พฤติกรรมในเรื่อง
ท้าวพรหมทัตกษัตริย์แห่งนครพาราณสีมีอายุมากแล้ว แต่มีพระมเหสีรูปงามกลิ่นกายหอมชื่อนางกาลิ	α =ความเป็นมาของตัวละคร เหตุการณ์เริ่มต้น
เวนไต้ยเป็นพญาครุฑแปลงกายเป็นมาณพมาเล่นสกากับท้าวพรหมทัต นางกาลิ ได้ยินคำรำลือถึงความสง่างามของพญาเวนไต้ยจากสนมกำนัล นางกาลิลองแอบดูครั้งหนึ่งก็พอดีกับเวนไต้ยมองมา ทั้งคู่ต่างตื่นตื่นในความงามของกันและกัน	ζ^3 =ได้รับข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ
เวนไต้ยลักพานางกาลิไปจากท้าวพรหมทัต ไปสมสู่ ณ วิมานนิมพลี	A^1 =ตัวโกงลักพาตัวเอก
ท้าวพรหมทัตขอให้นาฏกเวรไปตามนางกาลิ นาฏกเวรอาสนำตัวนางกาลิกลับมา	B^1 =ตัวเอกถูกขอให้ช่วยเหลือในการออกติดตาม C =ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา \uparrow =ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
นาฏกเวรแปลงร่างเป็นตัวไรเกาะปีกเวนไต้ยเมื่อเขากลายเป็นพญาครุฑตามไปถึงวิมานนิมพลี	G^1 =ตัวเอกเหาะไป
ระหว่างการเล่นสกา นาฏกเวรแต่งกลอนขัวยุให้เวนไต้ยโกรธ และส่งนางกาลิกลับคืนเมืองพาราณสี	η^4 =ตัวเอกพยายามที่จะตบตาตัวโกง θ^4 =ตัวโกงหลงเชื่อตัวเอก
ท้าวพรหมทัตทั้งรักทั้งแค้นทั้งอับอาย ทรงตัดเชื้อไข่นางกาลิและสั่งให้มหาดเล็กนำไปลอยแพในมหาสมุทร	A^{10} =ตัวโกงเหวี่ยงตัวเอกลงทะเลหรือลอยแพ
คนธรรพ์ได้สืบจนทราบว่านางกาลิได้เป็นมเหสีของท้าวทศวงศ์	ϵ^3 =ข้อมูลของตัวละครอื่นๆ
นาฏกเวรส่งสารทวงนางกาลิจากกษัตริย์แห่งเมือง	H =ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง

เรื่องกาก็ (โชติ มณีรัตน์)	พฤติกรรมในเรื่อง
ไพศาลีไม่ยอม แต่ไม่ยอมให้จึงได้เกิดสงครามระหว่างสองเมือง	I = ตัวเอกชนะตัวโกง
ในที่สุดนาฏกัวยกยัดเมือง ไพศาลีได้ และรับนางกาก็กลับมาเป็นมเหสี	W** = การอภิเษกสมรสและการก้าวสู่ราชบัลลังก์

สรุปโครงสร้างเรื่องกาก็

$\alpha \zeta^3 A^1 B^1 C \uparrow G^1 \eta^4 \theta^4 A^{10} \varepsilon^3 HIW^{**}$

๒. นิทานเรื่องไกรทอง

เรื่องไกรทอง	พฤติกรรมในเรื่อง
ชาละวันออกอาละวาด เมื่อได้เห็นนางตะเกาทองลงไปเล่นน้ำที่หน้าบ้าน	ζ^1 = ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอก
ชาละวันลุ่มหลงในความงามของนางตะเกาทอง คานางตะเกาทองแล้วคำดิ่งไปยังถ้ำทอง	A^1 = ตัวโกงลักพาตัวเอก
เมื่อนางตะเกาทองฟื้นขึ้นมาเจ้าชาละวันก็เกี่ยวพาราสี แต่นางตะเกาทองก็ไม่สนใจ เจ้าชาละวันจึงจำต้องใช้เวทมนตร์สะกดให้นางตะเกาทองหลงรัก	ส = การทำเสน่ห์
เศรษฐีกำ และคุณนายทองมาประกาศออกไปว่าใครที่พบศพนางตะเกาทอง และสามารถปราบจระเข้ตัวนี้ได้จะมอบสมบัติของตนเองให้ครึ่งหนึ่ง และจะให้แต่งงานกับนางตะเกาแก้ว	B^2 = ตัวเอกได้รับข่าวให้ออกไปติดตาม
ไกรทองได้ร่ำเรียนวิชาการปราบจระเข้จากอาจารย์คง จนมีความเก่งกล้า	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ ข = ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์
แต่อาจารย์คงรู้ว่าเจ้าชาละวันเป็นพญาจระเข้มีอำนาจมาก และหนังเหนียว ฆ่าฟันไม่ตาย เนื่องจากมีเขี้ยวเพชรทำให้อยู่ยงคงกระพัน จึงได้มอบหอกสกัดโลหะ เทียนระเบิดน้ำ เสือ	F = การได้ของวิเศษ

เรื่องไกรทอง	พฤติกรรมในเรื่อง
ยันต์และลูกประคำปลุกเสก แก่ไกรทอง	
ไกรทองได้อาสามาปราบเจ้า ชาะวันและเดินทางมายังบ้านของเศรษฐี	C = ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา
รุ่งเช้าตั้งพิธีบวงสรวงพร้อมอ่านคาถา ทำให้เจ้าชาะวันเกิดร้อนลุ่มต้องออกจากถ้ำ	คอ = การใช้คาถาอาคม
ชาะวันขึ้นมาต่อสู้กับไกรทอง ไกรทองกระโดดขึ้นบนหลังจระเข้ และแทงด้วยหอกสกัดโลหะ ทำให้อาคมของเขียวเพชรเสื่อม หอกได้ทิ่มแทงเจ้าชาะวันจนบาดเจ็บสาหัส และได้หนีกลับไปถ้ำ แต่ไกรทองก็ใช้เทียนระเบิดนำตามไปต่อสู้ในถ้ำ	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง I = ตัวเอกชนะตัวโกง
ระหว่างที่เข้าไปในถ้ำไกรทองก็พบกับ วิมาลาเมียของชาะวัน ด้วยความเข้าชู้ จึงเกี่ยวพาราตีนางวิมาลา จนนางใจอ่อนยอมเป็นชู้ และบอกทางไปช่วย นางตะเกาทอง	W* = การแต่งงาน
ไกรทองตามมาต่อสู้กับเจ้าชาะวันต่อในถ้ำจนเจ้าชาะวันตาย	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง I = ตัวเอกชนะตัวโกง U = ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
และไกรทองก็ได้พานางตะเกาทองกลับขึ้นมา เศรษฐีดีใจมากจึงจัดงานแต่งงานให้ไกรทองกับนางตะเกา แก้ว พร้อมมอบสมบัติให้ครึ่งหนึ่ง แถมนางตะเกาทองให้อีกคน	W* = การแต่งงาน
ไกรทองเสกคาถาให้นางยังคงเป็นมนุษย์แม้ออกนอกถ้ำทอง	คอ = การใช้คาถาอาคม
นางตะเกาแก้ว และ นางตะเกาทอง จับได้ว่าสามีไปมหาสู๋ นางจระเข้จึงไปหาเรื่องกับนางในร่างมนุษย์ นางวิมาลากลับไปถ้ำ	ฉ = การอิจฉาวิริยา

สรุปโครงสร้างเรื่องไกรทอง ดังนี้

$\zeta^1 A^1 \sigma B^2 \chi CDF$ กอ HIW* HIU W* กอ ฉ

๑. นิทานเรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง

เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง	พฤติกรรมในเรื่อง
เศรษฐีชื่อ พรหมจรรย์ มีเมียชื่อนางพราหมณี มีลูกเป็นผู้หญิงสิบสองคน เรียกว่า นางสิบสอง	α =ความเป็นมาของตัวละคร เหตุการณ์เริ่มต้น
ตั้งแต่มีลูกแล้วเศรษฐีมีฐานะยากจนเรื่อยๆ ทั้งสองจึงปรึกษากันที่จะพาลูกไปปล่อยไว้ในป่า	A^1 =ตัวโกงจับไล่ตัวเอก \uparrow =ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
นางสารตราซึ่งเป็นยักษ์ครองเมืองทานตะวันมาพบนางสิบสองก็อยากได้เป็นลูก จึงนำไปเลี้ยงไว้	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
นางสารตราไปถือศีลในป่า นางยักษ์สั่งเสียนางทั้งสิบสองคนให้อยู่วังและห้ามไม่ให้ไปเล่นที่ข้างปรางค์	γ^2 =คำสั่งหรือข้อห้าม
เมื่อนางยักษ์ไปแล้วนางสิบสองก็ชวนกันไปดู เพราะสงสัยว่าทำไมนางสารตราต้องห้าม และรู้ความจริงว่าเป็นเมืองยักษ์	δ^1 =ข้อห้ามนั้นถูกละเมิด
นางสิบสองพากันหนีเข้าไปในป่า	R_s^n =การหลบหนี
นางสารตราเมื่อรู้ว่านางสิบสองหนีก็โกรธมาก และเกิดความแค้น สั่งให้พวกยักษ์ทั้งหลายติดตามหานางสิบสอง	Pr =ตัวเอกถูกตามล่า
นางสิบสองหนีไปถึงต้นไทรใหญ่ และอธิษฐานว่า หากยังมีบุญขอให้ต้นไทรเกิดโพรงเป็นช่องให้อาศัยอยู่ พอสิ้นคำอธิษฐานต้นไทรก็เกิดโพรงตามต้องการ นางสิบสองจึงได้เข้าไปอาศัย	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
เมื่อนางยักษ์ไปแล้วนางสิบสองก็ออกจากต้นไทร และพยายามให้ไปทางทิศบูรพา นางสิบสองเดินทางมาตามนั้น	G^4 =มีผู้ชี้ทางให้ตัวเอกไป
ท้าวยาสีหิ์ประพาสาพบนางสิบสองแล้วรับ	W^* =การแต่งงาน

เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง	พฤติกรรมในเรื่อง
นางสิบสองมาเลี้ยงเป็นนมเหยื่ออย่างสุขสบาย	
นางสารตราได้ข่าวว่านางสิบสองได้เป็นนมเหยื่อของท้าวยาสีหิที่คิดจะแก้แค้น	๕ ¹ =ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอง
นางสารตราแปลงกายเป็นหญิงงาม เข้าไปในเมืองซิดจินของท้าวยาสีหิ	A ¹² =ตัวโกงปลอมเป็นตัวเอกหรือปลอมเป็นอย่างอื่นเพื่อหลอกลวงตัวเอง
นางสารตราได้ใช้มารยาหญิงบอกว่าหลงเข้ามาในเมืองซิดจิน ท้าวยาสีหิหลงเชื่อและรับนางสารตราเข้าวัง นางสารตราได้ใช้เสน่ห์ทำให้ท้าวยาสีหิหลงจนลืมนางสิบสอง	๘ =การทำเสน่ห์
นางสิบสองเกิดความหึงหวงจึงคบตีกับนางสารตรา	๗ =การอิจฉาริษยา
นางสารตราทูลฟ้องท้าวยาสีหิว่านางสิบสองทำร้าย ท้าวยาสีหิโกรธนางสิบสองมาก จึงจับไปขังไว้ในอุโมงค์ ขณะนั้นนางสิบสองตั้งครรภ์	A ¹⁵ =ตัวโกงกักขังตัวเอง
นางสารตราใช้อุบายว่าถ้ารักษาโรคที่เป็นอยู่ต้องกินลูกตาของหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ ท้าวยาสีหิจึงสั่งทหารให้ไปควักลูกตาของนางสิบสองมาให้นางสารตรา แต่นางเถาซึ่งเป็นน้องสุดท้องควักแค่ตาเดียวเพราะเกิดความสงสาร	A ⁶ =ตัวโกงทำร้ายตัวเองจนบาดเจ็บหรือพิการ
เมื่อลูกของนางเถาเกิดมานั้นเป็นผู้ชายมีชื่อว่าพระรถ อาศัยเล่นกับลูกผู้คุม พระอินทร์เสด็จทิพนตรลงไป เห็นนางสิบสองต้องทัณฑ์ถ้าไม่ช่วยคงต้องตายจึงให้เทวดาแปลงกายเป็นไก่อยู่ช่วยลูกนางสิบสอง	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ F ¹ =ของวิเศษถูกนำมาให้
กษัตริย์เมืองวัดตา ได้ส่งคนมาทำชิงชนไก่กับท้าวยาสีหิถ้าใครแพ้ต้องเสียเมือง ท้าวยาสีหิก็ให้คนไปสืบหาไก่สำหรับไว้ ปรากฏว่าไก่ของพระรถชนะ ท้าวยาสีหิจึงให้รางวัลมากมาย แต่	H ² =ต่อสู้กันด้วยการทดสอบ การแข่งขัน I ² =ชัยชนะจากการแข่งขัน

เรื่องพระรณเมรี หรือ นางสิบสอง	พฤติกรรมในเรื่อง
พระรณไม่เอาขอเพียงข้าวสิบสองห่อมาเลี้ยงแม่เท่านั้น	
ต่อมานางสารตราทราบว่ไก่อของพระรณถูกของนางสิบสองพนันชนะก็เกิดความแค้นจึงแกล้งให้ไปหาเมรี เพื่อต้องการให้พวกยักษ์กำจัด	ζ^1 =ตัวโงงได้รับข้อมูลของตัวเอง
ต่อมานางสารตราแกล้งป่วยเพื่อให้ท้าวยาสัทธใช้พระรณไปยังเมืองเพราะต้องการมะม่วงหาวมะนาวโห่ที่เมืองทานตะวันเพื่อรักษาโรค แล้วขอให้พระรณไปเอามาให้	A =พฤติกรรมของตัวโงง B ¹ =ตัวเองถูกขอให้ช่วยเหลือในการออกติดตาม
พระอินทร์มาเข้าฝันพระรณว่าบิดาจะให้ไปยังเมืองทานตะวันเพื่อเอาชีวิตพระรณกับมารดาให้พระรณทูลขอม้า โดยให้เข้าไปในป่าไม่เอาม้าในวัง ซึ่งม้าตัวนี้ไม่มีใครจับได้ พระรณต้องเอามือลูบหลังสามทีเพราะม้านั้นเป็นม้าวิเศษ	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ F ³ =มีผู้เตรียมของวิเศษไว้ให้
พระรณออกเดินทางด้วยม้า	C =ตัวเองยินยอมที่จะไปเสาะหา ↑ =ตัวเองออกเดินทางจากบ้าน
พระคาบสจึงช่วย โดยเปลี่ยนสารให้พระรณ	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
พระคาบสได้สอนคาถาหมาเสน่ห์ให้แก่พระรณ	ข =ตัวเองเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์
พระคาบสมอบยาวิเศษให้ช่วยให้มีกำลังวังชา	F =การได้ของวิเศษ
พระรณแต่งงานกับนางเมรี	W* =การแต่งงาน
พระรณได้วางอุบายเลี้ยงเหล่าเมรี และหลอกถามถึงห้อยาต่างๆ และห่อลูกตาของนางสิบสองรวมทั้งไม้กำพวดเมื่อถามแล้วพระรณก็ชวนเมรีค้มเหล้าจนเมาหลับไป	η^4 =ตัวเองพยายามที่จะตบตาตัวโงง* θ^4 =ตัวโงงหลงเชื่อตัวเอง*
พระรณหยิบห้อยาและไม้กำพวดออกมาพร้อมทั้งรำลือนางเมรีด้วยความเศร้า ม้าของพระรณได้ร้องเตือนพระรณจึงรีบขึ้นม้าออกไป	Rs ¹¹ =การหลบหนี

เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง	พฤติกรรมในเรื่อง
เมื่อนางเมรีตื่น ไม่เห็นพระรถจึงออกตามพระรถไป	Pr = ตัวเอกถูกตามล่า
เมื่อนางเจอก็เกิดการสู้รบกัน แต่พระรถก็ขี่ม้าหนีไปได้โดยเหาะไปอย่างรวดเร็ว	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง
เมื่อมาถึงแม่น้ำที่มีสัตว์ร้ายมากมาย พระรถโรยยาข้ามไปได้โดยไม่มียักษ์คนใดสามารถข้ามได้ นางเมรีติดตามมาพบและได้อ้อนวอนให้พระรถกลับมา นางอธิษฐานแล้วนางก็หมดลม	I ¹ = ชัยชนะโดยฆ่าตัวโกงตายโดยไม่ต้องมีการต่อสู้
จากนั้นพระรถได้เดินทางกลับเมือง เอายาผสมกับลูกตาแล้วใส่ให้นางสิบสองจนกลับมามองเห็นได้อีกครั้ง	K = ความโชคร้ายหรือความขาดแคลนนั่นหมดไป
พระรถเข้าวังเพื่อถวายมะม่วงหาวมะนาวโห่ให้นางสารตรา เมื่อนางสารตราได้ยินก็ตกใจและรู้ทันทีว่านางเมรีเสียที่พระรถจึงโกรธกลายเป็นยักษ์	Ex = คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย
พระบิดาตกใจ พระรถสู้กับยักษ์จนนางสารตราตาย	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง I = ตัวเอกชนะตัวโกง U = ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
ฝ่ายพระรถนั้นทูลลาบิดามารดาเพื่อไปเผาศพนางเมรี ให้เรียบร้อย จึงขึ้นม้าแล้วเหาะขึ้นเร็วพลัน	G ² = ตัวเอกขี่(ม้า) ไป เดินทางทางบกหรือทางน้ำ
พระรถกลับไปเมืองทานตะวัน เมื่อเห็นศพนางเมรีก็ร่ำลาอาลัย และขอตายตามที่สัญญาไว้ แล้วก็กลืนใจตาย พวกทหารได้จัดการเผาศพทั้งสองพร้อมกัน	ต = ตัวเอกตาย

สรุปโครงสร้างเรื่องพระรถเมรีหรือนางสิบสอง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ $\alpha A^9 \uparrow D \gamma^2 \delta^1 R s^{11} Pr D G^4 W^* \zeta^1 A^{12} \sigma \eta A^{15} A^6$

ช่วงที่ ๒ $DH^2 I^2 \zeta^1 AB^1 DF^3 C \uparrow D \psi F W^* \eta^4 \theta^4 R s^{11} Pr H I^5 K Ex HIU G^2 \tau$

๔. นิทานเรื่องพระอภัยมณี

เรื่องพระอภัยมณี	พฤติกรรมในเรื่อง
พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเป็นโอรสของท้าวสุทนต์และนางประทุมเกสร ผู้ครองเมืองรัตนา	α =ความเป็นมาของตัวละคร เหตุการณ์เริ่มต้น
ท้าวสุทนต์ให้พระอภัยมณีและศรีสุวรรณไปแสวงหาวิชาความรู้ตามแบบอย่างของกษัตริย์	\uparrow =ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเดินทางไปเรียนวิชาที่หมู่บ้านจันทคาม พระอภัยมณีเรียนเป่าปี่ ส่วนศรีสุวรรณเรียนวิชากระบอง	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ ข =ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์
เมื่อเรียนเสร็จแล้วทศปาโมกข์มอบปี่ให้แก่พระอภัยมณีและมอบกระบองให้ศรีสุวรรณ	F =การได้ของวิเศษ
ท้าวสุทนต์ทรงทราบว่าโอรสทั้งสององค์เรียนวิชาเป่าปี่และกระบองก็ทรงกริ้วมากจึงขับไล่โอรสทั้งสองออกจากบ้านเมือง	A^9 =ตัวโกงขับไล่ตัวเอก B^5 =การเดินทางของตัวเอกที่ถูกเนรเทศ
พระอภัยและศรีสุวรรณมาพบกับพราหมณ์สามคน ชื่อว่า วิเชียร โมรา และसानน ทั้งห้าคนต่างแสดงวิชาของตนเองให้กันและกันชม พระอภัยมณีเป่าปี่ให้พราหมณ์ทั้งสามฟัง เสียงปี่ทำให้ทั้งศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้งสามคนหลับไป	λ =เหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเลวร้าย
นางผีเสื้อสมุทรได้ยินเสียงปี่ของพระอภัยก็เกิดความรู้สึกรังเกียจ จึงตามหาที่มาของเสียงปี่	ζ^1 =ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอก
เมื่อมาเห็นพระอภัยมณีนางก็รัก จึงอุ้มพระอภัยมณีไปไว้ที่ถ้ำของนาง	A^1 =ตัวโกงลักพาตัวเอก
ถึงแม้พระอภัยมณีจะรู้ว่านางเป็นยักษ์แต่ก็ต้องจำใจอยู่กับนางผีเสื้อสมุทร ต่อมานางผีเสื้อตั้งท้องและคลอดลูกคนหนึ่งชื่อ สิ้นสมุทร	W^* =การแต่งงาน

เรื่องพระอภัยมณี	พฤติกรรมในเรื่อง
สินสมุทรออกไปเล่นนอกถ้ำพบเงือกชราตัวหนึ่ง จึงจับมาให้พระอภัยมณีดู พระอภัยมณีจึงให้สินสมุทรปล่อยเงือกตัวนั้นไป	E =ปฏิภิกิริยาของตัวเอกต่อผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ (ในด้านบวกหรือในด้านลบ)
นางผีเสื้อสมุทรฝันว่าเทวดามาควักดวงตาทั้งสองข้างของนางแล้วเหาะหนีไป นางตกใจตื่นและเล่าความฝันให้พระอภัยมณีฟัง พระอภัยมณีทำนายฝันของนางผีเสื้อสมุทรว่านางกำลังมีเคราะห์ นางจะต้องไปถือศีลสะเดาะเคราะห์ ห้ามกินเนื้อสัตว์ และไปถือศีลบนเขาสามคันทัน	η^4 =ตัวเอกพยายามที่จะดับตาตัวโกง θ^4 =ตัวโกงหลงเชื่อตัวเอก
หลังจากที่นางผีเสื้อสมุทรไปแล้ว พระอภัยมณีจึงเรียกให้เงือกมาพาหนี เงือกชรา เมียและลูกสาวมาช่วยกันพาพระอภัยมณีหนี	Rs ¹¹ =การหลบหนี D ¹³ =ผู้วิเศษมาช่วยเหลือโดยคำร้องขอของตัวเอก หรือช่วยเหลือตามสัญญา
เมื่อครบกำหนดสามวันนางผีเสื้อสมุทรก็กลับมา ยังถ้า เมื่อไม่พบพระอภัยมณี นางจึงติดตามหา	Pr =ตัวเอกถูกตามล่า
โยคีที่เกาะแก้วพิศดารช่วยพระอภัยมณีไว้ได้ พระอภัยมณี สินสมุทรและนางเงือกอาศัยอยู่ที่เกาะแก้วนั้น	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
ต่อมาพระอภัยมณีได้นางเงือกเป็นชายา	W* =การแต่งงาน
ท้าวสิลราชแห่งเมืองผลึกพาธิดาชื่อนางสุวรรณมาลีไปเที่ยวทะเลจนมาถึงเกาะแก้วพิศดาร พระอภัยมณีขออาศัยเรือท้าวสิลราชไปด้วย	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
แต่นางผีเสื้อสมุทรทราบเรื่องจำทำลายเรือแตก ท้าวสิลราชสิ้นพระชนม์ในทะเล	Pr =ตัวเอกถูกตามล่า
พระอภัยมณีว่ายนํ้าหนีไปบนเกาะแห่งหนึ่ง	Rs ¹¹ =การหลบหนี
นางผีเสื้อติดตามพระอภัยมณีไปถึงเกาะ แต่ไม่สามารถขึ้นเกาะได้เพราะมนต์วิเศษของโยคี	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
นางผีเสื้อขอร้องให้พระอภัยมณีกลับไปอยู่ด้วยกัน แต่พระอภัยมณีไม่ยอม พระอภัยมณีเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อ	I ⁵ =ชัยชนะโดยฆ่าตัวโกงตายโดยไม่ต้องมีการต่อสู้

สรุปโครงสร้างเรื่องพระอภัยมณี ดังนี้

$\alpha \uparrow_D \chi F A^9 B^7 \lambda \zeta^1 A^1 W^* E \eta^4 \theta^4 R s^{11} D^{13} Pr D W^* D Pr R s^{11} D I^5$

๕. นิทานเรื่องสุตสาคร

เรื่องสุตสาคร	พฤติกรรมในเรื่อง
ส่วนนางเงือกที่อยู่เกาะแก้วพิสดารมีลูกคนหนึ่งชื่อ สุตสาคร	a^6 = การขาดในรูปแบบอื่นๆ
เมื่อเติบโตขึ้นสุตสาครได้ร่ำเรียนวิชากับโยคี	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ χ = ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์
ต่อมาสุตสาครได้ม้านิลมังกรเป็นพาหนะและได้ไม้เท้าวิเศษจากโยคี	F = การได้ของวิเศษ
ต่อมาสุตสาครขอลาโยคีออกติดตามหาบิดา	B^3 = ตัวเอกตัดสินใจออกติดตามเอง
โยคีให้สุตสาครบวชจะได้ปลอดภัย	χ = ตัวเอกบวช
โยคีบอกให้ไปทางทิศตะวันออก	\uparrow = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
สุตสาครมาถึงเมืองของท้าวปังกา ซึ่งเป็นเมืองที่ล่มไป มียักษ์จันีและผีดิบมากมาย ยักษ์พยายามจะจับสุตสาครกิน	A = พฤติกรรมของตัว โกง
สุตสาครต่อสู้อยู่เจ็ดวันเจ็ดคืน	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัว โกง
สุตสาครนึกถึงพระฤๅษี ฤๅษีมาช่วยปราบ แล้วก็กลับไป	D^{13} = ผู้วิเศษมาช่วยเหลือโดยคำร้องขอของตัวเอก หรือช่วยเหลือตามสัญญา
สุตสาครได้มาพบกับซีเปลือย	I = ตัวเอกชนะตัว โกง
ซีเปลือยหลอกกว่าเป็นผู้วิเศษจะสอนวิชาให้ ซีเปลือยปลักสุตสาครตกแหง แล้วเอาไม้เท้าและม้านิลมังกร	η^3 = รูปแบบต่างๆ ของการ โกง หลอกหลวง θ^3 = ตัวเอกมีปฏิกิริยาตอบสนองการ โกง หลอกหลวงของตัว โกง A^5 = รูปแบบต่างๆ ของการขโมย
พระฤๅษีมาช่วยไว้	D^{13} = ผู้วิเศษมาช่วยเหลือโดยคำร้องขอของตัวเอก หรือช่วยเหลือตามสัญญา
สุตสาครได้พบกับท้าวสุริโยทัยเจ้าเมืองการเวก	Ex = คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย

เรื่องสุตสาคร	พฤติกรรมในเรื่อง
และความจริงถูกเปิดเผยว่าซีเปลือยไม่ใช่ผู้วิเศษและได้ไม่เท่ากัน	F ¹¹ = ตัวเอกได้ของวิเศษที่ถูกแย่งไปกลับคืนมา
ซีเปลือยถูกขับออกจากเมือง	U = ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
สุตสาครอยู่เมืองการเวกได้ระยะหนึ่งก็ออกติดตามหาบิดา เสาวคนธ์และหัสไชย ธิดาและโอรสของท้าวสุริโยทัยขอตามไปด้วย	B ³ = ตัวเอกตัดสินใจออกติดตามเอง
ผีเสื้อยักษ์โอบนางเสาวคนธ์และหัสไชยไป	A = พฤติกรรมของตัวโกง
สุตสาครตามไปช่วยและฆ่าผีเสื้อยักษ์ตายและได้แก้วตาวิเศษสองดวง จึงมอบให้เสาวคนธ์และหัสไชยคนละดวง	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง I = ตัวเอกชนะตัวโกง F = การได้ของวิเศษ
จากนั้นทั้งสามได้เดินทางต่อไป	G = การพาตัวเอกไปยังจุดหมาย

สรุปโครงสร้างเรื่องสุตสาคร ดังนี้

a⁶ ข FB³ บ AHD¹³ I η³ θ¹ A⁵ D¹³ ExF¹¹ UB³ HIFG

๖. นิทานเรื่องโสนน้อยเรือนงาม

เรื่องโสนน้อยเรือนงาม	พฤติกรรมในเรื่อง
กษัตริย์นครโรมวิสมีพระราชธิดาที่สวยงามมาก พระราชธิดานี้เมื่อประสูติมีเรือนไม้เล็กๆติดมือออกมาด้วย พระบิดาจึงตั้งชื่อพระราชธิดาว่า โสนน้อยเรือนงาม	α = ความเป็นมาของตัวละคร เหตุการณ์เริ่มต้น
เมื่อโสนน้อยเรือนงามมีพระชนม์พรรษาได้สิบห้าพรรษา โอรหุลพระบิดาว่าโสนน้อยเรือนงามกำลังมีเคราะห์ ควรให้ออกไปจากเมืองเสีย เพราะจะต้องอภิเษกกับคนที่ตายแล้ว	B ⁵ = การเดินทางของตัวเอกที่ถูกเนรเทศ
โสนน้อยเรือนงามเดินทางออกจากเมืองโดยปลอมตัวเป็นชาวบ้านและเอาเครื่องทรงพระราชธิดาห่อไว้	↑ = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน

เรื่องโศกนัยเรื่องนาม	พฤติกรรมในเรื่อง
พระอินทร์ส่งสารนางจิงแปลงร่างเป็นชีปะขาวมามอบยาวิเศษสำหรับรักษาคนตายให้ฟื้นได้	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ F =การได้ของวิเศษ
โศกนัยเรื่องนามเดินทางเข้าไปในป่าพบนางกุลาหญิงใจร้ายนอนตายเพราะถูกงูกัด	λ =เหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเลวร้าย
โศกนัยเรื่องนามจึงนำยาของชีปะขาวมารักษานางกุลาที่ฟื้น นางจิงขอเป็นทาสติดตามโศกนัยเรื่องนาม	E^3 =ตัวเอกช่วยเหลือคนตาย *A =ตัวโงกร่วมเดินทางไปกับตัวเอก และโยนตัวเอกลงเหว
นครนพรัตน์ มีพระราชโอรสนามว่า พระวิจิตรจินดา ถูกงูพิษกัดสิ้นพระชนม์ พระบิดาและพระมารดาจึงเก็บพระศพของพระวิจิตรจินดาไว้และมีประกาศให้คนมารักษาให้ฟื้น	ต =ตัวเอกตาย
โศกนัยเรื่องนามและนางกุลาเดินทางมาถึงเมืองนพรัตน์ได้ทราบจากประกาศของเจ้าเมืองหาคณักรักษาพระวิจิตรจินดา จึงเข้าไปในวังและอาสาทำการรักษา	E^3 =ข้อมูลของตัวละครอื่นๆ ζ^3 =ได้รับข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ E^3 =ตัวเอกช่วยเหลือคนตาย
เมื่อโศกนัยเรื่องนามทายาให้พระวิจิตรจินดาพิษของนาคราชเป็นไอร่อนออกมาทำให้นางรู้สึกร้อนมาก จึงถอดเครื่องทรงพระราชธิดาออกแล้วเสด็จไปสร่งน้ำ ระหว่างนั้นนางกุลานำเครื่องทรงพระราชธิดาของโศกนัยเรื่องนามแต่งพอดีพระวิจิตรจินดาฟื้น ทุกคนก็คิดว่านางกุลาเป็นพระราชธิดาที่รักษาจึงเตรียมจะให้อภิเษก ส่วนโศกนัยเรื่องนามต้องกลายเป็นข้าทาสของนางกุลาไป	A^{12} =ตัวโงกปลอมเป็นตัวเอกหรือปลอมเป็นอย่างอื่นเพื่อหลอกลวงตัวเอก
พระวิจิตรจินดานำโศกนัยเรื่องนามมาให้นางโศกนัย และเรือนวิเศษก็ขยายเป็นเรือนใหญ่มีข้าวของเครื่องใช้พระธิดาครบถ้วน โศกนัยเรื่องนามก็เข้าไปอยู่ในเรือนนั้น	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ F =การได้ของวิเศษ T^1 =อยู่ในที่อยู่ใหม่

เรื่องโศกนัยเรื่องนางม	พฤติกรรมในเรื่อง
พระวิจิตรจินดาจึงแน่ใจว่าโศกนัยเรื่องนางมเป็นพระราชธิดาที่รักษาตน	Ex =คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย Q =ตัวเอกเป็นที่รู้จัก
พระวิจิตรจินดาจะฆ่านางกุลาแต่โศกนัยเรื่องนางมขอชีวิตไว้	U =ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ Uneg =ตัวเอกยกโทษให้ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอก
พระวิจิตรจินดาก็ได้อภิเษกกับนางโศกนัยเรื่องนางมและอยู่ด้วยกันมีความสุขสืบไป	W** =การอภิเษกสมรสและการก้าวสู่ราชบัลลังก์

โครงสร้างนิทานเรื่องโศกนัยเรื่องนางม

$\alpha B^1 \uparrow DF \lambda E^3 * A \text{ ต } \epsilon^3 \zeta^3 E^3 L A^{12} DFT^1 Ex Q U Uneg W^{**}$

โครงสร้างภาพยนตร์แนวแฟนตาซี

๑. ภาพยนตร์เรื่องกาเกิ

เรื่องกาเกิ	พฤติกรรมในเรื่อง
นางสนมเอกของท้าวพรหมทัตและนางกาเกิกำลังเล่นสากันอยู่ ครุฑแปลงกายเป็นมานพแสดงฝีมือการเล่นสากาให้นางสนมดู และได้มีโอกาสพบนางกาเกิเป็นครั้งแรก	ζ^1 =ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอก
ครุฑเล่นสากาแพ้ท้าวพรหมทัต จึงลากลับไป แต่ครุฑกลับไปแอบดูนางกาเกิและลักนางไป	A^1 =ตัวโกงลักพาตัวเอก
คนธรรมดาออกมาเห็นมานพกลายร่างเป็นครุฑ ครุฑทำให้เกิดลมพายุพัดอย่างแรง ครุฑเข้ามาลักนางกาเกิไป	H =ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง
คนธรรมดาเข้ามาเห็นแต่ก็ถูกครุฑใช้มนต์กันไว้ คนธรรมดาสู้ไม่ได้ ครุฑอุ้มกาเกิไป	J =ตัวเอกได้รับบาดเจ็บ
ท้าวพรหมทัตครวญถึงนางกาเกิ คนธรรมดาเข้ามา	B^1 =ตัวเอกถูกขอให้ช่วยเหลือในการออก

เรื่องกาก็	พฤติกรรมในเรื่อง
กราบพูดว่ามานพและครุฑเป็นคนเดียวกัน อาเพศต่างๆ เกิดจากครุฑ ท้าวพรหมทัตขอให้ คนธรรมดาเดินทางไปพานางกาก็กลับมา	ติดตาม C = ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา
คนธรรมดาใช้เวลาให้ครุฑมาเล่นสกาอีกครั้งและ แอบตามไป	↑ = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
คนธรรมดาช่วยตัวให้เล็กลงแล้วแอบแทรกตัวไป กับชนครุฑ	G ¹ = ตัวเอกหาไป
คนธรรมดาคล่าวครุฑถึงนางกาก็ วิมานฉิมพลี ครุฑรู้ว่าคนธรรมดาตามไปที่วิมานฉิมพลี จึงโกรธ และพังเมือง เมื่อมาถึงวิมานฉิมพลีก็จับนางกาก็ โยนลงมาที่เมืองพาราณสี	η ⁴ = ตัวเอกพยายามที่จะคบตาตัว โกง θ ⁴ = ตัว โกงหลงเชื่อตัวเอก
ท้าวพรหมทัตกริ้วนางกาก็ จึงให้นำนางกาก็ไป ลอยแพ ในตอนหลังท้าวพรหมทัตใจอ่อนจึงให้ คนธรรมดาไปตามนางกาก็กลับมา แล้วก็สิ้นใจ	A ¹⁰ = ตัว โกงเหวี่ยงตัวเอกลงทะเลหรือ ลอยแพ B ¹ = ตัวเอกถูกขอให้ช่วยเหลือในการออก ติดตาม C = ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา
ฝ่ายนางกาก็ลอยแพมา แพแตก นางมาพบกับ กองโจร พวกโจรต่างพากันแย่งนาง นางวิ่งหนี มาพบกับคนธรรมดาที่ยกทัพออกตามหานาง	A = พฤติกรรมของตัว โกง
คนธรรมดาสู้กับโจรและฆ่าโจรตาย	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัว โกง I = ตัวเอกชนะตัว โกง
คนธรรมดารับนางกาก็กลับไปครองเมืองด้วยกัน	W** = การอภิเษกสมรสและการก้าวสู่ราช บัลลังก์

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องกาก็ ดังนี้

ζ¹ A¹ H J B¹ C ↑ G¹ η⁴ θ⁴ A¹⁰ B¹ C A H I W**

๒. ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๑

เรื่องไกรทอง ภาค ๑	เหตุการณ์ในเรื่อง
ชาละวันออกอาละวาดกักกินผู้คน	A =พฤติกรรมของตัวโง่
ไกรทองเดินทางออกตามหาอาจารย์ดีที่มีวิชาเพื่อเรียนวิชาปราบจระเข้ ไกรทองมาพบอาจารย์คงที่วัดหน้าพระธาตุ	↑ =ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
อาจารย์คงบอกว่าขุนไกรเคยฝากฝังเอาไว้ ตนจะสอนวิชาให้ไกรทอง	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
ไกรทองเรียนวิชาปราบจระเข้จากอาจารย์คง	ข =ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์
นางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองลงเล่นน้ำ ชาละวันมาเห็นนางตะเภาทองก็พอใจจึงคาบนางลงไปไว้ที่ถ้ำใต้น้ำ	A =พฤติกรรมของตัวโง่
ชาละวันใช้คาถาทำให้นางตะเภาทองสงบและได้นาง	ส =การทำเสน่ห์หรือการใช้คาถาอาคม
เศรษฐีประกาศว่าถ้าใครปราบจระเข้ได้จะยกลูกสาวให้และทรัพย์สินสมบัติ มีหมอจระเข้มาอาสาปราบจระเข้มากมาย	B ² =ตัวเอกได้รับข่าวให้ออกไปติดตาม
อาจารย์คงมอบหอกสกัดโลหะ มีดหมอลงอักขระเทียนวิเศษแทรกลงไปใต้น้ำได้ ใช้ระเบิดน้ำเลื่อนคันต์ มงคล อาจารย์ขอคำมั่นสัญญาจากไกรทองว่า หมอจระเข้จะไม่ฆ่าจระเข้	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ F =การได้ของวิเศษ
อาจารย์คงจับยามดูก็รู้ว่าไกรทองดวงชะตาดี ให้ไกรทองไปปราบชาละวัน ไกรทองอาสาเศรษฐีปราบจระเข้	C =ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา
ไกรทองร้ายมนตร์เรียกชาละวัน ชาละวันต่อสู้กับไกรทอง	คอ =การใช้คาถาอาคม H =ตัวเอกต่อสู้กับตัวโง่
ไกรทองใช้หอกสกัดโลหะแทงชาละวันได้รับบาดเจ็บ กลับมาที่ถ้ำทอง ไกรทองจุดเทียนระเบิดน้ำตามลงมาในถ้ำทอง ต่อสู้กับชาละวันและได้รับชัยชนะ	I =ตัวเอกชนะตัวโง่

เรื่องไกรทอง ภาค ๑	พฤติกรรมในเรื่อง
อาจารย์คงเอาหอกสกัดโลหะแทงซาละวันตาย เมื่อซาละวันตาย ตะเกาทองก็พุดได้	U = ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูก ลงโทษ
เศรษฐียกนางตะเกาแก้วและตะเกาทองให้ แต่งงานกับไกรทอง	W* = การแต่งงาน
ไกรทองลวงว่าตนเองโดนอาถรรพ์ต้องไปหา อาจารย์สักเจ็ดวัน ไกรทองมาหานางวิมาลาและ ได้นางวิมาลา	W* = การแต่งงาน
ไกรทองเสกคาถาและเสกพลูใส่มวยผมนางวิมาลาไว้ ทำให้กลายเป็นคน และพาขึ้นมา เมืองมนุษย์ นำมาไว้ที่ยุงเก็บของ	คอ = การใช้คาถาอาคม
มีคนไปบอกนางตะเกาแก้วตะเกาทองว่าไกรทองพาผู้หญิงมาด้วย นางทั้งสองหึงหวงจึงให้ คนไปทำร้ายนางวิมาลา นางวิมาลากลับไปถ้ำ	ฉ = การอิจฉาริษยา

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทองภาค ๑ ดังนี้
 A ↑ D ข A ศ B² D F C คอ H I U W* W* คอ ฉ

๓. ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ (๒๕๒๘)

เรื่องไกรทอง ภาค ๒	พฤติกรรมในเรื่อง
จระเข้ไอ้เคี่ยมออกอาละวาดกัดกินผู้คน	A = พฤติกรรมของตัวโกง
ตำรวจประกาศหาหมอปราบจระเข้ ชาวบ้านไปบอกไกรทองว่ามีจระเข้ออกอาละวาด	ζ ² = ตัวเอกได้รับข้อมูลของตัวโกง
อาจารย์คงบอกว่าหอกสกัดโลหะคงจะใช้ฆ่าไอ้เคี่ยมไม่ได้ เพราะอาคมมันแก่กล้า อาจารย์บอก ต้องทำอาวุธชนิดใหม่ และให้ไกรทองไปหาโลหะมาเพิ่มอีก ๒ อย่าง คือ เมฆพัตรและเหล็กไหล เพื่อมาหลอมรวมกับสกัดโลหะให้เป็นนวโลหะ	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ F = การได้ของวิเศษ

เรื่องไกรทอง ภาค ๒	เหตุการณ์ในเรื่อง
และในระหว่างนี้ไกรทองต้องถือศีลอยู่กับอาจารย์ไม่อย่างนั้นจะปราบไอ้เคี่ยมไม่ได้	ถศ = ตัวเอกไปถือศีล
ไอ้เคี่ยมเข้าไปในถ้ำทองเพื่อไปทำชาละวัน แต่ได้ทราบว่าชาละวันตายแล้ว นางวิมาลาให้ไอ้เคี่ยมไปคาบนางตะเภาแก้วเมียของไกรทองมาเพื่อแก้แค้น ไอ้เคี่ยมทำตาม	A ^{16.1} = ตัวโง่งต้องการภรรยาของตัวเอก*
ไกรทองกลับบ้านเมื่ออาจารย์หลอมหอกเสร็จ ก็ทราบว่านางตะเภาแก้วถูกจระเข้คาบไป	E ³ = ข้อมูลของตัวละครอื่นๆ
ไกรทองใช้เทียนระเบิดน้ำตามไปหานางตะเภาแก้ว เจอกับ ไอ้เคี่ยมต่อสู้กัน ไกรทองฆ่าไอ้เคี่ยมตาย	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโง่ง
นางเลื่อมไฉวรรณช่วยพานางตะเภาแก้วกลับไปส่ง	I = ตัวเอกชนะตัวโง่ง
ไกรทองเจอกับชาละวันจึงต่อสู้กัน	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโง่ง
ไกรทองกลับมาบ้านและพบนางตะเภาแก้วสลบอยู่จึงให้อาจารย์ช่วย	D = เหตุการณ์แรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
อาจารย์ให้ไกรทองไปอยู่วัดนั่งสมาธิ	ถศ = ตัวเอกไปถือศีล

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องไกรทอง ภาค ๒ ดังนี้

A ζ² D F ถศ A^{16.1} E³ H I H D ถศ

๔. ภาพยนตร์เรื่องไกรทอง (๒๕๔๔)

เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร)	เหตุการณ์ในเรื่อง
ชาละวันอาสาแวกัดกินผู้คน กินเมียของตาเสีย ตาเสียจึงออกตามล่าชาละวัน ชาวบ้านต่างพากันรำลือว่ามีจระเข้ยักษ์ออกอาละวาดกัดกินผู้คน	A = เหตุการณ์ของตัวโง่ง
ชาละวันขึ้นมาเห็นนางตะเภาแก้วตะเภาทอง กำลังเตรียมงานก็รู้สึกพอใจนางตะเภาทอง ส่วน	ζ ¹ = ตัวโง่งได้รับข้อมูลของตัวเอก

เรื่องไกรทอง (วินัย ไกรบุตร)	พฤติกรรมในเรื่อง
ไกรทองเดินทางมาพบนางตะเกาทองก็รู้สึกพอใจ	
ในวันที่ทำพิธีเสียบกระบะ ชาละวันทำให้เกิดห้องฟ้ามีดคลุ้ม และคาบนางตะเกาทองหายไปใต้น้ำ	A ¹ =ตัวโงกลักพาตัวเอก
เศรษฐีประกาศว่าถ้าใครมาจะเข้าได้จะยกตะเกาแก้วให้พร้อมสมบัติครึ่งหนึ่ง	B ² =ตัวเอกได้รับข่าวให้ออกไปติดตาม
ไกรทองตามลงมาสู้กับชาละวัน และใช้มีดแทงชาละวันได้รับบาดเจ็บ แล้วพานางตะเกาทองขึ้นมาได้	C =ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา H =ตัวเอกต่อสู้กับตัวโงง I =ตัวเอกชนะตัวโงง
เศรษฐีจัดการแต่งงานให้ตะเกาแก้ว ตะเกาทอง และไกรทอง	W* =การแต่งงาน
ตาเสียมางานแต่งงานและบอกว่าคนที่อยู่ใต้น้ำตามที่ไกรทองคิดนั้นจริงๆ แล้วคือจะเข้าชาละวัน	ζ ² =ตัวเอกได้รับข้อมูลของตัวโงง
ไกรทองมาหาตาเสียเพื่อหาทางปราบชาละวัน ตาเสียบอกว่าต้องใช้หอกสกัดโลหะที่หลอมจากโลหะเจ็ดชนิด และบอกว่าตะเกาทองจะพูดได้ก็ต่อเมื่อชาละวันตาย	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
ไกรทองเตรียมตัวฆ่าชาละวัน ทำพิธีหลอมหอกสกัดโลหะ เมื่อหลอมหอกสำเร็จก็ทำพิธีจุดเทียนระเบิดน้ำลงไปหาชาละวัน ไกรทองได้นางวิมาลา	F =การได้ของวิเศษ W* =การแต่งงาน
ชาละวันมาเห็นโกรธ จึงต่อสู้กัน ชาละวันหนีไป ไกรทองออกตาม ไกรทองใช้หอกสกัดโลหะแทงชาละวันตาย เมื่อชาละวันตาย นางตะเกาทองก็พูดได้	H =ตัวเอกต่อสู้กับตัวโงง I =ตัวเอกชนะตัวโงง U =ตัวโงงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
หลังจากที่ปราบชาละวันได้ ไกรทองก็เวียนไปๆ กลับๆ ใต้น้ำกับบนบกและได้นางเลื่อมไฉววรรณ	W* =การแต่งงาน

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่อง ไกรทอง (วินัย ไกรบุตร) ดังนี้

$A \zeta^1 A^1 B^2 C H I W^* \zeta^2 D F W^* H I U W^*$

๕. ภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง (๒๕๒๔)

เรื่องนางพระรถเมรี	พฤติกรรมในเรื่อง
พ่อแม่ของนางสิบสองพานางสิบสองมาทิ้งไว้ในป่า เพราะยากจนไม่มีอะไรจะเลี้ยง	A^9 = ตัวโกงจับได้ตัวเอง \uparrow = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
นางสารตราพานางทั้งสิบสองคนและบอกว่าจะนำไปเลี้ยงเป็นลูก	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
นางยักษ์เข้ามาขอดวงตาจากนางทั้งสิบสองคนแต่นางไม่ยอมให้ ทั้งสิบสองคนจึงพากันหนี	Rs^{11} = การหลบหนี
นางยักษ์ออกตามหานางสิบสอง	Pr = ตัวเอกถูกตามล่า
นางสิบสองหนีนางยักษ์มาเจอพระฤๅษี พระฤๅษีจึงช่วยเอาไว้ ฤๅษีบังตาไม่ให้นางยักษ์เห็นนางทั้งสิบสองคน เมื่อนางยักษ์มาถาม ฤๅษีก็บอกว่าไม่เห็นใคร นางยักษ์ก็จากไป ฤๅษีมอบยาวิเศษให้นางเกา	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ F = การได้ของวิเศษ
ฤๅษีบอกให้นางทั้งสิบสองคนเดินทางไปทางทิศนี้แล้วจะได้คู่ครองทั้งสิบสองคน นางเกาก็ออกเดินทางต่อไป	G^4 = มีผู้ชี้ทางให้ตัวเองไป
นางเกามาพบท้าวรถสิทธิ์ราชาแห่งแคว้นยาสิทธิ์ นครจีมีมาและได้รับบาดเจ็บ นางเกาจึงช่วยเอาไว้ด้วยว่ายาที่พระฤๅษีให้ไว้ นางเกาขอให้ท้าวรถสิทธิ์แต่งตั้งให้พี่ทั้งสิบสองคนเป็นชายาด้วย ทั้งหมดพากันเดินทางกลับเมือง	W^* = การแต่งงาน
นางสารตราสืบข่าวนางสิบสองและทราบว่าเป็นชายาของท้าวรถสิทธิ์ นางยักษ์วางแผนแก้แค้นนางสิบสอง นางสารตราให้กองลมพานางไปยังเมืองยาสิทธิ์	ζ^1 = ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอง
นางยักษ์สารตราแปลงเป็นอาจารย์มาอาสาปราบ	A^{12} = ตัวโกงปลอมเป็นตัวเอกหรือปลอม

เรื่องนางพระรถเมรี	พฤติกรรมในเรื่อง
ยักษ์ โดยนางมีเงื่อนไข คือ นางจะขอตำแหน่งมเหสีเป็นการแลกเปลี่ยน	เป็นอย่างอื่นเพื่อหลอกหลวงตัวเอง
นางยักษ์ทำเสน่ห์ใส่ท้าวรถสิทธิ์ ทำให้หลงเชื่อ	ส = การทำเสน่ห์
สารตราใส่ร้ายว่านางท้องกับคนอื่น พระองค์ได้นางมาแค่สองเดือน นางจะท้องโตขนาดนี้ได้อย่างไร ท้าวรถสิทธิ์กริ้ว นางสารตราให้นำนางทั้งสิบสองคนไปขังไว้ในถ้ำ	A ¹⁵ = ตัวโกงกักขังตัวเอง
นางสารตราควักลูกตาของนางทั้งสิบสองคน มีนางเกาคคนเดียวที่ถูกควักลูกตาเพียงข้างเดียว นางสารตราให้นำดวงตานางสิบสองกลับไปเก็บไว้ในถ้ำเมืองทานตะวัน ที่ห้องยา	A ⁶ = ตัวโกงทำร้ายตัวเองจนบาดเจ็บหรือพิการ
วันหนึ่งลูกนางเกาคลอด นางพยายามจะพาลูกหนีจากพี่ๆ ที่จะกินลูกนาง กอกรักนำไปเลี้ยงไว้	D ¹² = ผู้วิเศษช่วยเหลือลูกของตัวเอง
เทวดาแปลงเป็นคนแก่นำไก่ขมมาให้พระรถเสน แล้วก็หายไป	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ F ¹ = ของวิเศษถูกนำมาให้
รถเสนนำไก่มาชนกับไก่ของเมืองจินดา ไก่ของรถเสนชนะ ท้าวรถสิทธิ์บอกว่าถ้าชนะอยากได้อะไรตอบแทนก็จะให้ รถเสนบอกว่าไม่ต้องการ ต้องการเพียงข้าวสิบสองห่อ ท้าวรถสิทธิ์ถามว่าแม่ชื่ออะไร รถเสนบอกว่าแม่ชื่อนางสิบสอง	H ² = ต่อสู้กันด้วยการทดสอบ การแข่งขัน I ² = ชัยชนะจากการแข่งขัน
นางสารตราออกมาเห็นพอดีและรู้ความจริงว่ารถเสนเป็นลูกของนางสิบสองจึงแกล้งเป็นลมสลบไป แกล้งปวดท้อง	ζ ¹ = ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอง
นางสารตราบอกว่าตนไม่สบายอยากจะกินมะม่วงหาวมะนาวโห่ซึ่งอยู่ที่เมืองทานตะวัน นางสารตราบอกว่ารถเสนเป็นผู้มีฤทธิ์ ให้รถเสนเดินทางไปทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นดินแดนแห่ง	A = พฤติกรรมของตัวโกง

เรื่องนางพระรถเมรี	พฤติกรรมในเรื่อง
ความฝัน	
รถสิทธิ์ขอร้องให้รถเสนช่วย อยากได้อะไรก็จะให้ รถเสนยินยอม	B ¹ = ตัวเอกถูกขอให้ช่วยเหลือในการออกติดตาม
กองรักเรียกเทวดามาปรึกษาว่าจะเดินทางไปเมืองทานตะวันอย่างไร เทวดาบอกว่าให้บอกไก่ ไก่ก็กลายร่างเป็นม้า	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ F ³ = มีผู้เตรียมของวิเศษไว้ให้
ม้าพาพระรถเดินทางไปเมืองทานตะวัน	C = ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา ↑ = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
ระหว่างทางรถเสนมาพบฤๅษี ฤๅษีบอกว่าเมืองที่จะไปเป็นเมืองยักษ์ เขาหวังมะม่วงหาวมะนาวโห่ มาก รถเสนจะเอาอะไรไปแลก รถเสนจึงเอาสารให้ฤๅษีดู ฤๅษีเห็นว่าสารนั้นเป็นสารบอกว่าให้ฆ่าพระรถเสนเสีย ฤๅษีจึงแปลงสารเสียใหม่	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
เมื่อนางเมรีอ่านสารก็ต้องรับพระรถเสนอย่างดี พระรถได้นางเมรีเป็นชายา	W* = การแต่งงาน
เทวดาเข้ามาหาพระรถเสน และบอกให้พระรถเสนมอมเหล้านางเมรี และให้ขโมยไม้เท้าและดวงตาไป	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
นางเมรีมาหารถเสนที่ห้อง พระรถมอมเหล้านางเมรีในเหล้ามียาเสน่ห์ ทั้งสองก็หลับไป	η^4 = ตัวเอกพยายามที่จะดับตาตัวโกง θ^4 = ตัวโกงหลงเชื่อตัวเอก
เทวดามาเตือนให้พระรถเสนกลับเมือง เทวดาเข้าไปหยิบดวงตา ห้อยยา และไม้เท้า แล้วมาปลุกรถเสนอีกครั้ง	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
พระรถเสนหนีกลับเมือง กองลมมาบอกเมรี ทั้งสองติดตามไป พระรถเสนเห็นเมรีเป็นยักษ์ เทวดาให้เอายาวิเศษไปรอยไปทำร้ายกองลม	Rs ¹¹ = การหลบหนี Pr = ตัวเอกถูกตามล่า
เมรีอ่อนวอนให้พระรถเสนกลับ พระรถหว่านยาไปเป็นทะเลกรด นางเมรีตาย	Γ^7 = ชัยชนะโดยฆ่าตัว โกงตายโดยไม่ต้องการต่อสู้

เรื่องนางพระรถเมรี	พฤติกรรมในเรื่อง
รถเสนกลับเมืองและนำดวงตาและยาไปรักษาแม่และป้า	K = ความโศกเศร้าหรือความขาดแคลนนั้นหมดไป
ความจริงถูกเปิดเผยว่านางสารตราเป็นยักษ์ รถเสนให้เชิญนางยักษ์สารตรามา รถเสนใช้ไม้เท้าชี้นางสารตรา แต่ทำวรสิทธิ์ห้ามไว้	Ex = คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย
นางยักษ์กลายร่างเดิม อาละวาด ตีปราสาท ผู้คนล้มตายมากมาย รถเสนจึงใช้ไม้เท้าค้ำซี่ตายปลายซี่เป็นซี่นางยักษ์ นางยักษ์ก็ตาย	U = ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
รถเสนใช้ไม้เท้าชุบชีวิตชาวบ้านและทหารที่ตาย ส่วนนางสิบสองก็ใช้ยาวิเศษช่วยชีวิตชาวบ้าน	E ³ = ตัวเอกช่วยเหลือคนตาย

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระรถเมรี หรือ นางสิบสอง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ A⁹ ↑ D R s¹¹ Pr D G⁴ W* ζ¹ A¹² ส A¹⁵ A⁶

ช่วงที่ ๒ D¹² D F¹ H² I² ζ¹ A B¹ D F³ C ↑ D W* D η⁴ θ⁴ D R s¹¹ Pr I⁷ K Ex U E³

๖. ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๐๕)

เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร)	พฤติกรรมในเรื่อง
เริ่มเรื่องที่พระอภัยมณีถูกพระบิดาขับออกจากเมือง	A ⁹ = ตัวโกงขับไล่ตัวเอก B ⁵ = การเดินทางของตัวเอกที่ถูกเนรเทศ
พระอภัยมณีเป่าปี่ให้พราหมณ์ทั้งสามฟัง พราหมณ์ทั้งสามและศรีสุวรรณเมื่อได้ยินเสียงปี่ก็พากันหลับไหล	λ = เหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเลวร้าย
นางผีเสื้อสมุทรได้ยินเสียงปี่ของพระอภัยมณีหลงรัก จึงลักพาตัวพระอภัยไปไว้ในถ้ำ	ζ ¹ = ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอก A ¹ = ตัวโกงลักพาตัวเอก
นางยักษ์แปลงกายเป็นสาวงามและได้พระอภัยมณีเป็นสามี นางขังพระอภัยมณีไว้ในน้ำ นางจะเป็นคนออกไปหาอาหารมาไว้ให้ ต่อมานางยักษ์ตั้งครรภ์และคลอดลูกออกมาเป็นชาย พระอภัยมณีจึงตั้งชื่อว่าสินสมุทร	W* = การแต่งงาน

เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร)	พฤติกรรมในเรื่อง
สินสมุทรมีเรือเร็วแรงมากเหมือนแม่จึงสามารถเปิดปากถ้ำออกไปได้ สินสมุทรไปพบเงือกตัวหนึ่งจึงจับมาให้พระอภัยมณีดู พ่อเงือกร้องขอชีวิต พระอภัยมณีบอกว่าให้ปล่อยไป พ่อเงือกเล่าว่าเดิมนั้นปู่ตายายของตนเองก็เป็นมนุษย์ แต่เรือล่มจึงถูกเงือกจับไป สมสู่กันจนมีลูกเป็นเงือก	E = ปรากฏิรียาของตัวเอกต่อผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ (ในด้านบวกหรือในด้านลบ)
นางผีเสื้อสมุทรฝันร้าย ฝันว่ามีเทวดามาพังถ้ำและมาแทงนาง แล้วควักดวงตาของนางไป พ่อให้พระอภัยมณีช่วยทำนายฝัน พระอภัยมณีทำนายว่าเทวดาคือมัจจุราชที่จะมาเอาชีวิตนางนางต้องไปสะเดาะเคราะห์ ต้องจำศีลภาวนาไกลหนึ่งร้อยโยชน์ เป็นเวลาสามวันสามคืน	η^4 = ตัวเอกพยายามที่จะตบตาตัว โกง θ^4 = ตัว โกงหลงเชื่อตัวเอก
เมื่อนางผีเสื้อสมุทรไปแล้ว พระอภัยมณีกับสินสมุทรก็ไปหาพ่อเงือก ทั้งสามคนกำลังรอพระอภัยมณีอยู่	Rs^{11} = การหลบหนี D^{13} = ผู้วิเศษมาช่วยเหลือโดยคำร้องขอของตัวเอก หรือช่วยเหลือตามสัญญา
เมื่อนางผีเสื้อสมุทรจำศีลภาวนาครบสามวันแล้วก็เดินทางกลับมาไม่พบพระอภัยมณีจึงออกติดตามหา	Pr = ตัวเอกถูกตามล่า
พระอภัยมณีเข้าเขตเกาะแก้วพิศดาร นางผีเสื้อสมุทรเข้าไปไม่ได้ เพราะฤๅษีเสกคาถาอาคมกันเอาไว้ ฤๅษีให้นางยักษ์กลับไป นางยักษ์ไม่ยอม ฤๅษีจึงเสกคาถาขว้างไป นางผีเสื้อก็ถอยห่างออกไปหนึ่งร้อยโยชน์	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
พระอภัยมณีมาหานางเงือกและได้นางเงือกเป็นชายา	W^* = การแต่งงาน
พระอภัยมณีตัดสินใจบวชและบำเพ็ญศีลภาวนา	b = ตัวเอกบวช
ท้าวสิลราชเดินทางกลับเมือง คนบนเกาะขออาศัยไปด้วย พระอภัยมณีขออาศัยเรือไปด้วย	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
นางผีเสื้อสมุทรตามมานุกเรือ ล่มเรือ ผู้คนพากัน	Pr = ตัวเอกถูกตามล่า

เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร)	พฤติกรรมในเรื่อง
ตายหมด สิ้นสมุทรพานางสุวรรณมาลีหนี ท้าว ลิลิตราชฎกนางยักษ์ฆ่าตาย	
พระอภัยมณีเกาะขอนไม้มาขึ้นฝั่ง นางผีเสื้อ สมุทรตามมา พระอภัยมณีเสกคาถาไล่นางยักษ์	R_s^{11} =การหลบหนี
นางยักษ์ไม่ยอมกลับ พระอภัยมณีเป่าปี่สังหาร นางผีเสื้อสมุทร นางกระอักเลือดตาย สิ้นสมุทร ได้ยินเสียงปี่ก็รู้ว่าบิดาเป่าปี่สังหารนางเสื้อสมุทร	I^5 =ชัยชนะโดยฆ่าตัวโกงตายโดยไม่ต้อง มีการต่อสู้

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (มิตร-เพชร) ดังนี้
 $A^9 B^5 \lambda \zeta^1 A^1 W^* E \eta^4 \theta^4 R_s^{11} D^{13} Pr D W^* b D Pr R_s^{11} I^5$

๗. ภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (๒๕๔๕)

พระอภัยมณี (สุรชัย-จุฬาลักษณ์)	พฤติกรรมในเรื่อง
พระอภัยมณีและศรีสุวรรณควมม้ามาเฝ้าพระ บิดา พระบิดาพาทั้งสองคนออกมาชมบ้านเมือง และบอกว่าถึงเวลาแล้วที่ทั้งสองคนจะต้องไป เรียนวิชาเพื่อกลับมาปกครองบ้านเมือง ทั้งสองจึง เดินทางไปเรียนวิชา	\uparrow =ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
ศรีสุวรรณเลือกเรียนวิชากระบอง เมื่อเรียนวิชา สำเร็จ อาจารย์ก็มอบกระบองให้ศรีสุวรรณ ส่วน พระอภัยมณีเลือกเรียนวิชาเป่าปี่ เมื่อทั้งสองเรียน วิชาสำเร็จก็เดินทางกลับบ้านเมือง	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ x =ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤาษี/อาจารย์ F =การได้ของวิเศษ
พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเข้าเฝ้าพระบิดาและ กราบทูลว่าทั้งสองไปเรียนวิชาอะไรมา พระบิดา ก็รู้ว่ามากที่ทั้งสองคนไปเรียนวิชาที่ไม่เหมาะสม กับการเป็นลูกกษัตริย์ ซึ่งสมควรที่จะเรียน วิชาการปกครอง การรบทัพจับศึก บิดาจึงขับไล่ ทั้งสองออกจากเมือง	A^9 =ตัวโกงขับไล่ตัวเอก B^5 =การเดินทางของตัวเอกที่ถูกลงโทษ

พระอภัยมณี (สุรชัย-จุฬาลักษณ์)	พฤติกรรมในเรื่อง
พราหมณ์ทั้งสามแสดงวิชาให้พระอภัยมณีและศรีสุวรรณชม พราหมณ์วิเชียรถามว่าพระอภัยมณีเชี่ยวชาญวิชาใด พระอภัยมณีเป่าปี่ให้ฟัง ทั้งหมดพากันหลับไหล	λ =เหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเลวร้าย
เสียงปี่ทำให้นางผีเสื้อสมุทรเข้ามาดูใกล้ๆว่าใครเป็นคนเป่าปี่ หลงรักพระอภัยมณีและจับพระอภัยมณีไปไว้ในถ้ำ นางแปลงกายเป็นหญิงงาม	ζ^1 =ตัวโกงได้รับข้อมูลของตัวเอง A^1 =ตัวโกงลักพาตัวเอก
พระอภัยมณีตื่นขึ้นมาพบว่าตัวเองอยู่ในถ้ำ พระอภัยมณีได้นางยักษ์เป็นชacha พระอภัยมณีกลัวนางยักษ์จะจับกิน นางยักษ์สัญญาว่าจะไม่กิน ถ้านางผิดสัญญาขอให้นางตาย	W^* =การแต่งงาน
พระอภัยมณีออกมาจากถ้ำเพื่อมาตามหาสินสมุทร และมาพบสินสมุทรจับพ่อเงือกจึงบอกให้ปล่อยไป	E =ปฏิกริยาของตัวเองต่อผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ (ในด้านบวกหรือในด้านลบ)
พระอภัยมณีได้นางเงือก	W^* =การแต่งงาน
นางยักษ์ฝันร้าย นางฝันว่าเทวดาถือพระขรรค์มาฟันคอนางจนขาด นางเล่าความฝันให้พระอภัยมณีฟัง พระอภัยมณีทำนายว่านางฝันร้าย นางต้องไปสะเดาะเคราะห์ให้นางเดินทางไปจำศีลในป่าเป็นเวลาสามวัน ไม่กินอะไรเลย เคราะห์กรรมก็จะหมดไป	η^4 =ตัวเองพยายามที่จะตบตาตัวโกง θ^4 =ตัวโกงหลงเชื่อตัวเอง
พวกเงือกพาพระอภัยมณีหนี	Rs^{11} =การหลบหนี D^{13} =ผู้วิเศษมาช่วยเหลือโดยคำร้องขอของตัวเอง หรือช่วยเหลือตามสัญญา
เมื่อนางยักษ์กลับมาไม่เจอพระอภัยมณี นางจึงออกตามหา	Pr =ตัวเองถูกตามล่า
ในขณะที่นั้นเองศรีสุวรรณ นางเกศราและพราหมณ์ทั้งสามก็เดินทางมาถึงเกาะนี้พอดี นางยักษ์อ้อนวอนขอให้พระอภัยมณีกลับ แต่พระ	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ

พระอภัยมณี (สุรชัย-จุฬาลักษณ์)	พฤติกรรมในเรื่อง
อภัยมณีไม่ยอมกลับ	
พระอภัยมณีขอร้องให้นางยักษ์หยุด แต่นางไม่ยอม พระอภัยมณีทนไม่ได้จึงเป่าปี่สังหารนางผีเสื้อสมุทร	I ⁷ = ชัยชนะโดยฆ่าตัวโกงตายโดยไม่ต้องมีการต่อสู้

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณี (สุรชัย) ดังนี้
 \uparrow ข F A⁹ B⁷ λ ζ¹ A¹ W* E W* η⁴ θ⁴ R s¹¹ D¹³ Pr D I⁵

๘. ภาพยนตร์เรื่องสุดสาคร (๒๕๔๕)

เรื่องสุดสาคร	พฤติกรรมในเรื่อง
ส่วนนางเงือกที่อยู่เกาะแก้วพิสดารมีลูกคนหนึ่งชื่อ สุดสาคร	a ⁶ = การขาดในรูปแบบอื่นๆ
นางเงือกขอให้ฤๅษีช่วยดูแลสุดสาคร	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
สุดสาครบอกว่ามาเจอม้าประหลาด ตัวเหมือนม้า หัวเหมือนงู มีเขา หางเหมือนปลา ลำตัวมีเกล็ดสีดำ เดินบนน้ำก็ได้ ดำน้ำก็ได้ ฤๅษีบอกว่าคือม้านิลมังกร ถ้าจะจับมันได้จะต้องใช้เชือกและไม้เท้าของฤๅษีมาจับ สุดสาครไปจับม้านิลมังกรได้	ข = ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์ F = การได้ของวิเศษ
ฤๅษีบอกว่าถึงเวลาแล้วที่ สุดสาครจะต้องออกไปตามหาพ่อ นางเงือกเอาปิ่นที่พระอภัยมณีมอบให้มาให้ สุดสาคร	B ⁴ = การรับรู้ข่าวร้ายในรูปแบบต่างๆ
ฤๅษีให้สุดสาครบวชจะได้ปลอดภัย	บ = ตัวเอกบวช
ฤๅษีบอกว่าให้สุดสาครเดินทางไปทางทิศตะวันออกและจะได้พบพ่อ	↑ = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
สุดสาครเดินทางมาถึงเมืองปักกาซึ่งเป็นเมืองเนรมิต ต้องต่อสู้กับปีศาจ พระฤๅษีมาช่วย เมื่อปราบปีศาจได้ก็หายไป สุดสาครเดินทางต่อ	A = พฤติกรรมของตัวโกง H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษ

เรื่องสุตสาคร	พฤติกรรมในเรื่อง
	หรือผู้ช่วยเหลือ I = ตัวเอกขณะตัวโกง
สุตสาครเดินทางมาพบชีเปลือย ที่อ้างตัวเป็นผู้วิเศษบอกว่าทางที่สุตสาครจะเดินทางไปตามหาพ่อมีทะเลน้ำกรด ตนจะสอนวิชาให้	η^3 = รูปแบบต่างๆ ของการโกหกหลอกลวง θ^3 = ตัวเอกมีปฏิกิริยาตอบสนองการโกหกหลอกลวงของตัวโกง
ชีเปลือยผลักสุตสาครตกเหวแย่งเอาไม้เท้าไป และใช้ไม้เท้าบังคับม้านิลมังกร ชีเปลือยเข้าเมืองการเวก อ้างตัวเป็นผู้วิเศษ ทำวสุริโยทัยเชิญชีเปลือยเข้าเมืองและต้อนรับอย่างดี	A^5 = รูปแบบต่างๆ ของการขโมย
เมื่อชีเปลือยลงจากหลังม้านิลมังกร ม้านิลมังกรก็หนีกลับมาหาสุตสาคร ม้านิลมังกรมาช่วยสุตสาครและพาสุตสาครมาตามชีเปลือย สุตสาครมาพบหัทไชยและเสาวคนธ์ ทั้งสองสอบถามสุตสาครเมื่อรู้ก็ช่วยสุตสาครไปแย่งไม้เท้าคืนมาจากชีเปลือยในขณะที่ชีเปลือยหลับ ทุกคนทราบความจริง	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ Ex = คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย F^{11} = ตัวเอกได้ของวิเศษที่ถูกแย่งไปกลับคืนมา
ชีเปลือยออกไปจากเมือง	U = ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
ทำวสุริโยทัยขอให้สุตสาครช่วยปราบผีเสื้อ	B^1 = ตัวเอกถูกขอให้ช่วยเหลือในการออกติดตาม
สุตสาครยินดีไปปราบผีเสื้อยักษ์ตามคำขอของทำวสุริโยทัย หัทไชยและเสาวคนธ์แอบตามไปด้วย	C = ตัวเอกยินยอมที่จะไปเสาะหา
นางผีเสื้อจับเสาวคนธ์ไป	A = พฤติกรรมของตัวโกง
สุตสาครต่อสู้กับผีเสื้อ นางผีเสื้อยักษ์และช่วยเสาวคนธ์ได้	H = ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง I = ตัวเอกชนะตัวโกง
สุตสาครขอลาเดินทางต่อไป โดยขี่ม้านิลมังกร	G^2 = ตัวเอกขี่(ม้า) ไป เดินทางทางบกหรือทางน้ำ

เรื่องสุตสาคร	พฤติกรรมในเรื่อง
อุศเรนยกกองทัพมา ศรีสุวรรณต่อสู้กับอุศเรน สุตสาครมาพบทั้งสองฝ่ายต่อสู้กัน และเห็นอุศ เรนจับตัวพระอภัยมณี สุตสาครจึงช่วยบิดา ศรี สุวรรณจะฆ่าอุศเรนแต่พระอภัยมณีขอไว้ เพราะ อุศเรนได้ช่วยชีวิตตนไว้ สุตสาครเอาปืนปักผม ให้พระอภัยมณีดู จึงรู้ว่าเป็นพ่อลูกกัน	ง =หลังจากพลัดพรากแล้วได้เจอกัน K =ความโศกเศร้าหรือความขาดแคลนนั่น หมดไป

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องสุตสาคร ดังนี้

a⁶ D ข FB⁴ บ ↑ A HD I η³ θ³ A⁵ D Ex F¹¹ B¹ U CA H I G² ง K

๕. ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องสุตสาคร (๒๕๒๒)

เรื่องสุตสาคร (อนิเมชัน)	พฤติกรรมในเรื่อง
นางเงือกจับต้องคลอดลูกออกมาเป็นสุตสาคร	a ⁶ =การขาดในรูปแบบอื่นๆ
ฤๅษีช่วยเลี้ยงให้ เมื่อโตขึ้นฤๅษีก็สอนวิชาต่างๆ ให้สุตสาคร	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ ข =ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี/อาจารย์
ฤๅษีให้สุตสาครลองสู้กับช้างก็สู้ได้ วันหนึ่งสุต สาครมาเจอมานิลมังกรแต่ยังจับไม่ได้ จึงมา บอกพระฤๅษี พระฤๅษีบอกว่าม้ตัวนั้นคือม้านิล มังกร แม่เป็นม้ พ่อเป็นมังกร ผสมกันกลายเป็น ม้านิลมังกร มีฤทธิ์มาก ฤๅษีสอนมนตร์ไว้บังคับ ม้านิลมังกร และให้หว่ายไว้เป็นบังเหียนม้ สุต สาครออกไปจับม้านิลมังกรอีกครั้ง และจับได้	F =การได้ของวิเศษ
ฤๅษีให้สุตสาครไปตามหาพ่อ บอกว่าพ่ออยู่เมือง สลัก ชื่อพระอภัยมณี	B ² =ตัวเอกได้รับข่าวให้ออกไปติดตาม
ฤๅษีมอบของวิเศษให้สุตสาครป้องกันตัว คือ ไม้ เท้าวิเศษ สำหรับป้องกันภูตผี สู้กับศัตรู และช่วย ให้แคล้วคลาด มอบหว่ายวิเศษสำหรับบังคับม้	F =การได้ของวิเศษ บ =ตัวเอกบวช

เรื่องสุตสาคร (อนิเมชั่น)	พฤติกรรมในเรื่อง
นิลมังกร มอบหนังสือ ประคำคอและให้สุตสาครบวชเป็น โยคี	
สุตสาครออกเดินทาง มาถึงเมื่อปีศาจและต่อสู้กันจนเหนื่อย	↑ = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
สุตสาครสู้กับปีศาจมาเจ็ดวันเจ็ดคืน	A = พฤติกรรมของตัว โกง H = ตัวเอกต่อสู้กับตัว โกง
สุตสาครเรียกพระเจ้าตามาช่วย ก็ปราบปีศาจได้	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
ฤาษีช่วยปราบปีศาจเสร็จก็กลับไป	I = ตัวเอกชนะตัว โกง
สุตสาครเดินทางต่อมาพบซีเปลือยแห่งเกาะพนม ซีเปลือยหลอกว่าจะสอนวิชาข้ามทะเลน้ำกรด แล้วปลักสุตสาครตกเหว และชิงเอาไม้เท้าวิเศษไป	η^3 = รูปแบบต่างๆ ของการ โกง หลอกหลวง θ^3 = ตัวเอกมีปฏิกิริยาตอบสนองการ โกง หลอกหลวงของตัว โกง A^5 = รูปแบบต่างๆ ของการขโมย
สุตสาครนึกถึงฤาษี ฤาษีก็มาช่วยขึ้นจากเหว แล้วจากไป	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ
ม้านิลมังกรกลับมาหาสุตสาคร สุตสาครตามซีเปลือยมาที่เมืองกระเวก เห็นซีเปลือยหลับจึงหยิบไม้เท้ามา	F^{11} = ตัวเอกได้ของวิเศษที่ถูกแย่งไป กลับคืนมา
พระราชาเชิญสุตสาครเข้าเมือง และทำให้ทราบความจริง	Ex = คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย
ซีเปลือยถูกลงโทษให้ขับไล่ออกจากเมือง	U = ตัว โกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
สุตสาครมาอยู่ที่เมืองการเวกมาช้านานมีเพื่อนเล่น คือธิดาและโอรสชื่อเสาวคนธ์และหัสไชย สุตสาครขอลาเดินทางไปเมืองผลึก	B^3 = ตัวเอกตัดสินใจออกติดตามเอง
สุตสาครมาเจอผีเสื้อยักษ์จึงต่อสู้กับยักษ์	A = พฤติกรรมของตัว โกง H = ตัวเอกต่อสู้กับตัว โกง
เทวดามาบอกวิธีฆ่าผีเสื้อยักษ์	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ

เรื่องสุดสสาร (อนิเมชัน)	พฤติกรรมในเรื่อง
	หรือผู้ช่วยเหลือ
สุดสสารฆ่าผีเสื้อยักษ์และได้แก้วตาของผีเสื้อยักษ์	I = ตัวเอกชนะตัวโกง F = การได้ของวิเศษ
สุดสสารออกเดินทางต่อโดยเรือ	G ² = ตัวเอกขี่(ม้า) ไป เดินทางทางบกหรือทางน้ำ

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องสุดสสาร ดังนี้

$a^6 D \times FB^2 F \uparrow AHD I \eta^3 \theta^3 A^5 D F^{11} ExUB^3 AHDIFG^2$

๑๐. ภาพยนตร์เรื่องโสนน้อยเรือนงาม

เรื่องโสนน้อยเรือนงาม	พฤติกรรมในเรื่อง
พระราชากำลังเฝ้ารอพระมเหสีให้ประสูติธิดา ตอนคลอดออกมามีเรือนทองปรากฏขึ้น พระราชาให้โหรทำนาย โหรทำนายว่าพระธิดาเป็นผู้มีบุญญาธิการ จะช่วยให้ชนกชนนีมีความสุข ใพรฟ้ามีความสุข พระราชาตั้งชื่อนางว่าโสนน้อยเรือนงาม	α = ความเป็นมาของตัวละคร เหตุการณ์เริ่มต้น
วันหนึ่งมีเสียงฟ้าร้อง อากาศวิปริต มียักษ์ปรากฏขึ้น พระราชาให้โหรทำนาย โหรทำนายว่าที่เกิดอาเพศเพราะกรรมเก่าของนางโสนน้อย จะแก้อาเพศได้นางโสนน้อยจะต้องเนรเทศตนเองออกจากบ้านเมือง อาเพศทั้งหลายก็จะหมดไป นางโสนน้อยออกเดินทาง	B^5 = การเดินทางของตัวเอกที่ถูกเนรเทศ \uparrow = ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน
นางโสนน้อยมาพบผู้วิเศษ ผู้วิเศษมอบยาวิเศษ ซึ่งเป็นรากสมุนไพร เป็นยาศักดิ์สิทธิ์ ถ้ารู้สึกริว กินยานี้ก็จะมีแรง ถ้าได้มีบาดแผล เจ็บป่วย ผ่นกับน้ำทาแผล ความเจ็บปวดต่างๆ ก็จะหายไป คนตายที่ยังไม่เน่าเปื่อย ผ่นสมุนไพรกับน้ำกรอกยาเข้าไป เมื่อขาดถึงท้องก็จะฟื้น พ่น	D = พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษ หรือผู้ช่วยเหลือ F = การได้ของวิเศษ

เรื่องโศกนน้อยเรื่อนงาม	พฤติกรรมในเรื่อง
น้ายาให้ร่างกาย เมื่อครบเจ็ดครั้งก็จะฟื้น ผู้วิเศษบอกให้เดินทางไปทางทิศหรีดี แต่นางมีบาปกรรมแต่หนักหลังมาก แล้วผู้วิเศษก็หายไป	
นางกุลาออกมาหาอาหาร แต่ถูกงูกัดตาย นางโศกนน้อยเดินทางมาพบจึงใช้ยาวิเศษช่วยชุบชีวิตนางกุลา ทั้งสองเดินทางไปด้วยกัน	λ =เหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเลวร้าย E^3 =ตัวเอกช่วยเหลือคนตาย $*A$ =ตัวโกงร่วมเดินทางไปกับตัวเอก และโยนตัวเอกลงเหว
ทหารออกป่าประกาศหาผู้ช่วยชุบชีวิตพระวิจิตร ลูกท้าวกาลตีก ผู้ครองเมือง ถ้าใครรักษาได้ก็จะได้อยู่ในวัง พระวิจิตรถูกพิษนาคสิ้นชีวิตไปเจ็ดปีแล้วแต่ร่างกายไม่เน่าเปื่อย ใครแก้ไขได้อยากได้สิ่งใดก็จะให้ ทหารพานางโศกนน้อยและนางกุลาเข้าเมืองเพื่อไปรักษาพระวิจิตร	E^3 =ข้อมูลของตัวละครอื่นๆ ζ^3 =ได้รับข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ T =ตัวเอกตาย E^3 =ตัวเอกช่วยเหลือคนตาย
นางโศกนน้อยรับอาสา นางพานางกุลาเข้าไปด้วย เมื่อนางโรยยานางโศกนน้อยก็รู้สึกร้อนด้วยพิษนาค นางจึงออกไปจากห้อง นางกุลาเอาชุดนางโศกนน้อยมาได้ พระวิจิตรฟื้นขึ้น นางกุลาที่สวมรอยว่าตนเองเป็นคนรักษาและช่วยชุบชีวิต และขอให้อภิเษกพระวิจิตรกับนาง พระราชาบอกให้รอไปก่อน	A^{12} =ตัวโกงปลอมเป็นตัวเอกหรือปลอมเป็นอย่างอื่นเพื่อหลอกลวงตัวเอก
พระวิจิตรมาหานางโศกนน้อย โศกนน้อยขอให้พระวิจิตรไปนำเรือนทองมาจากเมืองโรมวิสัย และจะทราบความเป็นมาของนาง พระวิจิตรรับคำ	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจวิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
พระวิจิตรนำเรือนทองมาให้โศกนน้อย และเรือนขยายใหญ่ขึ้น	F =การได้ของวิเศษ
พระวิจิตรตามมาและเข้าไปอยู่ในเรือนทองด้วยกัน	T^1 =อยู่ในที่อยู่นใหม่

เรื่องโศกนน้อยเรื่อนงาม	พฤติกรรมในเรื่อง
ทุกคนรู้ความจริง นางกุลาถูกลงโทษให้เนรเทศนางออกไป	Ex =คนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกเปิดเผย Q =ตัวเอกเป็นที่รู้จัก U =ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ
ต่อมาพระวิจิตรและนางโศกนน้อยเดินทางโดยเรือกลับบ้านเมือง แต่มีพายุ ทำให้เรือแตก โศกนน้อยและพระวิจิตรพลัดพรากกัน	ก ¹ =การพลัดพรากจากกันในทะเลหรือแม่น้ำ
นางโศกนน้อยคลอดบุตรแล้วมาอาศัยกับเศรษฐีพ่อแม่ของวิไล นางกุลาลักลูกนางโศกนน้อยไปทิ้งน้ำฤๅษีช่วยเอาไว้และตั้งชื่อว่าไพรวิน	D =พฤติกรรมแรกของผู้มีอำนาจพิเศษหรือผู้ช่วยเหลือ
พระวิจิตรมาพบโจรและ นางกุลาคำลังทำร้ายนางโศกนน้อย พระวิจิตรฆ่าโจร	A =พฤติกรรมของตัวโกง H =ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง I =ตัวเอกชนะตัวโกง
นางกุลาถูกสาปเป็นวัวแก่	U =ตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ

สรุปโครงสร้างภาพยนตร์เรื่องโศกนน้อยเรื่อนงาม ดังนี้

$\alpha B^5 \uparrow DF \lambda E^3 * A \epsilon^3 \zeta^3 \text{ ต } E^3 A^{12} DF T^1 Ex Q U \text{ ค }^1 DA HIU$